T. C.
Genelkurmay Başkanlığı
IX. Şube

244

Mahrem ve Hizmete Özel

ADMİRALTY
MUHAREBE ÖZETLERİ

10

Norveçe yapılan müşterek seferler

Nisan - Haziran - 1940

1948

940.54542
Gen
c.: X

T. C.
Genelkurmay Başkanlığı
IX. Şube

Mahrem ve Hizmete Özel

ADMİRALTY MUHAREBE ÖZETLERİ

10

Norveçe yapılan müşterek seferler

Nisan - Haziran - 1940

Deniz Müzesi Kütüphanesi
Giriş T. 27.1.1966
Giriş No. 7262

Demirbaş Sıra No. ~~5659~~ 5813

940.545
GEN

DENİZ MÜZESİ KÜTÜPHANESİ
Giriş Tarihi :
Giriş No. :
Demirbaş No. : 5813
Tasnif No. :

1948

1 — İngiliz Bahriyesinin gizli eserlerinden olan bu kitap; gizliliğine itina va'di ile alınmış ve dilimize çevrilerek yayımlanmıştır.
2 — Hizmete özel yayımlar gibi işleme tâbi tutulacak, gemi ve mevkilerde yalnız subayların faydalanması sağlanacaktır.

İçindekiler

Endeks plânlar

Kısaltmalar

A. A. = Uçaksavar	A. T. Admiraltı telgrafı
A/S = Denizaltı savunma	D. C. N. S. = Dz. Kur. Bşk. Muav.

Kaynaklar

Harp cerideleri :-

Anavatan filosu	T. S. D. 4144 , 4586 - 45891/40
Muharebe Kruvazör filosu	4286/40
1. Kruvazör filosu	4111, 4386 - 4389/40
2. „ „	4140, 4411/40
18. „ „	4113, 4137/40
200. „ „ (uçaksavar gemileri)	5261 - 5263/40

Tezkereler:-

Anavatan filosunun	M. 0166/41
Narvik sancak subayının	014100/40
General Auchinleck ve Mackesy'nin	017624/40

Raporlar :-

Tümamiral Cunninghamın	M. 012225/40
„ Edward Collins'in	08137, 08161, 08953/40
„ Wells'in	011871, 015561/40 ve A. 0486/40
„ Witworth'un	08336, 010710/40

Tuğamiral Vivian'ın		08104, 010531/40
Albay Denny'nin		08602, 08753, 08837/40
Dz. P. Yarbay Simpson'ın		010909, 011169/40
Black Swan gemisinin		09020,010850/40
Cairo	„	010964 A/40
Furious	„	08952/40
Glasgow	„	07744,08807/40
Hotspur	„	08362/40
Janus	„	09349/40
Nubian	„	08110/40
Suffolk	„	07169,08361/40

Muharebe özeti No. 17

Norveçe yapılan müşterek seferler

Nisan : Haziran - 1940

Giriş

Sefer, Birleşik hükûmetlerin Alman gemilerini - Bilhassa Vest Fiyort'un Narvik limanından kıymetli demir cevheri taşıyan gemiler - kıyı boyunca aşağı yukarı yaptıkları seyirlerde, tarafsız sular dışına çıkmağa zorlamak maksadile, Norveç kıyıları önlerine mayn dökmek kararı ile başladı. Bu maynlama üzerine şayet Almanlar bir "tepki„ gösterirse, Narvik ve belirli diğer Norveç limanlarının işgali için de Müttefikler bir seferî kuvvet hazırladılar. Ancak bu işler yapılırken Almanlar da ayni zamanda harekete geçti ve maynların dökülmesinden bir gün evvel Alman harp gemileri 7 - nisan tarihinde Şimaldenizinde göründü. 9 - haziran erkenden Müttefiklerin bizzat ele geçirerek Alman kontrolundan kurtarabileceklerini umdukları nekadar liman varsa, Almanlar diğerleri arasından bunları seçerek işgal ve Norveçi istilâ ettiler ve tekmil ülke kazanılıncaya kadar buradaki kuvvetlerini devamlı bir şekilde arttırdılar. Bunun üzerine Birleşik devletler iki yeni seferî kuvvet hazırladılar. Bunlardan birincisi Narviki kurtaracak, diğeri de Trondhaimi geri alarak, kuzeye doğru olan Alman ilerlemesine engel olacaktı. İkinci seferî kuvvet Trondhaim'in kuzey ve güneyinde bulunan: Namsos ve Aandalsnes'e çıkarılacaktı. Her iki seferî kuvvetin ileri kıt'aları Norveçe aynı günde olmak üzere 14 - nisanda çıkarıldılar. Bunlardan kuzeye çıkarılan seferî kuvvet: Narviki ele geçirmeğe başarı sağladı ise de harbin genel durumu dolayısile derhal çekilmek zorunda kalmakla beraber, güneye çıkan kıt'alar ilk karaya ayak basışlarından 15 gün kadar sonra Norveçten atıldılar. Aandalsnesten çekil e emredildiği vakit, Admiraltı birinci Lordu: " Topcusuz ve hava üstünlüğüne malik olmıyan 3000 - 4000 adamın, iyi teçhizatlandırılmış 70.000 - 80.000 Almanın iler.eyişine karşı durması imkânsızdır„ diyordu.

Bu kısa tarihçe: Müttefik çıkarmalarından önce vukua gelen olaylari'n anlatımından başka bir de seferin başlıca deniz cephesine temas eder. Kara ve hava kuvvetlerinin hizmetlerine pek az dokunulmuştur. E ekinde: Seferin açılışı sırasında denizaltı gemilerinin konuşunu gösteren bir çizelge müstesna olmak üzere ne Kategat ve İskajerakta Alman münakale hatlarını kesmeğe çabalayan denizaltılar ve ne de bağımsız çalışan deniz uçaklarından söz edilmemiştir. Donanmanın bu

seferdeki rolü başlıca: Norveçe ve buradan tekrar anavatana kıt'a ve malzemeyi taşımak ve Narvikte kıyıdan içeri girişi desteklemek ve Namsos ve Aandalsnes'de havaya karşı koruma yapmaktı. Deniz kuvvetleri bakımından Namsos ve Aandalsnesdeki çıkarmalar ayrı işler olduklarından, bunlar bölüm IV ve bölüm V te ayrı ayrı gösterilmek gerekmiş ve bu da kitapta doğrudan doğruya Trondhaim'in kurtarılması için ayrı başlık açılmasına yer bırakmamıştır. Seferî kuvvetlerin Büyük Britanyaya dönüşü ise ayrı bir harekât olduğundan bu VI. bölümde anlatılmıştır.

Bu kitabın yazılmasına: Bu harekât süresince başkomutanın verdiği ve aldığı haberlerin birer özetini kavrayan anavatan filosu muhtırası temel olmuş; kruvazör filosu muhtıraları ve Narvik seferi üzerine Lord Cork, General Mackesy ve Auchinleck'in raporlarına dayanıldığı gibi bazı hatıra ve işaret metinleri de kullanılmıştır.

BÖLÜM I.

İngiliz Mayn sahası, "R. 4„ Plânı ve Anavatan Filosunun 7 - nisan - 12 - nisan arasındaki hareketleri

1 — Birleşik Hükûmetler 1940 Martının sonunda: «Seyrüseferi Norveç karasuları dışına çıkmağa» zorlamak ve «Maynların dökülüşü Almanların İskandinavyaya karşı bir harekete geçmelerine sebebiyet verebileceğinden» İngiliz ve Fransız kıt'alarını Norveçe çıkarmaya hazırlamak maksadile Norveç kıyıları önlerine mayn dökmeğe karar verdiler.

2 — Üç alan tehlikeli bölge olarak ilân edilecekti: Vest Fiyord'un doğu kıyıları önleri - aşağı yukarı: 67.30 N., 14 E. -; Bud önleri: - 63 N., 7 E. dolayları -; Stadlandet önleri: - 62 N.; 5 E. civarı - Fakat bunlardan BUD önlerine gerçekte mayn dökülmiyecekti. Mayn dökücü olarak muhripler kullanılacak, bunlar mayn tarlalarını Vest Fiyord ve Stadlandet önlerinde Teviot Bank'da tesis edecekler ve döküş günlemeci de 8 - nisan olacaktı. Tehlikeli bölgeler, ancak maynların dökülmesinden sonra ilân edilecekti. Daha evvel ilân edilmemesinin sebebi: Döküş sırasında Norveç harp gemilerine raslamak ihtimalini azaltmak düşüncesi idi. Çünkü; Norvecin tarafsızlığı ihlâl edildiği takdirde, bunu önlemek üzere kuvvet kullanacağı biliniyordu. Gerçekte de müttefikler ancak bir mayn sahasını tesisi lüzumlu görüyorlar ve «Bir Norveç karakol gemisi ile bir olay çıkarmaktansa ikinci mayn sahasından vazgeçmek» kararını vermiş bulunuyorlardı. Norveç donanmasının rapor edilen konuşuna göre en ağır dört gemilerinin durumu, Vest Fiyord'a yapılacak mayn hareketini önlemeğe müsaitti. Bu gemiler aşağı yukarı 4000 er tonluk, her biri 8 pusluk top taşıyan 40 yıllık gemilerdi. Bu gemiler dolayısile Başkomutan Amiral Charles Forbs, Renown'daki Amiral Witvorsu bir muhrip perdesile kuzeydeki mayn dökücüleri desteklemeye göndermeğe karar verdi. O sıralarda kuzeyde bir Alman balıkçı filosuna karşı yönelmiş olan Birmingham ve bir muhrip takımı da Renown'a iltihak edecekti. Bundan başka bekleme yerlerindeki denizaltı sayısı da bir Alman müdahalesine karşı arttırıldı.

3 — Renown'la 4 muhrip 5 - nisan akşamı Scapa'dan denize açılarak ertesi sabah emrinde 20. muhrip filotillâsından dört mayn dökücü gemi bulunan Albay Bickford ile 2. filotillâdan dört gemiye komuta eden Albay Warborton Lee'ye mülâki oldular. Lee filotillâsının görevi mayn

dökücülere emniyet yaptıktan sonra mayn sahası yakınlarında karakol gezmekti. Renown'un perdesinde bulunan gemilerden biri olan Glowworm bir ara refakatten ayrıldı. Bu gemi denize düşen bir adamı kurtarmak için stop etmişti. Puslu ve rüzgârlı olan o havada filoyu kaybetti ve iki gün sonra üstün bir düşman kuvvetine raslıyarak batırıldı. Amiralin denizaltı perdesinde bulunan diğer iki muhrip te mazot almağa ve sonra BUD açıklarında bir mayn sahası yapmaları düşüncesile geri gönderilince Amiral Witworth'un yanında sancak gemisini perdelemek için yalnız Greyhound muhribi kaldı. 7 akşamı Amiral, Birmingham ve yanındaki muhriplerile Vest Fiyort ağzında birleşmeğe yöneldi fakat randevu noktasına yaklaşınca ne bir görüş vardı ve ne de onlardan bir haber alabildi. Mayn dökücülerle bunların emniyet gemileri o zaman mâynlarını 8 - nisan günü saat 04,,30 ile 05,,30 arasında dökerek kendi görevlerine ayrılmış bulunuyorlardı. Bu esnada Renown ile Greyhound da kabaca 67.30 N., 10.30 E. civarında, Vest Fiyort ağzından 30 mil batıda ve mayn sahalarından 100 mil uzaklıkta karakol gezdiler. Bu işler olurken Albay Todd da: 3. muhrip filotillâsından 4 muhrip ve Tewiot Bank ile Stadlandet önlerinde bir mayn sahası kurmak üzere 5 - nisanda Scapa'yı terketti. Fakat 7 - nisan günü alınan raporlar Alman donanmasının denize çıktığını ve Admiraltının mayn tarlasından vazgeçtiğini ve gemilerin limana dönmesini emrediyordu. Bunun üzerine bu 4 muhrip te 7 günü akşamı düşmanı aramağa açılan Amiral Forbs'a ivedi iltihak etmek üzere 9 - nisan günü Şetlant'daki Sollum Voe'ya döndüler ve acele akaryakıt aldılar.

4 — Alman donanmasının dışarı çıktığı haberleri «R. 4» plânına son vermiş oldu. Bu plânda müttefikler: «Stavanger, Bergen ve Trondheim limanlarını işgale hazır kıt'alar bulundurmak ve bir Narvik çıkarması için de hazır bulunmağa karar» vermişler, ancak Norveçe «Almanlar Norveç tarafsızlığını ihlâl etmedikçe veya bunu tasmim ettiklerine dair açık belirtiler bulunmadıkça» bir çıkarmaya girişmemeği düşünmüşlerdi. Stavanger ve Bergen limanlarına ayrılan kıt'alar her bir liman için birer tabur kuvvetinde olup, kruvazörlere bindirileceklerdi. Trondheim'a tahsis edilen tek bir tabur da diğerlerinden iki gün sonra bir taşıt gemisi ile getirilecekti. Narvik limanı için birinci tabur bir taşit gemisile getirilecek, buna iki kruvazör refakat edecek ve bunların hepsi Amiral Sir Edward Evans komutasında olacaklar ve bunları bir yağ gemisi takip edecekti. İngiliz alayının kalan kısmı ve bir kısım Fransız kıt'aları için taşıt gemileri ayrılmıştı. Narvik, kendisine ayrılan tutarı 18.000 kişilik bir kuvvet, limanın yerli savunma kuvvetleri ve akaryakıt ikmal tertibatile muntazam bir üs olacaktı. Her bir çıkarma kuvveti de muhripler tarafından perdeleniyordu. Rosays'da iki kruvazör, üç muhripten ibaret olarak Visamiral Edward Collins emrinde bir vurucu kuvvet bulunuyordu. 2. kruvazör filosu: «Almanların Norveçe gönderebilecekleri denizaşırı bir se-

ferî kuvvete karşı koymak üzere» hazır bulunacaktı. Sir Charles Forbs da 18. kruvazör filosundan üç gemi seçerek bunları Visamiral Layton komutasında Scapa'da bir vurucu kuvvet olarak tutuyordu. Ancak bu görev kendilerinden istenmedikçe bu son gemiler Norveç konvoylarını himaye etmek olan asıl görevlerine devam edeceklerdi. Amiral Evans 4 - nisanda Clyde limaninda forsunu Aurora gemisine çektirdi. Narvik kuvveti bu limandan doğru seyahate çıkacaktı. Narvik kuvvetlerine ayrılan kruvazörlerden bir diğeri olan Penelope, korumakta olduğu bir Norveç konvoyunu bırakarak 6 - nisanda Scapa'ya geldi ve hazırlandı. Stavanger ve Bergen gemileri de Visamiral Cunningham komutasında Forthda 1. kruvazör filosu üzerine toplandı, kıt'a ve malzemeler 7 - nisan günü Devonshire, Berwik, York ve Glasgow'a alındı. Fakat ertesi gün bu kıt'a ve malzemeler tekrar gerisi geriye karaya indirildi ve gemiler Amiral Forbs'a iltihak etmek üzere denize açıldılar.

5 — 7 - Nisan günü düşman hakkında bir uçak keşif haberi geldi. Bunda: Saat 08„48 de bir kruvazör ve iki muhribin 55.30 N., 06.37 E. de yıldıza doğru seyrettiği bildiriliyordu. Bu rapor sonradan: Bir kruvazör ve altı muhribin, İngiliz temas muhafızı uçağını defeden 8 uçak refakatinde seyrettiği şeklinde genişledi. 13„25 te muhtemelen Şarnhorst sınıfı bir büyük geminin iki kruvazör ve on muhriple 56.48 N. ve 06.10 E. de karayele seyretmekte olduğu haberi geldi. Sir Charles Forbs bu raporların sonunu ancak saat 17„30 da alabildi. Kendisi şimdiye kadar filoya stim kaldırması emrini vermiş bulunuyordu. Ancak Sir Charles Forbs düşman hakkında muhrip perdeli bir tek kruvazör ve birkaç uçaktan daha ciddî haberler de aldı. Nitekim Almanların iki muharebe gemisi olan Scharnhorst ve Gneisenau 4 - nisan erkenden Wilhelmshaven yollarında gözükmüşler, Wilhelmshaven limanındaki Alman telsiz faaliyeti 6 - nisan akşamındanberi mutat üstünde artmıştı. Admiraltının 7 - nisan gün ve 12„59 saatli haberinde bildirildiğine göre: «Almanların bir seferî kuvvet hazırladıkları rapor edilmektedir. Kopenhagdan rapor edildiğine göre Hitler 10 gemiye yüklü bulunan bir Alman tümeninin geceleyin Narvike hareketini emretmiştir.» deniyordu. 8 - günü de «Almanlar ayni ande Joutland'ı da işgal edecekler; İsveç kendi başına bırakılacakmış; şüpheli kıymette haberler; sinir harbi de olabilir.» [1] deniyordu.

Krallık hava kuvvetleri rapor edilen Alman gemilerine taarruz için bombardıman uçakları gönderirken Sir Charles de taarruz sonucunu öğreninceye kadar beklemeğe karar verdi. 35 bombardıman uçağı uçuş yaptı, fakat bunlar hiçbir isabet iddia etmediler. Bunun üzerine Anavatan filosunun ağır gemileri, 7 - nisan günü 20„15 te Scapadan, Rosays vurucu kuvvetleri de bu son limandan bir saat sonra olmak üzere hareket ettiler. «R. 4» plânının evvelce gördüğümüz 4 kıt'a taşıyacak kruvazörü, ertesi

[1] Anavatan filosu Harp muhtırası.

gün öğleden sonra bunları takip etti. Rosaysde, düşman hakkında fotoğraflara dayanan daha kesin haberler alan Sir Charles, limanı terkettikten sonra filoya şu işareti verdi: «Saat 13,,25 te 56.50 N., 06.10 E. de, rotası 320 derece, sürati 17 mil olan bir düşman muharebe kruvazörü, bir cep muharebe gemisi, 3 kruvazör ve 12 kadar muhripten müteşekkil olduğu uçaklar tarafından rapor edilen düşman gemilerinin önünü kesmeğe çalışıyoruz.»

6 — Denize çıkarken amiralin emrinde 3 muharebe gemisi (Rodney, Valiant ve Repuls); iki kruvazör: (Sheffield, Penelope); ve 10 muhrip bulunuyordu. Renown, Vest Fiyord mayn dökücülerini desteklemek üzere Norveç kıyılarına yaklaşma seyrindeydi. Birmingham ise Renown'a katılmağa yönelmişti. Manchester ile Southampton kruvazörleri bir Norveç konvoyu ile beraberdiler. Bunlar 9 - nisan günü filoya iltihak etmişlerdir.

Bu gemilerden başka, Akdenizde görev almışken şimdi anavatan filosuna geri verilen Warspite vardı ki; bu gemi 10 - nisan günü uçak gemisi Furious ile Norveç kıyıları önlerinde birleşti. Daha sonra: Klayt'den Aurora ve Glaskov; Rosaysten: Galetea, Arethusa, Devonshire, Berwik, York ve yeni gelen Fransız gemisi Emil Bertin ile tutarı 8 kruvazör hep birlikte 9 - nisan günü filoya katıldılar. Ayrıca elde iki uçaksavar kruvazörü bulunuyordu. Cairo ve Calkutta. Muhriplere gelince; sancak gemisi refakatinde bulunan 10 taneden başka olarak Sir Charlesin emri altında 50 hizmete hazır muhrip vardı. Onarımda olan bir kısım muhribin bazıları da az sonra hazır olabilecekti. Bundan başka Scapa'ya 8 - nisanda 6 Fransız muhribi geldi. [1]

7 — 8 - Nisan sabahı Vest Fiyorda mayn dökülürken Renown ve Greyhound da kabaca 67.10 ve 67.40 N. ve 10.30 E. de Vest Fiyord methalinin lodos köşesindeki Skomvaer fenerinin 30 mil batısında yıldız kıble hattında karakol geziyorlardı. Saat 08,,30 raddelerinde Amiral Witworth, Glowworm'dan bir telsiz aldı. (Saat grupu = 07,,59) Bunda: İki düşman muhribinin 65.50 N. ve 06.40 E. dolaylarında yani amiralden 140 mil uzakta bulunduğu zikrediliyordu. Bunun üzerine Renown ve Greyhound, düşmanı önlemeye en uygun süratle kıbleye yöneldiler. Sonraki telsizler Glowworm'un üstün bir düşman kuvvetile muharebede olduğunu gösterdi. Son telsiz 08,,55 saat gruplu idi. Çok geçmeden bu geminin batırıldığını kabul etmemiz gerekiyordu. Amiral Witworth güneye doğru ilk saat için 20 mil süratle seyretti. Fakat sancak gemisi kalın denizlere karşı seyrederken hasar izleri gösterdiğinden sonradan yol azalttı. 10,,45 te Admiraltıdan: Vest Fiyorda mayn döken kuvvetlerden 8 muhribin de kendisine katılmasını irae eden bir telsiz aldı. 11,,14 te Admiraltının 7 - nisan gün ve 12,,59 saatli haberinde sözü geçen: Bir Alman seferi kuvvetinin

[1] A eki, 9 - nisan zevalindenki konuşu göstermektedir.

doğru olabileceği ve şimdi Alman gemilerinin buraya yol almakta bulunabileceklerine dair bir haber aldı. Amiral hatırasında: «Düşmanın Narvike ilerlemekte olduğunu kabul edersek» demektedir, «ve düşman da kuvvetlerine en çok 25 mil sürat kullandırırsa, ben de saat 13,,30 da onların geçecekleri bir ilerleme hattına yetişebilirdim. Bu sebeple bu noktaya doğru ilerledim. Ancak, elimde bulunan tek muhriple rü'yetin iki üç mile düştüğü bu şartlarda düşman kuvvetlerini önlemekteki şans az olduğundan saat 13,,30 da poyraza dönerek mayn dökücü kuvvetlerle birleşmeğe karar verdim.» Mayn dökücü muhripler saat 17,,15 te Skomvaer fenerinin 20 mil kadar batı karayelinde filoya iltihak ettiler. Bundan sonra filo, 14,,00 saat gruplu olmakla beraber 15,,16 da alınmış bir keşif raporunda: Bir muharebe kruvazörü, iki kruvazör ve iki muhribin 64.12 N. ve 06.25 E. de batıya doğru seyirde oldukları, şeklinde adı geçen düşman gemilerine karşı tertibat almak üzere batıya döndü.

8 — «Bu kuvvet» diyor Amiral Witworth: «Pek âlâ Glowworm'u batıran kuvvetler olabilirdi. Glowworm son raporunda düşman rotasını 180 derece olarak göstermişti. Durumu şöyle muhakeme ettim: Glowworm tarafından rapor edilen Alman kuvvetleri ya (a) derhal üslerine dönebilirler veya (b) İzlandaya gidebilirler veya (c) Murmansk'a yönelirler, burada bir Alman yağ gemisi bekliyerek onlara mazot verebilir, veyahut ta (d) bunlar Narvike ilerliyen Alman kuvvetlerinin bir kısmı olabilirlerdi. Denizde bulunan diğer kendi kuvvetlerimiz daha güneyde kalıyorlardı. Bu sebepten eğer düşman kuzeye doğru olan ilerleme şıklarından birini seçerse kuvvetlerimi bu vaziyete uygun şekilde müdahale ettirmek kararını verdim. Buna göre muhriplerle Skomvaer fenerinin batısında bir karakol kurup Renown'ı da bunun 50 mil kuzey tarafında bulunduran bir plân hazırladım. Daha sonraki tasarım, fecirde daha geniş bir perde kurarak güneye doğru bir tarama yapmaktı.»

9 — Bundan iki saat sonra yani 8 günü 18,,50 saat grupu ile bir Admiraltı telsizi geldi. Bu telsiz şöyledir: Çok İvedidir.. Emrinizde bulunan kuvvetler, herhangi bir Alman kuvvetinin Narvike ilerlemesini menetmek üzere toplanacaklardır.» Amiral diyor ki; «Havanın hali, gemilerimi toplu bulundurmamı gerektiriyordu. İlk görevimin, gemilerimi denizlere dayanabilir ve savaş kifayetli olarak muhafaza etmek olduğunu anladım.» Amiral bu sebeple filosuna: «Maksadımız Alman kuvvetlerinin Narvike yetişmelerine engel olmaktır. Şimdiki tasarım: Saat 21,,00 de 280 dereceye dönmek ve gece yarısı 180 dereceye çarketmektir. Düşman ağır gemileri ve hafif kuvvetleri Norveç kıyıları önlerinde rapor edilmiştir. Birmingham kuvvetlerinin yeri belli değildir.» talimatını verdi. Filo bunun üzerine yeni rotaya döndü ise de muhripler kendilerini denizler yüzünden idare edemez oldular ve amiral de nihayet rotayı daha yıldıza aldı. Bunlar olurken, Amiral Witworth, Sir Charles Forbs'dan: Kendisine katılmak üzere

daha başka gemilere de emir verildiğini öğrendi ki; bu kuvvetler o sabah Sir Charles'in Glowworm'a yardıma sürdüğü Repulse, Penelope, Bedouin, Punjabi ve Kimberley'den karma idi. Buna göre saat 22,,00 de Amiral Witworth, Repulse ve Birm'ngham'a kendi yerini bildirdi. Mevki: 67.09 N., 10.10 E.; Rota: 310 derece; Sürat: 8 mil; Rüzgâr: Karayel; Kuvveti: 10; Refakatte 6 muhrip bulunuyor; Tasarı: Hava mutedilleşince Vest Fiyord ağzını karakol etmek «Fakat Birmingham bir türlü amirale kavuşamamıştır. İşaretini verdikten az sonra Amiral Birminghamın saat 8 mevkiini aldı. Buna nazaran bu gemi 80 mil uzaktaki 66.12 N. ve 7.52 E. de yanındaki bir muhriple bocalıyordu. Akaryakıtı da azalmıştı. Bunun üzerine Amiral Witworth bu gemiye Scapa'ya dönmesini emretti. Repulse ve yanındakilere gelince, bunlar 9 - nisan günü öğleden sonra Amiral Witwortha katıldılar.

10 — Ancak bu gemiler daha gelmeden evvel Renown ve 7 muhrip düşmana çattılar. Amiral Witworth'un raporunda şöyle deniyor: «Gece yarısından sonra hava düzelmiye yüz tuttu. Fakat hemen harekete geçersem muhriplerin hava yüzünden fena halde hırpalanacağına kâni olduğumdan fecir sökünceye kadar bekliyerek keşişlemeye olan dönüşü muhriplerle teması kaybetmeden yapmaya karar verdim.» Filo neticede 9 günü saat 02,,30 da dönmüştür. Bu esnada kar sağanakları: «Görüşü mütehavvil yapıyordu. Fakat: «Sabah alacakaranlığına doğru görüş doğuda kuvvetlendi ve şartlar düzeldi. «Filo bundan bir saat kadar sonra kabaca 67.20 N. ve 9.40 E. de Skomvaer fenerinin 50 mil kadar batısında bulunurken: Gerisinde belki de ikinci bir geminin daha bulunduğu karartılmış bir gemi kar sağanakları arasından çıktı. Az sonra görülenlerin iki gemi oldukları anlaşılıyordu. Bunların «Şarnhorst» ve «Hipper» olduklarına inanç getirildi. Bununla beraber sonradan elde edilen haberler ufak geminin bir 6 pusluk kruvazörden başka birşey olmadığını gösteriyor. [1] Alman gemileri ilk görüldüklerinden yarım saat kadar sonra savaşa giriştiler.

11 — Saat 03,,37 de Renown Almanları ilk defa gördüğü vakit 130 dereceye 12 mil süratle seyretmekte ve kendi muhripleri kıç tarafında yer almış bulunuyorlardı. Düşman iskele başomuzlukta geniş bir alana yayılmış, 10 mil veya daha fazla bir mesafede karayele yani aşağı yukarı İngilizlerin takip ettikleri rotanın aksi ve paralel cihetine seyrediyorlardı. Renown derhal düşman üzerine kırmaksızın, 10 dakika kadar bulunduğu rotayı muhafaza etti. Bundan sonra rotasını 50 dereceye aldı ve süratini

[1] 27 - Mayısta Admiraltı tarafından: Hipper'in 9 - nisanda Trondheim'a gittiğinin bildirilmesi üzerine, başkomutan o gün Renown'un karşılaştığı muharebe kruvazörünün yanındaki geminin hangi gemi olduğunu sordu. Admiraltı buna cevaben adı geçen geminin Nürenberg veya Leibzig olabileceğini bildirdi.

de evvelâ 15 mile ve sonra 20 mile çıkardı. 03,,59 da Renown 305 dereceye döndü. Şimdi her iki tarafın rotaları kabaca paralel ve ayni cihete bulunuyordu ki; «Ateş kavsi» «Kurtarır kurtarmaz» İngilizler, saat 04,,05 te rehber Alman gemisinin kemere gerisinde bulunan bir noktadan ve 18,600 yardadan düşmana ateş açtılar. Düşman bu ateşe 3 dakika kadar cevap vermedi. Pek muhtemeldir ki; batı semtindeki az aydınlık yüzünden Almanlar İngilizlerin ateşe başlamasına kadar onları görememişlerdir. Bundan sonraki 10 dakikalık bir süre içinde her iki taraf ta güçlükle olmakla beraber biribirlerini görebildiler. Her iki Alman gemisi de Renown'a ateş birleştiriyorlardı. Renown ise büyük düşmana karşı taret toplarını kullanırken diğerine de 4.5 pusluk toplarile ateş ediyordu. Bu arada tekmil İngiliz muhripleri de kendi 4.7 pusluk topları ile savaşa katıldılar. Fakat Amiral Witworth bu ufak teknelerin ateşi üzerine:« Bu menzilde sukutlar tarassut edilemez ve bu şekilde yapılan bir atışın müessir olması pek güçtü» diyor. Sir Charles Forbs'a göre de bu «Kıymetli cepanenin ancak bir israfı idi». Bu karşılaşma süresi sonunda Renown Alman muharebe kruvazörüne iki vuruş sağladığına inanıyordu. Renown'un kendisi de iki isabet almışsa da bu isabetler büyük önemde değildi. Bundan sonra Almanlar kuzeye dönerek muharebeyi kesmek niyetleri aşikâr olarak açıldılar. Küçük Alman gemisinin diğerinin sis perdesi yaparak onun kıç tarafından geçmesi üzerine Renown bütün ateşini bu ufak gemi üzerine çevirdi ve kendisi de yıldıza döndü.

12 — Burada saat takriben 6 ya kadar rüzgâr üstüne doğru bir takip muharebesi başladı. Rüzgâr şiddetini arttırıyor ve yıldız karayelden, yıldız poyraza dirisa ediyordu. Ölü ve kalın denizler vardı. Muhripler az sonra geriye sarkarak savaştan dışarıda kaldılar. Renown bu sırada küçük Alman gemisi ile kapıştı ve kovalamanın ilk sıralarında ona iki vuruş sağladı. Her iki Alman gemisi de Renown ile döğüşüyordu. Bunlardan büyük olanı Renown'a kıç taretile ateş ediyor; ufakça gemi de zaman zaman borda ateşi açabilmek için Yoving yapıyordu. Saat 05,,00 den az evvel Almanlar bir yağmur sağanağı içinde gözden kayboldular. Amiral Vitworth, savaşın ilk sürelerinde kuzeye dönmeden evvel tam yolla seyre çalışmıştı. Fakat az sonra 23 mile ve daha sonra 20 mile sürat azaltmak zorunda kaldı. Bu süratte de amiral güçlükle menzil içinde kalabiliyordu. Düşman yağmur sağanakları içinde kaybolunca amiral şuna karar verdi: «Denizleri mukabil omuzluğa alıp daha çok sürat yapmak» Bu amaçla amiral doğuya döndü ve 25 mil süratle seyretti. 20 dakika kadar sonra hava açıldığı vakit, Almanların hâlâ kuzeye doğru gittikleri ve öncekinden daha uzakta bulundukları tesbit ediliyordu. Renown bunun üstüne tekrar düşman üzerine döndü. Düşmanı tam omuzluğuna aldı ve tekrardan savaşa girişti. Fakat: «Ateş tesirsiz devam ediyor' ve iki taraf ta sukutlardan sakınmak için boyuna rota değiştiriyordu.» Araya hedefi giz-

liyen daha başka yağmur sağanakları ve sulu sepkenler de girdi. Renown hasmına yetişmek için kendisini «son derece zorluyordu» bu amaçla (Birkaç dakika için 29 mil sürat bile yaptı). Fakat sonunda düşman yine kuzeye doğru gözden kayboldu.

13 — Alman gemilerinin son görünüşleri 06,,15 te oldu ve pek kısa sürdü. Bunlar «Çok ileride ve menzil dışında kalıyorlardı.» Amiral Witworth, Renownla saat 8 den az sonraya kadar kuzeye doğru yoluna devam etti; bundan sonra batıya döndü böylelikle düşmanı önleyeceğini umuyordu.» Şayet Almanlar geriye doğru bir yarma yaparlarsa» diye düşünerek şimdiye kadar muhriplerine: Vest Fiyord ağzını karakol etmelerini emretmiş ve Repulse müfrez kuvvetine de: «Alman kuvvetlerinin Narvike girmesine engel olmak» görevini vermişti. Saat 9 dan az sonra Admiraltıdan 9 gün ve 08,,20 saat gruplu telsizi aldı. Bunda: «Narvikin mutlak surette gözetlenmesi gerektiği» bildiriliyordu. Bunun üzerine amiral «Kuvvetlerini bu Fird önlerinde toplamağa karar» verdi. Amiralin daha sonraki hareketleri Narvikteki Deniz Savaşları kısmını ilgiler.

14 — Bundan bir akşam evvel Scapa'dan hareket eden Sir Charles Forbs, 8 - nisan saat 05,,30 da 60.28 N.; 0.28 E. de bulunuyor ve 3 muharebe gemisi, 2 kruvazör ve 10 muhriple 20 mil süratle poyraza doğru seyrediyordu. Saat 8 ile 9 arasında Glowworm'un telsizi alındı. Bu telsizde Glowworm'un, filonun 300 mil ilerisinde düşman gemilerine raslayıp muharebeye tutuştuğunu belirtiyordu. Bunun üzerine Sir Charles Forbs, Repulse, Penelope ve 4 büyük muhribi, mümkün olan en uygun süratle Glowworm'a yardıma gönderdi. Daha sonra da düşmanın daha yakında bulunduğuna dair daha kesin ve etraflı haberler geldi. Saat 14 te filonun ilerisinde keşif yapan bir deniz uçağı: Bir muharebe kruvazörü, 2 kruvazör ve iki muhripten karma bir Alman filosunun 64.12 N., 6.25 E. de batıya seyretmekte olduğunu bildirdi. Uçak raporunun tam metni amiralin eline saat 15,,00 ten az sonra geçti ve 15,,30 da amiral rotayı kuzeye aldı. (Amacı bu filoyu önlemekti.) Saat 16,,15 te de rotayı 340 dereceye değiştirtti. Çünkü; «Şayet düşman batının daha güneyine seyreder ve 18 mil sürat yaptığı kabul edilecek olursa, yıldıza çıkan bir rota yüzünden bu düşman görmeden geçilebilirdi.» (Sir Charlesin saat 16,,00 daki yeri 63.21 N., ve 4.28 E. idi.) Amiral bu zamanda ikinci bir botlu deniz uçağını ve saat 18,,43 te de kendi sancak gemisi botlu uçağını bu düşmanı aramağa gönderdi. Fakat bu uçakların hiçbiri de düşman üzerine başka bir haber veremediler. Şu da var ki; aşağı yukarı saat 18,,00 de muhripler baştan gelen denizlerden zorluk çekmeğe başlayınca, bu hal, amiralin sürati 14 mile indirmesine sebebiyet verdi. Bu sırada amirale kuzeydeki amiral Vitworth filosunun hareketleri üzerine olan haberler de ulaştı ve 8 - nisan gün ve 18,,50 saat gruplu Admiraltı emrile Amiral Vitworth'a «Düşmanın Narvike gitmesine engel olmak üzere kuvvetlerini toplaması» em-

redildiği vakit, Sir Charles de Repulse'a: Küçük grupu ile Vest Fiyorda gidip Renown'a iltihak etmesi emrini verdi.

15 — Şimdi saat 20,,00 ye gelmiş anavatan filosu 64.22 N. ve 3.40 E. de bulunuyordu. Bundan 10 dakika sonra rota yeniden güneye yani 195 dereceye alındı ve 18 mille seyredildi. Gece yarısı olunca rota tam kıbleye alındı. Amiral Layton, Edward Collins ve Cunninghama gelince, bunlar da yanlarındaki kruvazör ve muhriplerini ana filo ile birlikte çalışmağa getiriyorlardı. Saat 20,,10 da Sir Charles kıbleye doğru dönerken Admiraltıdan 8 gün ve 18,,42 sayılı buyruğu aldı ki; kendi harp ceridesinde bunu şu şekilde özetlendiriyor: (a) İki tane amaç var (i): Kuzeydeki Alman kuvvetlerinin avdetlerine engel olmak; (ii): 8 gün ve 14,,00 saatli raporda Büyük Beltden geçtiği bildirilen muhtemel Alman kuvvetleri Stavanger veya Bergen'e gidiyorlarsa bunlarla hesaplaşmak. (b): Başkomutan kuvvetleri, kuzeye yayılmış hafif kuvvetlerle 2.35 E. doğusunda güneye doğru bir tarama yapacaklar. (c): Amiral Cunningham kuvvetleri 1.50 E. batısını tutarak kuzeye doğru tarayacak. (d): Amiral Edward Collins gemileri 1.50 E. ve 2.35 E. arasında kalarak geceleyin vurucu kuvvet olarak hareket edecekler. Bundan bir saat sonra gelen 8 gün ve 20,,18 sayılı Admiraltı telsizinde de: Amiral Layton: Gece süresince, Sir Charlesden başka bir buyruk almadığı takdirde 62.10 N. da 1.50 E. ile 2.35 E. arasında karakol gezecektir.» deniliyordu. Buna göre Sir Charles tertibatını aşağıdaki gibi düzenledi. (Baş. K. nın 8/2252 emrinin özeti):

Amiralin gece yarısı bulunacağı yer 63.15 N.; 0.3 E.; Rotası 180 sürati 18 nottur:

Amiral: Öğleden sonra deniz uçağı tarafından rapor edilen düşman kuvvetlerinin, «Kendisinin güney ve doğusundan geçmiş olabileceğini kabul ediyor» idi.

Amiral Layton saat 7 de 61.9 N. ve 3 E. de toplanma yerinde bulunacaktır.

Amiral Edward Collins ve Cunningham'ın kruvazörleri: Saat 05,,00 te: 59.30 N. arz dairesi üzerinde takımlar halinde 20 şer mil aralıkla yer alacaklar ve 4.30 E. tulünden batı tarafına uzanacaklar ve bu saatte ileri hareket rotası 355 derece ve sürati 16 mil olacak. Saat 9 sıralarında ana filoya tesadüf edildikten sonra rota 180 derece olacak.

16 — Şimdiye kadar Kuzeydenizinde rapor edilip kaybedilen Alman filosundan başka - bunlar da iki grup halinde gözüküyordu - diğer bazı Alman gemilerinin de Baltıktan çıktıkları görülmüş ve 8 gün ve 18,,42 saatli Admiraltı emrindeki «İkinci amaç» ta bu son raporlardan doğmuştu. Başkomutan yukarıda ana hatları gösterilen tertibatı düzenlerken, kendisine daha evvel müteaddit raporlar ulaşmış bulunuyordu. Bunlardan Kopenhag deniz ataşesine atfen öğleden sonra alınan 8/14,,35 sayılı Admiraltı haberinde Gneisenau veya Bluecher'in yanında iki kruvazör ve 3 muh-

rip olduğu halde o sabah Büyük Belt'teki Langeland'dan gündüz gözile geçtikleri ve öğleden evvel de buna benzer bir harp gemileri grupunun Sounddaki Moen'den geçtiği » bildiriliyordu. Triton denizaltı gemisi de: Gnayzenav sınıfı bir geminin bir ağır kruvazör ve Emden ve bazı muhriplerle saat 18,,00 de Shaw'dan geçerek batıya doğru gittiklerini rapor ediyordu. [1] Sunfish denizaltısı da saat 18,,15 te: Bir Blüher sınıfı geminin iki kruvazör ve bir muhriple (Shaw'un 20 mil poyrazında) 57.57 N.; 11.7 E. de karayele doğru seyrettiklerini bildirdi. Gerek Tritonun bu telsizi ve gerekse öğleden sonra Kuzeydenizi uçak raporundan mülhem olan 8 gün ve 21,,02 saatli Admiraltı haberinde: (Her iki Alman kuvvetinin de hesabımıza göre saat 05,,00 te 60 derece arz dairesinde birleşmek tasarısında olmaları muhtemeldir. 18,,42 saatli talimatı değiştirmek niyetinde değiliz) deniliyordu. Bundan sonra gece ve sabahın erken saatlerinde gelen haberlerin çoğu İskajerak ağzından gelmiştir. Bunların çoğu Admiraltıdan pasaparola edilmekle beraber yine arada sırada Truant ve Seal gibi İskajerak ağzında bekletilen denizaltılardan da raporlar alınmıştır. Bütün bu raporlar; Almanların Norveçi istilâ etmekte olduklarını gösteriyor ve harp gemileri ile taşıt gemileri Britanya ve Polonya denizaltı gemilerinden hiç te zayiata uğramamış kalmamakla beraber (Müttefiklerin «R. 4» plânında işgalini düşündükleri 3 güney limanı olan) Stavanger, Bergen, Trondheim ile Osloya gidiyorlardı. Saat 04,,00 sularında Amiral Vitworth'un Lofoten adaları önlerinde 2 Alman gemisi ile bir tesadüf muharebesi verdiğine dair raporlar da ulaştı.

17 — Bu sırada Sir Charles Forbs küçük filosu ile güneye doğru seyir durumunda olup az sonra oldukça takviye görecekti. Admiraltı daha önce 8 gün ve 22,,52 saatli önergesindeki tertibatı iptal etti. Çünkü; «Kuvvetlerimiz karakol hattına dağılmış ve nisbeten zayıf durumda bulundukları halde muharebe filomuzun 135 mil uzakta bulunduğu bir ande iki düşman kuvveti tarafından yakalanabilirlerdi.» Bu sebepten kruvazörler 9 günü saat 05,,00 te 59.30 N.; 2.30 E. noktasında buluşmak üzere seyredecekler ve bu noktadan filo ile birleşmeğe yöneleceklerdi. (A. T. 02.10 ve 02.35/9) Kruvazörler komutanı amiraller bu talimatı sıhhatle geliştiremediler. Bununla beraber Amiral Layton, Manchester ve Southamptonla birlikte 06,,30 da başkomutana katıldı. Bundan 3 saat sonra da Amiral Edward Collins de gerek kendisine ve gerekse Amiral Cunninghama ait 8 kruvazör ve 13 muhriple filoya iltihak etti.

18 — Manchester ve Southampton bundan evvel 7 - nisan sabahı iki Norveç konvoyunu korumak amacile Scapadan hareket etmişlerdi. Konvoylardan ON. 25 remizli olanı, Methil limanından 5 - nisanda ayrıl-

[1] Triton denizaltı gemisi (Eğer o ise) Gnayzenav gemisine, keşif raporu vermeden önce başarısız bir taarruzda bulunmuştur.

KROKİ IA

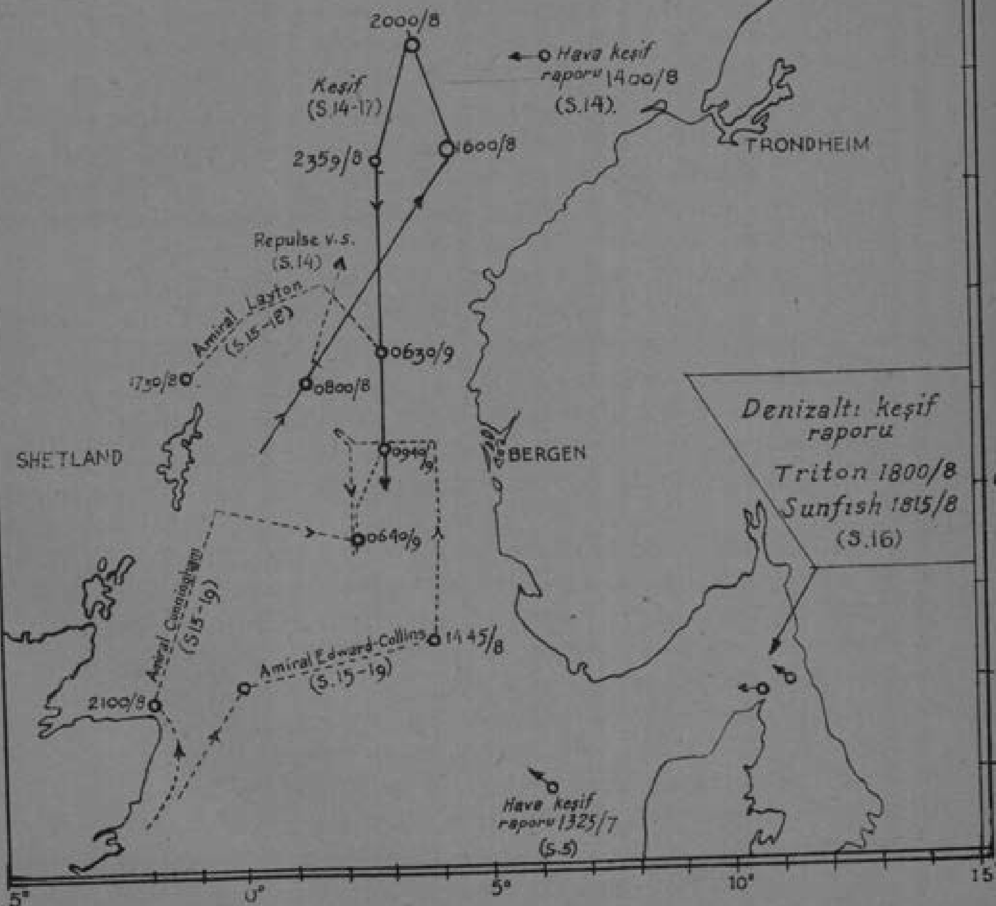
Anavatan filosunun
8 Nisan – 9 Nisan öğleden evveline kadar olan hareketleri

2282 No lı harıtadan dır .

○ = Batan Gm. ✂○ = Şavaş
7 nci maddeye bakınız
——— Baş komutanın rotaları
- - - - - Kruzerlerin

Narvik'e

Glow-worm 0900/8 (S.7)

mış olup yanında o sırada bir uçaksavar kruvazörü ile 4 muhrip bulunuyor ve HN. 25 remizli olan diğer konvoy da Bergenden hareket etmek üzere bulunuyordu. O gün öğleden sonra Amiral Layton, Muckle Flugga mevkiinden 15 mil kadar poyraz cihetinde ON. 25 e rasladı ve akşam bu konvoyu, Sir Charles Forbstan alınan ve uçak raporlarına nazaran düşmanın denizde olduğunu bildiren telsize uygun olarak gerisi geriye; Britanya sularına çevirdi. Amiral Layton bu hareketi yapmadan önce Sir Charles'in kendi filosunun 8 günü saat 07,,00 de 61 N. ve 1 E. de bulunduracağı üzerine 7 gün ve 19,,34 saatli telsizini almış bulunuyorsa da gece yarısı durumunu karanlık ve sıkıcı görüyor ve ceridesinde: «13,,42 denberi büyük düşman kuvveti üzerine kesin hiçbir şey bilinmemektedir.» diyordu. Ona göre: «Düşmanın nerelerde olduğuna dair dakik bir bilgi ve Baş K. nın tasarılarına dair bir malûmat yoktu». Bu arada konvoy da bir karayel fırtınası içinde ağır ağır ilerlemesine devam etti. 8 - Nisan günü saat 17,,30 da Amiral Layton, konvoya ertesi gün Kirkwall'a girmesi emrini vererek onu yalnız başına bıraktı ve iki kruvazörü ile filoya katılmak için poyraza doğru uzaklaştı. Amiral Laytonun görevli olduğu diğer konvoya yani HN. 25 e gelince, bu konvoy Bergen'den refakatsiz olarak 8 sabahı erkenden hareket etmiştir. Halbuki Rosays başkomutanı, bir akşam evvel Admiraltıdan bu konvoyun denize açılmamasını temin etmelerini rica etmişti. Fakat Rosays K. lığı ceridesinde «Bu konvoy bereket versin ki; önerge tersine olarak demir almıştır.» deniyor. Konvoy hareket ederek liman dışında toplanmak suretile müstevli Almanların elinden kurtuldu. 9 - Nisan günü Sir Charles Forbs, bu konvoyu anavatana getirmek üzere 4 muhrip yollamıştır.

19 — Amiral Edward Collins, 7 - nisan akşamı (Anavatan filosunun Scapayı terketmesinden bir saat sonra): Ertesi gün saat 7 de 58.30 N. ve 3.30 E. noktasında toplanma yerinde bulunup buradan kuzeye doğru tarama yapmak emrini almış olduğu halde, ROSAYS'dan denize açıldı. Refakatinde: «R. 4» plânı için toplanan kuvvetin bir parçası olan: Galatea, Arethusa kruvazörleri ile on bir muhrip bulunuyordu. Ertesi sabah bu kuvvetlere Forth limanına bir konvoy getiren daha 4 muhrip te katıldı. 2. Kruvazör filosu harp ceridesinde denilmektedir ki; «Ben şimdi evvelce başkomutan tarafından düşünülen randevu yerinde istenilen saatte varamam». Buna göre Amiral Edward Collins 8 - nisan günü saat 08,,00 de 58 N.; 0 tulde olan bir noktada bulunmak ve sonra da saat 14,,45 te 58.30 N. ve 3.50 E. noktasında bulunacak şekilde hareket etti. Tarama amacile kuzeye yöneldiği sırada bir düşman uçağı arasıra kendisi ile temas muhafaza etti. Amiral öğleden evvel Glowworm'un telsizini almıştı. Ancak bu gemiyi «Başkomutanın plânından ayrılmayı haklı gösterecek kadar yakın bir hedef saymadı. Ayrıca «Başkomutan bu zamanda benim bulunduğum mevkii bildiği halde ben onun sonraki niyetleri üzerine bilgi sahibi bu-

lunmuyordum.» diyor. Amiral öğleden sonra Sir Charles'in botlu deniz uçağı tarafından verilen keşif raporunu da aldı. Bunun üzerine Sir Charles için şöyle düşünmektedir: «Kendisi benim hareketlerimi ve mevkiimi makul bir sıhhatle biliyor. Çünkü; ben onun verdiği talimata uyuyordum. Bu yönden telsiz susmasını bozmıyarak bütün gece 000 rotasında seyre devama karar verdim.»

Amiral bu yeni rotaya fazla devam etmedi ki; gece süresi içinde önce Admiraltıdan olmak üzere emirler geldi. Bunda: «Bir vurucu kuvvet olarak hareket edilmek üzere» 1.50 E. ile 2.35 E. tulleri arasında bulunulması emrediliyordu. Bundan sonra: Kruvazörlerden bir karakol hattı tesisine dair Amiral Forbs'un emri alındı. En nihayet te Admiraltının: Kruvazörlerin toplanarak Anavatan filosuna katılmaları emri geldi. İlk emir: Batıya dönmeyi ve baştan gelen denizlere karşı sürat azaltmayı istiyor, toplanma emri gelince de Amiral Edward Collins: Büyük bir sürat artımı yapılmaksızın yeni randevu noktasına yetişmek imkânı olmadığı fikrinde bulunuyordu. Amiral bunun üzerine rotasını, Amiral Cunninghamla birleşecek surette düzenledi. Bunu yaparken de kendisi: «Amiral Cunningham'ın emredilen noktadan kuzeye doğru seyredeceğinden bilgi sahibi idim» diyor. Amiral Cunninghama gelince, kendisi Rosays'ten 8 - nisan günü öğleden sonra yanında Devonshire, Berwik, York ve Glasgow gemileri olduğu halde hareket etti ve akşam üzeri Amiral Derrien kendisine Scapa'dan getirdiği Emille Bertin ve 2 Fransız muhribi ile 58 N.; 2 W. de iltihak etti. Filo bundan sonra, 8 gün ve 18,,42 sayılı Admiraltı emri ile bildirilen taramayı geliştirmek üzere kuzey doğuya doğru yol aldı. Amiral Cunningham bundan sonra Amiral Edward Collins'e 9 - nisan saat 07,,00 sıralarında tesadüf etti. Bunun üzerine her ikisi de beraberce ilerliyerek saat 09,,40 ta ana filoya katıldılar ve filo refakatinde kıbleye döndüler.

20 — Amiral Edward Collins'in emri altında asıl 15 muhrip bulunduğunu görmüştük. Fakat bir kaza, 9 günü sabahı amirali 4 muhripten etti. Kelvin muhribinin Kashmir üzerine düşmesi sonunda her iki gemi de o kadar hasara uğradı ki; bunların iki diğer muhrip korumasında gerisi geriye üsse gönderilmelerine zorluk duyuldu. Daha 4 muhrip te iltihaklarından hemen sonra filoyu terketmişti. Çünkü; Sir Charles Forbs, Tartar ile 3 Polonya muhribini Bergen önlerindeki HN. 25 konvoyuna katılıp onu anavatana götürmeğe görevlendirmiş bulunuyordu. Böylece yeni gelen muhripler sayısı 9 kaldı, diğer 6 muhrip te esasen şimdiye kadar filo refakatinde bulunuyordu. [1]

21 — Sir Charles Forbs 9 - nisan sabahı Rosaysten gelen kruvazör ve muhriplerle birleşmek üzere kıbleye seyrederken, Admiraltıdan Ber-

[1] 9 - Nisanda Baş K. la birlikte bulunan kuvvetlerin tefsilâtı için A. ekine bakınız.

gen'de bulunan Alman kuvvetleri üzerine bilgi istedi. Zira amiralin niyeti, oraya, Amiral Layton'un iltihak etmekte olan iki kruvazörü ile bazı muhripleri göndermekti. (9/06.20) Bu haber Admiraltıya, Lordun: Charles'e 9 gün ve 08„20 saatli emri vermeyi düşündüğü sıralarda geldi. Bu telsiz emrinde deniyordu ki; «Bergendeki Alman harp gemileri ve taşıt gemilerine taarruz etmek ve savunmanın el'an Norveçliler elinde bulunduğunu kabul ederek, limana yaklaşma yollarını kontrol etmek maksadile plânlar hazırlayınız.

«Eğer her ikisine de yeter kuvvetiniz varsa, yukarıdakine benzer bir plân da Trondheim için hazırlanmalıdır.

«Narvik'e bir kuvvet çıkarmak istememiz ihtimali olduğundan, bu liman, Alman çıkarmaları menedilmek üzere gözetlenecektir.

«Bergen ve Trondheim'a karşı harekette, kuvvetlerimiz 3 millik huduttan içeri atlamak üzere hangi zamanda hazır olabilir?»

Keşif uçaklarından gelen ilk rapor Bergende: «En az bir Köln sınıfı kruvazör » bulunduğunu bildiriyordu. (A. T. 09.35); ve sonunda 9 gün ve 10„15 sayılı Admiraltı telsizi ile de Sir Charles'in Bergen'e olan taarruz plânı uygun bulunuyordu. Bununla beraber Admiraltı, Sir Charles'i: 12„11 saatli haberde bildirildiği şekilde savunma tertibatının artık dost ellerde bulunduğunu hesap etmemesi gerektiği şeklinde ikaz ediyordu. Diğer yönden A. T. 11„32 ile emredilen (Trondheim'deki gemilere taarruz) hususu Alman muharebe kruvazörleri bulununcaya kadar «Kuvvetlerin dağıtılmaması» maksadile iptal edildi.

22 — Sir Charles Forbs Admiraltının 08„20 telsizine karşılık olarak: Kendi kuvvetlerinin Bergen kuzey ve güneyindeki fiyortlara: «Başlayın» emrinden 3 saat zarfında» girebileceklerini bildirdi. (9/10„32) O sıralarda Rosays gemileri iltihak ettiğinden taarruz kuvveti takviye edilebilecekti. Amiral Layton buna göre 10„15 saatli Admiraltı telsizinden bir saat sonra 11„30 sıralarında Manchester, Southampton, Glasgow, Sheffield ve 4., 6. filotillâlardan 7 muhriple filodan ayrıldı. Amiral şu emri almıştı:

«Bergende bulunduğu rapor edilen düşman kuvvetlerine taarruz edeceksiniz. Bu kuvvetler arasında bir Köln sınıfı kruvazör de vardır.

«Savunma tertipleri düşman eline geçmiş olabilir.

«3, 4 muhrip Fejeosen fiyorduna (60.44 N.), kalanlar Kors fiyorduna (60.8 N.) girecek. Amaç: Düşman kuvvetlerini tahrip ve durumun bildirilmesidir.

«Kruvazörler her iki methalde istinatlık yapacaklar. Buralarda Alman denizaltılarının bekleme yapmaları mümkündür.»

Amiral Bergenin güneyine gelmiş, Fejeosen fiyordu ortalama 80 mil poyraz cihetinde ve Kors fiyordu kabaca gündoğusu poyraz cihetinde ve 12 mil daha yakın bulunuyordu. Kuvvetli esen karayel rüzgârı kaba denizler kaldırıyor, muhripler ancak 16 mil süratle seyredebiliyorlardı. Ami-

ral Layton yazısında: «Öğleden önce filonun güney tarafındaki hareket dolayısile maalesef Bergeni tutmak için yeniden rüzgâr üstüne çıkmak gerekiyor. 14,,08 de uçaklarımız Bergen'de 1 değil 2 kruvazör bulunduğunu rapor etti. Her nekadar düşmanın kıyı toplarını henüz kifayetli bir şekilde donatamamış olması ümidi kısmen varsa da, eldeki ancak 7 muhriple başarılı bir taarruz ihtimali belirli bir şekilde azalıyordu.» diyor. Nitekim saat 14,,00 ten az sonra gelen 9 gün ve 13,,57 sayılı Admiraltı emri ile bu taarruz iptal edildi ve filo da bunun üzerine büyük kısma ulaşmak üzere döndü.

23 — Sir Charles öğleyin 59.44 N., 2.57 E. noktasında yıldıza döndü. - Clyde'den o sabah Scapa yolu ile filoya gelmekte olan Aurora'ya da bu mevki böylece verilmiştir. Hava berraktı ve Alman tayyareleri sabah 8 denberi filo ile temas muhafaza ediyorlardı. Öğleden sonra Alman bombardıman uçakları geldiler. Saat 14,,30 ile 18,,00 sularına kadar filonun bazı parçaları sürekli olarak bu uçaklarla angaje oldular. Almanlar doğudan geliyorlar ve ilk ve başlıca hedefleri: Kıyıdan dönmekte olan Amiral Laytonun gemileri oluyordu. Yakın düşen bombalar Southampton ve Glasgow'u hafifçe hasara uğrattı. O dolaylarda filoyu arayan Aurora talihin yardımı ile dönüp her nekadar mürettebatının birçoğunu kurtarabildiyse de GURKHA muhribi uçaklar tarafından batırıldı. Gurkhanın saat 19,,00 sıralarında batmış olması gözüktüğüne rağmen Aurora saat 21,,30 da hâlâ sağ kalanları toplamakla meşguldü. Filonun büyük kısmına gelince, uğraşmalar saat 15,,30 sıralarında başladı. Bir pike uçağı sancak gemisi Rodneye bir bomba isabet ettirdi. Saat 16,,00 dan 17,,00 ye kadar geçen bir sükûnetten sonra uçak taarruzu pike ve yüksek düz bombardımanlarla yeniden yarım saat sürdü. Sayılı bombalar gemilerin yakınlarına düştü, bilhassa yine Rodney, Valiant, Devonshire, Berwik ve muhriplere - Fakat yeni bir vuruluş olmadı. İngiliz ateşi ile Devonshire ile Berwik arasına bir uçak alevler içinde düşürüldü. Buna karşılık Amiral Layton'la beraber bulunan gemiler 4 pusluk cepanelerinin % 40 ını harcamış bulunuyorlardı.

24 — Bu hava hücumları sırasında Bergene girişilecek hareket için yeni emirler geldi. Bu esnada Furious uçak gemisi filoya doğru yol alıyor ve Sir Charles Forbs daha evvel 9/10,,32 sayılı işaretinde belirttiği üzere eğer Almanlar kıyı savunmasını ellerine geçirmişlerse bu uçak gemisinin uçakları ile yapılacak bir torpito taarruzunun «En iyi bir başarı şansı» sağlıyacağını düşünüyordu. Buna göre 10 günü alacakaranlığında bir taarruz yapılmasını teklif etti. Admiraltı bunu uygun buldu ve ayni zamanda 9 günü akşamı krallık hava kuvvetleri bombardıman uçakları ve Hatston Dz. Hava İst. nun 10 sabahı bir kısım bombardıman uçakları göndermesini tertipledi. Bu arada kruvazör ve muhripler, düşmanın Bergen ve Stavangeri takviye etmesine engel olmak için yaklaşma yollarını

karakol edecekler ve o vakte kadar oraya gelmiş Alman gemilerini yerlerine mıhlıyacaklardı. Sir Charles «Norveçin güney batı köşesinde hafif kuvvetlerle bir tarama tasavvur» unda idi. Fakat öğleden sonraki tecrübe ona, Furious hakkındaki düşüncesini değiştirmeğe zorladı. Bu gemi: «Bugünkü hava saldırılarının geliştiği arzlarda çalışamaz» idi. Böylece «Bergen'i krallık hava kuvvetlerine bırakarak «Bu geminin daha kuzeyde bulunan Trondheimdeki düşmana taarruz etmesini teklif etti ve Admiraltıya 9/22,,31 sayılı telsizle «Genel fikirlerini» bildirirken: «Kuzeydeki düşmana, su üstü kuvvetleri ve kara ordusu yardımı ile taarruz edip, güneydeki sahaya da, buradaki Alman hava üstünlüğü dolayısile daha ziyade denizaltılara bırakmayı» bildirdi. Hava kuvvetlerine bağlı bombardıman uçakları tertiplendiği gibi hedeflerine taarruz ederek Bergendeki kruvazöre 1 isabet iddia ettiler. Hatşton bombardıman uçakları da ertesi sabah 3 isabet iddia ediyorlardı. Öğleden sonraki hava keşif raporları bu geminin battığını ve «Bergende başka düşman kruvazörü bulunmadığını» bildirdi.

25 — Bunlar olurken, Bergen ve Stavanger'in gözetlenmesi üzerine olan Admiraltı buyruğu deşifre edilir edilmez, Sir Charles, Amiral Layton'u yeni baştan evvelki akşam gitmiş olduğu kıyılara doğru çevirdi. Bunu Galatea, Arethusa, Emil Bertin ve iki Fransız muhribi ile Amiral Edward Collins takip etti. Sir Charles'in 9 - nisan gün ve 18,,37 saatli emrine göre bu iki kuvvetin konuşları şöyle oluyordu: Amiral Laytonun kruvazörlerinden ikisi muhriplerle: Fejeosen fiyordundan güneydeki Kors fiyorduna doğru «Norveç kıyılarını aşağı yukarı tarayacak» ve kalan yarı kuvvetler de Kors fiyorddan Stavanger'in 20 mil güneyindeki Obrestad'a doğru bir taramada bulunacak. Bu sırada Amiral Edward Collins de Fejeosen önlerinde devriye gezecektir. Verilen görev: «Stavanger ve Bergen'in takviye edilmesini durdurmak» idi. Bunlar 10 günü saat 04,,00 e kadar dolaştıktan sonra 61 N. ve 1 E. noktasında toplanmaya geçeceklerdi. Savaş Ceridesinden: Amiral Layton'un bu emirlere nekadar riayet ettiği vâzıh değildir. Çünkü; Amiral Layton bu hususta sadece geriye dönerken: (Sir Charles'in 9/16,,14 ve Admiraltının 9/14,,51) talimatlarını aldığını ve: Bergen ağzı açıklarında bir karakol idame ederek Alman kuvvetlerinin kaçmasını menetmek» istediğini ve «Bu karakolun gece boyunca idame edildiğini» zikretmektedir. Bununla beraber Amiral Layton, Sir Charles'in 9/18,,37 emri gereğine de uyarak, sabahın saat 4 ünde randevu noktasına doğru rota değiştirdiği de görülüyor. Halbuki bu son emri, güneydeki karakol kuvvetlerine komuta eden Glasgow komutanı Albay Pegram, geç olarak ancak 10 günü saat 01,,45 te o da eş gemi olan Sheffield kruvazöründen alabildi. Sheffield kruvazörü bir akşam evvel batan Gurkhanın denizde sağ kalan mürettebatını kurtardıktan sonra kıyıya yaklaşırken Aurora'ya rasladı ve kendisi başka bir emir almamış olduğu cihetle

onunla birleşmek istedi. Bunun üzerine Albay Pegram, kendi grupunun kalan gemileri ile Kors fiyordunun güney ve kuzeyini 7 mil açıktan karakol ederken, Sheffieldi de bir muhriple 30 mil güneydeki gediği kapamağa gönderdi. Sheffield, Sir Charles'in daha sonraki emrini ulaştırdığı vakit, Obrestad'a yetişmek için artık çok geç kalınmış bulunulmakla beraber, Albay Pegram, randevu yerine doğru dönmeden evvel, Stavangerin 25 mil yakınlarındaki Utsire'e kadar uzandı.

26 — Cerideler, düşmanla bir raslama göstermiyor, yalnız, Amiral Layton'un sancak gemisi geceleyin bir denizaltıyı mahmuzlamağa çalışmıştır. Çeşitli gruplardan gemiler sabah olunca randevu noktasına doğru yöneldiler ve orada Sir Charles Forbs tarafından, hep beraber üsse dönerek akaryakıt ikmali yapmak emrile gönderilmiş olan Codrington ve diğer muhripleri buldular. İngiliz muhripleri Sollum Voe'ya, kruvazörlerle Fransız gemileri Scapa'ya gittiler ki; varış vakitleri olan bu akşamüstü limana hava taarruzu yapılmakta idi. - Amiral Edward Collins'in gemileri bu ane kadar Kuzeydenizini geçerken havadan taarruza uğramışlardır. Scapa'ya yapılan hava taarruzu, gemilerin akaryakıt ve cepane almalarını bir miktar geciktirdi. Filosundaki 5 gemiden üçünün Narvik'e yapılacak bir taarruz için hazır olmasını emreden Amiral Layton mahçup çıkarak bu emri geceleyin geri aldı. [1]

27 — Başkomutana gelince o, hava hücumlarından sonra 9 günü saat 20,,00 ye kadar kuzeye yöneldi. Sonra 61.40 N., 2.47 E. den gece için 16 mil süratle batıya seyretti ve 10 günü saat 05,,00 te tekrar karaya doğru döndü. O sabah 61.24 N. ve 1 W. de Warspite ve Furious ile ikmal yapmağa muvaffak olabilmiş müteaddit yeni muhripler filoya katıldı ve bundan sonra da filonun perdeliğinde bulunan muhripler akaryakıt tamamlamak üzere anavatana gittiler. Filonun kuvveti bunun üzerine: 3 muharebe gemisi, (Rodney, Valiant, Warspite), üç kruvazör - Devonshire, Berwick, York -, uçak gemisi Furious ve on sekiz muhribe kaldı.

28 — Ertesi 11 - nisan günü Sir Charles Forbs ve Admiraltı arasında tertip edildiği gibi Furious'den uçan uçaklar Trondheim yakınındaki Alman seyrüseferine taarruz ettiler. Hava kuvvetlerinin raporlarına göre Trondheimde: Tüccar gemileri ve muhriplerden başka iki de kruvazör yatıyordu. Bu taarruzdan önce alınmış son rapor olup, zamanı 10 günü 16,,45 idi. Bunda: Bir Hipper sınıfı geminin şehir önünde demirli olduğu, bir Nürenberg sınıfı geminin Trondheim fiyordu dar suları ilerisinde 10 mil daha batıda olduğu bildiriliyordu. Saat 04,,00 raddelerinde birkaç muhrip Trondheim'in kuzeyden giriş methali olan Fro Havet'i gözetler ve filo 64.30 N.; 8 E. noktasında şehirden 90 mil kadar mesafede uçak gemi-

[1] Amiral Layton'un 5 inci gemisi olan Birmingham, Scapa'ya kuzeyden ancak 10 günü yetişti.

sinin güney ve kuzeyinde dolaşırken, torpito takılı 18 uçak, uçak gemisinden havalandı. Fakat maalesef Alman kruvazörleri daha önce limandan ayrılmış bulunuyorlardı. Furious'un tayyarecileri limanda ancak bir çift muhriple ticaret gemilerine yanaşmış bir denizaltı bulabildiler. Uçaklar her iki muhribe de saldırdıktan sonra bunlardan birine bir vuruş sağladıklarına inandılar. Ancak torpitoların birçoğu sığ suda dibi bulmuş ve hedeflerine varmadan önce patlamıştı ki; bu «Hayal kırıcı sonuç», Amiral Forbs'un, bomba taşıyan iki uçakla Trondheimde «Özel bir keşif» yapılarak muharebe gemilerine taarruz etmeleri için emir vermesi sonucunu doğurdu. Uçaklar fiyortlarda gördükleri iki muhrip, bazı deniz uçakları ve birkaç ticaret gemisini rapor ettiler ve muhriplerden birine başarısız bir hücumda bulundular. [1] Sonuç, gerçekten hayal kırıcı olmakla beraber Furious gemisi komutanı-Albay Troubridge'in raporunda belirttiği gibi, bunda tayyarecilerin bir suçu yoktu. Ayın sonunda Furious yurda döndüğü vakit, Troubridge, uçman genç subay ve erler üzerine şunları yazmıştır: «Bunların hepsi de gerek bomba ile olsun gerekse torpito ve makinelitükekle muharebedeki ilk atışlarını yapıyorlardı. Birçokları ilk gece inişlerini Narvikteki ilk hücumlarından sonra 11 - nisan gecesi yaptıkları gibi bir kısım gemi arkadaşlarının kaybı, onları sindiremedi ve üzerinde muzafferane uçtukları kar örtülü dağlar gibi, şeref ve cesaretleri de göz alıcı oldu.» Bu öyle bir ithaftır ki; bize Lord Sent Vincent'in eski bir Thomas Troubridge hakkında: «Şerefi de kılıcı kadar parlaktı.» demesini hatırlatıyor.

29 — Keşif uçağı geri döndüğü vakit, filo uçmanların - 2. bölümde anlatılacak olan - 10 sabahı Warborton Lee muhriplerinin savaş verdikleri düşmana karşı ellerini denedikleri Narvik'e doğru kuzeye olan ilerlemesine devam etti. Alman uçakları 11 günü 15„30 dan 17„00 ye kadar filoya tekrar hücum ettiler bu arada Eclipse muhribine bir vuruş kaydettiler ve neticede bu gemi yurda dönmek zorunda kaldı. Gece için filo denize açılmadan önce saat 20„00 de 65.45 N. ve 8.50 E. noktasında bulunurken Sir Charles Forbs, gemilerini, düşmana raslamak ihtimali olduğundan ikaz etti. Çünkü; A. T. 11/16„07: «Gelecek 24 saat içinde 67 N. arzında ve 4.30 E. ile 6 E. arasında «Muhtemel bir düşman toplanması» nı bildiriyordu. Düşman gece görülemediyse de, gerçekten hava kuvvetleri ertesi sabah her iki Alman muharebe kruvazörü ile bir kruvazörü Norveçin batı güney köşesinde tesbit edip rapor ettiler. Amiral Witworth o sabah, yani 12 - nisan sabahı ortalama 67 N. ve 6 E. noktasında sancak gemisine mülâki

[1] Başkomutan mayıs sonunda Admiraltıya: 9 - Nisanda Trondheim'e girdiği bilinen Alman harp gemileri hangileridir? diye sorduğu zaman kendisine karşılık olarak: «Amiral Hipper ile iki büyük muhrip» cevabı verildi. Her halde orada 10 günü öğleden sonra bulundukları rapor edilen Hipper ve Nurenberg sınıfı gemi taarruzdan önce geceleyin denize çıkmış olmalıdır.

oldu. Şimdi Admiraltı: «Muhripler tarafından kuvvetli bir şekilde emniyete alınmış olan bir muharebe gemisinin, Furious'den kalkan pike bombardıman uçaklarının taarruzu ile hemzaman olaraktan» Narvikteki düşmana bir taarruz yapılmasını emrediyordu.

30 — Bu sırada birlikten ayrılan kuvvetler, bir defa daha amiralin emri altındaki kuvveti azalttı. İki muhrip 11 günü öğleden sonra akaryakıt için anavatana gitmiş bulunuyordu. Amiral Cunningham da, Devonshire, Berwick ve 4 muhriple 64.10 N. ve 9.25 E. deki Halten fiyordunun kuzeyinde Frohavet ağzında bulunan «İndreled'deki düşman gemilerini temizlemeğe» gönderilmişti. Amiral Cunningham buradan 13 günü boş bir raporla gelip filoya kavuştuktan sonra Narvik kuzeyindeki fiyortları ve Tromso'yu aramağa gitti. York ve iki muhrip te 11 günü Alman hava akınından sonra hareketten sâkıt kalan Eclipse'i anavatana götürdüler. Valiant ve Repulse 3 muhriple 12 günü öğleden sonra refakatten ayrıldı. Sebebi Norveçe ilk İngiliz kıt'aları yola çıkmış olduğundan Valiant'ın Şimaldenizinin aşılma süresi içinde himayeyi kuvvetlendirmek üzere bu kuvvetlere iltihak zoru idi, ayrıca Repulse ve muhripler de anavatandan akaryakıt ikmaline gidiyorlardı. Bu suretle başkomutanın yanında 12 günü öğleden sonra: Rodney, Warspite, Renown ve Furious ile 6 da muhrip kalmış bulunuyor ve bu ande 12 muhrip te Narvike güneyden yaklaşma yolları üzerinde görev yapıyorlardı. [1]

---

[1] Narvik muhripleri içinde Grenade ve Encounter de dahildir. Bu gemiler 12 günü öğleden sonra yağ gemisi British Lady ile birlikte Skjel fiyorda varmışlardı.

BÖLÜM II.

Narvik 9 - Nisandan 15 - Nisana kadar

31 — Amiral Witworth, 9 - nisan sabahı saat 06,,00 dan sonra, savaştığı iki gemiyi gözden kaybetti. Yanında bulunan Warborton Lee komutasındaki 9 muhrip rüzgâr üstüne doğru yapılan sıkı takip sırasında kıça sarkmışlardı. Şimdi amiral bu muhripleri, Alman taşıt gemilerinin Narvik'e ulaşmasını durdurmaları için 50 mil doğudaki Vest fiyord ağzını karakol etmeğe yolluyordu. Amiral ayni zamanda kuzeyden doğru kendisine katılmaya gelen ve Vest Fiyort'tan 50 mil kadar uzakta bulunan: Repulse, Penelope ve dört büyük muhribe de, düşmanın Fiyord'a girmesini durdurmalarını emretti ve onlara Albay Warborton Lee'nin nerelerde olduğunu bildirdi. Amiralin kendisi de Renown'da olduğu halde saat 08,,00 e kadar kuzeye doğru yoluna devam etti ve şayet «Düşman güneye doğru bir geri yarması yaparsa» onu önlemek ümidi ile bu saatte kabaca lodosa yöneldi. Bunun üzerine saat 09,,00 dan az sonra Admiraltının A. T. 9/08,,20 haberini aldı ki; bunda: Başkomutana: Bergen ve Trondheim'deki düşmana taarruz plânları yapması emredildikten sonra: «Bizim Narvik limanına kuvvet çıkarmak ihtimalimiz olduğundan, Narvik limanı, buraya yapılacak Alman çıkarmalarına engel olunmak üzere gözetlenmelidir.» diye ilâve olunuyordu. Bunun üzerine Amiral Witworth, kuvvetlerini Fiyort önlerine konsantre etmeğe karar verdi ve Repulse'e saat 13,,00 te 67 N.; 10 E. de - telsiz verdiği vakitki mevkiinin 60 mil güneyinde olan bir mevkii toplanma yeri olarak verdiği gibi ayrıca Albay Warborton Lee'ye de saat 18,,00 de 67 N. ve 10.30 E. de kendisine kavuşmasını emretti.

32 — Admiraltı ve başkomutan sonradan bu konuşu da değiştirdiler. 9 gün ve 09,,32 saatli bir telsizle Sir Charles Forbs, Albay Warborton Lee'ye: Narvik'e bazı muhripler göndererek düşman kıt'alarının karaya çıkmadıklarına kesin kanaat getirilmesi» ni emretti. Admiraltı da 9 gün ve 12,,00 saatli telsizi ile yeniden ve doğrudan doğruya Warborton Lee'ye şunu bildiriyordu:

«Basın haberleri, bir Alman gemisinin Narvik'e vardığını ve ufak bir kuvveti karaya çıkardığını bildiriyor. Narvik'e ilerliyerek bu düşman gemisini batırın veya zaptedin. Eğer orada bulunan düşman sayısına göre, Narvik'i geri almayı düşünürseniz, kıyıya bir kuvvet çıkarmak ta takdirinize bırakılmıştır. Şimdiye kadar düşman eline geçmemiş bulundukları takdirde, topçu bataryalarına sahip olmağa bakınız: Bu bataryalar üzerine tafsilât aşağıdadır.»

Şimdiye kadar Amiral Witworth'a Admiraltıdan 9/11,,38 gün ve saatli emirle: Almanların Narvik'e vardıkları ve kendisinin de «Almanlara takviye gelmemesini sağlaması gerektiği» bildirilmiş olmakla beraber bu emir ertesi güne kadar amiralin eline geçemedi. Albay Warborton Lee, kendi özel filotillâsı olan 2. filotillâdan 4 gemi ile Narvik'e girmeye ve Albay Bickford'u da, kalan gemilerle bir gün önce Vest Fiyort ağzı yakınlarına döktüğü mayn tarlasını karakolda bulundurmağa karar verdi. Gemilerinden biri olan İmpulsive, sabahleyin hasara uğramış ve bir paravan mataforası için anavatana gitmiş olduğundan Albay Bicford'un refakatinde: Torpedo tüyubu olmıyan, yalnız iki toplu Esk, İcarus ve İvanhoe mayn dökücüleri ile Renown'un son defa denizaltı perdeliğini yapmış olan Greyhound muhribi kalmıştı. Narvik için ayrılan gemiler de şunlardı: Hardy: Filotillâ lideri; Hotspur (K. ı Bnb. Layman); Havock (K. ı Önyzb. Courage); Hunter (K. ı Bnb. Villiers); Bundan başka, filotillânın göreve hareket etmesinden sonra beklenmedik zamanda gelerek bunlara Hostile muhribi (K. ı Bnb. Wright) de katıldı. [1]

33 — Albay Warborton Lee, esas olarak, o gece saat 20,,00 de Narvik'e yetişmeği tasarlıyarak, filotillânın Vest Fiyort'ta gezişi sırasında plânını kurdu ve bunu refakatindeki gemilere işaretle verdi Admiraltının kendisine ulaşan telsizinde, basın haberlerinden daha ileriye gidilmemiş olduğu cihetle aklına Taranoy'daki kılavuz istasyonundan bir soruşturma yapmak geldi ve takriben saat 16,,00 da buraya vâsıl olarak kıyıya bilgi toplamak için adam gönderdi. Meğer kılavuzlar: «Hardy'den büyük» altı geminin Narvik'e girdiğini görmüşler. Bundan başka içeride bir de denizaltı varmış. Liman methali maynlanmış ve Almanlar Narvik'i kuvvetli tutuyorlarmış. Kılavuzlar, İngilizlerin bir misli daha kuvvete ihtiyaçları olduğunu düşünüyorlardı. Albay Warborton Lee, bu bilgileri Admiraltıya ve Amiral Forbs'a ve Witworth'a yetiştirdi ve şunu ilâve etti: «Fecir vakti, sular yükselince taarruz etmek tasarısındayım.»

34 — Saat grupu 17,,51 olan bu telsiz, Amiral Witworth'un eline saat 18,,00 den az sonra ulaştı ki; bu zamana kadar Admiraltının bir taarruz üzerine olan emri kendisine tekrar edilmiş bulunuyor ve şimdi o da taarruz kuvvetini daha iyi bir duruma sokulmalı mı diye düşünüyordu. Saat 14,,00 sıralarında Repulse ve beraberindeki gemiler iltihak edince amiral kuvvetlerini şöyle tertipledi: Penelope, Scomvaer fenerinin güneyine düşen bir hattı mayn tarlasının 50 mil dışında ve Narvik'ten 150 mil mesafede karakol edecek; Renown, Repulse: Bundan 30 mil daha batıdaki bir hat

[1] Hostile, Alman balıkçı filosuna karşı hareket yapan Birmingham ile beraber bulunmuştur. Bir müsadere edilmiş gemi ile ayrılarak ilerlerken 8 günü düşman ve İngiliz gemilerinin Vest Fiyord civarında toplandıkları haberini kaparak bu gemi Amiral Witworth'u bulmak üzere kuzeye yükseldi ve sonunda 9 - nisanda Amiral Witworth yerine Albay Warborton Lee'ye iltihak etti.

üzerinde gezerken, Bedouin, Pujaby, Eskimo, Kimberley bunlara perdelik yapacak, Penelope ve büyük gemileri perdelerinden mahrum bırakmasına rağmen 4 muhrip içeriye girebilecekleri gibi; amiral, Albay Bickford'a, sabahleyin saat 18,,00 de sancak gemisine katılması üzerine verdiği emri bozarak, albayın mayn tarlası civarında karakol yapmağa devam etmesini emretti. 10 - Nisan günü suların yükselme vakti saat 01,,40 ta olduğundan Albay Warborton Lee'nin telsizi, bir sabah alacakaranlığında taarruza delâlet ediyor ve bunun için hüküm süren o puslu havada takviye gönderilmekte çok geç kalınabileceği gibi amiralin gerekçeli sebeplerine göre plân: «Admiraltı tarafından emredilen kuvvetlerle» düzenlendiği gibi, herhangi bir «Gecikme ve plânın tadil ve tashihi» ni ilgileyen ek kuvvetler yollanması, bir karışıklığa meydan verebilirdi. Bu sebeple amiral, işleri olduğu gibi bırakmağa karar verdi.

35 — Taranoy açıklarındaki duraklamasından sonra filotillâ, tekrar Fiyord'a doğru aşağıya seyretti ve gece yarısından yarım saat önce, fecir vakti Narvik'e varmak üzere geriye döndü. 9 gün ve 20,,59 saatli Admiraltı telsizi, gece süresi içinde filotillânın 16.33 E. tulü doğusunda devriyede bulunması emrediliyordu. Narvik'in 20 mil kadar batısındaki Ofot Fiyort dar kesimi buralara raslar ve düşman Tjelsundet yolu ile Vaags Fiyort'a girebilirse artık kuzeye doğru kaçmasında bir engel kalmazdı. Karakol bunu önlemek için emredilmiş olduğu gibi, telsiz şu şekilde son buluyordu: «Fecirde taarruz ediniz. Başarılar dileriz» Albay Warborton Lee, bu telsizi aldı ise bile aldırış etmedi. Çünkü; Admiraltı kendisini önceden ikaz ettiğine göre körfezin her iki tarafında Ramnes ve Homnesholm'de bataryalar bulunması ve bunların Almanların eline geçmiş olması ihtimali karşısında şayet telsiz vererek mevcudiyetini belli ederse ileride bulunan Almanların, işi daha taarruz vakti gelmeden evvel Narvik'teki dostlarına rapor etmeleri ihtimali vardı, halbuki baskın, küçük filotillâ için en önemli bir mesele olmak gerekiyordu. 10 gün ve 01,,40 saatli Admiraltı telsizi: Almanların Narvik'e «Görünürde boş maden cevheri gemileri» ile geldiklerini, bu gemilerde malzeme bulunabileceğini ve elinden gelirse bunları batırmasını emrediyor; ve Albay Warborton Lee de şimdi kendi kendine: Düşmanın sahilde nasıl bulunduğunu, ne kuvvette olduğunu, Norveç topçu bataryalarını zaptedip etmediklerini düşünerek kestirmeye çalışıyordu. Nihayet Admiraltının 01,,36 saatli telsizinde deniyordu ki; «Norveç kıyı savunma gemileri olan Eidovolt ve Norge, Almanların ellerine geçmiş bulunabilir. Bu şartlar altında taarruzun yapılıp yapılamıyacağını bizzat kendiniz düşününüz; kararınız ne olursa olsun biz sizi destekliyeceğiz.» Bu telsiz artık elinde yapacak birşey olmamasına rağmen Amiral Witworth'u tereddüde düşürmüş olabilirdi amma, işi bir defa aklına koymuş olan Warborton Lee için bu telsizin değişiklik yaratmasına imkân yoktu. Filotillâ 10 günü saat 1 de yolu üzerinde tekrar Taranoy'dan geçti. O es-

nada «Devamlı kar fırtınası hüküm sürüyor, görüş nadiren 2 gominadan fazla.. ve gemiler bir defasında kıyı göründüğü vakit bütün filotillâ az daha karaya gidiyordu.» Gemiler ticaret tekneleri kendi aralarından geçerken, iki defa fâsıla ile biribirleri arasındaki teması kaybettiler. Fakat hepsi de saat 4 ten az sonra Narvik'e vardılar ki; bu sırada gökyüzü açılmış olup, hemen hemen 1 millik bir sahayı görebiliyorlardı.

36 — Taarruz plânı; Albay Warborton Lee'nin filotillâya bir gün evvelden verdiği işaretten anlaşılıyor. Gerek kılavuzlardan alınan bilgiler ve gerekse şimdiye kadar dokunulan Admiraltı haberlerinden başka Admiraltının 9/13,,07 gün ve saatli haberi de: Limanda , şehir batısında, maden cevheri mendireğinin kuzeyinde kuzey batıya bakan ve diğer bir tâbirle Herjanks ve Rombak Fiyort'ları ağzını tutan 18 veya 12 librelik 3 toplu bir bataryadan bahsediyordu. Ayni haberde Ofot Fiyord'undaki muhtemel bataryalar üzerinde de bir ikaz vardı. Albay, Hardy, Hunter ve Havock'un iç limandaki gemilere taarruz etmesini teklif etti. Hotspur ve Hostile dışarıda duracak ve ateş açacak olursa kale topları ile savaşa girişecek, karakolda olması beklenen, açık denizden veya Narvik kuzeyindeki iki Fiyord'dan gelen Alman gemilerini gözetecek, büyük kısmın çekilmesini sisle örtecek ve sakatlanan gemileri yedeğe alacaktı. Eğer başarı sağlanarak düşman «Muhalefeti susturulursa» Hardy gemisinin II. komutanı maden cevheri iskelesine bir çıkarma partisi çıkaracaktı.

37 — Filotillâ 3 defa taarruzda bulundu. Önce 3 gemi evvelce tertip edildiği gibi içeriye girerek en az 3 Alman muhribi ile top ve torpito kullanarak savaştılar ve bu sırada Hardy aşikâr olarak bir Alman gemisine torpito isabet ettirdi. Sis ve kar, dışarıda bırakılan iki geminin tepedeki bataryayı bulmasına engel olduğu gibi bu gemiler kuzeydeki Fiyort'ta da birşey bulamadılar. Bunun üzerine müteakıp dönemde tekmil filotillâ taarruza geçti ve Hotspur, iki ticaret gemisini torpedoladı. Bundan sonra Albay Warborton Lee durumu müzakere etmek için dışarı çekildi. Almanlar limanın şark kıyılarındaki toplarla da mukabele etmişlerdi. (Fakat belki de bu ateşler sis yüzünden görülemiyen düşman muhriplerinin kendisinden de gelmiş olabilir.) Alman gemileri belki de toplarının susturulmasından ne top ve ne de torpitoları ile İngilizlere bir zarar veremediler. Bir saatlik bir savaştan sonra Almanların dışarıda hiçbir gemileri görünmüyordu. Bunun üzerine filotillâ tekrardan fakat bu sefer limanın 1 mil dışarısında kalarak savaşa girişti; filotillâdan yalnız Hostile, torpitolarını atmak için liman ağzına kadar ilerledi.

38 — İşler buraya kadar oldukça iyi gitmişti. İngilizler, kendileri kayıp vermeden 2, 3 Alman muhribini batırdıklarını veya ciddî surette hasara uğrattıklarını, bundan başka yarım düzüne ticaret gemisi batırdıklarına kani bulunuyorlardı. Ancak şans değişti. İngilizler saat 6 dan birkaç dakika evvel, son taarruzdan dönerlerken Herjanks ve Rombaks

Fiyord'undan yeni Alman gemilerinin gelmekte olduğunu gördüler. Albay Warborton Lee, bunları bir kruvazör ve 3 muhrip olarak rapor etti ve şunu ilâve etti: «Batıya doğru çekiliyorum.» İngiliz gemileri bunun üzerine Ofot Fiyort'a koşmak için liman ağzında manevra yaptıkları 15 mil süratten 30 mile yol arttırdılar ve yeni beliren bu düşmanla kaçarken 7000 yarda civarında bir menzilden savaşa giriştiler. O zaman pruva ilerilerinde 3 - 4 mil mesafede denizden içeriye doğru gelmekte olan 2 geminin daha sis içinden çıktıkları görüldü. İlk önce Hardy gemisinde, yeni beliren bu gemilerin İngiliz kruvazörleri olabileceği umuldu ise de sonradan bunların da diğerleri gibi Alman muhripleri olduğu anlaşıldı ve çok geçmeden daha ağır Alman mermileri hedefleri civarına düşmeğe başladı. Bunun üzerine Hardy hareketten kaldı ve kendisini Narvik'ten 7 mil mesafede Ofot Fiyort kıyılarında karaya oturttu. Almanlar Hunter'i batırdılar ve Hotspur'ü de hareketten geri bıraktılar. Bu gemi batan arkadaşının üstüne yaslandı ve sıyrılamadan önce 4 düşman gemisinin ateşini kendi üstüne topladı. Bunlardan 2 mil ileride hemen hemen bir zarar görmemiş oldukları halde ilerliyen Havock ve Hostile bunun üzerine geriye yardıma koştular. Almanlar Hostile'deki Binbaşı Wright'in «gereği gibi takip yapmadığını, ancak Hotspur'un gerisinde aykırılama zikzaklar yaparken takriben 8000 yardadan kendilerini atış talimi yapar gibi sukutlar içinde bıraktığını» söylerler. Almanlar da zarar görmemiş değillerdi. Hostile ve Havock'un cesur davranışı, 3 İngiliz gemisinin dokunulmadan Almanların elinden kurtulmasını sağladı. Savaş böylece 06„30 da sona erdi. Yarım saat sonra İngiliz gemileri Rauenfels adlı bir cepane gemisine rasladılar ki; bu gemi Havock tarafından tahrip edilmiştir.

39 — İngilizler iki gemi kaybetmişler, cesur liderleri ölmüş ve üçüncü bir gemileri de hareket dışı kalmıştı. Düşmana ne zarar verdiler? ve düşman kuvvetinin miktarı ne idi? Şimdi bilindiğine göre İngiliz gemileri 10 ve 13 - nisan günleri cem'an 10 Alman muhribi ile hesaplaşmışlar ve Albay Warborton Lee filotillâsı Anton Schmidt ve Wilhelm Heidkamp muhriplerini batırmıştır. Bu gemiler her halde Narvik limanı içinde bulunanlardan olmalı. Ayni gün iç limanda bir veya iki muhrip daha vardı. Ayrıca üç dört muhrip te bitişik bir Fiyort'tan sahaya geldi. Batıdan gelen ve sonradan savaşa girişen diğer iki muhribe gelince bunlar, yeni gelen veya Rauenfels gemisinin emniyetinde bulunmuş muhripler olabilir. Kalan bir veya 2 gemiyi de İngiliz filotillâsı o sisli sabahta veya sonraki gelişlerinde farketmemiş olabilir. İngiliz filotillâsı ayni zamanda yarım düzüne ticaret gemisini de tahrip etmiş bulunuyordu ki; Rauenfels'den maada diğer bazı gemilerin içinde şüphesiz ki; malzeme de vardı. Görünüşe göre, Alman kıt'alarının Narvik'e muhriplerle nakledildikleri anlaşılıyor. Bu arada her geminin kendi mürettebatı olan 280 kişiye ilâve olarak 300 de kara eri taşıdıkları söylenmektedir. Muhtemelen tutarı 2000

kişilik bir kıt'a Narvik'e getirilmiştir. Norveç harp gemileri olan Norge ve Eidsvold'e gelince: Almanların 9 - nisan sabahı erkenden Narvik'e varışlarında, bunlardan biri, limanda hareket halinde ve diğeri de dışarıda bulunuyordu. Her iki gemi de derhal torpitolanarak batırıldılar. Ancak Norge komutanı, kendi gemisi batırılmadan önce iki Alman muhribini hasara uğrattığını söylüyor.

40 — Amiral Witworth, Albay Warborton Lee'nin «Bir kruvazörün filotillâyı takip etmekte olduğu» haberini 10 günü saat 6 dan az sonra alınca, içeriye yardım için Penelope kruvazörünü gönderdi ve ayni zamanda kendi perdesinde bulunan 4 muhribe de Penelope'ye iltihak emrini verdi ve Penelope komutanı Albay Yates'e: «2 nci muhrip filotillâsının mukabil taarruza kalkan düşman kuvvetine karşı yeter derecede himaye etmek ve sonra Narvik'e daha başka düşman kuvvetlerinin girmesini menetmek maksadile mayn tarlaları açığında bir karakol kurmasını» bildirdi. O vakte kadar mayn tarlası yakınlarında bulunmakta olan Albay Bickford da kendi hesabına, yegâne tam silâhlı bir gemi olan Greyhound'u içeriye gönderdi. Greyhound 3.5 saat sonra Taranoy yakınlarında Binbaşı Layman'ın üç gemisine raslamış ve Binbaşı Layman da o zaman Hotspur'ü 50 mil batıda bulunan Lofoten adalarındaki Skjel Fiyort'a götürmeye ve Hostile'ı da sakatlanan gemiye refakatte bırakmağa karar vermiştir. Albay Yates saat 11 sıralarında o sahaya gelince bu kararı uygun buldu ve sözü geçen iki gemi de bunun üzerine limana gittiler ki; bu liman az sonra diğer sakatlanan gemilere de bir sığınak olmuştur.

41 — Yeni tertibatını Amiral Witworth Albay Yates'e aşağıdaki 10/11,,16 gün ve saatli telsizi ile bildiriyordu: «Şimdiki duruma göre Narvik'teki düşman kuvvetleri: Bir kruvazör, 5 muhrip ve bir denizaltıdan ibarettir. Kıt'a taşıyan düşman taşıt gemilerinin, mayn tarlalarına aldırış etmiyerek, İnner Leads veya Vest Fiyort yolu ile Narvik'e ulaşmaları beklenebilir. Göreviniz: Narvik'e düşman takviye kuvvetlerinin yetişmesine engel olmaktır. Bu maksatla 67.47 N. 14.20 E. ile 68.2 N. ve 13.40 E. arasında bir ileri karakol şeridi teşkil ediniz. Gündüzleri bir muhrip te mayn tarlasının poyraz tarafını karakol etsin. Düşman denizaltısı West Fiyord'da harekâtta bulunabilir. Düşman kendi takviyelerinin varmasından önce, sizi kuvvet kullanarak, defetmeğe çalışabilir. Bunun için kendi karakol hattınızın 30 mil poyraz tarafında bir ikaz ve denizaltı karakolu tesis ediniz. Renown ve Repulse muharebe gemileri, yanlarında emniyet gemileri olmaksızın 67 N. ve 10 E. civarında harekâtta bulunaçaklardır. Mevkiinizi rapor ediniz. Yağ gemisi British Lady, Grenade ve Encounter muhriplerinin himayesinde olarak 12 - nisan öğleden sonra Skjel Fiyord'a varmak üzere yoldadırlar. (Fiyort 68 N., 13.15 E. de) Gerektiği takdirde Hotspur bu Fiyort'tan istifade edebilir.» Buna göre muhriplerin karakol hattı 20 mil boyunda olup Vest Fiyort ağzında ve kuzeydeki Skjel Fiyord

ile, güneydeki mayn sahasından aşağı yukarı 10 mil mesafede bulunuyordu. Albay Yates'in yukarıdaki emri henüz almadan önce Fiyord'un alt taraflarına gönderdiği Greyhound ve Havock muhripleri öğleden sonraki saatler içerisinde Vest Fiyort ağzında bir denizaltıya taarruz ettiler. Bunun üzerine Amiral Witworth bu gemilere: « En az yirmi dört saat müddetle bu denizaltıyı avlamaları ve hiçbir suretle kurtulmasına meydan vermemeleri» ni emretti. Bu hal Albay Yates'in emrinde ancak 4 büyük muhriple 3 mayn dökücü kalmasına sebep oldu.

42 — Bundan sonra, Amiral Forbs'tan saat 12,,54 te 10/08,,08 saat grupu ile Amiral Witworth'a: «Narvikten hiçbir kuvvetin kaçmasına müsaade edilmemek üzere bir kuvvet konsantresi» ni emreden bir telsiz geldi. Bu telsiz amaçta değişim gösterdiğinden, Amiral Witworth, kuvvetlerin konuşunu, Penelope kruvazörüne verdiği aşağıdaki 10/15,,11 gün ve saatli telsizle değiştirdi.

«Şimdiki amacınız Narvik'ten Vest Fiyort veya muhtemelen Tjeldsundet yolu ile kaçabilecek olan düşman kuvvetlerinin savuşmasına engel olmaktır. Bu maksatla, ana kuvvetiniz, Tranoy'un poyraz tarafında bulunurken, Tjeldoy güneyinde muhriplerden müteşekkil bir ikaz karakolu idamesine çalışınız. Eğer bu yerde tutunulamazsa, karanlık saatlerde Tranoy'un lodos cihetine çekilebilirsiniz.

«Bu tertibatı, havanın hali, yerli şartlar ve düşman karşı hareketlerine göre değiştirmekte serbessiniz.»

43 — Ancak, Admiraltı Narvik'in yeniden zorlanması kararında idi. Almanların orada 2 kruvazörleri ile ayrıca yarım düzüne muhripleri bulunduğuna kanaat getiren bu makam, Amiral Layton'a önce, oraya mazot alır almaz 18. kruvazör filosundan 3 kruvazör ve 8 muhrip göndermesini emretti. Amiral Layton'un 5 kruvazörü o sırada Scapa'ya akaryakıt almağa gidiyorlardı. Bunların dördü: Bergen önlerinde dolaşan kruvazörler, beşincisi de özel görevinden ayrılan (Birmingham) idi. Bunların hepsi o akşam Scapa limanına vararak akaryakıt ve cepane ikmaline başladılar. Ancak Admiraltıdan 10/19,,04 gün ve saat gruplu olarak Amiral Forbs'a gelen aşağıda gösterilen emirdeki sefer yüzünden bu kruvazörlerin hareketleri kaldı:

«Halen düşman Narvik'te yerleşmiş olduğundan bu yerin ele geçirilmesi, Bergen ve Trondheim'e karşı yapılacak hareketlere takaddüm etmektedir. Bu maksatla mümkün olduğu kadar çabuk bir seferî kuvvet hazırlanacak, plân ve zaman çizelgesi tamamlandığı vakit size daha fazla bilgiler verilecektir. Bu arada Narvik'in denizden takviyesine mâni olunması birinci derecede önemlidir. Ufak kara kuvvetleri ile Narvik'in yakınlarında geçici olarak bir üssün elde tutulması hususu acele gözden geçirilmektedir. Bu sıralarda sizin de kuzeyde geçici bir akaryakıt üssü tâyin edebileceğiniz kabul edilmektedir. Narvik, Almanlarca birinci derecede

önem taşıdığından, düşman muharebe kruvazörlerinin bu limana dönmeleri mümkün görülmektedir.»

Buna göre Admiraltı bu defa Amiral Layton'un gemileri yerine Penelope kruvazörüne 10/20,,12 sayı ile şu emri verdi:

«Şayet bu sabahki tecrübelerin ışığı altında, makul bir hareket olarak buluyorsanız, Narvik bölgesinde bulunan muhripleri alarak, oradaki düşmana bu gece veya yarın sabah taarruz ediniz.

Buna karşılık olmak üzere Albay Yates de 10/23,,10 sayı ile şu cevabı veriyordu:

Baskın unsurunun kalmamış olmasına rağmen taarruz uygun görülmektedir. Bu, taarruz için gerekli harekât emirleri, karakolda bulunan muhriplerin şimdiki mevkileri bakımından yarın sabaha kadar dağıtılamıyacağından taarruzun 12 cuma sabahı yapılmasını teklif ederim.»

44 — Bu işaretler yalnızca bir bilgi olmakla beraber Amiral Witworth'a da ulaştı. Amiral el'an kendi emri altındaki gemilere başarılmak üzere 3 ayrı iş verilmişliğini belirtmek lüzumunu hissetti ki; bunlar da: Almanların Narvik'ten kaçmalarına engel olmak, onlara taze kuvvetler gelmesine engel olmak ve onlara Narvik'te taarruz etmekti. Amiral «Görüşüme göre, durum tasrih edilmek ister» diyerek, bu bakımdan Admiraltıya 22,,19 saat grupu ile şu telsizi verdi:

«Penelope'ye verilen 10 - nisan gün ve 20,,12 saat gruplu telsiziniz, 10 - nisan gün ve 19,,04 saat gruplu emirlerinizde Penelope'ye verilmeksizin ana hattı belirtilen hareket hattını nakzeder gözüküyor. Kanaatimce mevcut şartlar altında doğru olanı ancak ikinci emirde bildirilenlerdir.

«Komutam altındaki gemilerin daha fazla kayıplar vermeleri, Narvik'e ulaşacak düşman takviyelerine mâni olunma görevini tehlikeye düşürecektir.»

Admiraltı, plânında israr etti ve Albay Yates'e yeniden: «Her türlü kararında serbest olduğunu» ve 12 - nisan alacakaranlığında yapılacak taarruzu uygun bulduğunu bildirdi. Bununla beraber Albay Yates de şimdi, Ofot Fiyort'taki kıdemli subayı olan Bedôuin gemisi komutanından gelen şu haberler yüzünden tereddüde düşmüş bulunuyordu. Bunu Admiraltıya 11/09,,30 ile şu şekilde bildirdiğini görüyoruz:

«Muhriplerin kıdemli subayı rapor ediyor. Kendisi geçen gece Tjeldoy güneyinde karakolda iken, Baroy adası fenerine yaklaşmış. Civarında müteaddit yüksek infilâklar olmuş. İnfilâklar farklı çeşitten ve kontrollu mayn tarlaları ve kıyıdan atılan miknatisî torpedolar şeklinde imiş. Baroy adası kıyılarında faaliyet tarassut edilmiş. Kıyı savunmasının tam tertip hazırlanmış olduğu intibaı kaydedilmiş. Kıdemli subay bunun üzerine karakolu lodosa uzaklaştırmıştır. Kendi fikrine göre, dünkü taarruz hatları üzerinde herhangi bir hareket tesirli bir şekilde geliştirilemezmiş.»

«Bu raporun ışığı altında, bu fikre iştirak ederek maalesef 10 gün ve 23,,10 saat gruplu kararımı değiştirmem gerektiğini. . .»

Buna rağmen Admiraltı hâlâ bu taarruzun yapılabileceğini ümit ediyordu. Bu yüzden Albay Yates'e: «Narvik'teki düşman kuvvetlerine emredilen taarruzu geliştirmek için tekmil ön hazırlıkları yapınız» denildi. Fakat maalesef Penelope'nin öğleden sonra Bodo'ya giderken karaya oturması sonunda bu gemi uzun zaman savaş dışı kaldı ve ertesi gün de Admiraltı daha farklı çapta bir taarruz emretti.

45 — Bu sırada Almanların takviye alacakları rivayetleri de Skjel Fiyort'taki Binbaşı Wright kanalile, Amiral Witworth'a ulaşmış bulunuyordu. Nitekim oradaki Norveç polisleri Bnb. Wright'a: 10 akşamı bir Alman muharebe gemisinin mayn tarlasının 50 mil doğusundaki Tennholm Fiyord'unda görüldüğünü; bir büyük Alman yağ gemisinin buradan Narvik'e gitmek üzere kılavuz beklediğini ve taşıt gemileri oldukları sanılan müteaddit büyük Alman ticaret gemilerini Vest Fiyort ağzındaki Bodo'ya vâsıl olduğunu söylemişlerdi. Amiral bu haber üzerine: «Emrim altında bulunan kuvvetlerin ilk görevinin, Narvik'e takviye yetişmesini menetmek olarak kaldığını görüyorum. Bunlar, görünüşe göre bu takviyelerden bazıları olabilir. Bu gemilerin Bodo'ya indirme veya boşaltma yapmaları da mümkündür.» diyor ve buna nazaran Albay Yates'e: «Tranoy'dan bir kılavuz alınız. İki muhriple önce, Bodo'da bulundukları rapor edilen düşman taşıt gemilerine taarruz ediniz. . . Tennholm'de bulunduğu rapor edilen harp gemisi hesaba katılmalıdır. Bugün karanlık basınca karakol yerinize dönmeğe çalışmalısınızdır.» emrini verdi. - Bugünden maksat, ertesi sabah Penelope'nin Narvik'e taarruz edeceği kabul edildiğine göre sonuncu yani 11 günüdür. Yine o esnada Amiral Witworth, «Birinci görevine nazaran bir şüphede kalabilir» diyerek, Albay Yates'e şunu da ilâve olarak bildirdi: «Düşman taşıt gemilerine yapılacak taarruz, Narvik taarruzuna takaddüm etmelidir.» Penelope bunun üzerine, Eskimo ve Kimberley muhriplerini beraberine aldı. Fakat Tranoy'dan kılavuz bulamadı. Albay Yates: Şayet yine bir kılavuz bulamazsa bu defa içeriye kılavuzsuzca girmeyi düşünerek, dış Fiyort'ların ağzında Bodo'dan birkaç mil uzaklıkta bulunan Fleinvaer mevkiini yoklamaya gitti. Fakat 11 günü saat 15,,00 sıralarında orada nasılsa bir kayaya çarptı. Gemi, az sonra yüzdürüldü ise de, ciddî surette hasara uğramış olduğundan oldukça güçlükle Eskimo muhribinin yedeğinde olarak Skjel Fiyord'una getirildi. Bu sırada, Albay Yates Bodo'ya göndermiş olduğu Kimberley muhribinden de: Limana istilâdanberi tek bir Alman ticaret gemisi gelmiş olduğunu ve bunun da vaktile İcarus İngiliz muhribinin diğer mayn dökücülerle birlikte Vest Fiyort'taki mayn tarlası civarında karakol yaparken zaptetmiş olduğu ALSTER gemisi olduğunu öğreniyordu. [1]

[1] Alster gemisi 3 - nisanda askerî malzeme yükü ile Brunsbüttel'den hareket

46 — Arta kalan muhripler o gün: «Narvike takviye yetişmesine engel olmak için» olan seyirlerine devam ettiler. Amiral Witworth, Albay Bickford'a Albay Yates'e evvelki gün verdiği emirde söz konusu ettiği veçhile, karakol hattının poyraz tarafında «Vest Fiyord'u kontrol etmesi» ve Tranoy'la Tjeldoy arasına bir ikaz karakolu kurması buyruğunu verdi. Bizzat amiral de iki muharebe gemisi ile, gündüzleri Vest Fiyort ağzından 80 mil batıya kadar ve geceleri de daha dışarıya açılmak üzere Lofoten adaları önlerindeki seyrine devam etti. Amiralin bu şekilde hareket etmesine sebep, Admiraltının 11/16,,07 gün ve saatli haberinde: 67 N. ve 4.30 E. ile 6 E. noktaları arasında muhtemel bir Alman kuvvetleri toplanma noktasından bahsetmesi oluyordu. Ertesi 12 günü sabahı, Amiral Witworth, filonun büyük kısmı ile güneyden doğru gelen Sir Charles Forbs ile birleşti.

47 — Anavatan filosu kuzeye, o sırada uçakları Narvik'e taarruz edecek olan Furious uçak gemisini desteklemek üzere gelmişti. Uçaklar, tayyare gemisini kabaca 68 N. ve 11 E. noktasında terkedip, her cihete doğru 150 mil kadarlık bir uçuş yaparak 12. akşamı düşman gemilerine pike taarruzu yapacaklar, limanlarla giriş yerlerinin fotolarını alacaklardı. Sir Charles, Furious'e şu emri vermişti: «Narvik'teki gemilere yapılacak taarruz, tam yerine vurulmalıdır. Tekmil gemilerin, taşıt gemisi veya malzeme gemisinden biri olması gereken ticaret gemileri de dahil olmak üzere batırıldıklarını duymak isterim. Düşman uçaksavar bataryaları bilindikleri kadar fazla değildir ve düşman muhriplerinin çoğu fena halde hırpalanmıştır.».. Ve Renown ile 3 muhrip taarruz esnasında Furious'un yanında kalırken, Sir Charles de filodan diğer üç muhribin perdeliği altında Rodney ve Warspite ile denize doğru ters rotalarda 40 - 50 mil kadar açıldı. İlk uçak grupu, uçak gemisini saat 16,,00 dan az sonra terkettiler ve bombalarını 1200 ve 400 ayak arasındaki bir yükseklikten salarak, Alman muhriplerinde 4 vuruş sağladıklarını ileri sürdüler ve ana gemilerine, saat 20,,00 den az sonra, yani ilk çıkışlarından 4 saat sonra kavuştular. 8 uçaktan 2 si düşman ateşi ile kaybedilmiş fakat her ikisinin de mürettebatı kurtulmuştu. Kıdemli Yüzbaşı Sydney Turner'in belirttiğine göre: «Taarruz, bölüğün evvelki bir tecrübesi olmaksızın ve yaklaşma tâbiyesine karar vermek üzere olağanüstü kıymeti olan bir keşiften faydalanılmaksızın geliştirilmiş olup, elde bulunan yegâne hartalar da tesviye münhanileri olmıyan, fotoğrafla çoğaltılmış Admiraltı haritaları idi.» Bundan 40 dakika sonra hareket eden ikinci bölük daha fena havada uçmuş ve Baroy adası yakınlarından geriye dönmüştür. Bu uçak-

etmişti. Bodo'dan 10 günü öğleden sonra denize açıldı ve İcarus muhribi bu gemiyi 11 günü zaptedip Skjel Fiyort'ta Penelope kruvazörüne mensup bir müsadere partisine teslim ederek Bodo'ya gönderdi. Norveçliler de Tennholm Fiyord'unda bulunduğu rapor edilen yağ gemisini batırdılar.

ların komutanı: Şu ande tavan: 100 ayak, görüş: 250 yarda, pek kuvvetli kar fırtınası» diyordu. Bu bölük karanlıkta yani 20,,30 da avdet etmiştir.

48— Hava hücumu için önergesini verdikten az sonra Sir Charles Forbs Admiraltıdan, Narvik'e denizden tekrar bir teşebbüste bulunulması üzerine yeniden şu emri aldı: «Narvik'teki düşman deniz kuvvetlerinin ve bataryaların temizlenmesi, muhripler tarafından kuvvetle emniyete alınmış bir muharebe gemisi kullanılarak yapılacak ve bu taarruz Furious'un uçakları tarafından yapılacak olan bir pike bombardıman hücumu ile ayni zamana raslatılacaktır. «Buna göre, Amiral Charles Forbs, taarruzun: Warspite ve Amiral Witworth'un emrinde bulunan 9 muhriple ve ertesi gün yapılmasını plânlaştırdı. Bu maksatla ayrılmış olan filo, 13 günü saat 07,,30 da Vest Fiyort içerisinde ve Narvik'ten 100 mil uzaklıkta bulunan 67.44 N. ve 13.22 E. noktasında toplanacak ve bir kısım muhripler filonun önünde tarama yaparken, diğerleri de Warspite'e denizaltı perdesi yapacaklar - Perde Narvik'e 10 mil mesafe kalınca kaldırılacak, Warspite: Hal ve şartlara bağlanarak Narvik'e 5 mil mesafeye kadar sokulacak ve buradan, muhriplerin limana ve düşman gemilerinin bulunması muhtemel olan bitişik sulara doğru ilerleyişini istinatlıyacaktı. «O sıralarda boşkomutan ile birlikte dışarıda dolaşacak olan Furious gemisine de: Bir kısım uçaklarını Baroy adası, Ramnės ve Ofot Fiyord'unun karşı kıyılarında umulan kıyı savunma tesislerine taarruz için gönderilirken; bir kısım uçaklarını da Narvik içinde ve yakınlarındaki bataryalara hücuma göndermesi emri verilmişti. Bu uçak taarruzları: «Warspite'in yaklaşması» ile ayni zamana raslatılacaktı. - Sinkronize .- Emirde zamanlar belirtilmiş olup, şayet bir lüzum doğarsa Amiral Witworth bu zamanları değiştirebilecekti. Bununla beraber Amiral, işi, zamanların değiştirilmesine bir gerekçe kalmıyacak şekilde idare etti. Sir Charles Forbs'un yanında: Rodney, Renown, Furious ve beş te muhrip olduğu halde, Lofoten adaları dışında kıyıdan 30 mil kadar açıklıkta 68 N. ve 11.30 E. noktasında aşağı yukarı seyretti. Bu sırada 4 muhrip te, Skjel Fiyort veya bu Fiyort yakınlarında bulunuyordu. [1]

49 — Amiral Witworth, 12/13 gecesi forsunu Warspite'e çekti ve Renown ile Furious'ü filoya geri verdikten sonra sancak gemisinden maada, Cossack, Hero, Foxhound ve Forester ile Vest Fiyort içerisindeki bulunma noktasına doğru seyretti. Orada Bedouin, Punjabi, Kimberley ve İcarus de kendisi ile birleştiler. O zamanlar Eskimo 60 mil daha içeride, Tranoy feneri dolaylarında karakolda idi. 13 günü saat 11,,00 den az evvel, Eskimo: Kendisi ile filo arasında bir denizaltı gemisi gördü. Denizaltı

[1] Amiral Witworth'un kuvvetleri şöyle idi: Warspite (Albay Crutchley), Bedouin (Bnb. Mc. Coy); Cossack (Bnb. Sherbrooke), Eskimo (Bnb. Micklethwait); Punjabi (Bnb. Lean); Hero (Bnb. Biggs); İcarus (Önyzb. Maud); Kimberley (Önyzb. Knowling); Forester (Önyzb. Tancock; Foxhound (Önyzb. Peters).

daldı. Eskimo ve perdenin bazı muhripleri, «Denizaltının bulunabileceği ve Warspite'i tehdit edebileceği sahaya» su bombaları attılar. Furious'un bir bombardıman uçağı saat 12,,00 den az sonra Baroy önlerinde filoya rasladı ise de, ne uçak ve ne de Warspite, burada taarruz edecek birşey göremediler. Bu sırada Warspite de kendi uçağını keşfe gönderdi ki; bu uçak görevini mükemmel bir şekilde yapmıştır. Amiral bu uçak üzerine: «Gemiden uçurulan başka bir uçağın bu kadar maksada uygun olarak kullanılabileceğinden şüphe ederim.» diyor. Uçak, önce, boğazın Hamnesholm'daki dar kesimi önlerinde, filodan 12 mil ileride bulunan bir düşman muhribini ve sonra da bu dar sular ilerisinde bir diğer düşman muhribini filoya rapor etti. Bunlardan birinci Alman gemisi, İngiliz gemileri yaklaşırken bunların önünde kaçmağa ve görüş sınırı olan 12,000 yardadan ateş teatisine başladı. Diğer muhrip ise (68.24 N. ve 16.47 E.) de bulunan Djupvik koyuna sığındı. Bu gemi Fiyord'u aykırılama kesmek üzere, yaklaşmakta olan İngiliz filosuna daha o ateş açamadan, 3000 - 4000 yarda mesafeden torpito atmağı tasarlamış olabilir. Warspite'in uçağı o sıralarda 20 mil uzaktaki Herjangs Fiyord'u nihayetinde bulunan bir denizaltıyı, kendisini yaralamasına rağmen bombalayıp batırmakla beraber, son sözü geçen muhribin bu manevrasını da gördü. Uçağın verdiği işaretler, öndeki İngiliz gemilerinin, top ve tüyuplarını önceden sancağa dirisa etmelerini ve koyun içerisi görüşe açar açmaz, düşmanla derhal muharebeye başlamalarını mümkün kıldı. Alman gemisi, daha İngilizler başlamadan önçe topları ile bir salvo attı. Bunun üzerine İngiliz gemileri de süratli ateşe geçerek onu batırdılar ve gerek muhriplerin 4.7 pusluklari ve gerekse Warspite'in 15 ve 6 pusluklari ve Bedouin ve Eskimo muhriplerinin ikisinin de sağladıkları birer torpito isabeti ile gemi darma dağın oldu ve attığı torpitolar da boşa gitti.

50 — Şimdi saat takriben 13,,30. İngiliz gemileri; dar sular içinde Narvik'ten 12 mil mesafede dikkatlerini ileride pus içinde bulunan Alman muhriplerine çevirmiş bulunuyordu. Almanlar sayılı torpitolar attılar. Warspite'in uçağı bu torpitoları vaktinde haber verdi. Alman muhripleri: «En az dört gemi kuvvetinde olup, Fiyort'ta aykırılama aşağı yukarı seyrediyorlardı., Hero gemisi komutanı Binbaşı Biggs bu gemileri şöyle anlatıyor:-

«Saat 13,,00 ten 13,,55 e kadar Hero muhribi, baş toplarından ikisi ile 10,000 - 15,000 yarda mesafeden üç ayrı düşman muhribi ile savaştı. Bu süre içinde düşman muhriplerine ancak 6 isabet kaydedildiği umuldu. Bu, fazla sayıdaki geminin hemen ayni istikametten birkaç düşman muhribine ateş etmesi yüzünden oluyordu. Kendi gemimizin sukutlarını diğerlerininkinden ayırt etmek te çok güçleşmişti. Keza, Hero'nun filo rehberi olması ve ayni zamanda arama tarama görevi yapmasından doğan tahditler dolayısile ancak baştan iki topunu kullnabilmesi de buna etki yapmıştır.

«Filo rehberliği görevi yüzünden uzun süre, sabit rota ve sürat kullanan Hero, hemen hemen devamlı bir şekilde ateş altında kalmakla beraber ufak bir saçıntıdan başka bir isabet almamıştır.»

Almanlar saat 14,,00 sıralarında kuzeye, Herjangs Fiyord'una doğru döndüler. Burada içlerinden biri kendisini oturttu ki; sonradan bu gemi Eskimo tarafından torpitolanmıştır. Bu arada Narvik'ten çıkan yeni bir Alman muhribi birkaç dakika içinde susturuldu ve limanın kuzeyinde kıyıya yakın bir yerde yanmağa başladı. Punjabi muhribi bu ande fena halde bir isabet aldı ve «Ana stim borusuna isabet ve topları savaş dışı olması dolayısile hareketten çekilmeğe» mecbur kaldı. Ancak bir saat sonra kendisinin göreve hazır olabileceğini rapor ediyordu. Sancak gemisi: «Nerede bir hedef kendini gösterirse onunla savaşıyordu. Fakat muhrip savaşlarından doğan dumanlar dolayısile kendi ateşi kesintili oluyordu. Sürat, muhripleri her an destekliyecek ve Warspite'i de torpito isabetinden kurtaracak şekilde tanzim olunuyordu.»

51 — Taarruz plânına göre Furious'un uçakları, savaşa bu sahnede katılacaklardı. Şimdiye kadar Furious uçaklarının Baroy adasına tam vaktinde geldiğini görmüştük. Fakat Ramnes ve Hamnesholm'e gelecek uçaklar, hava pek puslu olduğundan Baroy'dan ileri gitmeğe muvaffak olamadılar. Narvik üzerine gelen ve Yüzbaşı Burch komutasında bulunan 10 uçaktan ibaret bir vurucu kuvvet, Albay Troubridge'in dediği gibi: «Dar sulardan Ofot Fiyord'una 500 ayaklık bir tavan ve kar tipisinden zaman zaman birkaç yardaya kadar düşen bir görüş içinde yol almağa savaştı. «Açık bulunan Fiyort'a geldikleri zaman, hava düzelmişti. Böylece yerlerine tam istenilen zamanda ulaştılar ve 2000 ayaktan dalışa geçerek 900 ayaktan bombalarını saldılar. Aşağı yukarı üçte biri 250 librelik ve kalanları 20 librelik 100 bomba kullanılıyordu. Uçaklar, Narvik dışında bulunan Alman muhriplerine iki büyük bomba isabeti ileri sürdüler. Buna karşı, iki İngiliz uçağı kayıp verilmişti.

52 — İngiliz muhripleri bu ande bölündüler. Bunlardan bir kısmı Narvik limanına girdi. Bir kısmı da düşmanı Rombaks Fiyord'una doğru kovaladı. Cossack, Foxhound ve Kimberley liman içine girdiler ve burada kıyıda yatan bir Alman gemisini tahrip ettiler. Sonradan Foxhound bu yanan gemiden sağ kalanları kurtardı. Kimberley, filotillânın diğer kısmına iltihak etti. Cossack'a gelince bu gemi görünürde limanda bulunan bir leş üstüne oturmuştu. Bu gemi ertesi sabaha kadar burada kaldı.. Eskimo muhribi, kuzeydeki Alman gemilerinin Herjangs Fiyord'undan Rombaks Fiyord'una avdet ettiğini ve Bedouin ile İcarus'un bunları takip ettiğini görüyordu. 5 mil içerlek olan bu Fiyord'un karşılıklı kıyıları dörtte bir mile kadar daralır. Bu boğazdan geçildikten sonra açıklık başlarsa da yine yer yer yarım millik daralmalara raslanır. İngiliz gemileri kaçan Alman gemilerinin yaptıkları sis perdeleri arkasından bu Fiyord'a daldılar.

Warspite'in uçağı bu muhripleri düşmanın hareketlerinden haberdar ediyordu. Her üç İngiliz gemisi de iç Fiyord'a girdi ve burada görebildikleri dört düşman muhribinin en gerideki ikisi ile savaşa giriştiler. Alman gemilerinden biri az sonra Fiyort dar boğazının üç mil kadar ilerisindeki Sildvika mevkiinde karaya vurdu ve savaş dışı kaldı. Ancak bu gemi ile diğer Alman muhripleri torpitolarını atmışlardı. Bu torpitolardan biri Eskimo muhribinin başını kopardı. Buna rağmen Bnb. Micklethwait: İnfilâktan fena halde sarsılan muhribin ikinci top mürettebatının, su sütunu düşer düşmez derhal ateş açtıklarını» söylüyor. Eskimo son torpedosunu da attıktan sonra (ki; bu torpedo isabet etmemiştir) önce tornistanla seyrederek dar sulardan geriye doğru seyretti. Bir an geldi ki; sallanan pruvası dibi bularak geminin başını yükseltti. Forester bu hasarlı geminin yanında bulunuyordu. Hero ve İcarus Kimberley ile birleşerek Narvikten geldiler ve Fiyort'un nihayetinde Sildvik'den 1 - 2 mil ileride üç Alman muhribi buldular ki; bu gemiler mürettebatı tarafından terkedilmiş ve ikisi karaya gitmişti. Üçüncü muhrip te, Hero ve İcarus'ün bu gemiyi muayene için araçlarını gönderdiklerinde devrildi.

53 — Bu son iki savaş başladığı vakit, Warspite Narvik'in kabaca beş mil batısında bulunarak muhripleri ağır yolla takip ediyor ve görünürde kıyı bataryasına benziyen fakat sonradan limanda aborda bulunduğu anlaşılan bir muhribi dövüyordu. Amiral, Cossack'la arkadaşları içeri girince ateş kesti ve savaş bitinceye kadar methalde bulundu. Hemen bu sırada Eskimo da torpitolanmış ve dar boğazdan evvelâ tornistânla ve diğer gemilere az yer bırakarak çıkmakta bulunuyordu. Hero ve İcarus bunun üzerine evvelce gördüğümüz gibi ilerlediler ve Bedouin muhribi de bunlara uydu ve saat 15„20 de şunu rapor etti: «Alman gemilerinin birisi karaya vurmuş ve savaş dışıdır. Diğer iki Alman muhribi burunun arkasında gizli (Gerçekte de 3 gemi vardı) Eğer bunların torpedoları varsa çok avantajlı bir mevkideler Hero ve Bedouin'in cepaneleri hemen hemen bitmek üzere. Bedouin'in baş topu savaş dışıdır.» Bunun üzerine Amiral Bedouin'a dışarı çıkarak yanına gelmesini emretti ve bu gemi görününce amiral ona: «Önce en işe yarar muhribi göndererek düşmanı mahmuzlatması veya lâzımsa düşmana aborda olmak suretile» yeni bir taarruz tertiplemesi emrini verdi. Bunun üzerine Bedouin, kıçta 4 topu bulunduğu halde başta ancak ateş edebilir 2 topu olduğundan evvelâ geri geriye olmak üzere tekrar içeriye girdi ve saat 16„30 sıralarında Fiyord'un nihayetinde Hero, İcarus ve Kimberley ile birleşti ve karaya vurmuş olmakla beraber ayakta duran bir Alman gemisine torpito atılması emrini verdi. Hero gemisi K. Binbaşı Biggs'in işaret ettiğine göre: «Şayet bu dört Alman muhribi iç Rombaks Fipord'unun uzak kesiminde, son bir mukavemete karar verse ve azimle sevk ve idare edilse idiler, onları

tahrip etmek oldukça pahalıya mal olacaktı. Çünkü; onlara karşı bir ande seyir halinde ikiden fazla muhribimizi karşı çıkaramazdık.»

54 — Warspite bundan sonra Narvik önlerine döndü. Saat 17„30 da burası sükûnette olup yalnız oturmuş bulunan Cossack'la kıyıdaki bir iki top arasında hafif bir ateş teatisi oluyordu. Amiral Witworth, görünüşe göre Alman karşı koyması susturulmuş olduğundan, kenti işgal etmek üzere karaya bir çıkarma partisi çıkarmağı düşündü» ise de, raporu şöyle devam etmektedir: «Elde bulunan kuvvetlerle ancak küçük bir kıt'a karaya çıkarılabilirdi ve bunları çekinilmez bir taarruzdan koruyabilmek için deniz kuvvetlerini topluca kıyı hattına yakın bulundurmak ve kuvvetli bir ateş himayesi gerekli idi. Gerçekte ise ben Warspite'i Narvik'ten uzak tutmağı lüzumlu buluyordum.» O zaman Foxhound'da esir bulunan bir Alman subayı Fiyort'ta denizaltılar bulunduğunu söylemiş ve ortada Alman uçakları da görülmüştü. Bu uçaklardan 12 si saat 18„00 de ortaya çıktı. Amiral şöyle devam ediyor: «Bu durumda, yukarıdaki şartlar bir tarafa, bugünkü çarpışmaların düşman maneviyatı üzerine olan etkisine pay verilse bile, bu uzun ve yorucu günün sonunda ben, 200 den az sayıda yorgun gemici ve silâhendazın 2000 den az olmıyan profesyonel Alman askeri ortasında felâkete mahkûm olacağını hissettim. Bu moral etkinin sonu bırakılmamak lâzımdı. Bunun tam faydanın sağlanması için deniz çarpışmaları biter bitmez derhal karaya çıkmağa hazır, eğitim görmüş, teşkilâtlandırılmış bir kara kuvveti gerekli idi. Eğer böyle bir kuvvet olsa idi, bunların Narvik'te o kadar kuvvetle yerleşeceklerine imanım vardı ki; sonunda buranın ele geçirilmesi ancak bir zaman ve takviye meselesi olacaktı. Bu sebeple Warspite'i denizaltı ve hava hücumlarına açık olarak Narvik'te durur halde tutmak fikrini bırakmağa karar verdim.» Böylece Amiral Witworth saat 18„30 sıralarında Warspite ve destroyerlerinin çoğu ile Fiyort'tan aşağı doğru harekete geçti. Narvik'e Cossack ile Rombaks Fiyort'taki hasarlı Kimberley'e bakmak üzere bir iki gün bırakmış bulunuyordu. Ancak, geride bıraktığı gemilerde, yaralı kimseler bulunduğunu öğrenince, Amiral derhal geriye döndü ve bu yaralıların Warspite'e gelebileceklerini bildirdi. Bu yaralı taşıma işi bütün gece sürmüştür. [1]

55 — Bu arada Admiraltı da 13 gün ve 21„15 saatli emri ile Sir Charles'i: «Sonradan mukavemetsiz bir çıkarma yapabilmeyi sağlamak amacile Narvik kentinin ele geçirilmesi üzerine» sıkıştırıyordu. Bu telsizin Amiral Witworth'a da ulaşıp ulaşmadığı ceridesinde gözükmüyor.

[1] Alman uçakları İvanhoe'ya taarruz ettiler. Bu gemi sabahleyin Eskimo tarafından görülen denizaltıyı Skjel muhripleri ile aradıktan sonra Baroy adası yakınlarında karakol gezmekte idi. Alman uçakları Warspite'i ve refakatindeki gemileri tâciz etmediler. Foxhound, akşam üzeri filo batıya seyrederken Hamnesholm'de bir denizaltıya rasladı.

Bununla beraber muntazam bir seferî kuvvetin Narvik'e dışarıdan ve kuzey tarafından yaklaşma yolu olan Vaags Fiyort'a doğru yolda bulunduğunu bilen Amiral Witworth bu kuvvetin doğrudan doğruya Narvik'e çevrilebileceğini düşünerekten, Sir Charles'e ve Admiraltıya şu telsizi verdi:

(Saat grupu 22,,10 - 13)

«Kanaatimce Narvik'teki düşman kuvvetleri bugünkü savaşlar sonucu olarak adamakıllı yılmışlar ve Warspite'in bulunuşu da bunun başlıca sebeplerinden biri olmuştur. Şehrin, esas çıkarma kuvvetleri tarafından vakit geçirilmeden ele geçirilmesini tavsiye ederim.

«Yarınki pazar günü (14) hava ve denizaltı tehditlerini de sineye çekerek, Warspite'in mevcudiyetinden doğan manevî etkiyi idame etmek üzere, Narvik'i yeniden ziyaret etmek tasarısındayım.»

Ve ertesi gün Admiraltı Amiral Witworth'dan Narvik'te bulunan Alman kuvvetlerini kestirmesini istedi. Buna Amiral şu karşılığı verdi: (14/10,,27):

«09,,13 saatli emirlerine karşılıktır: Norveç kaynakları Narvik'teki kuvvetlerin miktarını 1500 - 2000 kişi olarak tahmin ediyorlar. Tutuk bulunan bir Alman deniz subayı, bundan daha fazla kuvvet olduğunu söylüyor. Fakat ben bu ifadenin aldatıcı bir amaçla yapıldığını sanıyorum. Yine bu tutuk subay, kıyıdaki topların, esas olarak bir çıkarmayı menetmek maksadına göre mevzilendirildiklerini söylüyor. Fakat dündenberi 12 saattir Narvik'te karaya oturmuş bulunan Cossack, ciddî şekilde bir tâciz görmüş değildir.

«13/22,,10 gün ve saatli telsizimde sözü geçtiği gibi, kanaatimce Narvik çıkarmada ciddî bir karşılığa raslanılmadan ve korkusuzca, doğrudan doğruya yapılacak bir hücumla ele geçirilebilir. Esas çıkarma kuvveti az bir kuvvet te olabilir. Ancak bu kara kuvvetlerinin (B) kuvveti (Amiralin mevcut deniz kuvveti) veya benzeri kuruluşta olan bir diğer kuvvet tarafından desteklenmelidir. Özel istekler: Buraya ayrılacak gemi ve muhriplerin en iyi uçaksavar silâhlarına malik olmalarıdır.»

56 — O sabah (14) sabahı, filo bir gün evvel Skjel Fiyort'tan gelerek iltihak etmiş bulunan İvanhoe'yu terkederek ve Kimberley'i Narvik'te bırakarak Vest Fiyort'a girdi. Cossack; Eskimo ve Punjabi, anavatana gitmeden evvel onarımları için Skjel Fiyort'a gittiler. Filonun kalan kısmı Lord Cork'la birleşmek üzere Vest Fiyort'ta kaldı. Amiral Witworth: Bu zat müşterek harekâtın deniz sevk ve idaresini almak ve «istenildiği vakit te Narvik'e harekâta hazır bulunmak» üzere geliyordu, diyor. Bununla beraber, bunun henüz vakti gelmemişti ve 15 günü Amiral Witworth, Sir Charles'den: «Bir harekât istenmedikçe» Vest Fiyort'un dışarısında bulunmak emrini aldığından, Warspite'i dışarı çıkardı. Akşam,

Charles Forbs'e rasladı ve sonra Skomvaer fenerinin batısına doğru seyretti.

Warspite ile birlikte 3 muhrip bulunuyor ve 6 muhrip te Vest Fiyortta çalışıyordu. Bu sırada, diğerleri de kuvvei seferiye ile geldiler. Bizzat Baş K. da ayni akşam: Rodney, Renown ve 6 muhriple Scapa'ya gitmek üzere sahadan ayrıldı. Furious, bir gün evvel Tromso'dan akaryakıt almağa gitmiş olup, bu geminin uçakları, Narvik'teki kuzeyden yaklaşma yollarını keşfediyordu.

57 — Almanlar, kalan 8 muhriplerini ve muhtemelen Warspite'in uçağı tarafından battığı iddia edilen bir denizaltılarını kaybettiler. Bundan başka, İngiliz filosu kıyıda tesis edilmiş, ciddî bir savunma tertibatı bulamadı. Diğer yönden, İngiliz gemileri; yakın zamanda müsadere ederek, çekip götürmek ümidi ile müteaddit ticaret gemilerini (ki; bunlardan bazıları Alman gemisi idi) kasten batırmamışlardı. Amiral Witworth, 14 sabahı, İvanhoe ile Kimberley'i, ticaret gemilerinin yük çıkarmalarına engel olmak ve gerekiyorsa, bunları batırmak emrini vererek serbest bıraktı. Bu yükler Alman garnizonu için malzeme ve cepane olabilirdi. Fakat her iki muhrip te o gün limanı terke mecbur oldu. İvanhoe, Vaags Fiyort'ta rapor edilen bir denizaltıyı avlamaya gitti ve mesele de burada kaldı. [1]

---

[1] İvanhoe ve Kimberley 15 günü, Amiral Forbs'le birlikte anavatana gittiler.

BÖLÜM III.

Çıkarmalar (Genel olarak)

58 — Almanlar Norveçi istilâ eder etmez birleşik devletler «R 4» plânı yerine yeni çıkarma plânı yaptılar. Alman filosu denize çıkar çıkmaz «R 4 » plânı çabucak terkedilmişti. Yeni plânlar ilk defa deniz tarafından 9 - nisan günü 08,,20 saat Gr. Admiraltı telsizile ima edildi. Bu telsizde Sir Charles Forbs'a: Bergen ve Trondheim'daki Alman harp gemileri ve nakliyelerine taarruzlar hazırlanması emredilmekte ve Narvik'e «bir kuvvet çıkarmak istememiz muhtemeldir» denilmekte idi. 10 günü 00,,57 saat gruplu Admiraltı telsizinde bir adım daha ileri gidilerek şöyle denilmekte idi:-

«Birleşik devletlerin siyaseti Norveçe mümkün olduğu kadar fazla yardım etmektir. Bunu yapmak için Bergen ve Trondheim'in alınması lâzımdır. Narvik te keza ele geçirilecektir. Deruhde edilecek olan bu hareketlere ait emirler henüz pekleşmemiştir, ancak, bu arada bu üç yere herhangi bir düşman takviyesinin yetişmemesi önemlidir.»

Bu telsiz, 2 gün denizde bulunarak düşman filosunu aramağa çalıştıktan sonra Norveç sahillerinden 60 mil açıkta ciddî bir tehdide maruz kalan ve bir muhribi batarak amiral gemisi isabet alan ve diğer gemileri de çok yakın bomba sukutlarından kurtulan Sir Charles'in 9 günü» genel fikirlerini» bildirdiği 22,,31 saat gruplu telsizi ile havada karşılaştı. Bunda amiral diyordu ki; «Güneydeki Alman hava üstünlüğü dolayısile bu alan daha çok denizaltılara bırakılmalı ve düşmana kara kuvvetleri ve su üstü kuvvetlerile kuzeyde taarruz edilmelidir.» Admiraltı buna 10 günü 19,,04 saat gruplu telsizile şu şekilde karşılık verdi:-

«Düşman şimdi Narvik'te yerleşmiş olduğundan buranın geri alınması Bergen ve Trondheim'a karşı yapılacak hareketlere takaddüm etmektedir. Mümkün olduğu kadar çabuk bir seferî kuvvet hazırlanmaktadır. Plân ve zaman çizelgesi bitirilince size daha fazla bilgi verilecektir. Bu arada Narvik'in denizden takviye almaması birinci derecede önemlidir. Narvik'e yakın ufak bir kara kuvvetile geçici bir üs ele geçirip elde bulundurmak hususu ivedi bir inceleme altındadır. Bu süre içinde sizin kuzeyde geçici bir akaryakıt ikmal limanı tertipleyeceğiniz kabul ediliyor.»

«Admiraltı güneydeki nakliyata müdahaleyi başlıca denizaltılara, hava kuvvetlerine, maynlara bırakmayı ve buna kuvvetler müsait olduğu vakit arasıra yapılacak taramalarla yardım etmeği düşünmektedir.» De-

nizin, kuzeydeki çıkarmalara dair emirleri sonradan geldi. İlk emir, 13 günü 02,,16 grupu ile Admiraltıdan verilen emir olup, Trondheim kuzeyinde ve demiryoluna 150 mil uzaklıkta bulunan Namsos'a bir çıkarmadan bahsediyordu. Ayni gün hükûmet, önce bir «şaşırtma» yaratmak ve bu kesimlerdeki İndreled yolu ile düşmanın geçişine engel olmak maksadile Trondheim'ın güney tarafında bulunan Aalesund'e ufak bir kuvvet çıkarılmasına karar verdi. Fakat bu, Namsos'ta olduğu gibi Trondheim'a doğru bir ilerleme şekline girdi ve demiryoluna uzaklığı eşit olan Aandalsnes'den doğru geliştirildi. Yine hükûmet, doğrudan doğruya Trondheim'a da bir taarruz yapılmasını plânlaştırdı işe de bu yapılmadı ve Bergen'e de bir seferî kuvvet gönderilmedi.

59 — Çıkarmalar şu isimleri almıştı:-

«Rupert» - Narvik'e yapılan çıkartma - Düşman tarafından kendi harekât sahnesinde oyalanan «Rupert» ilk hedefini elde etmek için 6 hafta savaşmağa mecbur kaldı. Narvik birleşik devletlere karşı mayıs sonuna kadar dayandı ve bu zamana kadar Almanya Hollandayı istilâ etti ki; bu hal son İngiliz ve Fransız kıtaatının Norveçten çekilmelerini icap ettirdi.

«Henry» ve «Maurice» - Namsos'e yapılan çıkarmalardır - Bunlardan ilki «Namsos'taki Almanları tesbit ederek «Maurice» kıt'alarının - daha büyük bir kuvvetin - sonradan buraya mukavemetsizce indirilmesini sağlamak maksadile» o zaman o dolaylarda çalışan gemilerden çıkarılan 350 deniz piyadesile yapılan bir çıkarma idi.

«Primrose» ve «Sickle» - Aandalsnes ve yakınlarına yapılan çıkarma - yine ilk parti, gemilerden çıkarılan 700 kadar erle yapıldı, sahra obüsleri, dik yükselişli pompomlar ve 4 pusluk sahra topları kullanıldı. Bu, şimdiye kadar topçu ile teçhiz edilmiş ilk hücum dalgasıdır. Bundan sonra« Sickle» kıt'aları müteaddit kademeler halinde birinci dalgayı takip etti. Narvik'e gidecek ilk seferî kuvvet İngiltere sularından 12 - nisanda hareket etti. Fakat 2 gün sonra bunun 2 tugayı Namsos'a yönelerek «Maurice» çıkarmasının 1. inci dalgası oldu ve evvelce deniz kuvvetlerinden çıkarılan «Henry» çıkarma partisini değiştirdi. Ayın 16 sında «Primrose» seferî kuvvetini Aandalsnes'e doğru harekete geçti ve bunu ertesi gün «Sickle» kıt'aları takip etti. Bundan sonra Norveçten son çekilme gününe kadar birkaç günde bir daima bu ülkeye malzeme veya takviye yetişti durdu. Son kuvvetler Narvik sahnesini 8 - haziranda terketti.

60 — Aşağıdaki 2 işaret, kuzey çıkarmalarındaki genel tasarıları belirtmektedir.

(a) Admiraltıdan anavatan filosu baş K. lığına:- 13 - nisan günü ve 23,,40 saat gruplu.

«(I) Hükûmet şayet sonradan ele geçirmeğe karar verilirse buna yaramak ve şimdiden bir basamak noktası temin etmek maksadile şimdiden

Trondheim yakınına bir kuvvet çıkarılmasına karar vermiş olup aşağıdaki şekilde hareket olunacaktır:

(II) «Henry» Çıkarma harekâtı idare edilecektir.

(III) 5000 kişi kadar tutarında olan bir kuvvet, tutunmak, Stenkjaer'e doğru ilerlemek maksadile muhtemelen 17 - nisan öğleden sonra Namsos'a gelecektir. Bu hareket (Maurice) çıkarma harekâtı olarak tanınacaktır.

(IV) Nelson, Hood muharebe gemilerinin deniz erleri ve deniz piyadelerinden 600 kişi 17 - nisana doğru Trondheim'in güneyindeki İnner Lead'ı baskıda tutmak ve bir gösteri yapmak maksadile Aalesund'da karaya çıkarılacaktır. Bu hareket, «Primrose» çıkarma hareketi olarak tanınacaktır. (Admiraltının 14 gün ve 13,,47 saatli emri: «Bu hareket (Maurice) harekâtı ile ayni zamanda yapılacak» demektedir.)

(V) Norveç hava meydanlarından beklenen çaptaki hava taarruzlarını alt etmek için gerekli hava harekâtı düşünülmüştür, ancak gövdesile inen uçaklar ve botlu deniz uçakları tarafından yapılacak düşman taarruzları daima mümkündür.

(VI) Yukarıdaki işlerin yürütülmesi için güneyde şimdi olduğundan daha fazla kuvvet bulundurulması arzu edilmektedir.»

(b) «Maurice» kuvvetleri komutanı General Carton de Wiart'a Admiraltı telsizi 16 - nisan 00,,20/16 :- «Trondheim'in ele geçirilmesi lüzumu mütalea edilmektedir. Teklif edilen plân aşağıdadır:-

«Mümkünse ilk fırsatta takviye edilmek üzere 600 deniz silâhendazının Aandalsnes'e (Aalesund'a değil) çıkarılması niyetindeyiz. Aandalsnes kuvvetleri Norveç kuvvetlerile birlikte Trondheim'i tehdit ederken sizin Namsos'dan doğru savaşa iştirakiniz fikrindeyiz. Bu arada sizin baskınızdan istifade edilerek Trondheim'a doğrudan doğruya bir çıkartma hareketi geliştirilebilir mi? . . . Aandalsnes'i takviye için elde bulunan kuvvet ancak Morgan's tugayıdır.»

61 — Narvik seferî kuvvetleri sonunda Bodo müfrezesi, Mo ve güneydeki Mosjoen kuvvetleri hesaba katılırsa 30,000 kişiyi geçti ise de, ne Namsos ve ne de Aandalsnes kuvvtleri hiçbir zaman 6000 kişiyi geçmedi. Seferî kuvvetler Norveçe seyahat ve çıkarma safhasının bazen hava hücumlarından zarar gördüler, ancak Narvik dolaylarındaki son sahneler hariç olmak üzere bunlar düşman kıt'aları ile karşılaşarak karaya çıkış yapmış değildirler. İlk mevkie çıkan «Rupert» kıt'aları düşmandan bir hayli uzak bulunan Vaags Fiyort'a çıkarıldılar. «Henry» kuvvetleri hakkındaki emirde şöyle denilmektedir: «Düşman tarafından karşılık gösterilen bir çıkarma düşünülmemektedir.» ve Namsos'taki Maurice kuvvetleri için çıkarmadan maksadın: «Düşman tarafından muhalefet gösterilmiyen bir çıkarmayı sağlamak» olduğu belirtiliyordu. «Primrose» ve «Sickle» çıkarma kuvvetlerinin her ikisine de şayet Almanlar şimdiye kadar Aandalsnes'de bulunuyorsa karaya çıkmamaları emrediliyordu.

Norveç seferinde kıt'a taşıyıcı olarak kruvazör, muhrip, korvet ve ticaret gemileri kullanılmış ve silâhsız gemilerle seyahat eden kuvvetlere denizaltı perdesi yapan muhriplerden maada genel olarak bir veya iki kruvazör refakat etmiştir. Bu suretle Konvoylar bilhassa Aandalsnes'e tahsis edilen konvoylar ki; her nakliyelik yapan kruvazörde yüzlerce insan ve bazen toplar ve vagonlar da dahil olmak üzere birkaç yüz ton malzeme bulunuyordu, artık büyük bir deniz kuvveti ifade edemezdi. Fakat olaylara bakılırsa Almanlar seferî kuvvetin geçirilişine kudretli gemilerile hiçbir şekilde müdahale etmediler. Admiraltı 19 - nisan gün ve 17„01 saat gruplu telsizile Amiral Sir Charles Forbs'a 12 - nisandanberi «Esaslı Alman birlikleri hakkında güvenilir bir rapor bulunmadığını» bildirdi. Fakat bu belki de Almanların tekmil büyük gemilerinin bu sıralarda anavatan sularında bulundurulmasındandı.

62 — Norveçe seyir esnasında anavatan filosunun büyük kısmı kuzeyde bulundu. 12 ve 13 - nisan günleri Narvik'e taarruz edilirken de Lofoten adaları batısında seyirde kaldı. Admiraltı Narvik seferinin özel refakat kuvvetlerine ek olarak mümkün olduğu kadar çabuk bir de muharebe gemisile desteklenmesini emrettiğinden Sir Charles Forbs 12 - nisan günü öğleden sonra bu işe Valiant gemisini ayırdı ve bu gemi de 24 saat sonra konvoya mülâki oldu. Repulse'un akarayakıt ihtiyacı olduğundan ayni zamanda Scapa'ya gitmek üzere filodan ayrıldı. Böylelikle Narvik'e yaklaşma sırasında Amiral Witworth'un emri altında olanlar da sayılırsa, Sir Charles Forbs'a bağlı = Rodney, Renown, Warspite ve Furious ile 18 muhrip bulunuyordu. 15 - Nisanda Sir Charles : Furious ile Warspite'i (Bu gemi Amiral Witworth'un forsunu taşıyordu) Narvik harekâtı komutanı Lord Cork emrine bırakarak, Renown ve Rodney ile birlikte anavatana döndü. Valiant da ayni akşam onları takip etti. Rodney Scapa'ya 17 - nisanda vardı ve haziran ayında Narvik'ten anavatana dönen İngiliz kuvvetlerine Alman akınları başlayıncaya kadar Scapa'da kaldı. Renown, onarım için Rosyth'a gitti ve filoya ancak mayıs sonlarına doğru katıldı. Valiant yeniden ancak nisan sonunda sırası gelince anlatılacak olan bir görevi yapmak üzere bir çıkış daha yaptı.

Amiral Witworth 24 - nisana kadar Lord Cork ile beraber bulundu ve bundan sonra Scapa'ya ve Warspite'in Akdenize ayrıldığı Clyde limanına uğradı. Halifax refakat kuvvetleri emrinden ayrılan Resolution de 26 - nisanda Lord Cork'un sahasına kaydırıldı. Bu arada Repulse ayın 17 sinde Namsos'a doğru kalkacak ilk Fransız kuvvetleri konvoyunu muhafaza etmek üzere Scapa'dan hareket etti. Fakat Stavanger açıklarından sakat olarak dönen Suffolk'a yardım etmek lüzumundan ötürü konvoya katılması ancak 19 - nisan yani son seyahat gününden evvel olamadı. Repulse bunun üzerine tek bir nakliyeyi Vaags Fiyort'una getirip Scapa'ya döndü ve artık hazirana kadar bu limanda kaldı.

63 — Bu dönem içinde hat gemilerinden ve doğrudan doğruya seferî kuvvetle birlikte çalışan gemilerden başka denizde harekât yapan birkaç gemilik bir kuvvet daha bulunuyordu. Meselâ: Amiral Cunningham muhripler refakatinde bulunan Devonshire ve Berwick ile kuzeyde çalışmıştır. Amiral Narvik kuzeyinde «Rupert» kuvvetlerinin çıkarılacağı Fiyort'ları inceledi ve şimal burnu ve Kirkenes'e kadar yükseldi. Bu noktadan Norveç kıt'alarını Tromso'ya konvoy etti ve sonra 21 - nisanda Scapa'ya döndü. Bundan sonra Berwick kruvazörü Norveç kıyılarının daha güney taraflarında harekât yapan Amiral Wells'in tayyare gemileri filosuna katıldı. York kruvazöründe 11 günü hava hücumlarile sakatlanan Eclipse muhribine anavatana kadar emniyet yaparak getirdi ve bundan sonra seferî kuvvetlerde görev aldı. Suffolk ayın 12 sinde havuzdan çıkar çıkmaz Faeroe adalarına bir çıkarma partisi çıkardı ve 17 günü güney çıkarmalarına yardım olsun diye Stavanger hava alanını bombardıman etti; bunu müteakıp kıyı önlerinde dolaşırken kendisine yapılan bir hava taarruzu sonunda yeniden havuzluk oldu. [1]

64 — Narvik müfrezesi olarak Lord Cork'un maiyetinde çalışan aşağı yukarı 12 muhripten başka anavatan filosu muhriplerinden, Norveçte İngiliz kıt'aları bulunduğu müddetçe hemen devamlı bir şekilde konvoy görevi isteniyor; bununla beraber birkaç muhrip te Sir Charles Forbs'un 18 - nisan gün ve 12,,03 saat gruplu emri gereğince kıyı yollarında sair hizmetler görüyorlardı. Scapa'ya dönüşten bir gün sonra Sir Charles Admiraltıya «Filosunun ileriki kullanılış şeklinin ana hatları» nı aşağıdaki raporla bildirdi:-

«(a) Narvik'in yakından ablukasını idame etmek ve oradaki kara kuvvetlerini, desteklemek.

«(b) Namsos ve Aandalsnes sahalarındaki kara kuvvetlerini desteklemek.

«(c) Trondheim ve Bergen dolaylarındaki düşman kara ve hava kuvvetlerinin ikmal işlerine karşı iç yollarda harekât yapmak.

«(d) Düşman ulaştırma hatlarına karşı Norveçin batı güney kıyıları önlerinde ve Skagerrak'ta denizaltılarla harekât yapmak.

«(e) 17 - Nisan gün ve 20,,09 saatli raporda sözü geçtiği gibi - hava şartları uygun olduğu vakitler düşmanın denizaltılarımıza karşı almış

[1] Suffolk 17 - nisan sabahı Stavanger yakınındaki uçak alanı ve deniz uçakları üssüne 20,000 yardalık bir menzilden ateş açtı. Tarassut müşkül oluyordu. Fakat gemi komutanı Albay Durnford bazı uçakları tahrip ettiğini ve sair hasarlar da yaptığını sanıyordu. 08,,30 sıralarında civarda rapor edilen Alman muhriplerini aramak maksadile kıyıdan yukarılara uzanırken tepesine Alman tayyareleri ulaştı ve hemen 7 saat gemi devamlı hücumlarla tâciz edildi. Bir saat sonra Albay Durnford batıya dönmeğe karar verdi. Daha bir saat geçmeden gemi ağır bir bomba ile fena halde hasar aldı ve ertesi sabah «kıç üstünü denizler yalar bir durumda» Scapa'ya yetişti.

olduğu mukabil tedbirlerin tazyikini kaldırmak üzere su üstü kuvvetlerile Skagerrak içerlerine doğru tarama yapmak.

«(f) Güneyden başlamak ve kuzeye doğru ilerlemek üzere Kattegat boğazının İsveç karasularına kadar olan kısmını kesif bir şekilde gerek miknatisî ve gerekse çarpma ile patlıyan maynlarla maynlamak.

«(g) Norveçteki tekmil düşman hava alanlarının Narvik dolaylarındaki alanlar hariç iz'aç edilmesi. Narvik alanları üzerine krallık hava kuvvetlerine özel bir görev verilmelidir.

Bu projenin (c) maddesi için 21 ve 28 - nisan günleri arasında takımlar halinde 4 muhrip zaman zaman akaryakıt ikmali için anavatana gitmişler ve konvoylara katılma isteklerile kesintiye uğramakla beraber Trondheim civarında İndreled'de dolaştılar. Bu karakolda Ashanti, Mohawk Tartar, Sikh ve Nubian muhriplerinin hepsi de görev aldı. Bunlar denizde düşmana raslamadılar ancak Nubian ile Ashanti 28 günü hava taarruzuna uğrayarak yakın düşen bombalardan biraz zarar gördüler, Amiral Layton, Molde ve Aandalsnes'e «Sickle» hücum kıt'alarını çıkardıktan sonra 26 ve 27 - nisan gecesi karakolu Manchester ve Birmingham kruvazörlerile destekledi 29 - nisanda İvanhoe, İcarus ve İmpulsive Trondheim - Leden'i maynladılar. («Z. M. A.» harekâtı) plânın (e) fıkrası için L'İndodomptable, Le Malin ve Le Triomphant Fransız muhripleri 23 - nisan gecesi Skagerrak'a girerek bir balıkçı gemisini ve bir motor torpitobotu batırdılar. («Rake» harekâtı) [1]

65 — Burada kaydedilecek son hizmet uçak gemilerinin oynadığı roldür. Norveçte denizaltıların gördüğü büyük hizmetten ayrıca bahsedilecektir. Furious uçak gemisi nisanın son günlerinde Lord Cork'un emrinde çalıştı. Fakat Glorious, Ark Royal Akdenizden gelerek anavatan filosuna katılır katılmaz bunlar da Norveç kıyılarına seyrettiler. Bu maksatla her iki uçak gemisi 23 günü Berwick ve Curlew (Uçaksavar gemisi) ve 6 muhriple Scapa'dan kalktılar; Amiral Wells'in forsu Ark Royal'da bulunuyordu. Amaç: Güneydeki çıkarma kuvvetlerini avlarla korumak, Trondheim'deki düşmana saldırmak ve bir kısım krallık hava kuvvetleri uçaklarını Aandalsnes ile Dombaas arasında bulunan ve filoca «Gladyatör gölü» diye tanınan Lesjaskog donuk gölünde çalıştırmaktı. Ayın 27 nci günü Glorious mazot almak üzere bölgeden ayrıldı ve ancak 1 - mayıs öğleden evvel yeniden filoya katıldı. Sheffield kruvazörü de 28 günü

[1] Trondheim'e kuzeyden giriş yolları 26 günü Amiral Layton'un gemileri şekil değiştirmiş silâhlı Alman balıkçı gemilerine rasladılar. Birmingham bunlardan mayn gemiliği yapan birini batırdı. Bu gemi keşif olunması üzerine Arrow gemisini mahmuzladı ve böylelikle Arrow, Acheron'un emniyetinde anavatana dönmek zorunda kaldı. Ayrıca Griffin muhribi de, torpito ile silâhlandırılmış ve denizaltılara ikmal yapabilecek tertibata malik diğer bir balıkçı gemisini ele geçirdi. Her üç muhrip te bu işler olurken «Sickle» hizmetini gördükten sonra anavatana dönüş yolları üzerinde bulunuyorlardı.

radyo cihet bulucu nöbetçi gemisi olan Curlew kruvazöründen bu görevi teslim alıp, 30 gününe kadar kaldıktan sonra, dönüş sırasında işi Valiant muharebe gemisine devretti. Mazot ihtiyacı yüzünden muhrip perdesinde değişiklikler oluyordu. Filo 1 - mayıs gecesine kadar denizde dolaşmasına devam ettikten sonra 3 - mayısta Scapa'ya vâsıl oldu.

66 — Uçak gemilerinden 24 - nisan akşamı kar vaziyeti müsaade eder etmez Aandalsnes üzerinde devriye yapmak üzere av uçakları gönderildi ve bundan sonra da ayın 28 ine kadar her gün, birkaç uçak ya Aandalsnes veya Namsos üzerinde devriyeye yollandı. Trondheim'in bombalanması evvelâ 25 günü olmuş ve 35 uçak kullanılmıştır. 28 günü tekrar edilen bombardımanda ise, Glorious, ayrılmış olduğu cihetle ancak 18 uçak kullanıldı. 28 günü yapılan çalışmalar sonunda filo, tayyarecileri dinlendirmek üzere denize doğru açıldı, çünkü; «Bu tayyareciler biribiri peşine beş gündür savaşmakta olduğundan» belirli bir bitkinlik ve sinir gerginliği gösteriyorlardı. 30 - Nisanda filo tekrar içeriye kırarak 1 - mayısta Aandalsnes'den kıt'aların çekilmesini örtmek istedi. Glorious verilen kayıplar yerine yeni uçaklarla geri gelince, iki ve üç mayısta Namsos'tan yapılacak çekilmeleri örtecek, krallık hava kuvvetleri de 2 - mayıs günü Aandalsnes çıkarma kuvvetlerini havadan koruyacaktı. Fakat 1 - mayıs günü Alman uçakları tekmil gün boyunca fâsılalarla filoya taarruz ettiler bu taarruzlar Namsos'daki av devriyelerini kuvvetlendirmek imkânı varken buna engel oldu ve bir kısım avları filoya bağladı ve Alman bombaları arasıra «hiç te hoş olmıyan bir şekilde gemilere yakın düştü»: Bunun üzerine filo akşam üzeri o alandan çekildi. Amiral artık« uçaklarımızın kıyıdaki kuvvetlerimize desteklik yapabileceği bir mevki tutamıyacağını» düşündüğünden gemiler 65 derece arzında Şimaldenizini geçerek Shetlands batısından Scapa'ya geldiler. Düşman uçakları bunlara 28 günü de saldırdı ve bu sırada Ark Royal bir düşman uçağını düşürdü. 27 ve 29 günleri düşman denizaltı gemilerine de raslanmıştır.

67 — Bundan sonra Amiral Wells harekât ara zamanlarında, daha deniz tarafına açılmak suretile hedeflerle devriye noktalarından 120 mil uzaklıkta bulunan bir yerden doğru görev yapmıştır. Bu suretle yalnız ilk gün uçaklar kendi başlarına 400 millik bir mesafeyi geçmişlerdir ki; amiral bunun için «bu cesaretle geliştirilmiş pek tehlikeli bir uçuş» idi diyor. Kendi uçaklarımız Trondheim'de hiçbir Alman harp gemisi bulamadılarsa da ticaret gemilerine ve hava istasyonlarına oldukça zarar verdiler ve belki limandaki bazı deniz uçaklarını da tahrip ettiler. Namsos, Aandalsnes üzerlerinde koruyucu devriyeler yapılırken avlarımız, demiryoluna saldıran düşman tayyarelerine, Gladyatör gölündeki hava alanımıza saldıran düşman uçaklarına ve Aandalsnes'e ilerliyen iki konvoya hücum eden düşman uçaklarına taarruz etti ve bu limanda yatan Flamingo gemimizin savunmasına yardım ettiler. Hava birliğimiz Trondheim'daki

deniz uçakları ve ayrıca hasara uğrayan 20 düşman uçağı hesap dışı olmak üzere 21 düşman uçağının tahrip edildiğini tesbit etti. Bizim kayıplarımız 13 uçak ile, servis alamıyacak duruma gelen 2 uçaktan ibaretti. Bu işlerden başka uçak gemileri «denizaltı ve düşman uçak saldırılarının umulduğu» bölgelerde denizaltı ve av devriyeleri bulundurdular.

68 — Evvelce görmüştük ki; Trondheim'a da direkt bir taarruz yapılarak Namsos ve Aandalsnes çıkarma kuvvetlerinin bunu desteklemesi teklif edilmişti, bununla beraber bu taarruz hiçbir zaman yapılmamıştı. Bu plânın neden yürütülmediği sebebini ve bununla ilgili düşüncelerin ana çizgilerini, Admiraltı ile Sir Charles Forbs arasında geçen aşağıdaki bir sıra haberler aydınlatır:-

«Hammer» harekâtı adile tanınan bu harekâtta, anavatan filosunu ilgiliyen kısımlar, ilk olarak, Admiraltının 14 - nisan gün ve 01„42 saat gruplu telsizinde görülmekte olup, bu telsiz, Namsos seferini açıklıyan mesajdan iki saat sonra verilmiştir:

(Şimdiye kadar olan tasavvurlar Trondheim bölgesi için Namsos'a bir çıkarma yapmak üzerine idi. Birçok sebepler dolayısile bu kuvveti Trondheim Fiyord'unun iç tarafına çıkarmak faydalı olacaktır. Kıyı bataryalarının o derece tahrip edilebileceğini veya hüküm altına alınabileceğini düşünebilir misiniz ki; nakliyelerimizin içeri girmesine müsaade etsinler? Eğer böyle ise hangi tipten nekadar gemiyi kullanmak teklif edersiniz?»

«Herhangi bir plânın yapılması yukarıdaki hususların bilinmesine bağlı olduğundan ivedi olarak cevap vermenizi rica ederim.» Bunun üzerine Sir Charles Forbs Trondheim savunması üzerine gerek Almanlar eline geçmiş olabilecek Norveç bataryaları ve gerekse saldırganların buraya getirmiş olabilecekleri topçu kuvveti bakımından etraflı bilgiler istedi ve 14 günü 11„57 saat gruplu işaretile Admiraltının suallerine şu karşılığı verdi:

«Kıyı bataryaları, gündüzün taranmış yolda giden ve perde gerisinde seyreden muharebe gemileri tarafından, şayet bu gemilerin ana bataryalarının yüksek paralama cepaneleri varsa şüphesiz ki; ya tahrip edilir veya baskı altına alınabilir; ancak anavatan filosu gemilerinin hiçbiri bu cepaneye malik değildir.

«Bununla beraber bu, yapılacak işlerin ancak ufak bir kısmını teşkil eder.

Asıl güçlük: (1) 30 mil boyunca dar sularda kıt'a taşıyan gemileri, baskın artık kaybedilmiş olduğu cihetle ağır çaptaki hava hücumlarından koruyabilmek. (2) Devamlı hava saldırıları altında çok uzaktan itibaren alârme edilmiş kuvvetlerin düşman kıt'alarından karşılık görecek bir yerde çıkarılmasını geliştirebilmektedir. Zamanla bizi hava saldırılarından serbest bırakacak ve harekâtın yürütüleceği müddetçe bunun devamını sağlıyacak bir günlemeç farzedemiyorum. Gerçekten, durum bunun aksine

olacak ve görülmemizin 3 ncü saati içinde Almanyadan gelen Junkers 88 bombardıman uçakları o noktada bulunacaktır. Şayet 13 gün ve 01„09 saat grupu ile verdiğiniz bilgiler doğru ise Almanlar bu bombardımanlara derhal de başlıyabilir.» «Yukarıdaki sebepler dolayısile şayet kıt'a ve Transportlarda pek ağır kayıpları [1] göze almağa bulunmuyorsanız bu harekâtın yapılmasını mümkün ve makul görmüyorum.» Admiraltı buna 15 günü 01„21 işaretile cevap verdi:-

«Biz el'an sözü geçen harekâtın daha çok incelenmesi fikrindeyiz.» «Özenli bir hazırlığa hasredilen 7 gün içerisinde vukua gelemez. Havadan gelecek tehlike bir büyük nakliye gemilerinin tehlikeli bölge içine getirildikleri vakit az olmıyacaktır. Gerçekte Trondheim'daki hava alanı faal kaldıkça tehlike daha büyük olacaktır. Bizim düşüncemiz şudur ki; Stavanger hava alanının krallık hava kuvvetleri tarafından bombardıman edilmesine ilâveten Suffolk kruvazörü de şafak vakti yüksek paralamalı mermilerle burayı dövsün; böylece Stavanger hava alanının iş görmez hale gelmesi umulabilir.

«Limana yakın bulunan Trondheim hava alanile evvelâ donanma hava kuvvetleri ve sonra da deniz bombardımanı hesaplaşır.

«(15 pusluk topların yüksek paralamalı mermileri için Rosyth'e emir verilmiştir. Bu harekâtta Furious ve birinci kruvazör filosunun da bulunması istenir.) «Bu sebeple bu önemli projenin daha fazla düşünülmesini rica ederim» ve ayni zamanda başlıca «Maurice» çıkarmasile meşgul General Carton de Wiart'a imparatorluk genelkurmay başkanlığından gelen talimatta şu cümle bulunuyordu: «Harekâtın gelişmesi Trondheim'in ele geçirilmesile ilgilidir. Müşterek plân hazırlanıyor.»

69 — Bu arada Sir Charles Forbs'a Trondheim savunması üzerine özel bilgiler: Trondheim içinde ve dolaylarındaki Alman ve Norveç kıt'aları kuvveti ve Trondheim Fiyord'u ağzında Almanların ele geçirdiği kıyı bataryaları bildiriliyordu. - Skjorn Fiyord'u dışarısına çıkan bu ağızda genişlik 2.5 mil kadardı.-

Sir Charles Admiraltıya 15/17„33 raporu ile şu cevabı verdi:-

«(a) Çıkarılacak kuvvetlerin büyüklüğü ne olacaktır?

«(b) Bu kuvvetlerin çıkarılması istenilen tam mevki neresidir?

«(c) Trondheim uçak alanının tam yeri neresidir? Kıyı haritamız yoktur.

«(d) Birinci kruvazör filosunun rolü ne olacaktır? - Bunlar 14 gün ve 00„54 sayı ile emirleriniz gereğince Kirkenes'de faydalı bir surette çalışmaktadırlar.

«(e) Eğer Furious kullanılacaksa uçak grupunu teçhizatlandırmak,

[1] Admiraltının 13/01„04 işaretinde Trondheim'in 15 mil doğusunda Vaernes'de bir pike bombardıman grupu bulunduğu ve belki Narvik'te de bir Junkers 88 grupu bulunduğu bildirilmişti.

malzeme almak ve av bölüğüne almak için üsse gönderilmesi gereklidir. ve bu gemi Tromso'da akaryakıt ikmali yaparak 17 - nisan gününden daha evvel üsse ayrılamaz.

«Bu hal Narvik'i de hava ile işbirliğinden mahrum bırakır; bu sebeple Glorious akla gelmektedir.

«(f) Benim 14 gün ve 11„57 saat gruplu telsizimi yanlış anladığınızı zannediyorum. Ben deniz bakımından herhangi büyük bir güçlük tahmin etmiyorum; ancak nakliyeler yaklaşırlarken ve düşman tarafından muhalefet gören bir çıkarma yapılırken bunlara hava savunması temin edemiyeceğim. - Başlıca hava tehdidi Almanların Junkers 88 uçaklarındadır ve şahsî tecrübelerimle hava kuvvetleri tesiri olmaksızın bile düşman tarafından tutulmuş bir kıyıya yapılan bir çıkarmanın ne demek olduğunu bilirim.

«(g) İstenilen deniz kuvvetleri şunlardır: Valiant ve Renown: Bunlar Glorious'e havadan savunma sağlıyacaklar. Warspite, filodan yegâne 6 pusluk topları olan 15 pusluk top taşıyan gemi olduğundan kıyı bombardımanını bu gemi yapacak. En az 4 uçaksavar kruvazörü, 20 kadar muhrip ve müteaddit çıkarma araçları.

«(h) 18 - Nisan sabahı Scapa'ya döndüğüm zaman, deniz kurmay başkanı muavini veya Amiral Holland'ın tekmil durumu incelememiz için orada bulundurulmasını arzederim.

Buna cevap olarak 17 günü 02„50 saat grupu ile Admiraltıdan gelen telsizin bir özeti aşağıdadır:

(a) ve (b) «Uçak alanını hücumla ele geçirmek üzere bir nizamiye tugayı; 1000 kişilik bir Kanada kıt'ası. Bunların bir kısmı müstahkem noktaları zaptedecek, bir kısmı da Hommelvik yakınında karaya çıkarılacak ve bir kısmı da Levanger civarındaki Norveçlilerle teması sağlıyacak:

Ayrıca tabyaların ele geçirilmesine yardım etmek üzere 200 deniz piyade eri.»

(c) Vaernes uçak alanının doğru yeri 63.27 N., 10.56 E. dir.

(d) 1 inci kruvazör filosu «nun kullanılması kat'î değil fakat teferruatlı plân bunun kullanılmasını gerekli kılabilir ve biz bu harekâta elimizde bulunan her kuvveti atmağa hazır bulunmalıyız.»

(e) ve (f) Hepsi 45 av uçağı ile Ark Royal da, Glorious da kullanılacaktır. Furious'e lüzum yoktur.

(g) Warspite'i Repulse veya Resolution ile değiştirmek ister misiniz?

(h) Amiral Holland ve «Hammer» kuvvetleri komutanı general 18 - nisan günü «Bugüne kadar harekâtın genel maksatları üzerinde varılan anlaşmalar baki kalmak şartile» Scapa'ya gelecektir. Aksi takdirde 19- nisanda gönderilecektir. [1] (Aşağıdaki nota bakınız.)

[1] Warspite 8 - 15 lik, 8 - 6 pusluk, 8 - 4 pusluk uçağa atar silâhına malikti. Valiant 8 - 15 pusluk, 20 - 4.5 pusluk silâha malikti. Renown'in: 6 - 15 pusluk top 20 - 4.5

70 — Bundan sonra 19 günü 01„17 Admiraltı haberinde kıt'alar üzerine etraflı malûmat geldi: (Özet): «Hücum dalgası» teferruatı şöyledir: Bunlar 21 günü Rosyth de gemilere binecekler tümen karargâhı (W) kruvazöründe bulunacak, tuğay karargâhı ve 15 inci tuğayın «C» taburu (X) kruvazörü ve 5 muhrip te bulunacak; Kanada taburu 2 muhrip ve 5 Silupa yerleştirilecek. 20 günü Greenock de: 15 inci tuğayın (A) taburu (Y) kruvazörü ile 5 muhribe binecek, (B) taburu da (Z) kruvazörü ile 5 muhribe bindirilecek.

Her kruvazör 300 insan ve 30 ton malzeme taşıyacak. (Y) ve (Z) kruvazörleri keza 2 hücum dalgası çıkarma vasıtası taşıyacaklar. Bunun için Southampton sınıfından olmalıdırlar. (X) kruzerleri Southampton veya York sınıfından olabilirler.

Kanadalıları taşıyacak muhriplerin her biri 100 insan taşıyacaktır. Bunlar battaniye, çadır ve 7 günlük yiyeceklerini beraberlerine alacaklar ve Slupların da her biri 150 şer kişi taşıyacaktır.

Diğer muhripler her biri 100 adam taşıyacak fakat bunlar çadır almıyacak ve ancak 48 saatlik yiyeceklerini beraberlerine alacaklardır.

Kruvazörlerle taşınmak üzere 7 adet 3.7 pusluk krallık deniz piyade havan bataryası da ayrılmıştır.

«İhtiyat» olan (147 nci tuğay), deniz üs karargâhı ve malzeme 21 günü Scapa'da kruvazörlere bindirilecektir. Bunlar battaniye, çadır ve 7 günlük yiyecek istihkaklarını beraber alacaklar - ve görünüşe göre 2 adet fazla motor çıkarma vasıtası alacaklardır.

71 — Emir burada bitiyordu. Sir Charles Forbs aşikârdır ki; bu projeyi fazla tehlikeli gördü. Yukarıda iktibas edilmiş haberlerden başka 18 gün ve 12„03 saatli raporunda (Deniz kuvvetlerinin gelecekteki kullanılış şekli üzerine ana hat olarak teklif) leri Narvik, Namsos ve Aandalsnesdeki orduyu desteklemek ve Trondheim hakkında yalnızca «Trondheim ve Bergen dolaylarındaki düşman kara ve hava kuvvetleri için yapılan ikmal nakliyatına iç yollarda harekât yapmak» tan söz etmiş ve Admiraltının 01„17 saatli emri kendisine ulaşmadan evvel) gönderdiği 19 gün ve 02„01 saatli işaretinde «Muhrip isteklerini » 68 e varır göstermişti. Bu 68 muhripten 45 ini «Hammer» harekâtı için kullanmağa ayırıyordu. Komutası altında ancak 63 muhrip bulunuyordu. Hasar ve kayıp payı da eklenirse istenen 68 muhribin adedi daha da artmak lâzımdı. Alınan raporlar 16 veya 17 günü Trondheim'da bulunan Alman kuvvetleri miktarını 2000 kişi kadar gösteriyordu. Bu kuvvetler başlıca Vaernes'de ve Trondheim

---

pusluk topu vardı. Yukarıdan anlaşılacağı üzere bombardımana 19 günü özel cepane almak üzere Scapa'dan Rosyth'a hareket eden Valiant hazırlanmıştı. Renown bu gemi ile birlikte hareket etti fakat fena havalarda aldığı hasar ve 9 günkü savaşlar neticesi yüzünden onarım ve havuza ihtiyacı vardı. Resulation (Bu gemi Halifax refakat kuvvetlerinden gelmişti.) Warspite'i Narvik'te değiştirdi ve Warspite Akdenize gitti.

Fiyort'unun ağzını kontrol eden tabyalarda olup bu ağız noktasında da söylendiğine göre 6 pusluk ve 8 pusluk toplar bulunuyordu. Avusturya ve Bavarya dağlılarından genç adamlardan mürekkep olmakla beraber, kıt'alar canlı ve iyi donatılmış idiler. Seyyar topçuları olup olmadığı şüpheli idi; ancak havada kuvvetli bulunuyorlardı - Hava kuvvetleri Trondheim'in 5 mil güney doğusunda Vaernes'de donmuş bir göl üzerinde idi. Alman kıt'aları uçaksavar topu bakımından çok iyi durumda idiler. Sonraki raporlar havadan ve denizden daha kıt'alar gelmekte olduğunu gösterdi. Şüphe yok ki; (Maurice), (Primrose) ve (Sickle) kıt'aları tarafından yakından tadılan hava taarruzları, hükûmetin bir karar almasına tesir etmiştir. Çeşitli tesirler ne olursa olsun 20 günü 11,,40 saatli Admiraltı teli: «Hammer»in iptal edildiğini ve 17,,31 sayılı emirde seferi hareketin daha aşağıdaki sularda «II. Sickle» şekline dönmesini istiyordu:-

«Aandalsnes sahasına, Trondheim'in ele geçirilmesi maksadı ile ve General Wiant'ın Namsos'taki kuvvetleri ile işbirliği yapacak şekilde oldukça büyük bir kuvvetin çıkarılması düşünülmektedir. Esasında «Hammer» e tahsis edilen 2 tuğaylık kuvvet, Dombaas dolaylarında bir kontrol elde etmek ve Trondheim'i güneyden tecrit etmek üzere Aandalsnes'e çıkarılacaktır.

Bunu daha başka kıt'alar takip edecektir. Bu harekât dahi «Sickle» harekâtı olarak tanınacaktır.»

Not:

Aşağıdaki notlar 22 ve 23 - nisan günlemeçlerinde Pariste yapılan görüşmelerin zaptından alınmıştır. (Deniz kurmay toplantısı notları) Cilt 2.

Birini deniz lordu ve Visamiral Sir Geoffrey Blake, Amiral Darlan ve Albay Auphan arasında yapılan ilk görüşmede Fransızlar Norveç harekât sahnesi «üzerinde kuvvetle durarak», «bunun hayati bir iş olduğunu ve oradaki müttefik gayretlerinden kuvvet çekmeğe, Akdenizde harbin gerçekten patlamasının yaklaşması hali müstesna, cevaz olamıyacağını ileri sürerek isteniyorsa, kendilerinin daha fazla deniz yardımı yapılabileceklerini» ileri sürdüler ve yine «Trondheim'in ele geçirilmesine hayatî nazarile bakdıklarını» ifade ettiler. Ertesi gün Sir Geoffrey Blake, Amiral Le Luc ile Albay Auphan'ı gördü: «Fransızlar (Hammer) harekâtından vazgeçilmiş olmasından doğan derin üzüntülerini gizleyemediler ve her nekadar şimdi daha güçleşmiş olmakla beraber bu meselenin yeniden ele alınmasının gerekli bulunduğu üzerinde israr ettiler.»

1940 Norveç

BÖLÜM IV

Namsos çıkarmaları

«Henry»

72 — Albay Pegram 11 - nisan günü geç vakit Scapa'dan Glasgow Sheffield kruvazörleri ve Somali, Mashona, Matabele (6 ncı filotillâ) ve Afridi, Sikh, Mohawk (4 üncü filotillâ) muhripleri ile hareket etti. Albay, Sir Charles Forbs'tan: İndreled'in güney kesiminde Aalesund'dan itibaren kuzeye doğru sahil boyunca tarama yaparak «düşman gemilerini temizlemek» emrini almış ve bunda 1. inci kruvazör filosunun bir kısım muhriplerle, daha kuzeyde çalışarak Namsos'e özel bir dikkat sarfedeceklerini» ilâve etmişti. 1 inci kruvazör filosu 12 günü: Namsos ve civar Fiyort'ların düşmandan temiz olduğunu rapor etti. ve bundan sonra Lofoten adası batısında başkomutana kavuşmak üzere seyretti. Başkomutan burada Amiral Witworth'un Narvik'teki Alman gemilerine saldırmasını destekliyordu. Bu arada 12 günü uçaklardan alınan bir keşif raporu:

Bir muharebe gemisi bir kruvazör ve «birçok büyük taşıt teknelerinin» Albay Pegram'ın sahasına doğru gelmekte olduğunu bildirdi. Albay 13 günü erken saatlerinden düşmanı aramakta iken Admiraltının 13 gün ve 02,,16 saatli telsizini kaptı. Bu telsiz başkomutana veriliyordu:

«Almanları Namsos'da tesbit etmek ve Namsos'a 16 gününe doğru gelecek daha büyük kuvvetlerin mukavemet görmeden çıkarılmasını sağlamak maksadile «Şayet bir mahzur görmüyorsanız Sheffield ve Glasgow kruvazörlerinin her birisinden 150 şer kişilik birer çıkarma partisinin hazırlanması teklif edilir. Bu partilerin karaya çıkarılmalarının istenip istenmediği hakkındaki karar, (Bugün) pazar günü saat 15,,00 e kadar Glasgow veya Sheffield'e bildirilmelidir. Çıkarma partisi 7 günlük ihtiyaçlarını yanlarına almalıdır. Çıkarmanın vakti, harekâtı idare edecek komutanın yani Glasgow komutanının takdirine bırakılmıştır. Bu harekâta «Henry» harekâtı denecektir.»

Sir Charles Forbs'un bu geçici tedbire «bir itirazı yoktu» Ancak her iki geminin ana bataryaları bu süre içinde pratik bakımdan savaş dışı kalacak demekti. Bu yönden krallık hava kuvvetleri bombardıman uçaklarının düşman cep muharebe gemileri, kruvazörleri, muhripleri ve Molde alanındaki 15.000 tonluk malzeme gemisini temizlemesi gerekiyordu.» Bu

sebeple Admiraltı Albay Pegram'a harekette devam etmesini emrettiği gibi 13 gün ve 16,,27 saat gruplu telsizile ona özel önergeler verdi. (Bu emirden parçalar):-

«Amacınız, 17 - nisan öğleden evvel 2 taburluk bir kuvvetin karaya çıkarılmasını sağlıyacak şekilde Namsen Fiyort'unu temin etmektir. Çıkarma partileri Namsos ve Bangsund'daki rıhtımları ve Namsen nehrini geçen köprüyü temin edecektir. Mümkünse Bangsund'dan güneye giden yol da elde edilecektir. Norveçlilere her bakımdan cesaret verilmeli ve tüfek cepane verilerek yardım edilmelidir.»

«Trondheim sahasında Stenkjaer'e ileri karakol sürdüğü rapor edilen 4000 kişilik bir Alman kıt'ası vardır.»

«Norveç birliklerinin Snass (12.18 E, 24.25 N.) de ve Verdalsoren (11.30 E. 63.47 N.) de oldukları rapor edilmiştir.»

«Kruvazörler, Fiyort temin edilince batıya doğru çekileceklerdir. Çıkarma partisi ile günlük temaslar muhripler kullanarak yapılmalıdır.»

73 — Albay Pegram kendi çıkarma partisini, Namsos'dan 12 mil kadar uzakta bulunan Namsen Fiyort'unun en geniş kesiminde doğu kıyılarda muhriplere atarak 14 - nisan günü fecir vakti karaya çıkarmağı düşündü, kruvazörler burada bekliyeceklerdi. Bundan sonra Albay Nicholson 6 ncı filotillâ ile Namsos'deki çıkarmayı idare edecek ve bu sırada 4 üncü filotillâdan 3 gemi de Fiyort'un ağzını örteceklerdi. Fakat Albay Pegram tekmil 6 muhribi de «birçok büyük ticaret gemilerini temizlemek üzere» Aalesund'a göndermişti. (Sonradan bu gemilerin Norveçlilere ait olduğu anlaşıldı.) Muhripler oraya varınca tekmil 13 günü orada kaldılar. Kıdemli subay Albay Nicholson, bu civar noktanın önemi bakımından tesir altında kaldı ve yerli makamlar da bunda israr edince çıkarmanın Namsos'dan oraya nakledilmesini bekledi. Nicholson diyor ki: «Amiral Tank Nielsen Romsdals Fiyort'unu, batı kıyılarında en stratejik nokta olarak görüyor. Başlıca önemi demiryolu ve şose durumunda ve Molde de cepane stokları oluşunda buluyordu.» Albay Pegram bu sebeple havadan beklenen daha büyük tehlikeyi küçümsiyerek çıkarmanın akşamüstü yapılmasına karar verdi. Fakat her halde 13 günü muhriplerin geçirdiği durumu öğrenmesi üzerine, bu tehlike onu bir müddet tereddüde düşürdü.

Bir kısım Alman tayyareleri, muhriplerin Molde ve Aalesund'ı yoklamaları sırasında, bunlara bomba ile saldırmışlardı. Her nekadar muhripler 3 düşman tayyaresi düşürerek ellerinden zayiatsızca sıyrılmışlarsa da taarruzun kuvveti, gemilerin Fiyort'larda oldukça büyük tehlikeye sürüklenebileceğini göstermişti.

74 — Çıkarma partisi 14 günü akşam alacakaranlığında« güçlükle karşılaşmaksızın» muhriplerden karaya çıkarıldı. Albay Pegram «Bununla beraber» diyor, keşif uçakları vasıtasile« Varlığımızın düşman tarafından bilindiğine emin idim», Sheffield kruzerinden Albay Edds'in komutası al-

tında 350 kadar deniz eri ve deniz piyadesi karaya çıkarıldı. Bunlar gerekli görüldüğünde, köprü ve iskeleleri tahrip etmek üzere yanlarına: Tahrip edevatı ve istedikleri takdirde Norveçli müttefiklere verilmek üzere en iyi cins tüfek ve cepane aldılar. Öğleden sonra Norveçe uçakla ve generalden önce, esas harekâtın bir kurmay subayı gelerek kendisile görüşülmüştü. Bunun üzerine Glasgow'un çıkarma partisinin şehrin güneyinde mevzi tutmak üzere Bangsund'e gönderilmesi ve Sheffield'in çıkarma partisinin de ayni zamanda Namsos'a çıkarılarak, bunun da doğuya doğru mevzi tutması kararlaştırıldı.

İngiliz kurmay subayı ve Norveç subayları «Henry» kuvvetlerinin bir müddet tutunmasında bir güçlük görmediler, ancak bunlar ileriki hareketler üzerine iyimser görünmüyorlardı. Bölge karla örtülü idi Namsos ve Bangsund ufak olup, gizlenmeğe yeterliği azdı ve şehirlerde iyi su azdı.

«Güneye doğru bir taburdan büyük bir kuvvetin hareketi hem yavaş olur ve hem de havadan göze çarpar» deniyordu.

75 — «Henry» kuvvetleri karaya çıkarıldıktan sonra Albay Nicholson, Namsos'un «Maurice» çıkarmasını düzenlemek ve bu kuvvetin komutanı General Carton de Wiart'la görüşmek üzere Somali gemisinde kaldı. General bir gövdeli uçakla 15 günü oraya vardı. 6 ncı filotillânın diğer 2 gemisi, kıt'a taşıt konvoylarına gelişlerinde kavuşmak ve yardım etmek üzere limandan ayrıldılar. Albay Pegram, Glasgow ve Sheffield kruvazörleri ve 4. filotillâdan 3 muhriple (ki; bunlardan 2 si Namsen Fiyort'undaki kruvazörlerden akaryakıt almış bulunuyorlardı) açılmak üzere Kya feneri yakınlarında dolaşmağa ve sonra 15 günü akşam alacakaranlığında Namsen Fiyort'a ulaşması umulan «Maurice» İngiliz kıt'alarını getirmekte olan Amiral Layton ile birleşmeğe gitti. Kara subaylarının yukarıda yazılı cesaret kırıcı raporları her nasılsa hükûmetin çıkarmayı askıda tutmasına karar verdirtti ve ilk kıt'alar bir gece sonraya kadar karaya atılmadı.

«Henry» çıkarması görevleri son bulduğunda, Sikh ve Matabele muhripleri bir kısım «Maurice» kıt'alarını çıkardıktan sonra Namsos ve Bangsund'daki deniz erlerini aldılar ve 17 sabahı erkenden gemilerine iade ettiler.

«Maurice»

76 — İlk plânda Amiral Edward - Collins, bu seferin deniz kısmını idare edecekti. Amiral 13 - nisanda Galatea ve Arethusa kruvazörleri ile Scapa'dan ayrıldı ve ayni gece kıt'aları bindirmek üzere Rosyth'e geldi. Tuğay K. Morgan ve öncünün 2 taburu 14 günü kruvazörlere ve Orion transportuna bindirildi. Bunlar 17 günü Namsos'a varmak üzere, o akşam iki uçaksavar gemisi refakatinde denize çıkacaklardı. Tam bir piyade tuğayı da 3 taşıt gemisine bindirilmiş olduğu halde birkaç gün sonra bunları

takip edecekti. Ayrıca vagon, malzeme, cepane ve benzin taşıyıcı taşıtlar da vardı. Bununla beraber 14 akşamı, hükûmet o esnada Amiral Layton emrinde Narvik'e yol almakta bulunan konvoydaki 2 tuğaydan birinin Namsos'a çevrilmesini istedi. Buna sebep olarak ta «çünkü; sonuncu mevkideki beklenen muhalefet, denizden yapılan hareketle oldukça azalmıştır». deniyordu. Tuğay K. Morgan'ın 2 taburu da bunun üzerine Namsos'un 2 nci kademesi oldu. Ancak Orion gemisine yükletilmek istenen bir uçaksavar bataryasının verdiği gecikme seyirlerine engel oldu. Neticede bunlar Aandalsnes'e gittiler.

77 — Amiral Layton 12 günü Scapa'dan Narvik'e doğru yol almıştı. Ertesi gün akşam üzeri emrindeki kuvvetler kendisine katıldığı vakit yanında Manchester, Birmingham, Cairo kruvazörleri (Cairo uçaksavar gemisi idi.) 12 muhrip ve hepsinin başında «Rupert» in 2 tuğayını taşıyan 5 taşıt gemisine emniyet yapan Valiant muharebe gemisi ile, bir ağ gemisi, bir de onarım gemisi bulunuyordu. 14 gün ve 18„18 saat gruplu Admiraltı emri kendisine: 146 ncı tuğayın (Lincolnshire taburları, kralın özel Yorkshire hafif piyadesi ve York ile Lancaster) Namsos'a getirilmesi ve buraya 15 günü akşam alacakaranlığında varılmasını bildirdi. Filo, 14 akşamı bu emre göre bölündü. Manchester, Birmingham, Cairo ve 3 muhrip, iki transportla Namsos'a döndürüldü. Diğer tuğay ve konvoyun kalanı da: Valiant ve 9 muhribin emniyetinde Narvik'e ayrıldı.

78 — Fakat 15 günü Namsos ve dolaylarındaki şartlar, hükûmeti, bu çıkarmadan vazgeçip, konvoya 100 milden fazla kuzeyde bulunan Lillesjona'ya gitmek emri vermeğe zorladı: Hükûmeti, bu emri vermeğe sürücü sebep, ihtimalki, Albay Nicholson'dan alınan şu rapordur: «Namsos'ta büyük sayıdaki kıt'aların çıkarılma kolaylığı pek yetersizdir ve bir ande demirli bir transporttan fazlası ile çalışmak mümkün değildir. . . Mutlak hava hakimiyeti olmadıkça transportlar ve şehir, büyük tehlike altındadır.»

Diğer taraftan albay şöyle diyordu: «Eğer transportlar, başka bir yere gönderilebilirlerse, muhripler, Namsos ve Bangsund'a kıt'a çıkarabilirler. Bu, kıt'aların, Namsos'tan demiryolu ile ve Bangsund'dan da şose tarikile dağılmasını mümkün kılar. Tekmil kıt'a indirmeleri, hava açık olmak şartile, akşam alacakaranlığında başlamalı ve gece de devam etmelidir. «Bu suretle, yeni düzenler, aşağıdaki telsizle veriliyordu. (Admiraltıdan - Amiral Layton'a - 15 gün ve 17„22 sayılıdır.):

«General Carton de Viart, muhtemelen Lillesjona'da size mülâki olacaktır. Generalin, Namsos'u ziyaretinden sonra verebileceği rapora uyulacaktır. Kıt'aların, Lillesjona'da muhriplere aktarma edilerek, bundan sonra muhriplerle Namsos'a sevkı ve yanlarına mümkün olduğu kadar ikmal malzemesi verilmesine karar ittihazı muhtemeldir. Generalle yapılacak incelemeden sonra, öncü kıt'alarını yarın sabah - salı - şafak vakti

Namsos'a çıkarabilmeniz umulmaktadır. Erken varış, siyasî bakımdan birinci derecede önemlidir.»

79 — Amiral Layton, plânın değişmesini hoş karşıladı. Çünkü; önce taşıt gemilerinin büyüklükleri tereddüdü mucip olmuştu. Bilhassa Empress of Australia ki; bu geminin pervaneleri içe dönüşlü idi. Amiral şimdiye kadar kıt'aları, muhripler içinde olarak Namsen Fiyort'una göndermeyi plânlaştırmıştı, fakat Lillesjona, açıkçası, daha çok seçilmeye değerdi.

Sonra, Cairo kruvazörü ve onunla beraber eski muhriplerin akaryakıtı azalmıştı. Bu Tromso'ya yol almakta olan yağ gemisi Pindari'nin Admiraltıca Lillesjona'ya çevrilmesini gerektirdi. Son olarak herkes gibi Amiral Layton da hava tehlikesinden endişe ediyordu. Asıl çıkarma plânında taşıt gemilerini korumak için 2 uçaksavar gemisinin sözü geçmişti. Şimdi yalnız Cairo elde bulunuyordu; bu sebeple Admiraltı Curlew'e konvoya katılması emrini verdi. Ancak havanın fenalığı Amiral Layton'un dediği gibi, şanssız olan bu gemiyi geciktirdi halbuki: «Görüldüğü üzere mümkün olan her türlü uçaksavar korunmasına ihtiyaç vardı.» Konvoy havadan kendisile temas muhafaza edilmekten sakınmak maksadile 15 günü karanlık basıncaya kadar dış sularda kaldı ve 16 günü erkenden Lillesjona'ya demirledi. Albay Pegram'ın muhriplerinden 4 ü demir yerine iniş yolunda konvoya katıldı.

War Pindari öğleden sonra gelerek, muhripler, taşıt gemilerinden kıt'aları almadan evvel, onlara akaryakıt verdi. Daha sonra General Carton de Wiart bir gün evvel uçakla vardığı Namsos'tan, Somali gemisi ile geldi. Akşam Curlew gemisi de limana geldi ve War Pindari gemisi, Amiral Layton ile işini bitirdiğinden Tromso'ye hareket etti. Fakat onun emniyet muhriplerinden bir tanesi olan Nubian, limanda kaldı. Çünkü; Somali bir gün evvel Alman uçaklarile yaptığı raslamalarda cepanesini harcamış olduğundan cepane ikmali için anavatana gidiyordu. [1]

80 — Hava kuvvetlerinin etkisi, generalin 16/15 gecesi harp dairesine gönderdiği mesajdan da görülebilir. Öncü kıt'aların karaya çıkarılması üzerine düşüncelerini anlattıktan sonra general: «Biz asla uçağa malik olmadığımız halde, düşman hava faaliyetinin çıkardığı güçlükler» üzerinde kuvvetle duruyor. İkinci olarak ta 16 gün ve 01,,26 saatli telsizinde şöyle diyordu:

«Gündüzün kıt'aların gizlenmesi pek güçtür. Örtüler az ve kar el'an çok fazladır. Bununla beraber nekadar çabuk olursa o kadar iyi olmak üzere ilerlemek lâzımdır.

---

[1] Somali gemisi 15 - nisan günü 3 defa taarruza uğradı ve kendisine tesirsizce 60 bomba atıldı. Gemi taarruz sonuna kadar tekmil cepanesini sarfetmişti. Neticede «Manevî tesir yapsın diye» talim cepanesi de kullandı.

«Ben şimdi Trondheim'deki durumu muhakeme edemiyorum; ancak taarruz ederken düşman hava faaliyeti dolayısile kuvvetli hareket etmem gerekmektedir. Eğer Trondheim'a denizden taarruz edilir ve bu başarılı olursa, General Audet de mümkün olduğu kadar çabuk onu takiben taarruza geçmelidir. Beni bu deniz taarruzunun günlemecinden bilgili kılarsanız, bu, benim taarruz günümü de tayin etmeme yardım eder. Benim General Audet'e verdiğim emir, eğer deniz kuvvetlerinin harekâtı başarı kazanırsa, taarruza geçmesi, şeklinde olacak. Şayet generalin donanma ile sıkı irtibat elde etmesini sağlayabilirseniz bu yapılabilecektir.» [1]

81 — Şimdiye kadar General Carton de Wiart, 146 ncı piyade tuğay K. na, bir çıkarma üzerine olan ilk düşüncelerini göndermiş bulunuyordu. Şimaldenizini geçerken, hava yüzünden geciktikleri sırada 15 günü kıt'aların Namsos'da karaya çıkarılacağını düşünürken general, bu kıt'aların deniz kuvvetlerinden çıkarılan «Henry» çıkarma partisini desteklemek üzere tertipleneceklerini ve ufak bir işaretle Trondheim'e doğru ilerlemeğe hazır bulunacaklarını söylemişti. Namsos'tan, tuğayla birleşmeğe giderken, general çıkarmanın muhriplerle çıkarılacak 2 taburla 16/17 gecesi yapılmasını teklif etti. Şöyleki: 2 bölük Bangsund'e çıkacak, kalanlar Namsos'e indirilecek ve muhripler öğleyin Lillesjona'yi terke hazır bulunacaklardı. Bu plân, havadan yapılan bir taarruz sırasında birkaç saat gecikmekle beraber, geliştirildi. Afridi, Nubian, Sikh, Matabele ve Mashona akaryakıt ikmallerini tamamladıktan sonra taşıt gemilerinin bordasına gittiler ve 2 taburu içerilerine aldılar. Bu esnada Almanlar demir yerine bomba yağdırıyorlar düşen bombalar 2 transportla War Pindari'ye pek yakın düşüyor ve bu 3 geminin de bordasında birer muhrip yatıyordu. Öğleden sonra muhripler seyre kaldı. Lincolnshire'lerle York ve Lancaster kıt'alarının yarısı Namsos'a ve York ve Lancaster kıt'alarının 2 şer bölüğü Bangsund'a gidiyordu. General, karargâhını Afridi muhribine alarak kendisi de maiyeti ile gemiye bindi ve gece yarısından az evvel harp dairesine aşağıdaki raporu verdi:-

«Bugün Namsos'a 1000 kişi getirdik ve Phillips tuğayının kalanlarını da yarın getirebileceğimizi umuyoruz. . . Grong, Bangsund ve muhtemelen Namsos'un 25 mil güneyindeki Beitstad Fiyort'u yan mevzilerini işgal edeceğim. Düşman hakkında yeni bir bilgi yok. Düşman uçakları vakit buldukça bombardıman yapıyorlar.»

82 — Kralın Yorkshire hassa piyadesi muhriplerden ertesi gün çıkarılacak ve Chrobry transportu ayni zamanda tuğayın tekmil malzemesile içeri girecekti. Ancak, diyor, Amiral Layton:

«Uçak saldırılarının inatlı bir hal aldığı açıkça anlaşılırsa generalle toplanarak yaptığımız plânları bir defa daha gözden geçirmeğe mecbur

[1] General Audet'in komutasındaki ilk kıt'alar Namsos'a 19/20 gecesi vardı.

olacağım. Şurası gerçektir ki; hava taarruzları her nekadar evvelce hemen hemen devamlı idi ise de bu kadar büyük çapta değildi ve ben düşmanın uçaklarını arttırmasında ve kısa fâsılalarla bombardımana devam etmemesinde bir sebep görmediğim gibi, kıt'a dolu bir transatlantiğinin felâketli bir isabet almasındaki tehlikeyi bilmemezlikten gelmek mümkün değildi.

«Öğleden sonra taşıt gemilerine yaptığım ziyaret bu fikrimi pekleştirdi ve açıkça anladım ki; genç ve görgüsüz askerler, şayet bu çeşit devamlı bombardımanlara maruz kalırsa, maneviyatları daha gemiden inmeden, bozulmağa meyyaldir.»

«Bu sebepten önümüzdeki sabaha kadar demir yerini terketmek gerektiğine karar verdim. Bu karar muhripleri evvelce tertip edildiği şekilde kullanmayı imkânsız kıldı. Buna göre 3 üncü taburu Empress of Australia'dan Chrobry'ye almağa ve Chrobry'yi de yalnızca Namsos'a göndermeğe karar verdim.»

83 — Askerler ve 170 tonu hariç olmak üzere tekmil malzeme Chrobry'ye aktarıldı ve konvoy 17 günü 03,,30 sıralarında hareket etti ve gün süresince denize açıldı. Geceleyin Highlander, Lillesjona dışarısını karakol gezerken karaya oturdu ve kendisine perde yapmak üzere yalnız Vanoc ve Whirlwind muhripleri bırakılarak, anavatana gönderilmesine mecburiyet hâsıl oldu. Bu gemi birlikten tamamile ayrılmazdan evvel, baş tarafında çıkan bir Alman denizaltısını dalmağa zorladı ve bu suretle konvoyu bir hücumdan sakınmağa muktedir kıldı. Saat 10,,00 sıralarında denizaltı perdesi, ilk taburları karaya çıkaran gemilerin dönüşile kuvvetlendi. General Carton de Wiart da, Afridi'de olduğu halde bunlarla dönüyordu. Daha sonra henüz öğle üzeri iken generalle uzlaşarak Amiral Layton, Empress of Australia'yi Birmingham ve 2 eski muhrip himayesinde anavatana gönderdi. Amiral diyor ki: «Bu gemiyi henüz içinde bulunan 170 ton malzemesi ile birlikte Birleşik Krallığa gönderilmesi ve içindeki malzemenin daha ufak bir tekneye geçirilerek bununla çıkarma yerine getirilmesinden başka bir çare yoktu. Bu nekadar çabuk yapılırsa o kadar iyi olacaktı» diyor. Konvoyun kalan kısmı, takriben 19,,45 te güneş batarken Namsen Fiyort'una yetişmek üzere vaktinde geriye döndü. Burada Chrobry Namsos'a gitmek üzere birlikten ayrıldı ve yanına Curlew ile 5 «Tribals» sınıfı muhrip koruma yapmağa verildi. Amiral de Manchester kruvazöründe olduğu halde, geceyi geçirmek üzere denize açıldı ve Cairo akaryakıt almak üzere kuzeye Skjel Fiyort'a gitti. Askerler gece süresince düşman tarafından kesintiye uğramadan çıkarıldılar. Fakat 18 günü saat 02,,00 de« kara işçi partisi gün ışımadan evvel gizlenmek üzere çekilince, bu duraklamadan 130 ton malzeme Chrobry gemisinde kaldı. Komutan, kalan malzemeye razı oldu.» Tekmil gemiler öğleyin 65 N. 7.50 E. de bulunan amirale döndüler.

84 — «Henry» partisi çıkarmalarını yaptıktanberi, Glasgow, Sheffield kruvazörleri kıyı açıklarında seyrediyorlardı. Albay Pegram, emirler: «Maurice» çıkarmasının yapılması için muhriplere lüzum olacağını göstersdiğinden, muhriplerini Lillesjona'da bulunan Amiral Layton'a göndermiş fakat kruvazörlerini Namsos yakınlarında bulundurmak, düşmanın şüphesini çekeceğinden, bunları kıyılardan uzak bulunduruyordu. 17 günü erkenden Albay Pegram, kendi çıkarma partisini gemilerine almak için gerisi geriye Namsen Fiyort'una gitti ve başka bir emir almadığından York kruvazörine yardım etmek üzere güneye doğru uzandı. York, yanında Effingham ve Calcutta kruvazörleri ve Ashanti muhribi olduğu halde bir akşam önce uçaklar tarafından Stavanger önlerinde bulunduğu ve belki de Aandalsnes'e bir kuvvet çıkarmağa çalıştığı rapor edilen 5 Alman muhribini arıyordu. York ile arkadaşları birşey bulamayınca Albay Pegram, öğleden sonra tekrar kuzeye döndü. Bundan sonra amiralden bir işaret aldı; bunda bildirildiğine göre albay, Chrobry'nin çıkarmasına hava savunması sağlıyacak, Mashona, ve Nubian muhriplerine yakıt verecek, bundan sonra Glasgow, Sheffield kruvazörleri Scapa'ya gideceklerdi. Gece süresi içinde 2 kruvazör Namsen Fiyort'unda Mashona ile Nubian'a 200 er ton akaryakıt verdiler ve ertesi gün dışarıda amirale katıldılar ve bundan sonra da kendileri akaryakıt almak üzere Scapa'ya gittiler ki; buraya varışları 19 - nisandadır.

85 — Amiral Layton'ın kıyının bu kesimindeki görevi de son buluyordu. «Maurice» çıkarması için gelecek kıt'alar, Fransız kıt'aları idi. General Audet, ilk üç Alp avcı taburunu 4 taşıt gemisine bindirilmiş ve Emile Bertin'de bulunan Fransız amirali ve bazı Fransız muhripleri tarafından himaye edildiği halde getiriyordu.

Bunlar ayın 18 inde yerlerine varacaklardı fakat bir gün geciktiler. Bunun üzerine Amiral Layton, fırsattan istifade ederek, Chrobry'yi içindeki son malzemeyi çıkarmak üzere yeniden kıyıya gönderdi ki; bu gemi Namsos'tan, ertesi gün kereste yükü ile anavatana dönmüştür. Bu arada Sir Charles Forbs anavatana: Tekmil İngiliz gemilerinin Trondheim'a yapılması tasarlanan çıkarmaya (Hammer harekâtı) hazırlanmaları emrini verdi. Buna göre Amiral Layton, ayın 19 unda Rosyth'e yöneldi ve Manchester'i içerisine kıt'a ve malzeme almağa hazırladı. Matabele, ayın 18 inde akaryakıt almak için anavatana gitmiş, Sikh ile Mashona, Chrobry-yi anavatana getirmiş, Afridi ve Nubian, General Carton de Wiart'ı ve Fransızlara vermek üzere topladığı bir kısım Norveçli kılavuzları karaya çıkardıktan sonra anavatana harekete geçmişti. Curlew'in de mazot almak için anavatana gitmesi ile Cairo kruvazörü yalnız kaldığı gibi, Amiral Layton da: «Bilhassa müteakıp konvoyun ilk bir Fransız konvoyu olmasından ve Namsen Fiyort methali önlerinde, denizaltıların harekât yapması ihtimalinin artmasından, durumu endişe ile telâkki ediyordu.»

Gerçekte, Manchester'e geri gitmesini emretmesine bakılırsa, Sir Charles Forbs de durumu ayni şekilde görüyordu. Bereket versin ki; sahada o sırada Cairo mevcut bulunduğundan, Fransız konvoyunu Namsos'a bu gemi rehberledi ve indirmeden sonra, boş taşıt gemilerini dışarı çıkardı ve tekrar gerisi geriye bunları Şimaldenizinden geçirdi. Fakat anavatana 400 mil güneyden gelen Manchester de «ilk ve tehlikeli durumda olan Fransız konvoyu için» vaktinde mülâki olamazdı. Bu sebeple Amiral Layton, «Bu konvoya avdet seyrinde raslama mülâhazası ile bir sürat ve rota tertipledi.» Sonunda Manchester, konvoya 20 günü akşamı mülâki olduve ertesi gün Scapa'ya gitmek üzere Shetlands önlerinde refakatten ayrıldı.

86 — Alman uçakları 19 - nisan akşamı Fransız konvoyu Fiyortlar içerisinden geçerken konvoya taarruz ettiler. Bunlar daha önce de Lillesjona'da bulunan «Maurice» çıkarma kuvvetlerinin İngiliz kısmına saldırmışlardı. Almanlar saat 18,,00 civarında Amiral Derrien'in sancak gemisi Emile Bertin'e taarruzlarının başlangıcında bir vuruş sağladı ve bu gemi anavatana dönmek zorunda kaldı. Taşıt gemilerini Cairo ve Fransız gemileri Namsos'a getirdiler. Taşıt gemileri El d'Jezair (Amiral Cadart), El Mansour El Kantara gemileri idi. Bunların her biri 5000 - 6000 tonluk olup, ayrıca Ville d'Oran gemisi 10.000 tonilâtodan fazla idi. Bu son taşıt gemisinin aldığı hafif bir hasardan başka, konvoy bir ziyan görmedi. Birkaç ton malzeme ve cepane hariç olmak üzere kıtaat, geceleyin tamamen karaya çıkarıldı ve konvoy da yukarıda anlatıldığı gibi anavatana döndü. [1]

87 — 20 - Nisan günü gemilerin gitmesinden birkaç saat sonra, Alman uçakları bizzat Namsos şehrine taarruz ettiler ki; burada bir savunma yoktu. O gece gelen Nubian muhribinin komutanı Bnb. Ravenhill diyor ki; «Şehirde her yer baştanbaşa alevler içindeydi ve bu alevlerin civar dağlardaki karlarda yaptığı parıltılar unutulamıyacak bir manzara meydana getiriyordu. «General Carton de Wiart da gemiye geldiği zaman şunları söyledi: «İskelelerdeki malzeme depoları tahrip edildi ve Norveçlilerin tahliyesi dolayısile tekmil Norveç taşıt araçları da ortadan kayboldu. Sonuç şudur ki; daha önceden kaldırılması ümidi olmadan kıyıya çıkarılacak herhangi bir malzeme hemen tamamile tahribe açıktır. Hattâ kıt'alar bile vaktinde emniyet altına alınamaz . . . Almanlar çok tesirli olan hava faaliyetlerini kısa zamanda kesmezlerse, sefer felâkete mahkûmdur» ve 21 günü erkenden general işlerin durumunu Harp Dairesine şu şekilde anlattı:-

«Düşman uçakları, Namsos'u demiryolundan başlamak ve ayırt yapmadan dalış yapmak suretile hemen hemen tamamile tahrip ettiler. Şimdilik karaya daha çok insan veya malzeme çıkarmanın imkânı yoktur. Eğer harekâta devam edeceksem, daha çok ya Mosjoen (karadan 150 mil

[1] Anavatan filosunda Emile Bertin'in yerini Montcalm gemisi aldı.

uzaktır) yolu ile veya İsveçten kara yolundan gelecek ikmale bağlı kalarak harekât yapabileceğe benziyorum. Oto ve petrol darlığı burada pek fazladır. Düşman hava faaliyeti oldukça daralmazsa, kesin sonuçlu veya herhangi bir harekâtı geliştirmek şansını az görüyorum. Audet, durumun Gamelin'e bildirilmesini istiyor. Phillips tuğayı halen Verdal, Stenkjaer, Foldafoss'da bulunuyor. Fransızlar Namsos çevresini üzerlerine aldılar.»

88 — Bir gün önceki kadar ezici olmamakla beraber ayın 21 inci günü havadan başka hücumlar da yapıldı. Öğleden sonra Nubian'ı kurtarmağa gelen Auckland korveti, Namsen Fiyort'tan geçişi süresince bomba ve makinelitüfek taarruzuna uğradı. Aşağıdaki notlar Binbaşı Ravenhill'in Nubian gemisi Scapa'ya döndüğü vakit yazdığı rapordan alınmış olup, seferî kuvvet üslerinde kullanılan tekmil küçük gemilerin geçirdikleri müşterek durumu gösterir:

«Ayın 22 sinde hareketimden az önce gemiye bir Fransız subayı gelerek, gemilerin varlıkları ile, düşman hava faaliyetinin azalmasına tesir ettiklerinden, Fransız generalinin teşekkürlerini bildirdi ve benden: Gemilerin sürekli bir şekilde limanda bulunmaları hususunu ilgililere kuvvetle hatırlatmamı rica etti. Şahsen; bu kadar ufak bir deniz kuvvetinin mevcut oluşunun, düşman akınlarını durdurmağa sebep olacağından şüphe edersem de, top ateşi gerçekten bombardıman uçaklarını çileden çıkarıyor ve limanda herhangi bir gemi bulunursa, düşmanın özel bir şekilde bu gemilerle uğraştığı görülüyor ve bu da kara kuvvetlerindeki baskının büyük çapta hafiflemesi tesirini yapıyor. Hareketimden sonra, akşam üzeri limana şiddetli bir hava akını yapıldığını duyduğum vakit buna pek şaşmadım. Ben orada bulunsaydım bu akın hedefinden çevrilir mi idi? Pek zannetmem.»

«Uçaksavar gemileri bu çeşit bir görevde kullanıldıkları zaman bunların personeli pek büyük bir sinir gerginliğine maruzdur, Yüksek dağlar yüzünden düşman uçaklarının yaklaşmasına dair bir ikaz alınamaz ve tekmil silâhları uçaksavar ateşi için donatılmış olan gemilerde günün saat 03,,00 ten 21,,00 e kadar olan saatleri içerisinde en az ikinci derecede bir hazırlık gereklidir. Karanlığa raslıyan altı saatlik 3 üncü derecede hazırlık ta bundan fazla bir rahatlık vermez. Gemiler gece gündüz sürekli olarak makine üzerindedirler ve hava akını başlayınca manevra için de pek az bir alan vardır. Devamlı bir gerginlik hüküm sürer. Şurası bilinir ki: Gündüz süresi bitmeden önce en az bir şiddetli taarruz hemen hemen kesin olarak yapılacak ve yardımımıza kimse gelmiyecektir. Sinirleri bozan işte budur.

«Nubian'ın büyük bir iş yaptığını göstermeğe çalıştığım sanılmasın. Zaten biz bu şartlar altında ancak kısa bir dönem geçirdik; ancak, bu dönem bize uzun bir süre de geçirsek, işlerin neye benziyeceği yolunda bir tahlil yapmamıza elverdi.»

«Eğer gemiler Namsos'ta olduğu gibi düşman hava üslerine yakın bulunan bir limanın uçaksavar savunmasında kullanılacak olurlarsa, bu işte müessir olmaları için en az üç geminin gerekli olduğu ve bunlara dar sularda biribirilerinin yollarına çıkmıyacak tarzda manevra serbestliği elde etmeleri için dikkatlice yer gösterilmiş olması icap edeceği fikrindeyim.»

89 — Bu arada Fransız kıt'alarının müteakıp kademesi Calcutta kruvazörü ve bir Fransız muhrip takımının emniyet yaptığı 10.000 tonluk Ville d'Alger taşıt gemisi ile Scapa'dan hareket etti. Amiral Layton Kuzetdenizinden geçişin son kesimi için bunlara Birmingham'ı da ilâve etti. Bu konvoy 21 günü yerine varacaktı. Fakat işler askıda kalınca general bunları karaya çıkarttırmadı ve daha evvel durdurulması sağlanamadan yerine varan taşıt gemisi de bundan sonra tekrar denize açılmak üzere emir aldı. Bu gemiyi 22 günü tekrardan Calcutta kruvazörü getirdi. Ayni akşam bir malzeme gemisi de limana geldi. Malzeme gemisi boşaltma yapmak üzere yanaşabildi ise de büyük Fransız gemisi yanaşamadı ve demirlemek zorunda kaldı. Kıt'alar Auckland ve bir muhrip elile kıyıya atıldı. Bunun üzerine transport, içinde bulunan ağır malzeme ve bunlar arasında bulunan bir kısım tanksavar topları ile uçaksavar bataryalarını kıyıya çıkaramadan limandan hareket etti.

90 — Namsos'a başka piyade kuvveti çıkarılmamıştır. General Carton de Wiart 21 gününe kadar yakın bir zamanda çekilme imkânlarını aşağıdaki şekilde zikretmiştir: (Nubian'dan 21 gün ve 23,,35 saatli)

«Bu sabah (21 -nisan) erken saatlerinde torpedobot ve kruvazör tarafından kıyıya çıkarılan Phillips tuğayına düşman tarafından taarruz edilmiştir. Kıt'alarımız baskı altında iseler de durum henüz açık değildir. Fransız kıt'alarını ileri sürmeğe çalışıyorum. Ancak Norveç kurmayı tarafından vait edilen kamyonlar henüz elde edilememiştir. Düşman uçakları halen pek faal ve duruma hâkimdirler.

«Mevzilerimizde tutunmanın imkânsızlaşacağından korkulmaktadır. Çünkü; her nekadar iskeleler henüz tahrip edilmemiş ise de buralara yaklaşma yangın ve enkaz dolayısile pek tehlikelidir. Yalnız 3 malzeme deposu yerinde duruyor ve bu yüzden malzemeyi gizleyecek yer de yoktur. Demiryolu istasyonu hasara uğradı. Elde amele yok. Bütün siviller Namsos'dan ayrıldı bırakılmış araba oto yoktur.

«Eğer boşaltmaya karar verilirse, en çok 5000 tonilâtodan büyük olmıyan gemiler gönderiniz. Bindirmenin iki gece sürmesinden korkulur.»

BÖLÜM V

Aandalsnes, Aalesund ve Molde çıkarmaları

«Primrose»

91 — Esas düşünce, kıt'alar Trondheim'ın kuzeyindeki Namsos'a çıkarken Trondheim'in güneyinde (Bir gösteriş yapmak) ve kıyının bu kesimindeki İndreled'i «tecrit etmek maksadile» Bud ile Stadtlandet yarımadasının arasında bulunan Aalesund'u işgal etmekti.

13 - nisanda buna göre deniz piyade Yarbayı Simpson: Black Swan, Flamingo, Auckland ve Bittern korvetlerile Norveçe hareket eden 700 deniz piyadesi, deniz eri (4 pusluk iki sahra topu, bir ışıldak müfrezesi, birkaç sahra obüsü ve uçaksavar pompomu) nun komutasını eline aldı. Bu arada Norveçliler Amiral Tank - Nielsen'in «batı kıyılarının en stratejik noktası» adını verdiği Romsdals Fiyort'una bir Alman taarruzundan korktuklarını bildirdiler. Bu Fiyort Aalesund'un 40 mil kuzeyinde ve daha da içerisinde idi. Bunun ağzına yakın fakat gerçekte esas Fiyort'un dışında, Aalesund gibi küçük bir liman olan Molde vardır.

Fiyort'un karaya en girmiş kesiminde Aandalsnes bulunur ki; buradan 60 mil uzakta bulunan Dombaas'a doğru güneye ve Lillehammer yolu ile Oslo'ya bir demiryolu uzanır. Dombaas'dan kol halinde kuzeye ve 100 mil mesafedeki Trondheim'e de diğer bir demiryolu uzanır Norveç ordusunun genel karargâhı Lillehammer'de ve 2000 kişilik kadar bir kuvvet te Aandalsnes ile Dombaas arasında bulunuyordu. Molde'da cepane stokları vardı. Bu sebeplerle olacak ki; seferi kuvvet Rosyth'den hareket ettikten sonra Britanya Hükûmeti Trondheim'e kuzey ve güneyden bir kuşatıcı taarruza hazır olunmak üzere 15 gün ve 19,,26 sayılı aşağıdaki emirle «Primrose» çıkarma kıt'alarının varış noktasını değiştirdi:

«Yarbay Simpson'a, kuvvetlerin, şimdi Norveçlilerin elinde bulunduğu anlaşılan Aandalsnes'e yöneldiğini bildiriniz. Eğer Almanlar Aandalsnes'de bulunacak olursa çıkarma yapılmıyacak ve durum rapor edilecektir. Sonradan diğer kara kuvvetlerinin Aandalsnes'e çıkarılması mümkündür. . .»

16 gün ve 16,,33 sayılı Admiraltı emrile tuğay K. Morgan emrinde 1000 kara askerinin mümkün olduğu kadar çabuk, ilk gidenleri takip etmesi ve 17 gün 15,,07 sayılı emirle de: Albay Simpson'a 4 pusluk topların Aalesund'un da mevzilendirilmesi ve askerin buraya çıkarılarak Aalesund'un da Aandalsnes gibi elde bulundurulması bildirildi.

92 — Çıkarma partileri iki gün sonra yapılmasına karar verilen çıkarma için hazırlanmağa başladılar.

11 gün ve 12,,04 sayı ile: Hood, Nelson ve o zaman havuzda bulunan Barham'a verilen Admiraltı emri şöyledir: «Her gemiden sahra topu mürettebatile birlikte 100 er erden mürekkep bir müfrezenin kısa bir belirli süre için ufak adaların işgali gibi özel bir harekâtta kullanılması gerekmektedir. Bu çıkarma partileri bir ay için kendilerini besliyebilmeli 12 librelik top veya 3,7 pusluk obüsleri indirip bindirebilmelidir. Buna göre ilk hazırlıkların yapılması.»

Ertesi günkü emirler er sayısını 70 er kişi daha arttırıyordu. 13 günü alınan emirler harekâta şu birliklerin de katılacağını bildiriyordu: Deniz piyadesinin 21 inci hafif uçaksavar bataryası, deniz piyadesi, 11 inci ışıldak alayının iki müfrezesi. Gerçekte fiilen 45 subay ve 680 er, 3 - 3,7 pusluk obüs ve kara kuvvetleri için 8 uçaksavar pompomu, Aalesund için 2 - 4 pusluk top (Işıldaklar geride kalmıştı) harekete geçmiştir.

93 — Yarbay Simpson 14 sabahı ve adamları ile malzemesi de o gün içinde Rosyth'e geldi. Önce Liverpool'den Barham gemisinin çıkarma partisi geldi, peşinden Plymouth'dan Hood gemisinin çıkarma partisi ulaştı. Uçaksavar bataryası Tynemouth'dan ve Nelson'un çıkarma partisi Portsmouth'dan, nihayet gece yarısından az evvel de ışıldak müfrezeleri Yeovilden geldi. İnsan ve teçhizat gelir gelmez korvetlere bindirildi ve seferî kuvvetin ayni günde hareket etmesine dair emir olduğundan zaman yokluğundan bindirmeye dair «herhangi bir önceden düşünülmüş faideli emir» yazılamadı. Meselâ; Nelson'dan gelen deniz erlerile deniz piyadesi (uçaksavar toplarına yer bırakmak ve bu toplar batan bir gemiye raslarsa hepsi elden çıkmamak üzere) ayrı ayrı gemilerde seyrettiler. Fakat Nelson kıt'ası böyle birşey ummadıkları gibi ağırlık yüklerken buna hazır da değillerdi. Her nekadar Black Swan gemisindeki Albay Poland, filotillâsının üç aylık istihkaklarından seferî kuvvetin de bir aylık iaşesinin çoğunu ayırarak, bu iaşe malzemesi yerine beraberlerinde getirdikleri lüzumlu teçhizatı koymalarına yer kalmasını düşündü ise de, bu kıt'alar yine malzemelerinden bir kısmını yanlarına alamadan gitmek zorunda kaldılar. Diğer eşya arasında ışıldakları koymağa da yer kalmamıştı. Bu ufacık gemiler içerilerine bir kendi mürettebatları kadar fazladan adam almış, üst güvertelerine pek ağır edevat konulmuş normal su hattından bir kadem fazla su çekmiş bulunduğu gibi ayrıca hava raporları da havanın «Pek gayrı müsait» olacağını haber veriyordu. Albay Simpson sonradan: «Buna benzer şartlar altındaki bir harekette makul bir bindirme plânı yapabilmek üzere hareketin birkaç saat geciktirilmesinin doğru olup olmıyacağı düşünülmeğe değer» demiştir.

94 — Auckland gemisi Barham'dan seçilen çıkarma partisi ve bir 4 pusluk topla o akşam hareket etti. Bu kuvvet vaktinde Aalesund'a ayak basacak ve Namsos çıkarma kuvvetlerine ayak uyduracaktı. Namsos çıkarma kuvvetlerinin ilk kıt'aları ayni gün Rosyth'den gemilere bindirili-

yordu. Kuvvetlerin kalan kısımlarının geç varması yüzünden diğer üç gemi 15 günü 03,,30 dan evvel hareket edemedi ise de bunlar az sonra Auckland'a yetiştiler. Auckland geceleyin bir fırtınaya yakalanmış ve 16 günü şafak vakti, yerine ulaşmak için gerekli sürati kullanamıyacağını anlayınca, Binbaşı Hewitt diğer eş gemileri beklemeğe karar vermişti. Diğer gemiler, Buchan Ness açıklarında Auckland'la buluştular ve hemen sonra saçakaltı kalmak için İnvergordon'a kırdılar. Denizler kabarıyor ve gemiler 10 mili güçlükle yiyordu. İçlerinde dolu olan yolcuları deniz tutmuştu. Albay Poland diyor ki: «Varacağımız yeri, istenilen günde, fecir veya buna yakın zamanda varmanın imkânı yoktu ve galiba «Primrose» varış zamanı itibarile pek kuru ve soluk bir çiçek olacaktı.» Gemiler İnvergordon'a gelince, varış noktalarını Aandalsnes'e değiştiren 15/19,,26 A. T. emrini aldılar ve nihayet ancak şimdi Albay Simpson, subaylarile buluşarak onlara çıkarma ve gelecek görevleri anlatmağa vakit buldu. Bununla beraber çıkarma kuvveti yerine varmadıkça albayın pek yapabileceği birşey de yoktu. Çünkü; ne haritaları vardı ve ne de kendisi gidilen memleket hakkında fazla bir bilgiye sahipti. «Norveç Kılavuzu» kitabı yegâne malûmat membaı oluyordu.

95 — Rüzgâr ve denizler kalmakta ve seferî kuvvet 16 gününü de denizde geçirmektedir. Bunlar Aandalsnes'e 17 günü saat 22,,00 de geldiler ve Black Swan, içindekileri boşaltmak için iskeleye aborda oldu. Bittern dış tarafında bulunuyor diğer iki gemi de Fiyort'ta devriye geziyorlardı. Black Swan işini bitirince yerini Bittern aldı. Flamingo da iskeleye yanaşan gemilerin bordasına yanaşıyordu. 18 günü saat 07,,00 de her iş bitirildi. İskele üzerindeki 5 tonluk Kreynin kullanılmasının çok yardımı görüldü. Bu beklenmedik membaı, İngiliz kuvvetlerinin limana gelmesinden birkaç saat evvel gördükleri bir Alman tayyaresine ateş açmış olmakla beraber, düşmanı, kendi haline bırakmıştı. Bundan sonra Auckland ile Bittern, Barham'ın çıkarma partisini ve 4 pusluk topları Aalesund'a getirmek üzere tekrar denize açıldılar ve diğer parti Albay Denny görevli deniz subayı olmak üzere Molde'ye bir üs teşkil etmeğe gittiler. İşte seferî kuvvet böylece, hava halleri müstesna, kolay bir geçiş yapmış ve mâni olunmadan karaya çıkarılmıştır. Bununla beraber 14 günü Almanların deniz uçaklarile «Primrose» a engel olacaklarına ve Alman muhriplerinin Stavanger önlerinde bulunduğuna dair endişeye sebep olan raporlar alındı. İlk raporun alınışı üzerine Albay Poland emir yollamağa bel bağlamıyarak Fair İsland'dan doğruca çıkış yerine gitti ve Şimaldenizini geçmeden evvel kuzeyden yükselmek yerine havadan keşfolunmayı talihe bırakarak Norveç kıyıları boyunca kuzeye çıktı.

96 — Alman uçakları 20 gününden sonra Aandalsnes'i hemen her gün borbardıman ettiler. Bu akınlar fena bir hal aldırmağa başladı öyle ki; üsde her iş gece yapılıyor ve askerler akın süresince ormanlıkları ve tepe

yamaçlarını siper alıyorlardı. Sonunda Almanlar çoğunluk ahşap binalardan kurulmuş olan şehri tahrip ettiler fakat deniz piyadesinin uçaksavar topçuları; demiryolu ile iskeleyi koruduklarını iddia ediyorlardı. Çıkarmadan bir gün sonra Hood'ın sahra havanı Dovre ile Dombaas arasında bulunan bazı Alman paraşüt kıt'alarına karşı savaşa girdi ve Norveçlilerin bunları kuşatmasına yardım etti. Diğer suretle «Primrose», asıl düşman kara kuvvetlerine, seferin ancak son günü, Verma ilerisine sürülmüş birkaç artçı bu noktadan çekilmeyi himaye ederken rasladı. Kalan vakitlerde «Primrose», «Sickle» çıkarma kuvvetleri ulaştıktan sonra bunların bir parçası oldu. Tuğay K. Morgan işlerin ne durumda olduğunu öğrenir öğrenmez, iki taburunu Dombaas ve daha ilerisine sürerek Aandalsnes'de yalnız hafif uçaksavar toplarını bıraktı. Albay Simpson: «Morgan Aandalsnes bölgesinin hayatî olan demiryolu ve çıkarma yerleri ile elde tutulmasında benim fikrime iştirak etti» diyor. Bu, deniz çıkarma partisinin başlıca amacı olarak kalmıştır. Albay Simpson çıkarma yaparken de tertibatını buna göre yapmıştır. Deniz piyadesinde «altı takımlı, biri ihtiyat bulunan gruplar düzenlenerek bunlara köprüleri, 28 mil içeride bulunan elektrik kudret santralı gibi önemli taktik noktaları ve düşmanın beklenen yaklaşma yollarını, 40 mil içeride bulunan (Lesjaskog - Gladiyatör gölü) ndeki uçak alanını örtmek üzere görev verilmişti. Durum değiştikçe bazı mevziler değiştirildi. Fakat müfrezenin görevi ve yaptığı işler daima ayni kaldı.» Şehrin muhtelif noktalarına uçaksavar pompomları yerleştirildi. Deniz erleri de işçi partisi olarak görev gördü. Albay Denny, Molde'dan şöyle yazıyor: «Bereket versin ilk deniz çıkarma partisi deniz erleri ve deniz piyadesi kuvvetlerindendi ve bu parti çoğunluk Aandalsnes yakınında kaldı. Seferin ilk sıralarında üsse özel personel ve teçhizatın çekinilmez yokluğu mahallî bir durum yarattı ki; fikrimce bu duruma ancak deniz birliklerinden beklenilebilen adapte kabiliyeti sayesinde hâkim olunabilmiştir. [1]

97 — Aalesund'a gelince buraya çıkarılacak parti 18 - nisanda yerine vardı. Norveçliler çıkarma kuvvetlerini taşkınlıkla karşıladılar. Kıt'anın yalnızca elinde bulunan 4 pusluk toplar hava hücumlarını davet edecek bir durumda olup buna karşı bir savunmaya malik değildiler. Oranın Norveçli komutanı: Bu topların İndreled'e hâkim olmak için lüzumsuz olduğunu ve zira 8 - nisanda tehlikeli bölgenin Bud ve Stadtlandet ilerisinden geçtiği ilân edildiğinden; ayni zamanda şimdi Aandalsnes de işgal edildiğine göre denizden bir taarruz beklemediğini, söyledi. Onun hesabına Auckland gemisi komutanı Binbaşı Hewitt, limana bir kısım uçaksavar topları verilemiyecekse, kıyı savunma silâhlarından 2 adet 3 pus-

[1] Albay Denny şunları da ekliyor: «Bu kuvvet, hatırlanmak gerektir ki: tekmil harekât dönemince kıyıda kaldı ve en uzun bir sürece hava bombardımanları etkisi ile karşı karşıya kaldı. Genel olarak bunlar alışkın birer kompetan gibi hareket ettiler.

luk büyük yüksek yükseliş açılı topun alınarak hava savunmasına tâbiye edilmesini «önemle tavsiye ettiğini» bildirdi. Bu arada Hood'dan alınarak Albay Simpson tarafından Aalesund komutanlığına verilen Binbaşı Lumley de top mevzilerini hazırlattı. Bununla beraber bu toplar hiçbir zaman yerine tâbiye edilmemiştir. Topların hepsinin de alınması üzerine kopan itirazlardan başka Binbaşı Lumley bunların çeşitli gereken parçalardan mahrum bulunduğunu da anlamıştı. Bunlar 23 günü gelen 3 pusluk yüksek açılı topların ayni olup «birçok gereken parçalar, üzerinden alınmıştı.» Aandalsnes de insan ve teçhizat çıkardıktan sonra anavatana gitmeden evvel bu ada kömür alan bir iki taşıt gemisi hariç, Britanya çıkarma partisinin çıkarma yerinde kaldığı süre içinde hemen her gün olan hava akınları yüzünden böyle bir ikmal hareketi bir daha yapılamadı.

«Sickle»

98 — Buna ait olaylar 60 ıncı maddede sözü geçen 16 - nisan gün ve 00,,20 saatli Admiraltı emri ile başlar. Bu emirde mümkün olursa deniz çıkarma partisinin takviye edileceği bildirilmekle beraber tuğay K. Morgan emrine o ande ivedi toparlanarak verilen ve Namsos'a gönderilen kuvvetler: 2 hafif redif taburu 1/5 Leicestershire'ler ve 8 inci Sherwood Forester'leri 4 Bofor uçaksavar topundan ibaretti.

Yeni seferi kuvvetlerin öncüsünü idareye görevli kılınan Amiral Edward Collins 'e verilen 16 gün ve 16,,33 saatli emirde şöyle deniyordu: «Primrose» kuvvetine ek olarak Aandalsnes'e mümkün olduğu kadar çabuk bir kara kuvveti çıkarılmasına karar verilmiştir. Tuğay K. Morgan'ın emrine verilen aşağı yukarı hepsi 1000 kişilik bir kuvvetin yüklenmesi için emrinize Galatea, Arethusa, Carlisle, Curacoa ve iki muhrip ayrılmıştır. Kuvvetler hazır olur olmaz hareket edecektir. Kruvazörler Molde'ye yanaşabilirler. Kruvazörlerdeki kuvvetlerin bu yere indirilerek sonradan araçlarla Aandalsnes'e taşınmaları tavsiye olunur. . . Hava akınları hesaba katılarak kıt'aların gemilerden mümkün olduğu kadar çabuk karaya atılması çok önemlidir. . . Varıştan sonraki hareketiniz duruma bağlıdır. İvedi bir hareket gerekmedikçe, hava saldırıları bakımından çıkarmanın alacakaranlıkta yapılması tavsiyeye değer.»

Tuğay K. Morgan'a verilen önerge 16 gün ve 20,,14 sayılı emirde şöyledir:»

«Sizin Aandalsnes bölgesine yapılacak çıkarmadaki rolünüz: Dombaas'ı temin etmek bundan sonra kuzeye doğru yönelerek Trondheim bölgesindeki Almanlara karşı taarruzi bir harekette bulunmaktır. Bir muhalefet karşısında çıkarma yapmanız düşünülmemektedir. Kuvvetlerinizin ikinci kademesi iki gün sonra sizi takip edecektir. Arabalarınız olmadığından Norveç nakliyatından ve orada el konulmuş taşıtlardan faydalanmak zorundasınız. Trondheim bölgesinde harekât yapan Britanya kuvvetlerinin ilerleyişleri, zamanında tarafınıza bildirilecektir.

«Seyahat ve çıkarma sürelerinde, komuta, kıdemli deniz subayında olacaktır. Sizinle işbirliğine ve çıkarmanın nereye ve ne zaman yapılacağına o karar verecektir.»

Ve 17 gün 22,,17 sayılı buyrukta da:

«Almanların Dombaas yolu ile kuzeye doğru demiryolunu kullanmalarına engel olmak hayati bir problem olmaktadır. Eğer çevik davranırsanız Aandalsnes ile Dombaas arasında ciddî bir Alman karşı koyuşuna raslamıyacağınız ihtimalini gösterir belirtiler vardır. Dombaas üzerine gerçekten çabuk olarak hattâ ufak ta olsa müfrezeler sürmek imkânını iyice araştırın ve en uygun gördüğünüz şekilde hareket ediniz. Dombaas'ı temin edince Almanların Trondheim'ı takviye etmek üzere demiryolunu kullanmasını menetmiş olacaksınız. Küçük bir tahrip partisi de gönderilmektedir . . . Lillehammer bölgesinde bulunduğu sanılan Norveç genel karargâhı ile teması sağlamalı ve Oslo'ya doğru harekât yapan Norveç kuvvetlerini tecrit etmekten sakınmalısınız.»

99 — Evvelce Namsos'a göre tertiplenmiş olan bindirmeden dolayı bu sefer Orion taşıt gemilerindeki kıt'a ve malzemenin birçoğunun aktarılması gerekiyordu. Amiral Edward Collins bunun için diyor ki: «Bir kruvazörü doğrudan doğruya Orion'un dikmelerinin altına getirmek imkânı olmadığından ve malzeme alındığı gibi yüklenmiş olup ilk istenen malzeme genel olarak ambar diplerinde kalmış olduğundan bu aktarış çok güçleşti.» Bununla beraber seferî kuvvet 17 - nisanda erkenden kruvazörler, emirde adı geçen uçaksavar gemileri ve Arrow, Acheron gemilerile Rosyth'den denize çıktı. 18 akşamı bunlar York kruvazörünü Molde ve Aandalsnes'e kuzeyden giriş yolu üzerindeki Buddybet'in dışarısında buldular. York gemisi burada seferî kuvvetin varışını örtüyordu. Amiral bu gemi ile güney yaklaşma yollarını örten Effingham'ın işine son verdi. Fiyort'un içinde Black Swan, Flamingo ve Bittern korvetleri vardı. Alman uçakları öğleden sonra bu gemilere saldırmışlar fakat «Sickle» çıkarma kuvvetleri müdahalesizce yerine varmış ve karaya çıkarılmıştı. Amiral Black Swandan kruvazörlerin Aandalsnes'de kıyıya yanaşabileceğini öğrendi bunun üzerine Curaccoa ve Arethusa'yı Molde'de indirmeye göndermekle beraber kalan seferî kuvvetleri Aandalsnes'e aldı. Buraya varışları 18 gün saat 20,,00 ve 21,,00 arasıdır. Burada Galatea derhal kıyıya yanaştı ve iki muhrip sıra ile kıt'alarını çıkarmak ve kruvazörden mazot almak üzere onun üstüne yanaşmağa manevra yaptılar. Galatea'nın yerini sonradan Carlisle aldı ve 19 gün saat 03,,00 te gemiler denize açıldılar. Molde'da, tabiî, iş daha erken bitmişti.

(Görevli deniz subayı) Albay Denny yerli deniz araçları topladı ve kıt'alarla malzemeyi bunların eli ile Aandalsnes'e taşıttı ki; bunlardan bazıları , daha amiral oradan ayrılmadan evvel Aandalsnes'e varmıştır.

100 — Amiral diyor ki: «Aandalsnes çıkarması umduğumdan daha çabuk bitmiştir. . . İskele üzerindeki 5 tonluk gezer vincin malzemenin boşaltılmasını hızlandırmağa çok yardımı olmuştur.» Amiral şöyle devam ediyor:

«Sickle, hareketinin düşmana sezdirmeden yapılmış bir çıkarma hareketi olduğuna inancım var. Bu iş belki de deniz kuvvetlerinin beraberinde hiçbir taşıt gemisi bulunmamasından böyle oldu. Eğer beraberimizde taşıt gemileri olsa idi uçaklar amacın ne olduğunu kestirebilirlerdi.»

«Seyahatteki genel rahatsızlık ve deniz tutmasına rağmen tekmil kıt'alar muntazam indirildiler ve saat 01,,00 e kadar bir öncü kıt'ası Dombaas kavşağına ilerlemeğe başladı ve buraya her bakımdan karşılık görmeden geldikleri anlaşıldı. Bunu ilgili gemi ve kıt'alar hesabına pek mükemmel bir hareket olarak sayarım. Aandalsnes'deki kolaylıkları ufak bir kuvvetin karaya atılması için mükemmel buluyorum: Ancak bu yerin büyük kıymet taşıyan demiryolu istasyonu ve iskelesinin tahrip edilmesini önlemek üzere mümkün olan en kısa zamanda yeter bir kıyı hava savunması sağlanması pek isteğe değer, düşüncesindeyim. İskele iyi olmakla beraber pek kısadır ve vinci bir tanedir: İyi nişan alınmış tek bir bomba her ikisini de harap eder.

101 — 19 - Nisan akşamı (Amiral Vivian) ın bulunduğu Carlisle kruvazörü anavatana dönüş seyrine geçti ve Black Swan gemisi komutanını Aandalsnes'de kıdemli deniz subaylığından değiştirdi ve yerine «Primrose» korvetlerinin uçaksavarlık görevini verdi. Amiral Vivian'ın ve yerine Curacoa gemisinden gelen Aylmer'in tecrübelerine göre kıtaatın geceleyin karaya çıkarılmasının en akıllıca hareket olduğu ispat olunmuştur. 19 - Nisan günü taşıt gemileri harekete geçtikten sonra görülen Alman uçakları belki de Black Swan'ın iyi atışı sayesinde bombalarını atmadılar fakat bombardıman taarruzları Carlisle'i 20 günü dönüş seyrinde ilk 3 saat içinde yakalayıp bütün gün tâciz etti. Curacoa bomba ile vurulup memlekete dönmek zorunda kalınca 22 günü anavatana gelip, kendisinden tam istifade beklenmek üzere 24 akşamına kadar burada kaldı. Albay Aylmer'in gemisi sakatlanmadan birkaç saat evvel verdiği şu işaret işleri nasıl gördüğünü anlatır:

«Aandalsnes şehri ve Curacoa her gün biribiri peşine yüksek alçak ufak bombardımanlarla ve pike bombardımanla bombalandı ve Fiyort ta makinelitüfek ateşine tutuldu. Gündüz saatleri süresince düşman uçakları hiçbir zaman gökyüzünden eksik olmadı. Saldırışlar tam yerine yapılıyordu. Şehir bir miktar hasara uğradı ve Curacoa'ya da birçok yakın bombalar düştü. Pike bombardımanda bombaların aşağı yukarı 12 saniye gecikmeye ayarı olduğu görülüyor ve bunlar derinde patlıyorlar. Şüphe yok ki; Curacoa'nın kıç tarafını ciddî hasardan bu kurtarmıştır. Gemilere vuruş, bunlar uçaksavar nöbeti tuttuğu vakit beklenmelidir. Personel her

an savaş yerlerinde kalıyor ve rahat yüzü görmüyorlar. Bu bölgede dost uçakların hizmet görmesi ivedi olarak istenildiği gibi bu çok ta iyi karşılanacaktır. Güvenilir kaynaklar, uçaksavar ateşi ile yedi düşman uçağının düşürüldüğünü ve diğerlerinin hasara uğradığını gösteriyor. Curacoanın 4 pusluk top cepanesi az kalmıştır. Bitince kıyıdaki ufak stoktan cepane çekeceğim.»

Düşman uçakları Aalesund'a da bilhassa orada gemiler yattığı zaman devamlı taarruzlarda bulundular. Fakat Molde, seferin bitimine birkaç gün kalana kadar az zarar gördü. Harp cerideleri bu saldırıları karşılamak için çeşitli metotlar araştırıyor. Bütün komuta eden subaylar şunda mutabıktır ki; gündüz süresince gemiler elde iyi bir sürat bulunmak üzere makine üstünde durmalıdırlar. Dar Fiyort'ları çevreliyen yüksek arazi, top ateşini güçleştiriyor. Genel olarak Black Swan'daki Albay Poland'ın kullandığı fırsat atışı usulü gerekiyor. Telsizle cihet bulucu aletin bu şartlarda yardımı görülmüyor. Herkes: Bu devamlı görev istiyen uzun dönemlerde metanet ve ruhî sağlamlığa büyük pay ayırıyor. Bir subay diğer bir uçaksavar gemisinin kendi refakatlerinde bulunmasının: «Pek büyük bir yürek sağlamlaştırır etki» yaptığını söz konusu ediyor. Fakat Sir Charles Forbs'a gelince o da: Bu gemilerden ancak kendini korumaktan fazla birşey beklemenin soruya değer olduğu şüphesindedir. 26 - Nisanda amiral: «Admiraltıya: Gemileri tercihan Norveç kıyılarındaki üslerde düşman hava faaliyetine karşı koymak için krallık hava kuvvetleri avları ve uçaksavar topları gönderilmesini tavsiye» etmişti. Ertesi günü amiral: «Gündüz saatleri süresince Aandalsnes'de ne bir uçaksavar kruvazörü ve ne de bir korvet bulunduramam. Bunlar üssü etkili bir şekilde koruyamadığı gibi cepanelerini de bir günde havaya savurmuş olurlar» diyordu.

102 — Başlıca çıkarma dalgalarına benzetilmiyerek, (Sickle) çıkarması için ilk takviyeler taşıt gemilerile getirildi: Bunlar Jackal ve Javelin muhripleri tarafından himaye edilen St. Magnus ve St. Sunniva ufak gemilerindeki 600 kişi idi. Varış günleri 21 - nisandır ki; tipi ve alçak bulutlar yüzünden liman, düşman uçaklarına karşı perde arkasında kalıyordu. Bu, Aandalsnes'in hava saldırışlarından serbest kaldığı birkaç günden biridir. Diğer taraftan, ayni konvoyun malzeme gemisi olan Cedarbank Norveçe geçiş yaparken muhtemelen bir torpito ile batırılmış ve uçaklar da Pelican korvetini 22 günü Aandalsnes yolunda iken kıyılardan 50 mil uzaklıkta hasara uğratmıştı. Bunlar başka uçaklar Afridi, Vitherington, Amazon tarafından korunan ve 27 günü öğleden sonra gelen 4 gemilik bir malzeme konvoyu da ciddî şekilde hırpaladılar. Saldırılar o kadar şiddetli idi ki; ancak gemilerden ikisi boşaltılabildi, bunlardan da biri Molde de diğeri Aandalsnes'de boşaltıldı. Aandalsnes'deki de tekmil yükünü çıkaramadı. Konvoy ertesi sabah saat 02,,00 de ve koruma kuvvetleri, Trondheim Leden'de karakoldan çekilen Sikh, Mohawk muhriplerile de takviye

edilmiş olduğu halde hareket edildi. 28 günü uçaklar saat 10,,00 dan 14,,00 e kadar yeniden konvoya saldırdılar. Konvoy 26 akşamı yerine dönecekken geç kaldı ve 27 sabahı Aandalsnes'den şu ikaz haberi gönderildi: «Gemiler rıhtıma saat 21,,00 oluncaya kadar yanaşmamalı ve buradan 02,,00 civarında ayrılmalı. Gündüz denizde bir himaye kuvvetile ilerlemeli; aksi takdirde gemiler hava saldırıları ile elden çıkacak». Fakat bu ikaz, Afridiye yetişmemiş olabilir. Diğer takviyeler gerçekten geceleyin geldiler. Bunlara limana akşam alacakaranlığında varmaları ve «boşaltma bitmemiş olsa dahi gündüzün hareket etmek» üzere açık ve özel emirler verilmiştir.

103 — Jackal konvoyundan sonra, başlıca malzeme yüklü olarak Arethusa kruvazörü geldi. Bu gemi öncü kıt'alarını çıkarıp İngiltereye gelişinden bir gün sonra yalnız başına Rosyth'den ayrıldı ve 22 akşamı Aandalsnes'e ulaştı. İçinde diğer eşya arasında korvetlerce çok istenilen bir miktar 4 pusluk cepane, Norveçlilere makinelitüfek bir batarya uçaksavar Orligon topu ve hepsinin başında da Lesjaskog gölündeki krallık hava kuvvetleri istasyonu için ilk işe başlıyacaklara bir miktar malzeme getirmişti. Gemi önce 4 saatten pek az fazla bir zamanda herşeyi karaya çıkardı ki; bu bir tekâmül olarak kabul edildi. Yalnız gemi komutanının işaret ettiğine göre: «Gemi mürettebatını yorgunluktan kurtarmak ve bu seferi kuvvetler için malzeme yüklenirken kopan hercümerci azaltmak, ancak: Yükleme yerinde, neyin yüklenmesi gerektiğini ve bunu almaları için gemi subaylarına kimin haber vereceğini ve yüklenen şeyin kim için olduğunu bilen bir deniz bindirme subayı bulunmasile kabildir.» Amiral Edward Collins de bu raporu iliştirip yollarken diyor ki; «Tamamile uygun buluyorum. . . Son hareketler hamleli tekâmüller halindedir. Ancak (Az süratle daha çabuk) şeklinde olan eski atalar sözü ziyadesile kendini göstermekte.»

104 — Sonraki takviyeye «Hammer» hareketinden yani Trondheim'e doğrudan doğruya yapılacak taarruz hareketinden vazgeçilir geçilmez karar verildi. General Paget bunun komutasını almağa gönderildi ve 2 muntazam piyare tuğayı seçildi. Muhtemelen bir kısım sahra topçuları da bunları takip edecekti. Fakat anlaşılacağı üzere, hükûmet çekilmeğe karar vermeden önce Aandalsnes'e yalnız bir tuğay ulaşabilmiştir. Aşağıdaki buyruk seferin öneminde farklı bir ilerleme gösterir: (20 - Nisan gün ve 17,,31 saatlidir.)

«General de Wiart'ın Namsos'daki kuvvetlerile elbirliği halinde ve amacı Trondheim'i ele geçirmekten ibaret bir hareket olmak üzere, Aandalsnes bölgesine büyükçe kuvvetlerin çıkarılması düşünülmektedir. (Hammer) e ayrılmış bulunan 2 tuğay: Dombaas bölgesinde hakimiyet ve Trondheim'e güneyden tecrit sağlıyacak şekilde Aandalsnes bölgesine çıkarılacaktır. Arkadan başka kıt'alar da gönderilecektir.

«(2) Bu hareket (Sickle) çıkarma hareketi olarak tanınacaktır.

«(3) (Maurice) çıkarma hareketi Fransız kıt'alarile takviye edilecektir.

«(4) Birinci paragrafta dokunulan tuğayların birincisi muhtemelen 23 ve 25 - nisan günleri öğleden sonra karaya çıkarılacaktır.

«(5) Fiyort'lara girebilmeye yeterli nitelikte bulunan ufak taşıt araçları toplanmak üzere çabuk adımlar atılmalıdır. Bu arada krallık bahriyesi gemilerinin de kıt'a taşımakta kullanılması gerekecektir.»

15 inci tuğay hepsi 2700 kişi tutan 3 taburlu Yorkshire alayları, 9 tanksavar topu ve bir batarya Bofors uçaksavar topu ile gerçekten gönderilmiştir. Bu kıt'alar 2 parti halinde denize çıktılar. Amiral Edward Collins, tugay K. Smyth'i; 1 inci York ve Lancaster alayını ve birinci krallık hassa Yorkshire hafif piyadesini, tanksavar toplarını ve Bofors toplarının yarısını aldı. Amiral Layton da bir taburu ve kalan Bofors toplarile bunun adamlarına, General Paget ve kurmayını ve karargâh kıt'asını aldı. Şimdiye kadar üssün hava taarruzlarile tahribi korkusu yüzünden, çekilme fikirlerine raslamıştı. Admiraltının 21 gün ve 20,,13 saatli buyruğu ile Moldedeki Albay Denny'ye bu taarruzlar hakkında: «Aandalsnes'deki iskelelerin herhangi bir zamanda uçaklar tarafından tahrip edilmesi kabul edilmelidir. Bu hesaba göre harekâtın kesilmesi kabul edilemez bu takdirde: Gemilerden ufak araçlara boşaltma yaparak malzemeyi yerleştirebildiğimiz yerde karaya yerleştiriniz. Böyle şartlar altında motorlu taşıtlarla toplar üzerine ne yapılabileceğini de bildiriniz.» deniliyordu. Bununla beraber, bu bir tuğay Molde ve Aandalsnes'de başarı ile karaya çıkarıldılar.

105 — Amiral Edward Collins 22 - nisan günü Rosyth'den Galatea, Sheffield, Glasgow, Vansittart, Campbell, İvanhoe, İcarus, İmpulsive ve Witch gemilerile ayrıldı. Sancak gemisi 400 kişi taşıyor daha büyük iki geminin her biri 700 er kişi taşıyor muhriplerin de her birinde 60 kişi bulunuyordu. Gemiler kara kuvvetlerinden başka, mürettebatı ile gecikmiş bir ışıldak, Aalesund'deki denizin çıkarma kuvvetleri için iki adet 3 pusluk fazla yükseliş açılı top, üssün subay ve erleri ve bir miktar malzemeyi de almış bulunuyorlardı. Bunlar 23 - nisan akşamı olaysızca varılacak yere vardılar. Sheffield ve iki muhrip Molde'ye gitti, kalanlar da Aandalsnes'e. Sheffield boşaltma yapmak üzere Aandalsnes'de Galatea kruvazörünün yaptığı gibi kıyıya yanaştı, fakat Glasgow orada demirliyerek insan ve aygıtları muhrip ve yerli ufak araçlarla kıyıya gönderdi. Görevleri bitince kruvazörler ayrı ayrı anavatana yöneldiler; bu sırada her birinin yanında iki muhrip bulunuyordu; ancak Glasgow 24 akşamı Shetland adalarının birkaç mil doğu kuzeyinde sancak gemisine kavuştu. Az sonra bir çift uçak bunlara sonuçsuz bir saldırışta bulundu. Ayrıca Amiral Edward Cillins de şöyle işaret etmiştir «gemilerimin bu hareketleri, 3 üncü defadır tâciz edilmeksizin başarmış olmaları kayde değer.»

106 — Amiral Layton ise Rosyth'i 24 - nisanda bıraktı. Yanında: Manchester, Namsos'taki «Maurice» çıkarma hareketinde çalışmaktan yeni vatana dönmüş Birmingham, York kruvazörleri ve Arrow Acheron, Griffin muhripleri bulunuyor ve her gemi payına düşen kıt'a ve malzemeyi almış olarak tutarı 1600 kişiye yakın insan ve 300 ton kadar malzeme tutuyordu. Manchester 25 akşamı Molde'de kıyıya yanaştı ve «boşaltma . . . Umulmadık bir hızla gelişti». Birmingham ve York, Aandalsnes'de demirlediler; muhripler ve yerli taşıt araçları kıt'a ve malzemeyi kıyıya taşıdılar. Bundan sonra York ve muhripler anavatana döndüler; ancak Manchester, Birmingham ayın 28 ine kadar Trondheim'e giriş yolları üzerinde dolaşan muhripleri desteklemeye kaldılar. Bunlar da bu işten sonra anavatana gittiler çünkü; Aandalsnes'den çekilmeye karar verilmiş ve gemilerin çekilmedeki rollerini oynamadan önce tam mazot ikmali yapmaları gerekmişti. Konvoy Buddybet'e girmesinden 3 saat önce 25 - nisan öğleden sonra Alman uçakları kafileye birkaç bomba saldılar; bunlardan biri Birmingham'ı az daha vuracaktı; bir diğer uçak ta 26 günü erkenden Manchester, Fiyort'tan tekrar çıkarken ona taarruz etti. Bundan başka Manchester ve Birmingham 27 - nisan günü kıyıdan 100 mil kadar açıkta bulunurken başka bir taarruza daha uğradılar; gemiler bu sırada gece karakolu için içeri sokuluyorlardı.

107 — General Paget gelince, Albay Denny'den: Şayet üssü ve ulaştırma hatları havadaki düşmandan korunmazsa bunların az sonra düşeceğini duydu ve orada seferden vazgeçilmesi için kesin bir teklif kararlaştırıldı. 27 günü general cepheye gitmişken, ordu üssü komutanı, harp dairesine: «1 - Mayısla 10 - mayıs arasında Aandalsnes'in boşaltılmasının plânlaştırdığını» bildirdi. Üsdeki çalışmalar, gerek yüzer araçların çalışması gerekse karadaki çalışmalar itibarile ancak saat 20,,00 den 06,,00 ya kadar olan karanlık satler daralmıştı; tahta iskeleler tamamile yanmıştı. Yalnız beton iskele duruyordu. Yollar çukurlarla dolmuş ve erimiş kar üstünde ağır nakliyat dolayısile fena halde bozulmuştu. Ayni zamanda ufak deniz araçları da elden çıkıyordu.

Meselâ; ayın sonuna kadar hava taarruzlarile 12 denizaltı avlayıcı balıkçı gemisinden 7 si kaybedilmişti. İlk elden gidenler 4 motordan ibarettir: Larwood, Jardine, Bradman, Hammond Amiral Wells'in uçak gemilerinden gelen av devriyeleri üssü ve kıt'aları korumak için birşeyler yaptı ise de, general aşağıdaki noktaları bir muhtıraya yazarak 27 günü anavatana gönderdi: «Kendi hava kuvvetlerimiz: Ancak yokluklarile belli!» 24 - Nisan günü Glorious uçak ana gemisinden Lesjaskog gölüne havalanan Gladiators uçak bölüğü ertesi gün hemen kâmilen tahrip edildi ve zaten gölün buzları da erimekte olduğundan, bu göl artık bir iniş alanı olarak hizmet göremezdi.

108 — Cephedeki kıt'alara gelince, tuğay K. Morgan'ın iki taburu: «Kötü bir duruma giriyor» ve savaş bölgesinden çıkmaya çalışıyordu. Tuğay K. Smyth'in 15 inci tuğayının ilk iki taburu Otta'da yerleşti. Bu nokta Lillehammer'e giden yol üzerinde Dombaas'ın 30 mil ilerisindedir. Bunun 3 üncü taburu daha geride ve Dombaas'ın kendisine yakın bulunuyordu. Norveçliler o bölgede «muhtemelen iki tuğaydan arta kalan kuvvete maliktirler» Bunlar skili olarak Morgan kuvvetlerinin kanatlarında çalışıyorlar, ancak daima «haber vermeden ortadan kaybolmaya müstait» bulunuyorlardı. Düşman «iki ve belki de 3 tümen tutarında bir kuvvete malik olabilirdi.» Bunlar muhtemelen ski kullanmağa alışık Bavaryalı ve Avusturyalı kıt'alardan olup, uçaklara karşı etkili bir şekilde kullanılabilen altı pusluk obüslerle donatılmıştı. Buna karşı Britanyalıların ne topu ve ne de uçağı vardı. General Paget havadan yardım, uçak savunma için hem uzun - hem kısa menzilli (25 librelik) sahra topçusu ve daha piyade kuvveti diledi. General: «Yukarıda belirtilen yardımlar derhal gelmezse, tekmil kuvvetin 4,5 günlük bir süre içinde tehlikeye girmesi ihtimali vardır.» diyordu. 28 - Nisan erkenden birleşik devletler orta Norveçten hep birlikte çekilmeye karar verdiler.

BÖLÜM VI

Orta Norveçten Çekilme

109 — General Carton de Wiart'ın Namsos'a gidişinden ilk 5 gün içinde Namsos'tan nihayet 21 - nisana kadar bir çekilmeden söz etmeğe başladığını görmüştük. General Paget te 25 - nisanda Aandalsnes'e varınca işi ayni şekilde ve buradan az sonra çekilmeye mecbur kalınacağı şeklinde görüyor ve bu ande, düşmana tesadüf etmek üzere ilk İngiliz kıt'alarının ileri sürülmesinden henüz bir hafta geçmiş bulunuyordu. Bunun üzerine 28 - nisan günü saat 03,,39 da Admiraltıdan şu emir geldi: «Namsos ve Aandalsnes bölgelerine çıkarılmış olan kuvvetlerin mümkün olduğu kadar çabuk gemilere bindirilmesi karar altına alınmıştır.» Bu güney seferinden vazgeçilmesinin başlıca sebebi: Almanların havada kuvvetli oluşu idi. Bu kuvvetli bulunuş onlara müttefik denizaltı ve mayn silâhlarının dar siaları içinde, düşmana verebildikleri karşılıklar müstesna, Almanlara engel olunamadan, onların Norveçe denizden bir ordu göndermelerine müsaade etmişti. Norveçte bir kere yerleşince, yeterli bir hava kuvvetile çalışmak Alman askerlerine daha fazla bir avantaj vermişti. Uçaklar ufak çaptaki kıt'a ve malzemeyi taşıyabilir, topçunun ateşini idare edebilir ve bilhassa boş vakit buldukça müttefiklerin üslerini tahrip edebilirlerdi ki; bunu ancak uçak gemilerinden kalkacak birkaç uçakla, zaman zaman Britanya adalarından uzak mesafelere uçacak uçaklar, kıyıda pek az kısa menzilli top ile bir iki korvet veya muhribin veya uçaksavar gemilerinin uzun menzilli ateşi kesebilecekti. Çekilmenin âni şartları, görünüşe göre üslerin yavaş yavaş tahribindedir ki; kıt'alar gerek iaşe maddesi olsun gerek yakıt olsun ve gerekse cepane, hemen her ihtiyaçları için bu üsse bağlıdır. Bununla beraber Almanların başlıca avantajı, büyük ordularından ayırdıkları müfrezeleri dar denizlerin ötesine gönderebilmek kudretlerinde olmuştur. Admiraltının birinci lordu, Sir Charles Forbs'e Aandalsnes'den çekilme kararını anlatırken demişti ki: «3 - 4 bin kişinin, topçusu ve hava üstünlüğü olmaksızın, 70 - 80 bin kişilik iyi teçhiz edilmiş Almanın ilerleyişine karşı durmasına, imkân yoktur» ve ayni zamanda ilâve etmişti: «Uçaksavar teknelerimiz ve hepsinin üstünde donanma hava kuvvetlerimizin uydukları yol veya başarılarından övünç duymanız gerektiğine emin olunuz» (29 - nisan gün ve 19,,39 sayı ile Admiraltı haberi. 10 günü 19,,04 saatli Admiraltı emri «Güney bölgelerdeki ulaştırmalara müdahale: Başlıca denizaltılara, hava kuvvetlerine ve mayn hareketlerine bırakılmalı ve bu hareketler kuvvetlerimiz müsait bulundukça daima taramalarla desteklenmelidir.» fikrini tutuyordu.)

110 — İlk plân, her iki seferi kuvvetin ayni zamanda çekilmeleri şeklinde olup, bunların her ikisinin de çekilme için iki geceye ihtiyaç vardı. 1/2 ve 2/3 - mayıs geceleri. Fakat «Primrose» ve «Sickle» kuvvetlerinin çoğu Aandalsnes'i yalnız bir gece kullanarak Molde'den alınacağından, diğer çıkarma kuvvetlerine göre bir gün erken geri alınmış olacaktı. Admiraltı Sir Charles Forbs'un emrine birçok taşıt gemileri verdi. Bunların bazıları büyük gemilerdi. Harp dairesi: Kıt'aların «teçhizat kaybına aldırış edilmeden» çekilmesi gerektiğini bildirdi. Dairenin hesabına göre 6200 kişi Namsos'dan ve 5500 kişi de Aandalsnes çevresinden çekilecekti. Amiral Wells'in uçak gemilerinden kalkan uçaklar çekilmeyi himaye edecek bindirme yerlerini taşıt gemilerini koruyacaklar ve düşman kıt'alarına taarruz edeceklerdi. Dikkati başka tarafa çekmek üzere Trondheim'a yakın istihkâmlara, bir taarruz plânı da tasarlanmıştı. «Trondheim'deki istihkâmların bombardımanın görevini hat gemilerinin veya 8 pusluk top taşıyan kruvazörlerin alması ve bunun zamanında boşaltma döneminde genel komutayı elinde tutan subay'ın isteğine göre tayin edilmesinde mutabık kalınmış idi.» Bir diğer buyruğa göre de: Harp gemileri: «1 veya 2 ticaret gemisini koruyarak» körfez giriş yollarına bindirmenin ilk gecesi, hava kararırken varacak ve «gece bastıktan sonra büyük taşıt gemilerile himaye gemileri dönüp batıya seyrecekler, kuvvetlerin kalanı da methal istihkâmlarını bombardıman edecek» idi. Sir Charles Forbs buna karşılık olarak Amiral Wells'in uçak gemilerile beraber bulunan Valiant gemisinin 2 - mayıs şafak vakti kaleleri bombardıman etmek üzere refakatten ayrılabileceği cevabını verdi. Ancak elde: Ne uçak gemilerini perdelemek için muhrip ve ne de taşıt gemisi vardı ve «Savaş yapabilecek olan eldeki her muhrip bir işte kullanılmakta idi.»

111 — Gerçekteki düzenler, asıl plândakinden başkalıklar göstermiştir; plân zaten ancak işe bir başlama ve bir hareket noktası verebilir. Gerçekte «Primrose» ve «Sickle» kuvvetleri iki gece içinde gemilere bindirildi; 30 - Nisan, 1 - mayıs ve 1/2 - mayıs geceleri. Aalesund partisi hesaba katılmazsa kıt'aların hemen hepsi Aandalsnes'den geldi. Şehir dolaylarındaki yolların harap olmuş olması ve ufak taşıt araçlarının yokluğu dolayısile kıt'alar gidemediğinden Molde'den ancak 50 kişilik bir kuvvet bindirilebildi. «Maurice» kuvvetleri Namsos'tan bir gecede, yani iki taksim üç mayıs gecesi bindirildi. Sonradan 1 - mayıs günü uçak gemilerine yapılan hava taarruzları bunların çalışmasını köstekledi ve akşam Amiral Wells'in işten vazgeçmesine ve Trondheim bombardıman edilirken de bir harekette bulunmamasını sonuçlandırdı.

Çekilmeye hiçbir Alman su üstü gemisi müdahale etmedi. Denizaltılara ait bir iki asdic teması alındı ise de düşman konvoylara yalnızca havadan ve başlıca Namsos'dan kalkan gemilere saldırdı. 1 ilâ 4 - mayıs arasında, denizde el'an kıt'a taşıyan konvoylar bulunuyor ve genel olarak

kruvazörler ve bazen muhripler yolcu ile dolu gidiyordu. Kaide olarak her konvoy anavatana küçük gemi grupları halinde ayrılmış olarak geldi. Bunlar Şimaldenizini Shetlands tulüne kadar ortalama olarak 63 ve 66 derece kuzey arz dairesinden geçtiler ve Shetlands adaları batısından dönerek Orkney'lere geçtiler. 30 - Nisandanberi birliğindeki gemiler arasında Valiant'ın da bulunduğu Amiral Wells, uçak gemilerile 3 - mayısta Scapa'ya vardı. Bu hat gemisinden başka anavatan filosunda 3 büyük gemi bulunuyordu: Resolution (Bu gemi çok kuzeyde Narvik - Tromso bölgesinde Lord Cork'un emri altında çalışıyordu) Rodney ve Repulse (Bunlar Scapa'da Amiral Forbs'in yanında olup yalnız son gemi: «Boşaltma sırasında gemilere bir taarruz ihtimalini karşılamağa» hazır bulunuyor ve buna perdelik yapacak muhripler de seçilmiş olarak duruyordu.

112 — Fakat kıt'alar Norveçten daha boşaltılmadan önce, Glasgow, Norveç kralını almak üzere Molde'ye gitti. Bu gemi Molde'ye iki muhriple 29 - nisanda geldi ve yanan iskeleden avara ederken havadan taarruza uğrayarak ayni gece limandan hareket etti. Albay Denny diyor ki; «Oynaşan yangın hortumları içinde tekmil manzara: Yanan şehrin alevlerile parıldarken» Glasgow aborda oldu. Kral, veliaht, hükûmet âzaları ve müttefik elçilik adamları üs kurmayının bir kısmı ilâ . . . . . Genel çekilmeden evvel Glasgow'a alındı ki; bunlar hepsi hepsi 280 kişi tutuyor, bundan başka bir miktar da külçe altın alınmış bulunuyordu. Bunlar Tromso yakınlarında bulunan Malangen fiyort'una giderek burada Norveçli yolcular Tromso'ya gitmek üzere bir Norveç harp gemisine geçirildiler ve İngiliz gemileri de anavatana döndü.

Aandalsnes, Molde ve Aalesund'dan çekiliş.

113 — Glasgow komutanı Albay Pegram, Molde'de gördü ki; Albay Denny henüz çekilmeye dair olan emri almamış bulunmaktadır. Albay Denny ve ordu üssü kurmay başkanı Tuğgeneral Hogg, gemilerin, gerçekte kararlaştırılan günlerden bir gün evvel yani ayın 29 uncu gününün gelmesini bekliyorlarmış. Bunlar önce Aandalsnes'den 1000 kişiyi göndermeyi plânlaştırmışlar ve Glasgow'un bu maksatla geldiğini sanmışlar. Havadan artan çaptaki taarruzlar güçlüğe güçlük takıyordu. 29/30 - Nisan gecesi, ilk defa olmak üzere düşman av uçakları tekmil gece süresince taarruzlarda bulundular. Black Swan iki günlük usandırıcı bir süreden ve 2000 atım 4 pusluk, 4000 atım da pompom cepanesi harcadıktan sonra 28 - nisanda vurulmuş ve ertesi gün Scapaya yönelerek kalın denizlerden karinasında 3 kademlik bir yara bulunmasına rağmen 12 mil sürat yapmıştı. Yerine gelen Fleetwood da evvelkisi gibi cepanesini bitirerek 30 - nisanda vatana döndü ve 340 kişilik bir kıt'ayı da beraberinde getirdi. - Bu kıt'alardan bir kısmı 29 günü anavatandan gemiler gelmesine karşı toplanmıştı - alınan bu adam sayısı bu hacimdeki bir gemi için şaşılacak bir sayıdır. Albay Poland diyor ki: «Bütün gün sürekli hava akınlarına maruz

bulunan gemilerin uçasavar ateşi, duruma asla hâkim olamaz. Tam bir uçak desteklemesile kuvvetlendirilmiş bir uçaksavar ateşi gerekmektedir.» Bununla beraber korvetlerin limandan ayrılması, tek başına var olan uzak mesafe silâhlarını da ortadan kaldırmak demek oldu ve bir mayısta Sir Charles Forbs'un ivedi olarak Scapa'dan gönderdiği Auckland ve Calcutta gelinceye kadar bu uçaksavar ateşi yalnızca 30 günü kıt'a taşımaya gelen gemilerin toplarına kaldı. [1]

114 — Hava taarruzları dolayısile, vakti gelince, gemiler iskeleye yanaşacak mı, yoksa insan ve malzeme açıkta bulunan gemilere araçlar ile mi getirilsin? Bunun üzerine kimse birşey söylemiyordu. Bunlardan başka General Paget, savaştan çekilmek anı üzerine ancak kısa bir işaret verebilirdi. Ayrıca savaş bölgesile üs arasında ve iki liman arasındaki muhabere şüpheli idi ve Fleetwood hareket ettikten sonra yerine gelen gemilerle, çıkarma kuvvetleri, muhabere edemez oldu. Bu şartlarda önceden hazırlanmağa meydan yoktu. Albay Denny: «Elde edilen nisbî başarı, Geliboluda olduğu gibi bir organizeden ziyade baht ve talih sayesinde olmuştur.» Diyor ki: Bu talih te seferî kuvvetin bindirildiği gecelerde düşmanın hava hücumlarının yapılmamış olmasındadır. Amiral Layton da Almanların muhtemel konak yerlerini sonuna kadar bombalamalarından, bunların âni bir çekilme ummadıklarını düşünüyordu.

115 — Amiral Edward Collins, Aandalsnes'deki ilk gecelik görev için yanında Galatea, Arethusa, Sheffield, Southampton ve 6 muhrip ve küçük taşıt gemisi Ulster Monarch olduğu halde 30 - nisan saat 22,,30 da Aandalsnes'e vardı. Amiral, Tartar ile Ulster Prince'si ayni gece Molde'ye göndermişti. Gemilerin hepsi Scapa'dan gelmişler yalnız Sheffield ile Southampton'dan birincisi Amiral Wells ile dolaşmaktan ve ikincisi de Narvik filosundan gelerek denizde bu filoya katılmışlardı. Yazılı emirler vermeye ne zaman ve ne de haber veya bilgi yeterliği olmadığından, Amiral son tertiplerini geçiş yolu üzerinde kurdu. Tuğay K. Hogg öğleden sonra, gemiler kıyıya yaklaşınca şu işareti verdi: «Taşıt gemilerini yanaştırmak muhtemelen emniyetsiz olacak fakat muhriplerin denenmesi daha doğru; eğer bu da başarılamazsa Aandalsnes'in doğusuna düşen kıyılara muhriplerin araçlarile vasıta yapılmasını teklif ederim.» Fakat amiral «Durum pek müsait olarak belirir» ve elden gelirse yanaşılmasına karar verdi ve «gerekli sayıdaki insanı eldeki süre içinde geceleyin plâjlardan gemi araçlarile getirip bindiremeyiz» diye düşündü; buna göre kendisi Galatea'da olduğu halde doğruca sağlam kalmış tek özel indirme çıkarma yeri olan beton iskeleye yanaştı. Walker de sancak gemisinin dış tarafına yanaşıp, kıt'aları buradan şehrin açığına demirlemiş olan Sheffield'e taşıdı. Arethusa, Galatea'nın işi bittikten sonra iskeleye yanaşarak o gece bizzat

[1] Başkomutan Black Swan'ın davranış tarzını, ordu ve muhriplerin düşüncelerine katılarak: «Sivrilmiş ve geleneklere uygun» bir hareket olarak görmektedir.

Aandalsnes'den gelen son partiyi gemiye aldı. 3 kruvazör «ölü gibi bitkin ve aç olmalarına rağmen disiplinli ve muntazam bir şekilde gemilere giren ve birçokları silâh ve teçhizatsız» olan 1800 kişi yükledi.

116 — Molde'deki Albay Denny'nin adamlarından başka Aandalsnes yakınlarında, ileri sürülmüş ve toplanmaları gereken iki kıt'a daha bulunuyordu. Bunlardan birincisi: Aandalsnes'in 6 mil kuzeyinde bulunan diğer bir Fiyort'un ağzındaki Alfarnes'e sürülmüş 300 asker, diğeri de Aandalsnes'den 1 mil kadar uzakta nehir ağzının batısındaki 100 deniz piyadesi idi. Amiral Edward Collins, Wanderer ile Sikh'i, filo gelir gelmez, Southampton'u da büyük kısım için; bir lüzum olmadığını anlayınca, Alfarnes'e gönderdi.

Wanderer içindeki 150 kişilik kıt'a ile dibi bulğurdu ve Sikh bu gemiyi yedeğe alarak kurtardı. Sonunda Sikh ile Southampton tekmil çıkarma partisini Alfarnes'den aldılar. Deniz piyadesini de Westcott ve Walker kendi araçlarile aldılar. O vakte kadar Veblungsnes'de yaralı bulunan Albay Simpson ile yanında bulunan iki üç kişi de Mashona gemisine gitmişlerdi. Bu arada, Tartar ve Prince Ulster'e Albay Denny ve kurmay heyetinin kalanı, Amiral Diesen ve diğer Norveç subayları ve birkaç kara eri ile diğer kimseler gelerek bunları kâmilen Molde'den aldı. Ancak General Ruge ve kurmayı alınamadı. General doğruca diğer bir Norveç limanına götürüleceklerinden emin olmadıkça kıyıdan ayrılmayı reddediyordu. Bu suretle, Ulster Monarch'dan başka her gemiye yapılacak iş çıktı ve yalnız bu gemi boş olarak ayrıldı. Amiral, bir kısım muhriplere esas bindirmeyi topları ile desteklemeleri ve diğerlerinin de Fiyort'ta bir denizaltı perdesi kurmaları hususunu emretmişti, fakat gerek kıt'aların yükletilmesi üzerine, olan meşguliyetten ve gerekse civarda düşman bulunmamasından diğer görevlere pek az fırsat kaldı. Düşmanın tek karşı koyması, sonraları yalnız havadan geldi ki; bu sırada gemiler de 1 - mayıs saat 03,,00 ile 04,,00 arasında limandan ayrılıyorlardı. Alman uçakları bazı gemilerin yakınına düşen etkisiz birkaç bomba attılar. Amiral Edward Collins diyor ki: «Bir kere daha» olmak üzere «her türlü umulduklarin tersine Romsdals Fiyort'una girildi ve harekât tamamlandı ve kuvvetlerimiz düşman faaliyeti yüzünden hiçbir kayıp ve hasar vermeden çekildiler.

117 — Gemiler ödevlerini bitirir bitirmez yola düzüldüler ve Şimaldenizini yine birer ikişer geçtiler. İçerlerinde 2200 kişi kadar insan vardı; fakat hiç top yoktu. Aslında getirilmesi gerekenlerin sayısı hâlâ bilinmiyordu. Aandalsnes'e ikinci gecelik iş için iki kruvazör üç muhriple ilerliyen Amiral Layton'a verdiği bir emirde Amiral Edward Collins: Norveçli kıt'alar ve mülteciler de dahil olmak üzere Britanyalı kıt'aları 1500 kişi göstermiş, ancak halefini: «Gece gündüz sürekli bombardımanlar neticesinde Aandalsnes altüst olduğundan, görünüşe göre kimsenin cephe-

deki gerçek durumu bilmediğinden, ikaz etmişti. Ulster Monarch gemisi «sayının kesin olmaması dolayısile» amiral'e ilhak etti ise de bir talihsizlik eseri çatlıyan pistonu yüzünden geri dönmek zorunda kaldı. Fakat Somali ve Mashona gemileri ikinci gecelik görevi yaptılar. Sonraki günde Sir Charles Forbs, Southampton ile bazı muhriplere gerekirse bir kere daha ve üçüncü bir gece için Aandalsnes'e gitmeleri emrini verdi. Çünkü; harp dairesi, çalışmaları sonunda, savaş bölgesinden Aandalsnes'e gelemiyerek Amiral Layton'un gemilerine binemiyenlerle birlikte 2900 İngiliz askerinin dönmesi icap ettiğini ortaya sürmüştü. Bununla beraber 2 gece kâfi gelmiştir.

118 — Aandalsnes 1 - mayısta havadan yapılan olağan taarruzlardan zarar gördü. Krallık hava kuvvetleri uçaklarından bir devriye şehrin korunması için sabahleyin yukarıda dolaşıyordu ki; evvelâ Auckland ve sonra Calcutta anavatandan geldiler. Auckland güneydeki diğer bir Fiyort'tan gelirken Amiral Edward Collins'e taarruz edildiğini görüyordu. Almanlar bu gün süresince vakit vakit bomba saldılar fakat iki gemi üzerine asıl azimli bir saldırışı öğleden sonra bir buçuk saatten fazla bir zaman içinde geliştirdiler. Bu taarruz içinde Sir Charles Forbs'dan gemilere: Çekilmeleri için kesin emir geldi. Sir Charles «eğer bombardıman zorlu ise» gece çalışması gerekinceye kadar iki geminin de dışarı çıkmasını bildiriyordu. Buna uyarak gemiler dışarı çıktılar. Auckland komutanı Binbaşı Hewitt'in belirttiğine göre: «Daha ağır taarruza uğraması gerçeğine rağmen, Calcutta'nın, süratini birlikle beraber kalacak şekilde düzenlediğini görmek çok cesaret verici idi.» Taarruz son bulduğu vakit her iki gemi de biribirlerini alkışladılar; ve vaktinde buluşup Amiral Layton ile birlikte dönmek üzere Buddybet dışarısındaki açık sulara ulaştılar. Uçaklar öğleden sonra Amiral Layton'un gemilerine sayılı taarruzlar yapmışlardı. Buddybet'e öğleden sonra giriş göründüğü kadar çabuk olamadı. Belki de Calcutta ve Auckland'ı son defa tehdit eden ayni uçaklar bir saatlik bir müddette, filo Fiyort'lar içinde gezerken taarruz ettiler. İki büyük kruvazörle Calcutta ve Auckland'dan açılan ateş, bir uçağı düşürdü fakat diğer uçaktan atılan bombalar az daha sancak gemosine isabet edecekti.

119 — Amiral Layton'un şimdi Manchester ve Birmingham ile beş muhrip ve ayrıca iki uçaksavar gemisine ilâveten, Sir Charles Forbs kendisine iki de ufak taşıt gemisi vermişti ki; bu taşıt gemilerini, süratleri ancak 16 mil olduğu ve halbuki «çabuk davranmak gerektiği» için amiral kabul etmedi; fakat Amiral Edward Collins'den: Meşgul olacağı kıt'aların sayısının nekadar bilinmez ve belirsiz olduğunu öğrenince; onun gönderdiği Ulster Monarch gemisini kabul etti. Kendisinden evvelki komutan gibi «durumun bu kadar şüpheli» oluşundan Amiral Layton da yazılı emir vermemiş yalnız Scapa'yı terkederken ağızdan genel önergeler vermekle yetinmişti. Filo Norveç kıyılarına yaklaşınca «Primrose» müfrezesinin

kıyıda toplanması için Somali gemisini oraya gönderdi. Bir duman bulutu ile örtülü bulunan Molde'ye de, General Ruge ile kurmayını, Molde'den Tromsoya taşımak üzere Diana gemisi birlikten ayrılıp gönderildi. Diğer gemiler Aandalsnes'e 1 - mayıs günü saat 23,,00 ten az evvel geldiler. Kruvazörler; yanaşmak çok uzun süreceğinden demirlediler, üç muhripten ikisi henüz bozulmamış olan iskeleye gittiler ve bir saate yakın bir süre içinde 1300 kişi kadar bir kuvvet iki kruvazöre taşındı. O zaman General Paget daha ancak 200 kişi kadar bir artçı kuvveti kaldığını söylüyordu. Amiral vaktinde kalkmak ve gemilerin fecirden evvel açık sulara erişmesini istediği gibi, sis te umduğundan, gemiler doluncaya kadar Fiyort'lara takılıp kalmak istemiyordu. Bu sebeple Birmingham, kendi payını alır almaz hareket etti ve bunu az sonra Manchester ile muhripler takip etti. Böylece artçılar için limanda Calcutta ve Auckland kaldılar Calcutta'nınkiler 700 kişiyi buldu ve gemi bunları 15 dakikada aldı. Auckland da gerçek artçıları aldı; bunlar 240 kişi tutuyordu. Bunlar «o kadar övülecek bir çabuklukla gemiye bindirildiler ki; gemi kıyıya ancak 7 dakika yanaşık kaldı.» Gemilerin hepsi Fiyortlar içindeki parça halindeki sislerden kurtulmaktan başka bir üzüntü duymadan anavatana döndüler. Taşınanlar sayısı bir gece evvel Aandalsnes'den getirilenlere hemen hemen denk olup aşağı yukarı 2200 kişi tutuyordu. Bunlara Aalesund'dan Somali'nin aldığı 250 kişiyi de eklemek gerekir. Bu seferde, seferî kuvvete bağlı olup o vakte kadar orada kalmış 5 denizaltı avlayıcı balıkçı gemisi de anavatana getirildi.

Namsos'dan çekilme:

120 — 28 - Nisanda çekilme emri geldiği zaman Namsos'da: Amiral Vivian'ın forsunu taşıyan Carlisle uçaksavar gemisi, Bittern kruvazörü ve bir kısım balıkçı gemileri bulunuyordu. Ayni zamanda iki muhribin refakat ettiği iki Fransız malzeme gemisi de limanda idi ki; bunların elde bulunuşu, General Carton de Wiart'i çekilme için ilk adımı atmağa ve 850 kişilik bir Fransız taburunu geriye çekmeye muktedir kılmıştı. Bu Fransız gemileri 29 - nisanda Scapa'ya hareket ettiler. Ayni günde Carlisle kuzeydeki Skjel Fiyort'a mazot almağa gitti ve 30 - nisanda dönüşünde Bittern gemisini bir bomba ile hareket dışı buldu ki; Amiral Vivian bu geminin batırılmasını emretmeğe mecbur oldu. Havadan yapılan taarruzlar 3 balıkçı gemisini de sakatlayınca bunların da batırılmasına ve göreve hazır 5 tanesile kalmağa mecburiyet hâsıl oldu. Kendisile yapılan danışılmada general diyordu ki: «Bir kruvazörün varlığı büyük bir manevî kıymetse de bunun doğrudan doğruya savunmaya bir kıymeti yoktur.» Bunun üzerine Amiral Vivian, Amiral Forbs'a: Carlisle ile 3 balıkçı gemisinin kendilerini gelecek görevlere hazır bulundurmaları için gündüz süresince denize çıkarılmalarını teklif etti. Çünkü; nasıl olsa Carlisle'nin ileride, taşıt gemilerini hava taarruzlarından koruması ve balıkçı gemi-

lerinin de limanda taşıma aracı olarak kullanılmaları gerekecekti. Bu haber Sir Charles'in ayni zamanda ayni düşünce ile verdiği bir haberle karşılaştı ve Carlisle gündüzden hareket etti. Sis, bu geminin geceleyin dönmesine engel oldu ve iki mayıs sabahı erkenden gemi kıyıdan 130 mil açıkta bulunurken seferî kuvveti alıp getirmeye gelen Amiral Cunningham'a katıldı.

121 — Amiral Cunningham'ın yanında Devonshire, York Montcalm (Amiral Derrien), 5 muhrip ve El d'Jezair (Amiral Cadart), El Kantara, El Mansour taşıt gemilerile ileriye sürülmüş ve sürülme şartlarına sonradan dokunulacak olan 4 muhrip bulunuyordu. Amiral, seferî kuvvetin yarısını 1/2 - mayıs gecesi taşıt gemilerile ve diğer yarısını da bir sonraki gece kruvazörlerle getirmek tasarısile, 29 - nisanda Scapa'dan yola çıkmış ve Sir Charles Forbs kendisini, görevin tamamile bir gecede bitirilmesi gerektiğinden ikaz edince, Amiral Cunningham, her ihtimale karşı bir ikinci plân da hazırlamıştı. Amiral Cunningham şöyle yazıyor: «Bırakılan vakitte Amiral Derrien ve Cadart'la görüş teatisine ve emrimdeki kuvvetin kruvazör ve muhrip komutanlarının birçoğuna tasarılarımı teferruatı ile göstermiye, belirli yazılı önergeler dağıtmağa ve Fransız harp gemilerile taşıt gemilerini nasıl bir seyir teşkilâtına uydurmak istediğini anlatmağa muvaffak olduğum için şanslı idim.»

122 — İlk plân ana çizgilerile şöyle idi: Üç taşıt gemisi ve 6 muhrip 1 - mayıs saat 20,,00 de Kya feneri önlerinde Namsos Fiyort'u ağzının 20 mil lodos cihetinde ve Namsos'un 40 mil uzağında sancak gemisi refakatinden ayrılacaklar. Bunlar kıt'aların ilk yarısı olan takriben 3000 kişiyi alacaklar; ve her taşıt gemisi yükünü tamam edince bir muhriple beraber bağımsız olarak hareket edecekti. Amiral, geceleyin kruvazörler ve üç muhriple Kya feneri önlerinde dolaşacak ve sabahleyin dolu taşıt gemilerile buluşup bunlara: Kruvazörlerin 6 muhriple kıt'aların kalanını almağa gidiş vakitlerine kadar batıya doğru refakat yapacaktı. Amiral bundan sonra yine içeriye yönelerek iki mayıs gecesi saat 20,,00 de yeniden Kya fenerinde bulunacak, kruvazörler Namsos önlerine varışlarında, makine üstünde kalacaklar, bu sırada muhriplerle balıkçı gemileri evvelce olduğu gibi kıt'aları kıyıdan kruvazörlere taşıyacaklardı ve bu sefer muhripler dahi Carlisle ve Bittern kruvazörleri gibi içlerinde kıt'a getireceklerdi.

Amiral Cunningham ikinci plânını 30 - nisan günü verdiği bir haberle bildirirken, Namsos'dan şimdiye kadar bir taburun ayrılmış olduğunu biliyordu. Buna göre götürüleceklerin sayısı o ande 5400 kişiden ibaretti. Amiral şunu teklif etti. Belirli günde saat 21,,00 de Namsen Fiyort'u ağzına varılacak; Devonshire;Montcalm ve kalan muhripler dışarıda beklerken, üç taşıt gemisi 4 muhriple birlikte içeri girecekler; bunları yarım saat ara ile York kruvazörü ve bir muhrip takip edecek, her taşıt gemisi mendirekten (1700) insan yükliyecek ve tamam olunca yanında bir muh-

riple hareket edecek. York ve yanındaki muhrip te Namsos'un bir iki mil yakınında durarak, balıkçı gemilerinin taşıyacağı kıt'aları yükliyecekler ve son taşıt gemisinden sonra Carlisle kruvazörü ile birlikte hareket edeceklerdir. Beşinci muhrip gecikenlere yardım edecek. Konvoy anavatana: İki belki de üç gemi grupu halinde seyredecekti. Esas olarak gerçekte bu ikinci plân takip edilmiştir.

123 — 30 - Nisan akşamı yukarıdaki tertipleri gösteren haber verildiği zaman, Amiral Cunningham o zaman seyirde bulunan ve Aandalsnes-den yapılacak çekilmenin avlarla korunması görevine giden uçak gemileri grupunun yanından geçti ve Amiral Wells de: İki mayıs günü Namsos üzerine av uçakları göndereceği işaretini verdi. Bununla beraber bu iş, bir mayıs günü yapılan Alman hava hücumları yüzünden maalesef yapılamadı. Alman uçakları ayni zamanda 1 - mayıs günü Amiral Cunningham'ı da tâciz ettiler ve öğleden sonra saldıran iki uçağın attığı bombalar nerede ise Devonshire'e ve bir taşıt gemisine isabet ediyordu. Filo bundan sonra akşam üzeri Kya fenerinin 40 mil yakınlarında sık ve geniş yayılmış bir sis içinde de kaldı ki; bu durum amirali açık denize doğru dönmeğe zorladı ve o gece, amiralin Namsos'a taşıt gemileri göndermesine engel oldu. Bununla beraber açık deniz tarafına dönüş işaretini alamadan yoluna devam eden Maori, saat 22,,00 de yerini: Kya fenerinin yakınlarında ve görüşün iki gomina olduğu şeklinde rapor etti. Bunun üzerine Albay Lord Louis Mountbatten: «4 gemi olacak olursak bu ilk gece Namsos'dan boşaltılması gereken kıt'alardan çoğunu alabiliriz düşüncesile» kendi üç gemisini Kelly, Grenade ve Griffin muhriplerini, Maori üzerine toplanmağı teklif etti. Amiral Cunningham bunu uygun buldu ve böylece ufak filotillâ, kalınlığı her zamankinden çok artan ve ancak 2 - mayıs günü saat 05,,00 te Namsen Fiyort'ta tamamile açılan, bir sis içinde, iskandil ve asdikle, içeriye doğru yol bulmağa çalıştı. Namsos, bu suretle «bir defa daha bombardıman taarruzlarına» maruz kaldı ve Lord Louis, tekrardan dışarı çıkarak, akşamleyin Namsos'a dönüş yolunda, filoya iltihak düşüncesile, o vakte kadar sis parçaları arasında gizlenmeğe karar verdi. Lord Louis, Maori gemisile, amirale yeniden, saat 20,,00 sularında tesadüf etti ki; Maori bu sırada direklerini gizleyemiyecek kadar alçak bir parça sisin kenarında bir Alman uçağı tarafından görülerek, yakın bir isabetle hasara uğramış ve 23 kişi zayiat vermiş bulunuyordu.

124 — Sisin mucip olduğu gecikme, Amiral Cunningham'ı işlerini bir gecede bitirmek hususunda bilhassa titizlendiriyordu. Amiral Namsos'a bu maksatla plânının özünü haber vermiş ve tarihi de: 1/2 - mayıs olarak göstermiş bulunuyordu. General Carton de Wiart, bu haberi, Amiral Vivian vasıtasile almakla beraber, bu işin yapılamıyacağını cevaplamak zorunda kaldı. General o gece bütün kıt'alarını savaştan sıyıramazdı. Bundan başka, tekmil ödev için iki geceye malik olması icap ediyordu.

Filo 1 - mayıs akşamı sisten çıkarak avdet ettiği zaman Amiral Cunningham, Amiral Vivian'a bir defa daha teklif etti ki: Kendileri tekmil seferi kuvveti gelecek gece, bindirmek zorundadırlar. O zaman Carlisle gemisile denizde bulunan Amiral Vivian: Generalin harp dairesine verdiği bir rapora uygun olarak, iki geceye ihtiyaç olduğunu ve işin sadece «bir gemi meselesi olmayıp, karanlık saatler» meselesi de olduğunu, bildirdi. Fakat ertesi sabah (2 sabahı) Amiral Cunningham: Hava müsait olursa Namsos'a yeter sayıda gemi göndererek, bütün kıt'aları o gece çekip almağa karar verdiği gibi, bu tasarısını da Admiraltıya bildirdi. Amiralin mucip sebepleri aşağıdaki raporunda görülmektedir:

Aslen malûmattar olduğum, tahliye edilecek 6200 kişilik kıt'anın şimdiye kadar 840 kişisi Namsos'tan geri çekilmiştir. 28/29 - Nisan gecesi, bindirilmesi gereken takriben 5400 kişi kalmış bulunuyor. Bu sayıdaki adam için elimde yeter derecede taşıt gemileri varsa da, mesele daha ziyade, bindirmeye tahsis edilecek zamanla ilgili olduğundan, şu hususlarla tahdidata uğradığım aşikârdır: (a) Namsos'ta bir ande emniyetle çalışabilecek büyük gemi sayısı; (b) Liman kolaylıkları, iskele, taşıt araçları ilh... bakımından limanın maalesef pek darda oluşu; (c) 20 nci kruvazör filosu komutanının ve onun vasıtasile kara makamlarından gelen: (Yukarıdaki sebepler dolayısile tahliyenin bir gecede yapılamıyacağına dair) mükerrer iş'arları. [1]

«Kıyıdaki işlerin durumundan ve askeri bakımdan tahliyenin emniyetle nekadar geciktirilebileceği hususunda kesin bir bilgim olmadığı gibi, şu hususu da gözden uzak tutamam ki; şayet sis bu geceden sonra da yeniden bastırır veya devam ederse, tahliyenin kalan kısmını gündüzün icra etmek lüzumu ile karşı karşıya kalırım. Halbuki bu öyle bir şekil ki; tekmil belirtiler, bunun son derece tehlikeli olacağını gösteriyor.

«Tahliyeyi iki geceye uzaltmağa çalışmanın, onu felâkete mahkûm etmek olacağına inanım olduğundan, bu sebeple her halükârda Namsos'a ilk gecede tam bir tahliyeye yetişecek derecede yeter sayıda gemi atmağa ve şayet general, bu gösterilen fırsattan faydalanacak şekilde, zamanında kıt'alarını savaştan çekemezse, kıt'aların kalnını da müteakıp gecede, kruvazör ve muhriplerle çekmeye çalışmağa karar vermiş bulunuyorum.

Bu karara varmamda, birinci olarak: Amiral Cadart'ın cesareti ve amiralin, iki taşıt gemisini bir ande taş iskeleye yanaştırıp, sonra da üçüncü gemiyi yanaştırmağa muvaffak olacağına güveni; ikinci olarak ta: 29 - Nisan günü Namsos'tan yeni dönen Calcutta gemisi komutanı Albay Lees ile Nubian gemisi komutanı, Binbaşı Ravenhill ile yaptığımız inceleme de: Tahta iskelenin tahrip edildiğine dair şimdiki raporların biraz gayrı varit olduğuna kanaat getirmemin, büyük etkisi olmuştur.»

[1] 20. Krz. F. K. Amiral Vivian'dı. İhtimalki generalin, işin yalnızca gemi sayısı meselesi olmadığına dair haberi, henüz Amiral Cunningham'a vâsıl olmamıştır.

125 — Evvelce gördüğümüz gibi, Amiral Vivian, Amiral Cunningham'a, 2 - mayıs sabahı mülâki olmuş ve sis, Carlisle'in bir gece önce Namsos'a dönmesine engel olmuştu. Öğleden sonraki ilk saatlerde Admiraltıdan gelen bir haberde: Generalin «işlerin ciddiyet peyda etmekte» olduğunu bildirdiği ve kendisinin seferî kuvvetin çekilme plânına vâkıf bir deniz subayını görmek istediğini bildiriyordu. O zaman Amiral Cunningham, Amiral Vivian'a 30 günkü: Bir gecede boşaltmaya dair teferruatlı plânı vererek, onu doğruca Namsos'a gönderdi. Amiral Vivian, o akşam saat 20,,00 sıralarında Namsos'a varır varmaz, General Carton de Wiart ve Audet ile müşaverede bulundu. Amiral bunlara: Son taşıt gemisinin, ertesi sabah saat 02,,00 ye kadar yüklenmesi ve tekmil gemilerin saat 03,,30 dan önce Fiyort'tan sıyrılmaları ve toplarla malzemenin, ancak eratının bindirildiği sürede, yüklenebildiği kadarı ile iktifa edilmesi gerektiğini bildirdi. Generaller, bunu uygun buldular.

Bu arada Amiral Cunningham, temas muhafızı uçaklardan gizlenmek için sis parçaları aramak üzere, kıyıya yaklaşmıştı. Fransız taşıt gemilerinin yalnızca bir gecelik daha akaryakıtı kalmış olduğundan, amiral, şayet sis devam ederse, işi yalnız harp gemileri ile yapmağa hazırlandı. Bununla beraber, Amiral Vivian, iç kıyılarda iyi hava rapor ediyordu. Saat 18,,20 den az sonra, filo, Namsen Fiyort ağzından 40 mil kadar açıkta sisin içinden çıktı. Bundan sonra taşıt gemilerile bunların refakat gemileri kafileden ayrıldılar ve amiral de Devonshire Montcalm ve 4 muhriple Kya feneri önlerine doğru yöneldi.

126 — Afridi muhribinde bulunan Albay Vivian taşıt gemilerini içeriye rehberledi ve Fiyort'un içerisinde Kelly, Grenade ve Griffin muhriplerile birleşti. Amiral Cadart El d'Jezair'in içinde olduğu halde 22,,30 sıralarında doğruca taş iskeleye yanaştı ve El Kantara taşıt gemisi de onun dış tarafında bağladı. El Mansour taşıt gemisi şehrin açıklarında makine üstünde duruyordu, York kruvazörü bunun daha gerisinde bulunuyor ve evvelce düzenlendiği gibi bu her iki gemi de yüklerini tahta iskeleden kıt'a yükliyerek getiren muhrip ve balıkçı gemilerinden alıyorlardı. Taşıt gemileri yüklerini bitirir bitirmez denize açıldılar, bunları muhripler refakatinde bulunan York ve Carlisle kruvazörleri takip etti. El Mansour taşıt gemisi 3 - mayıs sabahı saat 02,,30 da Fiyort'tan çıkarken hemen bu sıralarda da son taşıt gemisi iskeleden ayrılıyordu. Amiral Cunningham bu son taşıt gemisinin emniyetine ikinci bir muhrip daha kattı ve bu gemiyi getirmek üzere York ve Nubian gemilerini yolladı. Böylece Montcalm ve Bison gemileri de El Kantara taşıt gemisi ve yanındaki muhriple birleştiler; bu sırada Devonshire, Carlisle ve 4 muhrip te El Jezair taşıt gemisine katılıyorlardı.

127 — İlk gemi grupu, Şimaldenizini bağımsız olarak geçti ve olaysızca Scapa'ya vardı. Fakat Alman uçakları filonun kalan kesimini o gün

hemen 7 saat süresince tâciz ettiler. Amiral Cunningham kıyıdan epeyi açılıncaya kadar sis içerisinde gizlenebilmeyi umdu ise de, güneş doğunca sis dağıldı ve böylece «Mükemmel bir bombardıman havası» meydana geldi. Düşman Trondheim yakınlarındaki Vaernes hava alanından 140 - 220 mil uzaklıkta bulunan filoya saat 08,,45 ten saat 15,,30 a kadar beş defa saldırışta bulundu ve taarruz eden 50 kadar uçaktan üçünün düşürülmesine karşılık, Bison ile Afridi muhriplerini tahrip etme başarısı gösterdi. [1] - saat 08,,45 ten 10,,30 a kadar olan - ilk üç hücumda uçaklar 12 şerli dalgalar halinde gelip, sonra teker teker Devonshire ve Montcalm üzerine pek yakın düşen bombalar attılar ve 3 üncü yani son hücumda Bison muhribini sakatladılar. Afridi ile iki diğer muhrip Fransız muhribi mürettebatından sağ kalanları topladıktan sonra Bison'u batırdılar. Saat 14,,00 te Afridi filoya dönerken iki bomba ile vuruldu ve sonunda alabura oldu ki; neticede gemide bulunan Bison'dan kurtarılanlarla, York ve Lancaster alaylarından bazı askerler dahil olmak üzere 100 kişi öldü. 15,,30 daki son taarruzda Afridi'den kurtulabilenleri toplıyarak filoya kavuşmakta olan Griffin ve İmperial gemileri, tesirsiz kalan bir bombardımana uğradılar.

128 — Öğleden evvelki bombardımanlardan sonra Amiral Cunningham kendi gemilerile Amiral Derrien'in gemilerini bir araya topladı ve kruvazörlerle taşıt gemilerini «müşterek yardım ve destekleme» maksadile tek pruva hattına aldı; Carlisle art gemi oluyordu. Bunlar, York grupundan bir gün sonra yani beş mayısta Scapa'ya ulaştılar. Amiral Norveçten bu geçiş üzerine diyor ki: «Contre - Amiral Cadart'ın emri altındaki El d'Jezair ve El Kantara taşıt gemilerinin hava taarruzları sırasında yüksek süratle refakat gemilerinin hareketlerine uymak üzere yaptıkları manevra her türlü övülmeğe değer; bu gemiler ayni zamanda her görülen uçakla sıkı sıkıya muharebeye kapıştılar ve böylelikle konvoyun genel savunmasında kendilerine düşen yardımı yaptılar. Kontramiral Derrien ve filosu tarafından gösterilen candan ve anlayışlı işbirliği benim görevimi çok hafifletmiş ve harekâtın başarısına elle tutulur yardımda bulunmuştur. Kendi kuvvetlerimde bulunan subay ve erlerin bu son derece güç şartlar altındaki tahammülü, yüksek göreneklere tamamile uygundu.»

---

[1] Amiral Cunningham: Carlisle gemisinin her hücumu örnek olacak bir şekilde evvelden haber verdiğini ve «bu bakımdan yardımı ve gerekse uçaksavar ateşinin sıhhatli oluşunun kıymeti görüldüğünü» söylemektedir. Ancak üçüncü hücumdan sonra bu gemide ancak 1 - 1/2 saatlik bir cepane kalmış bulunuyordu.

BÖLÜM VII

" Rupert „ Narvik seferi, 14 - Nisandan 8 - Hazirana kadar

129 — Evvelce gördük ki; hükûmet bu seferin açılmasına 10 - nisanda karar vermiş olup, bu gerçekte «R. 4» plânındaki «Avonmouth» hareketinin bir ufak çaplı sonucu oluyordu. Seferin ilk kıt'aları Britanya sularını 12 - nisanda terketti ise de bu kıt'aların yarısı 14 - nisan günü verilen bir emirle: Narvik yerine Namsos'a gitmişlerdir. Sebebi şu ki; hükûmet o sıralarda Narvik'te bulunan Alman harp gemileri Amiral Witworth tarafından tahrip edildiğinden burada «azalmış bir mukavemet» bekliyor ve Trondheim'in mümkün olduğu kadar çabuk kurtarılması isteniliyordu. Daha ayın 11 inci gecesi yapılan deniz kurmay toplantısında (İkinci başkan) Amiral Phillips: «Elde hazır bulunan tekmil» kıt'aların Narvik'e gönderilmesinin uygun bir hareket olup olmıyacağını sordu. Amiral: Bu işe: Norveçlilerin Alman şartlarını kabul etmek sıralarında olduğu görülen bir zamanda karar verilmiş olduğunu ve o sıralarda «bizim Narvik bölgesindeki önemli menfaatlerimizi sağlamanın gerekli olduğu» düşünüldüğü halbuki şimdi «Narvik'in alınmasından Norveçe, ne doğrudan doğruya yardım edilmiş olacağı ve ne de dünya gözündeki mevkiimizi büyük çapta düzelteceği hususunun düşünülemiyeceği» ve buna mukabil Namsos'un, Trondheim'i ele geçirmek için bir anahtar olduğu. . . Ve bu bölgeye ayak basmanın askerî bakımdan önemli bulunduğunu tartışmasında ileriye sürdü. Bununla beraber Admiraltı ve harp dairesi «Rupert çıkartma hareketinin evvelce düzenlendiği gibi devamına ve Namsos'a bir çıkarma yapmanın «sonradan düşünülmesine» karar verdi. 14 - Nisan tarihinde Rupert plânının değiştirilerek bir kısım kıt'aların Namsos'a ayrılması, «Rupert'in» 27 - nisanda 3 Alp avcı taburu katılıncaya kadar yalnız bir piyade tuğayına kalması demek oldu. Bununla beraber bu hal, seferin talihine büyük çapta bir etki yapmış gözükmez. Çünkü; herşey bir tarafa, derin karlar içindeki arazide savaşmağa eğitim ve teçhizatlı kıt'alar olmaksızın, ancak ay sonunda vakti gelen ve «uzun süren» kar erimesinden evvel fazla bir şey yapılamazdı.

130 — Southampton kruvazörü Escapade ve Electra muhriplerile perdelenmiş olduğu ve içinde kara kuvvetlerine komuta edecek General Mackesy, deniz kurmay başkanı Albay Maund ve birinci Skoç muhafızlarından iki bölük olduğu halde 14 - nisanda erkenden Vaags Fiyort'una

vardı. İlk yer olarak bu subaylar Fiyort'un batı kıyılarındaki Harstad'a gittiler ki; burası ordu üssü olacaktı. General oranın yerli makamlarile görüşerek general Fleischer emrindeki altıncı Norveç tümeninin, Narvik'in kuzey doğusundaki Bardu dolaylarında yayılmış olduğunu öğrendi. Bundan sonra heyet içerilere gitti ve Skoç muhafızları da Norveçli kıt'alarla beraber çalışmak üzere «Sag» Fiyort'undaki Salangen yakınlarına çıkarıldılar.

131 — General Mackesy'in Scapa'dan ayrıldığı ayni zamanda Lord Cork da seferî kuvvetin denizdeki komutasını almak üzere Aurora kruvazörü ile Rosyth'den denize açıldı. Lord Cork: «Londradan ayrılırken edindiğim intiba, pek açık olarak şudur ki: Krallık hükûmeti, düşmanın Narvik'ten mümkün olan en kısa bir süre içinde çıkarılmasını istemekte ve benim de bu sonucu elde etmek üzere çok çabuk davranmam gerekmektedir.» demesine rağmen, evvelce tanışmadığı cihetle General Mackesy'le buluşmak amacile evvelâ Harstad'a gitti. Bununla beraber 14 - nisan günü Aurora kıyılara yaklaşırken, o sırada Warspite'e ve bir kısım muhriplerle Vest Fiyort'ta bulunan Amiral Witworth'dan bir haber geldi. Bu haberde Amiral Witworth, Narvik'teki Alman kuvvetlerinin, belki de hafif topçusu bulunan 2000 kişilik kadar bir kuvvet olduğunu bildiriyor ve bir gece evvel Almanların «tamamile yıldıklarına dair» görüşleri üzerinde şu suretle kuvvetle duruyordu: «Narvik'in çıkarma sırasında ciddî bir mukavemeti raslanma korkusu olmaksızın direkt bir taarruzla alınabileceği inancasındayım. Gerekecek esas çıkarma kuvveti ufak bir kuvvet te olabilir. Ancak bu kuvvet (kendi filosu) veya buna benzer kuruluşta bir filo tarafından desteklenmelidir.»

Bunun üzerine Lord Cork; Southampton kruvazörüne o gece Skjel Fiyort'ta kendisine ulaşması emrini verdi. Lord Cork, Narvik teşebbüsünün: Ertesi sabah Southampton'dan alınacak 350 İskoç muhafızı ve bütün büyük gemilerden ayrılacak bir deniz eri ve deniz piyade kıt'ası ve Penelope ile Skjel Fiyort'ta onarım yapan muhriplerden alınacak deniz erlerile yapılmasını düşündü ve generale şu haberi gönderdi:-

«Dünkü 13 - nisan günü Narvik'te verilen başarılı deniz savaşı dolayısile düşmanın iyiden iyiye yıldığı görülmüş olduğundan, düşmanın kendisini toparlamadan evvel bu durumdan her cihetle istifade etmemizi düşünüyorum. Eğer bu gece «14 - nisan» Warspite'den alınan habere bağlanır ve uygun bulursanız, yarınki pazar sabahı aydınlıkta Narvik'e, halen Southampton'de bulunan kara kuvvetile; Aurora ve muhriplerden asker çıkarılmasını fazlasile arzu ediyorum. Himaye ateşi kruvazörler ve muhriplerden sağlanabileceği gibi şayet isterseniz deniz erleri ve deniz piyade çıkarma partisi olarak 200 kişilik bir müfreze ile de yardım edebilirim.»

Fakat bu plân üzerine birşey gelmedi. Norveçe özel olan telsiz şartları yüzünden, Southampton, Lord Cork'un ilk haberini öğleden sonraya kadar alamadı ki; bu sırada da Southampton'daki kıt'alar harp dairesi tarafından, ordu için ortaya konulmuş ilk hedeflerden biri» gereğince Norveçlilerle birlikte çalışmak üzere karaya indirilmiş bulunuyordu. «ve» diyor Lord Cork: «14 gün ve 2341 saatli Admiraltı telsizinin alınmasile deniz kuvvetlerile yapılabilecek herhangi bir teşebbüs fikrinin yürütülmesi artık güçleşmiş oluyor ve bu telsizde: Sizinle generalin beraber bulunup beraber hareket etmeniz ve birlikte konuşulmadıkça hiçbir taarruzda bulunulmamasını kesin olarak gerekli görüyoruz. deniliyordu.» Bu sebeple geceleyin Aurora, Vaags Fiyort'una yol aldı.

132 — Kıt'aların büyük kısmı ertesi gün (15 - nisanda) geldi ve gelirken sabahleyin And Fiyort'u ağzının dışarısında Aurora'ya rasladı. Gelenler: 24 üncü tuğay olup: 1. Irlanda muhafızları 2 nci güney Gal sınırlıları ve 1. Skoç muhafızların kalanlarından mürekkep idi. Bu kıt'alar üç büyük taşıt gemisi içinde geliyorlar, yanlarında Protector ağ dökücü gemisi, Vindictive onarım gemisi ve konvoy görevi yapan Valiant ile 9 muhrip bulunuyordu. Ufak Harstad limanının dar bir ağıza malik olmasından, taşıt gemileri Fyort'un 10 mil ara ile karşılıklı bulunan 2 ada arasındaki Byden kanalına demirliyecekler ve askerlerle malzemeyi buradan muhripler ve yerli araçlar alarak, üsse götüreceklerdi. Ancak bunlar daha Vaags Fiyort'a gelmeden «bir kara gözcü postası» orada bir denizaltı bulunduğu raporunu verdi. Bunun üzerine konvoy And Fiyort'ta kaldı ve bu sırada Fearless ve Brazen gemileri de içeri girerek denizaltıyı tahrip ettiler. Muhripler, denizaltı gemisinin hemen bütün mürettebatını kurtardılar ve Norveç istilâsında Alman denizaltılarının tam bir konuşunu gösterdiği anlaşılan bir evrakı ele geçirdiler. Konvoy bundan sonra içeri girerek öğleden sonra ve ertesi gün kıt'a ile malzemeyi karaya indirdi. Alman uçakları gemileri gerek demir yerinde ve gerekse Harstad'dan geçerken, Namsos ve Lillesjona kıt'alarına yaptıkları gibi tâciz ettiler. Maddî bir zarar olmadı fakat general, çıkarma «harekâtını komplikeleştiren» bu taarrruzlara karşı, kendi kuvvetlerinin hiçbir savunması olmadığını işaret ediyor.

133 — 15 - Nisan günü Vaags Fiyort'una çıkarma yapılırken Albay De Salis, Faulknor ve Zulu ile Narvik limanı ve Rombaks Fiyort'unu keşfediyor, iki muhribi de Amiral Witworth: Vest Fiyort'ta çalıştırıyordu. O gece Albay De Salis şu fikirde olduğunu işaretle bildirdi: Narvik üzerine kuzey doğudan ilerlemek üzere Rombaks Fiyort'una yapılacak bir çıkarma, sabit savunma tertiplerinden; karşılık görmiyeceği gibi muhriplerin topçu atışile de himaye edilebilir. Lord Cork bir gün evvel yapılamıyan plânına üzülürken buraya 16 günü bir hücumda bulunmağı tasarladı; başarının talihi, büyük çapta olarak Amiral Witworth'ın düşman mane-

viyatına etki verecek hareketine ve gemi toplarının piyadeyi himaye edebilmesine bağlı idi, çünkü; Almanların elinde belki de Britanyalılar sayısında asker olduğu kadar, Norveçlilerden alınmış oldukları anlaşılan birkaç top bulunuyor ve halbuki Britanya kıt'aları elinde hiç topçu kuvveti bulunmuyordu.

134 — General Mackesy kendi görüşlerini son raporunda şöyle belirtiyor:

«14 - Nisan ve sonraki günlerde Narvik'in kendisi üzerinde elde edilen bütün sağlam bilgiler şu gerçeği ortaya çıkarmıştır ki; 13 - nisanda yapılan deniz savaşı, hiçbir yönden garnizonunu bir kül olarak maneviyatça sarsmamıştır. Son alınan istihbarat raporlarının tamamile teyit ettiğine göre, garnizonun gerçekte batan gemilerden gelen 1000 kadar iyi savaşkan askerle artmış olması muhtemeldir.»

Ve tekrar:-

«Memleket dört kademden daha derin olmak üzere karla örtülü idi; hattâ deniz seviyesinde bile birkaç kadem kar vardı. Tipi ve kar fırtınaları ve acı rüzgârlar ve pek alçak gece sühunetleri olağan şeylerdi. Gerçekten mayıs ortalarına kadar mükemmel dağ erleri olan Fransız Alp avcıları bile, donma ve kar körlüğünden şiddetle acı çektiler. Ski ve kar ayakkabıları ile teçhizatlandırılmamış ve bu işte yeterlikli olmıyan kıt'alar kesin olarak asla taktik harekât yapamazlardı. Hava dolayısile bir saçakaltı bulmak hayatî bir önem taşıyordu.» «Düşmanın Narvik'i oldukça büyük kuvvetlerle tuttuğu az sonra belirdi. Var olan bütün savunma tertibatı Norveç garnizonu tarafından el sürülmeden Almanlara devredilmişti. Kendi yaptığım bir keşif bana şu inancayı verdi ki; topoğrafya şartları savunmaya müsaittir ve yüksek karlarla, bulunan hava şartları devam ettikçe ve kendi kuvvetlerim çıkarma araçları, tank, kâfi topçu himayesi, yeter uçaksavar savunması ve hava harekâtından mahrum kaldığı sürece: Düşman zoru karşısında kalan bir çıkarmanın, kesin olarak, sözü bile edilemezdi. Problem gerçekte yalnız bir çıkarmadan ibaret olmayıp bunu sonunda sayılı millerce öteye bir ilerlemeye ulaştırmak meselesi idi. Bununla beraber arazinin şekli dolayısile gemi toplarile himaye birinci millik ilerleme süresinde bile kabil olamazdı.» «Bu sebeple, ilk amacımın Narvik'in kuzey ve güneyindeki Oijord ve Ankenes yarımadalarını sağlıyarak, gerektiği zaman buradan düşman savunmasına görerek ateş edebilmek olduğuna karar verdim. Her iki yarımada da düşman tarafından tutulmakta idi.»

General, bundan başka, diyor: Kıt'alar: «Dost elinde bulunan ve teşkilâtlandırılmış bir limana, barış içinde bir indirme yapmak üzere bindirilmiş olup, faal bir harekâta birkaç gün için hazır olamıyacaklardı.» Dahası var: Lord Cork, 15 - nisan günü generalle ilk buluşmasını yaptığı vakit onun aldığı emri «duymakla hayrette kaldı.» Lord Cork diyor ki: Meğer

generalin aldığı emirde: «İngiltereden hareketinden az evvel herhangi bir zorla çıkarmaya teşebbüs fikri asla kabul edilmiyormuş. Böylece generalle ben birleşik krallığı isteklerin ne olduğu hakkında taban tabana zıt iki ayrı görüşle terketmişiz.» diyor.

135 — Lord Cork âni bir taarruz düşüncesinden vazgeçti ve bunu da 16 günü rapor etti. Bunun üzerine Admiraltı hem «kısa zamanda bir ele geçirme» nin önemi üzerinde durdu ve hem de ayni zamanda, her nekadar görünüşte oraya, yani Narvik'e gönderilmek üzere ayrılmışlarsa da, belirli bazı Alp avcı taburlarının gelemiyeceklerinden; Warspite ile bazı muhriplerin az sonra başka yere istenileceklerinden ve Almanların garnizonlarını havadan takviye edip malzeme göndereceklerinden ikaz etti. Fakat Lord Cork şimdi kendi kendine: «Son kozun kaçırılmış olmasının» kar içinde yenilgiyi mukadder kıldığını görüyordu. Lord diyor ki: «Ben bunu şahsen denedim ve bir deniz piyade takımımızı da ayni deneme için karaya çıkardım, ve anladım ki; bele kadar kara batmak işten bile değildir ve herhangi bir ilerleme bitkinliği muciptir.» Lord direkt bir saldırış yerine, neticede düşman şehri boşaltır veya onu teslimine yol açar «düşüncesile» Narvik'in denizden bombardıman edilmesini teklif etti. Eğer bu da başarı sağlamazsa - ve öyle olmuştur - havanın düzelmesini beklemeleri gerekecekti. Generalin plânında sözü geçtiği gibi limanın iki yanında birer basamak sağlamağa adım olmak üzere 19 - nisanda Irlanda muhafızları Ofot Fiyort'un kuzey kıyısı üzerindeki Bogen koyuna ve güney Gal sınırlıları kıt'ası da bir hafta sonra güney kıyılarındaki Ballangen'e gönderildiler. Avcılara gelince General Mackesy bunların gönderilmeyişini protesto etti ve bunlar olmazsa «düşmandan belirli bir şekilde zayıf» kalınacağını söyliyerek yerlerine başka kıt'alar rica etti. Fakat harp dairesi, gönderecek başka kıt'a kalmadığını bildirdi 20 - nisanda da hükûmet Lord Cork'u seferin yüksek komutanlığına atandırdı. [1]

136 — Bombardıman 24 - nisanda yapıldı. Bu zamandan evvel ve sonra ayrılmış bir gemi grupu da Ofot Fiyort'ta düşmanı devamlı ve fakat küçük çapta olmak üzere tâciz etti.

Bu hizmetin 16 - nisanda General Mackesy'nin bilhassa Narvik'in 15 mil kuzeyinde Gratangen'de olmak üzere Herjangs ve Rombaks Fiyortunda Almanların ileri yayılmış muharebe karakollarına ikmal yapan gemilerin tahribini rica etmesi üzerine, kurulmuş olduğu gözüküyor. Bu hizmeti Lord Cork Amiral Witworth'a havale etti. Amiral, çalışan araçlara, iskelelere ve Fiyort içinde ve yakınındaki köprülere, Narvik'teki ticaret gemileri de dahil olmak üzere, kruvazör ve muhriplerin kullanılması gerektiği fikrinde idi. Narvik'teki ticaret gemileri: «13 - Nisanda

[1] General Mackesy'nin harp dairesine protesto telsizi 17 gün ve 2105 sayılıdır. O zaman «Rupert» e katılamıyan Fransız kıt'alarının, General Audet'in Namsos'a aldığı kıt'alar olması lâzımdır.

yüzer bir halde bırakılmış, çünkü; Narvik limanını hemen derhal ele geçirileceği sanılmıştı.» İz'aç için o gece Albay De Salis, bir muhrip takımına komuta etti. Bundan sonra Albay Hamilton, Aurora kruvazörü ve bir miktar daha muhriple geldi. - İşte 20 - nisanda bu Aurora gemisiledir ki; General Mackesy yukarıda 134. üncü maddeye bir eşi çıkarılan raporundaki keşfi yapmıştır. 17 - Nisan günü anavatandan gelen Enterprise gemisi de bu keşiften sonra Albay Hamilton'a katıldı ve gemiler 21 günü bir demiryolu köprüsünü tahrip ederek ertesi gün de bunun üzerindeki düşmanı sıkıştırmak» üzere Narvik'i ateş altına aldılar. Albay Hamilton verdiği raporunda: Emrinde bulunan 2 kruvazörle · 5 muhripten «1 kruvazör ve en az iki muhribin gece gündüz devamlı olarak karakolda bulunduğunu ve çok defa da tekmil gemilerin bir ande kullanıldığını» bildiriyor. Mayıs ayı başlarında Resolution gemisi de bu grupla birlikte çalıştı ve bu ayın ortalarında Amiral Vivian, Albay Hamilton'u, Coventry gemisile ve bir müddet için de Cairo gemisile değiştirdi. Ancak bu gemilerin daha başka görevleri de olduğundan bunlar Albay Hamilton'un kruvazörlerinden daha az bir süreyi Fiyort'ta geçirdiler. Grup, suda yapılan nakliyatı durdurdu ve Ankenes yakınındaki kıyı boyunda bulunan güney Gal sınırlılarile birlikte çalıştı. Bunlar iskele ve köprülerdeki Alman kıt'a toplantılarına, cepane ambarlarına ve top mevzilerini ateş altına aldılar. Gemiler düşmanın havadan insan ve malzeme taşımalarını durdurmak için çalıştı ise de başarı vermedi. Arasıra muhripler dışarı uzanan Fiyortlarda denizaltı aradılar ve muntazam denizaltı karakolu yaptılar. Almanlar, başlıca havadan karşılık veriyorlardı. Generalin de içinde bulunduğu sırada Alman uçaklarının bir teşebbüsü başarı sağlıyamadı ise de sonradan «her gün ortalama olarak bir hücum» yaparlarken Alman uçakları 4 - mayısta Grom'u batırdılar ve 7 - mayıs günü Aurora'nın bir taretini hareket dışı çıkarttılar ve diğer bir iki gemiyi de hasara uğrattılar.

137 — Şimdi 24 - nisana geçiyoruz. Lord Cork forsunu; ayın 20 sinde güney Norveçten gelen Effingham kruvazörüne çekmiş olup, General Mackesy ile 24. tuğay K. Frazer beraberinde bulunuyordu. Taarruz edecek diğer gemiler: Warspite, Aurora, Enterprise ve Zulu idi. Bu sırada Vindictive kruvazörü de Bogen'den Irlanda muhafızlarını almış ve topçu muharebesi bir fırsat verecek olursa, bunları karaya çıkarmağa hazır bulunuyordu. Kuvvetli bir kar fırtınasile puslu olan hava, Furious gemisinden kalkacak uçakların himaye yapmasına engel oldu ise de, Alman uçaklarının taarruza ara verilmesini mucip olamadı. İlk önce 40 dakikalık bir süre için, Aurora ve Zulu, Rombaks Fiyort'ta taarruza uğradı ve bundan sonra gemiler Herjangs Fiyort'taki düşman mevzilerile savaşa girişmek üzere buraya gittiler. O vakit saat 0700 sıralarında diğer üç gemi de Amiral Witworth'un anlatışına göre, Narvik dolaylarındaki «duran savunma alanları» na taarruz ettiler. Ancak Lord Cork'un ümitleri: «İklim

şartlarının . . . bir çıkarmaya tamamile mâni» olmasından suya düştü. « Az bulunan görüş imkânları bombardımanla elde edilen sonuçların tahminine tamamile engel oldu» ve sonradan görüldüğüne göre taarruz «oldukça büyük etki gösterdi ise de» Almanların «hiçbir alâmet teslim olacağını göstermiyordu.» Esas bombardıman 3 saat sürmüştü. [1]

138 — Bu işten sonra Amiral Witworth, Warspite muharebe gemisile doğruca anavatana gitti. Ertesi gün bu geminin yerine Resolution geldi ve 18 - mayısa kadar orada kaldı. Bu günlemeçte Lord Cork bu gemiyi: «Devamlı bir bombardımana maruz bırakmaktan sakınmak» maksadile anavatana göndermiş ise de 10 günlük bir müddet için elde tutulmasını da rica etmiştir. Gemi Tjeldsundet'de yattığı sıralarda bir bomba ile hafif olarak hasar görmüştü. Furious uçak gemisi de nisanın son haftasında anavatana gitti. Bu geminin iş görebilecek durumda ancak 8 uçağı bulunuyor ve bundan başka ayın 18 inci günü gemi Tromso yakınlarında çalışırken, havadan yakın düşürülen bir bomba geminin ana makinesini hasara uğratmış bulunuyordu. Southampton kruvazörü nisan ayı sonunda Aandalsnes'deki seferî kuvvetin çekilmesine yardım etmek ve sonra onarıma girmek üzere ayrılmıştı. Bu gemi Narvik grupu gemilere, mayıs sonlarına doğru gelip katıldı. Amiral Cunningham evvelce gördüğümüz gibi Namsos'dan çekilişe komuta etmiş ve sonra Devonshire'le Tromso dolaylarına gelmiş olup, 19 - nisandanberi Devonshire ve Berwick'le anavatana hareket etmiş bulunuyordu. Narvik muhripleri sürekli olarak değişiklik gösterdi. Konvoy getiren muhripler eskilerin yerine göreve veriliyordu. Sir Charles Forbs ile birlikte yapılan bir tertibe göre Narvik'te yarısı Vest Fiyort ve yarısı da Vaags Fiyort'ta bulunan 10 gemilik daimî bir filotillâ ile büyük muharebe gemilerinin perdeliğini yapmak üzere diğer muhripler bulunuyor ve mayıs ortalarına kadar genel olarak hepsi hepsi 15 kadar muhrip bulunuyordu. Diğer yönden Almanya, Hollandayı çiğnediği vakit Admiraltı: «Şimaldenizinin güney kesiminde ek bir muhrip kuvveti toplamak gerekçesi bakımından» Norveçten muhrip çekti ki; böylelikle tutarı muhrip sayısı 8 e düşmüş oldu. Muhripler hep meşgul bir ömür geçirdiler. Meselâ; Electra'nın 5 - mayısta kâğıda geçirdiğine göre: 3 - Nisandan bu günlemece kadar ancak bir defa yarım saatten fazla sürecek bir hareket hazırlığı durumunda kalmış, olup Fame gemisinin raporunda: Ana makinelerinde 10 - mayıstan 8 hazirana kadar stim bulunduğunu gösterir.

139 — Harp gemilerinin bu azalmasına karşılık, kara kuvvetlerinin kuvvetinde bir artış vardı. 27 - Nisanda 3 Alp avcı taburu Narvik'e geldi: Bunlardan iki tabur Narvik'in kuzeyinde Norveçlilerle beraber çalışmak üzere Gratangen ve 3 üncü tabur da Ballangen'den gelen güney Gal

[1] Bombardıman sırasında Warspite, Hostile, Havock, Hero ve Foxhound perdeliyordu. Electra, Vindictive'nin yanında kaldı.

sınırlıları ile birleştirilerek Ankenes yarımadasına gönderildi. Bir hafta sonra: Bir yabancı Lejyonla 4 Romen Lejyonu geldi: Bunlardan yabancı Lejyon Ballangen yakınlarına gönderildi, Polonya taburları da ihtiyat bulunacağı yeri aldı. Piyadeden başka, Fransızlar 12 sahra topu ve 10 ufak tank getirdiler. Bundan başka, nisan sonunda kendilerine «çok lüzum» hissedilen birkaç motorlu çıkarma aracı yetişti ve bunlarla Norveçe çıkarılan İngiliz kıt'alarının deniz topçusundan ayrı olarak yegâne sahra topçusu olan bir batarya 25 librelik top geldi. Ordunun gerek Fransız gerekse İngiliz kıt'aları nisan ayında birkaç zayıf uçaksavar topu da aldılarsa da ağır toplar ilk piyade kıt'alarının varışından 3 hafta geçene ve 6 - mayıs oluncaya kadar gelmedi.

140 — Yeni kıt'aların gelişi - ve karların çözülmesi - ile beraber Lord Cork yeniden Narvik'e taarruz plânlarına döndü. 28 - Nisanda Fransız kıt'alarının komutasını almak üzere gelen ve sağlam yürekli bir zat olan General Bethouard, Fransız kıtaatına komuta etmek üzere Namsos'tan gelmiş ve Amiral kendisine ayni gün kendisine Codrington gemisinden araziyi göstermişti. Codrington gemisi K. Albay Greasy, gemi, keşif esnasında Narvik yakınlarındaki Alman topçu mevzilerine ateş açtığı cihetle şöyle belirtiyor: «Bu, bir muhribin birleşik forsla ilk savaşma fırsatı» olmuştu. 1 - Mayısta Lord Cork: «Olaylarla sıkı temasta bulunmak için» bir kere daha Ofot Fiyort'a gitti ve bu esnada sancak gemisi olan Effingham, Resolution, Aurora ile birlikte, Beisfjord ve Ankenes dolaylarındaki Alman mevzilerini, yarımadadaki sınırlıların ilerleme çalışmalarına yardım için bombardıman etti. İki günün hâsılası, aşikârdı ki; 8 günü Narvik'e İngiliz kıt'aları tarafından yapılacak direkt bir taarruza hazırlanmaktı. Sonradan bu plân terkedilmekle beraber, bunu Bjerkvik'i zaptedip, Almanları bu köyden temizlemek için yabancı Lejyonun Herjangs Fiyort'una çıkarılması plânı takip etti ki; bu işler olurken de avcılarla Norveçliler, Gratangen yolundan Elvenes üzerinden Graesdalen vadisi yolu ile daha doğuya taarruz ederek, bundan sonra Oydejord üzerine yürüyeceklerdi. Bu arada orta Norveçten çekilmedenberi İngiltere hükûmeti Narvik güneyindeki Bodo, Mo ve Mosjoen'e, düşmanın kara, deniz veya havadan kuzeye doğru ilerlemesine mâni olmak maksadile, ufak kıt'alar göndermekte bulunuyordu. 7 - Mayısta hükûmet Lord Cork'u, bu bağımsız birliklere nezaret etmek görevini verdi ve Lord da bunları kendi kıt'aları ile takviyeye mecbur oldu. Nisan sonuna kadar Bodo'ya İskoç muhafızlardan bir bölük, esasen gittiği gibi, bu taburun diğer bölükleri de 4 sahra topu ve dört hafif uçaksavar topu ile 12 - mayısta Mo'ya çıkarıldı ve neticede esas sahnedeki İngiliz piyadesinin kalanları dış karakolları kuvvetlendirmek üzere ayrıldı. Bunların geçirdikleri durumlar, gelecek bölümlerde anlatılacaktır.

141 — Herjangs Fiyort'a yapılan çıkarma 13 - mayısın ilk saatlerinde

vukua geldiği gibi, bu görevde, şu gemiler hizmet ettiler: Effingham, Resolution, Aurora, Somali, Havelock, Fame, Wren, Basilisk, Vindictive ve Protector. - Ayrıca iki balıkçı gemisi, 4 hücum dalgası çıkarma aracı, 3 motorlu çıkarma vasıtası. Bunlar, Lejyonu yüklemek üzere bir gün önceden Ballangen Fiyort'u yakınında toplandılar ve gece yarısında 20 mil uzaklıktaki maksut yerlerine varmak üzere saat 2100 sularında harekete geçtiler. General Bethouard, General Auchinleck gibi amiralle birlikte Effingham gemisinde olup, General Auchinleck de ayın 11 inde General Mackesy yerine geçmek üzere anavatandan gelmiş bulunuyordu. Birinci taburdan 120 kişilik bir öncü kıt'ası, tekmil bu geçiş seyrini, kendi makinesile hareket eden 4 çıkarma aracında yaptılar ve 1500 kişilik piyadeden kalanı, Vindictive ve Protector'de ve iki kruvazörde seyahat etti ki; bunlar sıra ile gemi filikaları ve hücum dalgası çıkarma araçları ile karaya çıkarılacaklar, ayni zamanda Resolution'da götürülen 5 tank ta, çıkarma vasıtaları ile karaya atılacaktı. Balıkçı gemilerinin görevi, motorlu çıkarma araçlarını Fiyort'a yedeklemek ve ondan sonra dışarıda denizaltılara karşı karakol yapmaktı. Bu suretle diğer görevlerden serbest kalan muhripler, kıyıdan birkaç gomina uzakta bulunan mevkilerden top ateşi ile askerleri himaye edecekler, büyük gemiler ise daha dış tarafta bulunacaktı. En nihayet Ark Royal'ın uçakları tarafından, gemi ve kıt'alar için av himayesi, düşman mevzilerinin keşfi ve bombardıman taarruzları yapılacaktı ki; bu gemi, ayın altısındanberi, kıyı açıklarında çalışmakta bulunuyordu. [1]

142 — Önce 3 tank çıkarılacak ve bunu, o vakte kadar çıkarma araçlarında bulunan öncü kıt'ası takip edecek ve sonra «sancak gemisinden emredildiği vakit te» ilk taburun kalanı, 350 si harp gemileri vasıtaları veya 120 si hücum dalgası çıkarma araçlarında bulunan dalgalar halinde, kâmilen Fiyort'un nihayetindeki Bjerkvik yakınına çıkarılacaktı. Daha sonra ikinci Tb. da, en başta iki tank olmak üzere ayni şekilde kıyıya, fakat, ilk taburun çıktığı yerin 1 mil kadar sağındaki Meby'ye çıkarılacaktı. Lord Cork'un asıl emrinde: «Yaklaşma esnasında, kuvvetler üzerine düşman tarafından ateş açılmadığı veya kuvvetler gemi veya uçaklar tarafından görülmedikçe, çıkarmadan önce bir bombardıman yapılamıyacağı» tasrih edilmişti. Bu sebeple Resolution, gemisi kruvazörler ve tekmil 5 muhribe de kıyı önleri boyunca hedef bölgeleri tahsis edilmiş, hedefler başlıca: Plâjlar üzerindeki ve meskûn yerlerin gerisindeki ormanlık yamaçlardaki, yuvalar içinde bulunan makinelitüfekleri teşkil etmiş olup, emirde şöyle deniliyordu: «Bu bölgedeki hedefleri tesbit etmek için her

[1] Kıt'aları Ballangen yakınlarındaki gemilere vermek için yerli araçlar düşünüldü ise de, bu araçların kâfi olmadığı anlaşılınca, muhripler bunlara yardım zorunda kaldı. Büyük deniz mühendisi Sir William White olsa, buna yük arabasına koşu beygiri koşmak, tâbir ederdi.

gayret sarfedilmeli, fakat amaç, muhtemel düşman mevzilerine azamî kesafette bir ateş sağlamak olduğu cihetle, hedefleri tesbit etmek için de ateş geciktirilmemelidir.» Lord Cork, sonradan bu plânı öndeki muhripler için tadil etti ve bunların iskele önlerindeki mevkilerine varır varmaz» başka bir emir beklemeden ateş açıp, Bjerkvik'deki tekmil binaları, bunlardan bilhassa çıkarma plâjına yakın bulunanları tahrip etmelerini ve şayet, kıt'aların binaları terkettikleri görülürse, tercihan bu kıt'alara ateş edilmesini» emretti. Kıt'aları çıkarmadan sonra ve arazi içerlerine hareket ettikçe, desteklemek üzere, ateş kontrolü için, ikinci dalga ile birlikte, kıyıya bir deniz topçu ateş idare subayı çıkarılacaktı.

143 — 12 gecesi yarısında, gemiler tam zamanında mevkilerine vardılar ve derhal Somali, Havelock ve Fame gemileri Bjerkvik önlerindeki köye ateşe başladıkları gibi, Resolution da tankları hisa etti. Effingham ve Aurora, o ane kadar yedekte bulundurdukları botları serbest bıraktılar. 15 dakika süren ilk bombardıman, binaları ateşe verip cepane stoklarını infilâk ettirmekle beraber, Almanlar, makinelitüfeklerile karşılık vermeye devam ettiklerinden, amiral, 13 günü, saat 0100 e kadar süren umumî bir bombardıman yapılmasını emretti. Bundan sonra ilerliyen aydınlıkta, tanklar, öncü kıt'alar ve açık vasıtaları ile ikinci dalga kıyıya gittiler ve bunları plân gereğince ilk taburun kalanları takip etti. Taburun büyük kısmı, sola ve Bjerkvik'in bir mil kadar batısındaki Haugen yakınlarına toplanarak çıkmak zorunda kaldı ve tanklardan yardım görmekle beraber, Lejyonerler az sonra geriye doğru yol bulmağa ve avcılarla birleşmek üzere Elvenes yolu boyunca kuzeye ilerlemeye başladılar. Gemiler ateşlerini, Wren gemisinin dediği gibi bir «Sürgü ateşi» halinde kıyı içerlerine kaydırdılarsa da, saat 0100»da ikinci tabura yol hazırlamak vaktine kadar, bu ateşi kestiler. Düşman ateşi, bu son kıt'aları da, diğer daha iyi bir çıkış mevkii bulmağa zorladı. Üzerlerinden gemi mermileri geçerken, bu kıt'alar saat 0300 sıralarında daha ziyade Meby mevkiinin güneyine çıkmağa başladılar ve Mebyfjeldet dağının dibindeki Elvegaarden'i ele geçirmek için, kuzey doğuya doğru ilerlemeğe çalıştılar ve kıyı boyundaki Oydejord'a giden yolu temin ettiler - Bunlardan iki tankı, diyor bir Lejyon subayı: «Kardan ârî bulunan tarlalar ortasında daima ateş saçarak, köpek yavrusu gibi koşuşuyordu.» Saat takriben 0600 da General Bethouard, kıyıya çıktı. Az sonra Lord Cork ve General Auchinleck, Effingham gemisinde oldukları halde Harstad'a döndüler ve son kıt'aları çıkaran büyük gemiler de kıyıdan ayrılırlarken, muhriplerin bazıları, taarruzu desteklemek için çıkarma yerinde kaldılar. Günün sonraki saatlerinde Lejyona katılmak üzere Bogen'deki Polonya taburu da karadan geldi.

144 — Taarruz böyle inkişaf etti ve Lejyonerler pek az bir kayba uğradılar. Gemi toplarının bu sonuca nekadar yardım ettiğini kıt raporlardan çıkarabilmek güçtür. Havelock gemisi komutanı Albay Stevens

şunları belirtiyor: «Düşman makinelitüfek mevzileri, birkaç atım 4.7 pusluk mermiden sonra derhal, fakat geçici olmak üzere susturuluyordu. Bu makinelitüfek mevzileri iyi gizlenmiş ve muhtemelen bir tüfek kadar kolaylıkla alçalış ve yükseliş alabilen otomatik makinelitüfeklerle donatılmıştı. «General Auchinleck, bombardımanın ağır olduğunu ve çıkarmanın düşman makinelitüfeklerinden « oldukça büyük mukavemet» görmesine rağmen, tamamile başarılı olduğunu söylüyor. General şöyle devam etmektedir: »Her nekadar ben bir seyirci durumunda bulundumsa da «tekmil harekâtın tasarlanması ve tekmil ilgililer tarafından yapılış şeklinden dolayı takdirlerimi ifade etmek zorundayım. Fransız Lejyonunun görevseverlik ve kifayeti, bilhassa göze çarpıcı idi.. Çıkarmanın düşman uçakları tarafından müdahale görmemesi, hemen hemen kesin olarak, o zamanlar hüküm süren hava şartları dolayısile olmuştur. Bu sırada elde, düşman hava hücumlarına karşı koyacak bir karada üslenmiş havacılık bulunmadığı gibi, bir bombardıman akını, harekâtı, pek âlâ, başarıdan başarısızlığa çevirebilirdi.

145 — Ark Royal'ın uçaklarına da hava şartlarının tesiri oldu. 12 akşamı Ballangen dolaylarında bindirilen kıt'alar üzerinde, bir zamanda 3 av devriye yapmakla beraber, saat 2200 de bulutlar 500 kademe alçalınca, karakoldan vazgeçmek icap etti. Yeniden 13 günü saat 0200 den önce uçuş yapılamadı ki; bunun da mânası, çıkarmalara ilk av devriyesinin ancak ikinci tabur karaya giderken, gelmesi demek olduğu gibi, bombardıman uçakları da Lord Cork'un karaya çıkılırken yapılmasını arzu ettiği Bjerkvik 3 mil doğusundaki Hartvig gölü yakınlarındaki mevzilere yetişmeye vakit bulamadı ve - bunun yerine sabahleyin daha geç olarak uçaklar Narvik'ten sıra ile 9 ve 12 mil uzakta bulunan Sildvik ve Hunddalen dolaylarındaki demiryoluna taarruz ettiler. Alçak bulutlarla sis, kifayetli bir keşfi imkânsız kıldı. Müteaddit uçaklar, gemilerine dönmelerine engel olan koyu sis yüzünden, çeşitli görevlerini ifadan sonra, Vaags Fiyort'a inmek zorunda kaldılar. Diğer yönden, her iki günde de hiçbir Alman uçağı görünmedi ve çıkarmadan sonra Lord Cork, Ark Royal'daki Amiral Wells'e şu telsizi verdi: «Bu sabahki yakın desteklemeniz dolayısile pek çok teşekkürler. Uçaklarınızı görmek ferahlık verici oluyordu.» [1]

146 — Fransızlar kısa zamanda Oydejord'u işgal ederek, Rombaks Fiyort'unun kuzeyine hâkim olmağa yöneldiler. General Auchinleck şunu tebarüz ettiriyor ki: Bu kıyılara malikiyet, daha geniş mikyasta çıkarma yerleri seçmek ve «makinelitüfeklerle kuvvetle savundurulduğu bilinen tehlikeli plâjlardan» sakınmak imkânını verecektir. Ayni zamanda Fran-

[1] Lord Cork'un öğleden evvel uçak istemesine karşılık, Ark Royal 12 akşamından önce av ayıramazdı. Zira, bunlar Skjel Fiyort'taki geçici onarımından sonra yedekte anavatana götürülen Penelope'ye ve o gün Mo'ya çıkarılan kıt'a konvoyları ile Enterprise gemisine himaye yapmakta bulunuyorlardı.

sız sahra toplarının çıkarmayı desteklemesine, çıkarma araçlarının «Ofot Fiyort'tan gündüzün düşmanın gözü önünde toplanması» yerine, bunların, muvasalat yerlerine, 1 mil mesafede bulunan bir yerde gizlice toplanmalarının bir dereceye kadar baskın da temin etmek imkânı olacaktır. Vest Fiyort'ta istasyoner bulundurulan gemiler, Fransız kıt'alarının arazi kazanmasında onlarla beraber çalıştılar ve Fame gemisi komutanı Binbaşı Walter 150 Alp avcısını, boğaza olan yarı yoldaki Lilleberg'e götürdü ve 21 günü bunları balıkçı araçları ile küçük koya çıkardı, Cairo ve büyük Fransız muhribi Milan, destekleme için Fiyort'un iç tarafına girdi ve avcılar, diğer Fransız askerleri ile birleşerek, doğuya doğru ilerlediler. Narvik'in diğer tarafında bir Polonya taburu, güney Gal sınırlılarının Bodo'yu takviye etmeleri ve kendilerinin de Beisfjord nihayet tarafına doğru taarruza hazır bulunabilmeleri için, bu Gal sınırlılarını, Ankenes yarımadasından değiştirdiler.

147 — Daha ziyade orduyu ilgileyen Narvik taarruzu, küçük Lilleberg seferinden bir veya iki gün sonra vâki olabilirdi. Fakat hava tehlikesinin Bjerkvik çıkarmasındaki şanslı güne zıt olarak Ark Royal'ın birkaç uçağının, bu geminin 21 - mayısta anavatana dönmesine kadar geçen fedakâr gayretlerine rağmen arttığı görülmüştü. Bjerkvik olayından 15 gün sonra, Alman uçakları, 12 den fazla harp gemisi, taşıt gemisi ve malzeme gemisini, iptida, Chrobry gemisinden başlamak üzere batırdı veya hasara uğrattılar ki; Chrobry'nin hareket dışı kalması ayın 14 üne raslamış olup, gemi bu sırada, Irlanda muhafızlarını Bodo'ya götürmekte bulunuyordu; Chrobry, batırılmak zoru hissedildiği gibi, sözü geçen batan veya hasarlı gemilerden sonuncusu olan Curlew'de uçaklar tarafından ayın 26 ncı günü Tjeldsundet'de batırılmıştır. Bu sebeple Lord Cork'la generaller, taarruz için yeterli bir himayeye mazhar olmaları gerektiğine karar verdikleri gibi, amiral de aynen şöyle diyordu: «Hava şartları öyle olmalı ki; ya bu şartlar, havadan gelecek tehlikeyi tamamen ortadan kaldırsın; veya, büyük mikyasta azaltma ihtimali olsun; veyahut ta bizim üzerimizde kifayetli bir av himayesi sağlamamız bu duruma girsin. Düşman taarruzlarına karşı koymak için karada üslenmiş bir havacılığa olan ihtiyaç, her Alman hücumu vâki oldukça, o kadar ivediliğini hissettiriyor ve Glorious ile Furious'ün anavatandan getirecekleri krallık hava kuvvetleri avlarını Tjeldsundet doğu sahilindeki Skaanland ve Narvik'in 40 mil kadar kuzey doğusundaki Bardufoss uçak alanlarını hazırlamak için tekmil mayıs ayı boyunca birçok güçlüklerle mücadele ediliyordu. Furious gemisinden alınan uçak bölüğü, ayın 21 inde Bardufoss'a indirilmekle beraber, Skaaland uçak alanı, ayın 26 sına kadar uçak alamadı. Bu da taarruzun günlemecini tayin etti, zira, bu durumda mümkün olduğu kadar fazla uçağa malik bulunmak isteği bir tarafa, iki adet motorlu çıkarma vasıtası da, son ane kadar, uçak alanları için her çeşitten lüzumlu

malzeme ve topları taşımakta kullanılmıştır. [1] Komutanların görüş tarzları, Lord Cork'un 20 - mayısta anavatandan alınan ve: «Narvik çevresindeki durgunluğun ve şehrin işgal edilememesinin, artan bir hayal kırıklığı tevlit ettiği» nden bahis bir habere karşılık olarak 20 - mayısta verdiği aşağıdaki mesajdan anlaşılabilir:

«Narvik şehrinin işgalinin arzu edildiğini tamamile anlıyor ve bu işgal haberini vermeyi titizlikle bekliyorum. Ancak halihazırda en önemli iş, uçak alanlarının tamamlanması ve korunması olup, bu maksatla da bütün motorlu çıkarma araçlarını kullanmak lâzımgeliyor. Eğer biz, buradaki pozisyonumuzu idame edeceksek, uçaklarımızı mümkün olduğu kadar çabuk harekete geçirmemiz ve Alman bombardıman uçaklarına karşı koymağa muktedir olmamız büyük önem taşır ki; bu da gerçekten herhangi çaptaki bir müşterek hareket için lüzumlu bir başlangıç olarak izah edilebilir. . .»

«Mevcut şartlar altında uçak alanlarının hazırlığını durdurarak Narvike taarruzun ele alınması, bu mevkiin ana davaya bir tesiri olmaması ve bu hafta sonunda ele geçirilmesi mümkün olması itibarile makul bir hareket olmıyacaktır. Narvik üzerine bir gecikmenin kıymeti yoktur. Uçak alanları üzerine olan bir gecikme tehlikeler doğurabilir.»

148 — Bundan ancak birkaç gün sonra - yani ayın 24 ünde - hükûmet, Norveçten tamamile bir çekilmeye karar verdi. Bununla beraber, hükûmet, Narvik limanının ve demiryolunun tahribini istiyor ve bu bölgedeki Alman kıt'alarının mağlûbiyete uğratılmasının, çekilme görevini daha kolaylaştıracağını düşünüyordu. General Auchinleck'in işaret ettiğine göre: «Narvik'ten gemilere maden cevheri yükletme kolaylıklarının, gerçekten rapor edildiği şekilde tahrip edilmiş olup olmadığını emin olarak anlamağa vefa edeceği kadar, başarılı bir taarruz imkânı, kendi tahliye tasarımızı da gizlemekte büyük rol oynıyacak ve bu kıt'alarımızı Narvik yarımadası gibi, düşman kuvvetleri büyük kısmının üzerinde tesbit edildiği bir yerde teşebbüslerimizi genişleterek, düşmanla sıkı temas halinde bulundurmamızdan doğması muhtemel sakıncaları da bastıracak ve tehlikenin göze alınmasına değecekti. «Buna göre ikinci av bölüğünün de hazır olacağı 27/28 - mayıs gecesi taarruza karar verdiler.

149 — Taarruza yabancı Lejyonun iki taburu, Norveç ordusunun Narvik taburu ile 4 tank yapacak ve taarruz, Rombaks Fiyort'u bir yakasından karşısına doğru yapılacaktı. Bunlar, Fiyort'un ağzında ve Orneset

[1] Skaanland meydanının gecikmesi, Glorious'un uçak bölüğünü çıkaramadan önce bir kere daha anavatana akarayakıt almağa gitmesini mucip olduğu gibi, sonunda Skaanland yine yetişemiyerek, tekmil uçaklar Bardufoss alanından çalıştılar.

Cairo, 11 ve 27 - mayıs arasında iki gün hariç olmak üzere her gün düşman uçakları ile savaştığını ve bu süre içinde 5700 atım 4 pusluk mermi harcadığını kaydetmektedir.

doğusundaki plâja çıkarılacaklar ve gemilerin topları ile iki Fransız sahra bataryası ve Oydejord'dan 1000 yarda kadar içerilerde bulunan 145 rákımlı tepede yer alan bir batarya Norveç dağ topu tarafından desteklenecceklerdi. İlk dalga (Bu tipten yegâne elde kalan) 3 hücum dalgası çıkarma aracı ve iki motorlu çıkarma aracı ile Lindotzand veya Herjangs Fiyort-taki Lindsrand'dan doğru getirilecek ve kendilerini gizlemeleri imkânı olduğu müddetçe, kıyıya sokulacaklar, bu sırada sonraki dalgalar da Oydejord'da bindirilerek, bundan sonra doğruca karşıya geçirileceklerdi. İlk dalga bu suretle 290 kişi tutuyor ve generaller bunu, tehlikeli surette zayıf buluyorlardı. Buna sebep şu idi ki; bu kıt'a, ikinci dalganın kendilerine katılması için gereken 3 çeyrek saat zarfında yalnız başlarına muharebe etmek zorunda kalacaklar ve bundan başka, motorlu çıkarma araçlarının iki çift tankı da çıkarmaları gerekecek, müteakip birkaç dalga ihtimalki balıkçı teknelerinde ancak 90 arlı veya birkaç kişi fazla gruplar halinde toplanabilecekti. Hakikatte bu bakımdan işler yolunda gitmekle beraber General Auchinleck: «Emniyet payının azlığı» ve çıkarmanın incelenmesi üzerine şunları yazıyor:

«Şayet düşman, âni bir karşı taarruza geçse idi, sonuç tehlikeli olabilirdi. Kanaatimce, bu vasıftaki bir çıkarmayı, elde yeter kuvvette bir hücum dalgası çıkaracak çıkarma aracı ve ilâve olarak, beklenmedik zuhûrata vefa edecek yeter yüzücü ihtiyat araçlar bulunmadan yapmak akıllıca bir hareket değildir. Şu da var ki; elimizde bombardıman uçağı bulunmaması, bir düşman karşı taarruzunu defetmekte ve buna en müessir bir vasıta ile karşı koymaktan bizi mahrum bırakıyordu. . . Arazinin kesik ve ivicaçlı tabiatı, destekleme yapan gemilerin ve topçunun ateşinin tarassutuna engel oldu. Bununla beraber, tehlikenin göze alınması, şahsî kanaatimce, değmiş ve olaylar da bu fikri haklı çıkarmıştır.»

Bu esas taarruzdan başka Lilleberg ve daha doğusundaki avcılar, Rombaks Fiyort'unun iç kesiminde Rombaken nihayetine doğru gösteriş taarruzu yapacaklar ve Polonyalılar da iki sahra topu ve iki tankla, Ankenes'e taarruz edip, Almanların Narvik güney doğusuna giden çekilme hattını tehdit için, Beisfjord nihayetine doğru yürüyeceklerdi. [1]

150 — Askerler, denizden yana, nisanda malik olabilecekleri veya mayısta tasavvur edilen hücumda olduğundan çok az bir desteklemeye malik olmuşlardır. Lord Cork'un, bu son ande hiçbir hat gemisi bulunmıyor, Enterprise ile Aurora anavatana gittiği ve Cairo ile Coventry, ancak 4 pusluk toplara malik olduğu cihetle, elinde 6 pusluk top taşıyan yalnız tek gemisi vardı. Aşağıdaki çizelge, başlangıç bombardımanı için yapılan tertibatı gösterir ki; bunda her gemi kabaca 2000 yardalık bir ateş

[1] Thomas More Molyneux, uygun çıkarma araçları konusunu - az bir taassupla - 1759 da basılan «Müşterek seferler» adlı eserinde incelemiştir.

menzili ile kıyıdan 1000 yarda kadar açıkta bulunacak, yalnız Southampton, Fagernes'den 4000 yardadan daha uzakta bulunacaktı.

Gemi	Hedefi
Rombaks Fiyort'ta	
Beagle	Stromnes demiryolu istasyonu.
Fame	Forsneset gerisindeki iki demiryolu tünel ağzı.
Havelock	Djupviken gerisindeki bir tünel ağzı.
Walker	Orneset yakınında çıkarma plâjı gerisindeki bir tünel ağzı.
Ofot Fiyort'ta:	
Cairo (Sancak Gm.)	Vaasvik doğusundaki tepe «Buradaki düşman mevzilerini tahrip için»
Firedrake	Yukarıdaki şekilde. Lillevik doğusundaki tepeye
Covetry	Framnesodden kuzeyindeki boyun noktasına. (1) Fagernes burnuna «Buradaki düşman mevzilerini tahrip ve buradan Ankenes yarımadasına takviye gelmesine engel olmak üzere.» (2) Ankenes şehri, kilisenin doğusu - Ger çekte gemi ikinci hedefe ateş etmiştir.

Emirde deniyor ki: «Narvik doğusundaki demiryolu tünelinde oldukça büyük düşman faaliyeti olmasına rağmen, bunun ne amaçla yapıldığı bilinmemektedir. «Her halde Almanların tünelleri, kıt'a ve toplar için sığınak olarak kullandıkları sanılıyordu. Bombardıman, Lejyonerlerinin ilk hücum dalgasının kıyıya varmasından 20 dakika önce başlıyacaktı. Rombaks Fiyort'unun iç tarafındaki gemiler, ilk çıkarma araçları, yanlarından geçince harekete geçeceklerdi. Dış tarafta bulunan gemilerin ateşini idare etmek üzere, sancak gemisi işaret verecekti. Çıkarmadan sonra kıt'alara verilen deniz subayları, murabbalara ayrılmış bir haritaya göre, taarruz edilecek hedefleri işaretle bildireceklerdi. Bombardıman yapacak sekiz gemiden maada olarak Stork emniyet gemisi de, çıkarma araçlarını hava hücumuna karşı koruyacaktı.

151 — Gemiler, 27 günü saat 2330 dan az sonra bağımsız olarak yerlerini aldıkları vakit, General Auchinleck ve Bethouard, amiralle birlikte Cairo kruvazöründe bulunuyordu. Gemiler derhal Oydejord üzerindeki sahra toplarının yaptığı gibi, savaşmağa başladılar. General Auchinleck: Bombardımanın «ağır ve sıhhatli olmakla beraber, arazinin kesik tabiatı ve tepelerin alt yamaçlarını örten kayın ağaçları ve fundalıkların, doğru bir tarassuda güçlük yaratmasından, taarruz eden kıt'aların, yakın desteklemesini köstekledi ğini» söylediği gibi, Havelock gemisi komutanı Albay Stevens de - Bjerkvik'den sonra olduğu gibi «4.7 pusluk ateş düşman makinelitüfeklerini derhal susturmakla beraber, bunları her halde tahribe

muvaffak olamadığını», buna mukabil, kendisinin 1800 yardalık bir menzilden, yarım pusluk bir makinelitüfekle, bir Alman makinelitüfeğini ve mürettebatını süratle yok ettiğini, tebarüz ettiriyor. Lejyonerlerin ilk dalgası, tam gece yarısında ve kayıp vermeden karaya çıkarıldığı gibi, çıkarma filotillâsına komuta eden Yüzbaşı Francklin'e göre de, düşmanın mukavemeti «umulduğundan daha zayıf oldu». Fakat bundan sonraki çıkarma partisine gelince, bunlar, Oydejord'a çıkarma araçları geldiği vakit, hazır bulunmıyorlar ve bindirilmeleri sırasında Alman sahra topları ve havanlarının iskeleyi ateş yağmuru altında bulundurmaları yüzünden, Fransızlar, daha sonraki dalgalarını, Herjangs Fiyort'undaki Saegnes'den bindirilmeye yollamış bulunuyorlardı ki; bu da: «Harekâtı önemli bir derecede yavaşlatmış» ve son noktada suların sığ olması dolayısile, balıkçı araçlarının çıkarma araçları ile beraberce kullanılmasına engel olmuştur. İlk Lejyon taburu ile Narvik taburunun her ikisinden de vakit çizelgesine göre 28 günü saat 0400 e veya az sonrasına kadar, pek az kişi hariç karaya çıkarılmış bulunuyordu. Diğer taraftan - bu kıyı kesimine yegâne çıkmaları gereken iki tank ta - yumuşak çamura ve Taraldsvik'deki çıkarma plâjı kumlarına saplanarak, bir hizmet göremediler.

152 — Çıkarmanın bu kadar vaktinde yürümesi iyi oldu, zira, Alman bombardıman uçakları saat 0400 den az sonra 30 veya daha fazla uçak halinde gelerek, havalarda yalnız başlarına dolaşmağa başladılar, Krallık hava kuvvetleri saat 0800 e kadar, gemi ve kıt'aları korumak üzere, bunların üzerlerinde av bulunduracak ve bu saate kadar tekmil 3 tabur da yarımadada karaya çıkmış bulunacak idi ise de Bardufoss'daki sis, Almanların Narvik üzerinde görünmesinden önce 20 dakika kadar uçuşa engel oldu. Alman uçakları iki saat devamınca taarruz ettiler. Bunların mukabil bir darbe halinde yerde bulunan arkadaşlarına yardım ettikleri görülüyor ve bu da müttefiklerin, kazandıklarını ellerinde tutmak için çetin bir savaş vermelerine ve ikinci Lejyon taburunun çıkarılmasının kösteklenmesine sebep oluyordu. Uçaklar «Her nekadar, yalnız Cairo'ya bir isabet sağladılarsa da, her gemi bombalardan sakınmak için manevra yapmamak zorunda kaldıkça, kıt'aları top ateşi ile desteklemek imkânına malik olamadılar. Bereket versin ki; gemiler, yapmaları icap eden görevlerini bilkuvve bitirmiş bulunuyorlar ve şimdi General Bethouard yalnız iki muhribin kalmasını istiyerek, bizzat karaya çıkmağa hazır bulunuyordu. Lord Cork bunun üzerine, saat 0630 sıralarında oradan ayrılarak, Amiral Vivian'ı kara askerlerine yardım etmek üzere Coventry, Firedrake ve Beagle gemilerile sahada bıraktı ve öğleden sonra bu kuvvetlere Delight ve Echo gemilerini de ekledi.

153 — Bir rapora nazaran Almanlar, gemilerin çekildiklerini görmeleri üzerine bir karşı darbe yapmışlardır. Bu esnada müttefikler, çıkarma plâjının güney doğusundaki bir plâto olan 457 râkımlı tepeye taarruz et-

mekte bulunuyor ve Almanlar, bunları demiryoluna aykırı bir istikamet üzerinde Orneset yanındaki tepeye doğru geriye sürüyorlardı. Almanlar II. Lejyon taburunun henüz gelmekte olduğu plâjı kavrıyacak şekilde, makinelitüfekler de getirip yerleştiler ki; bunun üzerine daha batıda bir diğer çıkarma yeri seçildi. I. Tb., Beagle gemisi ile Oydejord'daki sahra toplarının desteklemesinde, yeniden taarruza geçti ve çok geçmeden Lejyonerlerle Norveçliler, Plato'yu ellerine geçirdiler. Daha sonra her halde II. Tb. da, Narvik'in kuzey ve batısındaki yüksek araziyi zaptetti. Alman uçakları akşam üzeri, yeniden taarruz ederek Coventry'yi az daha vuracaklardı ki; bu sefer İngiliz uçakları, ne tesir yaptıkları raporlardan belli olmamakla beraber, imdada yetiştiler. O gece saat 2200 ye kadar Fagernes den Forsneset'e çekilen bir hattın batısındaki tekmil Narvik yarımadası, müttefikler eline geçmiş bulunuyordu. Güneyde Polonyalılar, Ankenes çevrelerinde çetin savaşlar vermişlerdi. Bunlar sonunda Narvik limanına yukarıdan bakan köy üzerindeki bir tepenin yamaçlarına tutunmuşlardır. Southampton gemisi sabahleyin, Fagernes limanı üzerinden Ankenes ve Nyborg'a ateş açmakla bu kıt'aları desteklediği gibi, bir müddet için Firedrake gemisi de, demir cevheri iskelesi yakınlarındaki Alman makinelitüfekleri ile savaştı. Amiral Clarke şunu tebarüz ettiriyor: «Genel olarak, kıyı işaret istasyonunun, istekleri sarahatle nakletmekte tam bir yardımı görülmediği gibi, gerçekte bu istasyon, bu işten haberdar edilmişe de benzemiyor. «Şöyle ki: Southampton'un hedeflerinden hiçbiri:» Her nekadar bombardıman neticesi istenilene uymuş gibi gözükmekle beraber, doğru bir şekilde teşhis edilemedi» - Polonyalılar halbuki, tam mânasile tatmin edilmişe benziyorlardı.

154 — Narvik'in zaptını kovalıyan iki gün içerisinde Fransızlar Rombaks Fiyort'unun iki kıyısı boyunca (Eskimo'nun 13 - nisanda torpitolanmış olduğu) Stromsnes'deki dar sulara kadar ilerlemelerine devam ettiler General Fleischer tümeninin, şehrin ismini alarak burada kalan Narvik taburu müstesna olmak üzere kalan kısmı, Fiyort'un kuzey ve doğusunda yayılarak Alp avcıları ile temasta kaldı. Polonyalılar, Beisfjord başına vâsıl oldular ve Ankenes ile Fiyort'un nihayeti arasında kalan bölgede ayın nihayetlerine kadar 3 tabur halinde bulundular; bütün bu kıt'alar düşmanla temasta idi.

155 — General Auchinleck: «İşte, bir harekât böylece sona erdi», «fikrimce burada General Bethouard'ın muhakeme ve azmi ile, kıt'alarının muharebe kabiliyetinin büyük değeri göze çarpmaktadır. Şehrin zaptından sonraki keşifler, şehre yakın bulunan plâjlardaki tekmil çıkarma güçlükleri ile, en sonunda tatbik edilen plânın doğruluğunu meydana vurmuştur. General Bethouard, harekâta başlanmadan önce, Narvik'in tahliye kararını bilmiş olmasına rağmen, plânı üzerinde israr etmiş ve şehrin zaptından sonra doğuya doğru ilerlemede gösterilen gayret, düş-

manı Sildvik ve Hunddalen'i da kavrayan esas mevzilerine tardetmiş; ve bu da düşmanı, Narvik'e karşı kısa zamanda gelişecek bir karşı taarruza kalkışmasını güçleştirmiş ve böylelikle, sonraki tahliye de, bir zamanlar tasavvur edildiğinden çok daha elverişli şartlar altında yapılmıştır.» Bununla beraber, general, şunları da söylüyor:

«Narvik'in kuzeyindeki yarımadaya yapılacak olan ve tankların çıkarılmasını gerektiren çıkarma plânları, gerekli çıkarma araçları ve bilhassa motorlu çıkarma araçları yokluğundan, daima değiştirilmek ve geciktirilmek zorunda kalmıştır ki; bu çıkarma araçlarına, üs bölgesinin korunması için, ağır uçaksavar toplarını taşımak gibi hayatî bir görev için de devamlı bir istek mevcuttu. Narvik'e yapılan çıkarma da (Bjerkvik'e yapılan gibi) başarılı oldu ki; bunda krallık bahriyesinin etkili işbirliği, gemilerin topları ile yaptıkları mükemmel destekleme ve General Bethouard kıt'alarının maharet ve azmine teşekkür etmekle beraber, eldeki kolaylıkların üç taburu, 1500 metre kadar genişlikteki dar bir Fiyort'un bir yakasından karşısına geçirmenin 7 saat sürdüğü ve ilk hücum dalgası kuvvetinin 300 kişi olarak tahdit edilmek zoru karşısında kalındığı da hatırlanmalıdır. Bu kadar ufak bir öncü kıt'asının, düşman elindeki bir kıyıya çıkarılması büyük tehlikelere maruz olup, bu gibi harekâtın, harbin diğer sahnelerinde de tekrarlanması ihtimali bakımından, fazla gecikilmeden bol miktarda modern çıkarma araçları ile ikmal edilmemiz, ivedi bir ihtiyaçtır. Herhangi bir kıt'anın, bu kadar yetersiz araçlarla, bu kadar tehlikeli bir hareketi üzerine alması doğru bir hareket değildir.»

Not:

Aşağıdaki satırlar, şehrin zaptından sonra Narvik'in durumu üzerine istihkâm müfettişi tarafından verilen rapordan, Lord Cork'un özetlendirdiği kısımdır. Tam rapor, 5 - haziran günlemecinde gönderilen General Auchinleck evrakı meyanındadır.

«Narvik'teki demir cevheri iskeleleri ve elektrik kudreti tamamile tahrip edilmiş, şehir içindeki demiryolu, Narvk'in iki mil doğusuna kadar kısmen tahrip edilmiş olup, doğuya doğru daha da tahribi mümkündür. Demir cevheri iskeleleri ve elektrik istihsalinin onarımı için, 9 ay müddet lâzımdır. Bu hal, 20 kadar geminin batırıldığı limanın temizlenmesi ile birlikte mütalea edilirse, liman büyücek miktarda cevherin ihracına bir yıl için mânidir.»

BÖLÜM VIII

"Rupert„ (in devamı) Bodo Mosjoen ve Mo çıkarmaları

156 — Hükûmet, henüz İngiliz ve Fransız kıt'aları, orta Norveçte savaşırlarken, esas seferî kuvvetler tarafından işgal edilmemiş bulunan diğer yerlere, ufak mikyasta kıt'alar göndermeyi düşündü. Böylelikle, 21 - Nisanda bir balıkçı gemisi, Namsos'un 90 mil kadar poyraz tarafında, Vefsen Fiyort'unun başındaki Mosjoen'deki çıkarma kolaylıklarını rapor etmek üzere buraya gönderildiği gibi - Albay Gubbins emrinde bulunan bir kıt'a da Sundalsoren'den fiilen denize açılmakla beraber, sonunda karaya çıkarılmadılar. Ayın 26 sında Sir Charles Forbs: «Şayet civarda uygun çıkış yerleri bulunabilecek olursa» Mosjoen veya Kongsmoen'e çıkılmasını teklif etti ki; bu her halde fazla kalabalık bir üste havadan devamlı olarak taarruz görmekten bezginlik hisseden Namsos'takileri bu halden kurtarmak içindi. 2 gün sonra Amiral yeniden «Admiraltıya: Gereği gibi teşkilâtlandırılmış bir kıt'anın Mosjoen veya Mo bölgesine çıkarılması gereği üzerinde israr ettiği» gibi, Penelope de, bu iki mevkie yakın bulunan Heroy adasında: «Müteaddit ve uygun çıkış yerleri veren noktalar bulunduğunu» rapor etmiş bulunuyordu. Bu günde verilen, güney seferî kuvvetlerin çekilme kararı karşısında, Sir Charles fikirlerine şöyle devam ediyor: «Artık çıkarma ancak ,düşman hava kuvvetlerine çalışacak saha bırakmamak amacı ile olabilir. Şayet düşman Mosjoen veya Bodo bölgesine bir hava kuvveti yerleştirecek olursa, Narvikte de; Aandalsnes ve Molde'de vukua gelen ayni işler kısa zamanda hâdis olabilir.» [1]

157 — Namsos ve Aandalsnes seferî kuvvetlerinin anavatana gittiği bu günlerde, meydana gelen ilâvî çıkarmaların sebebi, Almanların bilhassa artan hava kudretleri muvacehesinde, kuzeye, Narvik'e doğru ilerlemelerini geciktirmek, idi. 29 - Nisanda müspet emirler gelerek, Lord Cork'a, düşmanın paraşütle yetişmesine mâni olmak amacı ile, ağzına yakın Bodo mevkiinin bulunduğu Salt Fiyort nihayetinin zaptedilmesi lüzumu bildirildi. O da, bunun üzerine, oraya öncü bir muhrip gönderdi ki; bu muhrip, civarda, ne bir Alman ve ne de herhangi bir cins bir gemi bulunmadığını bildirince, Skoç muhafızlardan bir bölük, Bodo'ya çıkarıldı

[1] Kongsmoen'den her halde Namsos'la Mosjoen arasındaki yarı yolda ve İndre Folden Fiyort'u başında 64.55 N. ve 12.35 E. de bulunan Kongsmo kastediliyor. Penelope komutanı Albay Yates, Bodo'da karaya oturmasından sonra anavatana onarıma döndüğü vakit, gemisinin Skjel Fiyort'ta kaldığı zamanlar boyunca topladığı birçok genel istihbarat vermiştir.

ve bunlar doğuya doğru ilerlediler. Ayni gün General Carton de Wiart da Namsos'tan Mosjoen'e bir çıkarma partisi göndermek emri almış olduğundan, ertesi gün Janus gemisi (Komutanı Binbaşı Tothill) 100 Alp avcısı ve bir İngiliz hafif uçaksavar topu takımı alarak hareket edip bunları 2 - mayısta bir muhalefet görmeksizin ve görülmeksizin karaya çıkardı. Binbaşı Tothill, bu nokta üzerine şunları tebarüz ettiriyor: «Harekâtın başarısı tamamile, keşif uçakları tarafından görülmemiş olmasına bağlı olmuştur. Mosjoen, düşman pike bombardıman uçaklarının menzili içinde bulunuyor, Fiyort'lar yer yer daralıyor ve manevra sahası kalmıyordu ki; karanlığın kısa sürmesi dolayısile Fiyort'larda da gündüz saatleri içinde seyretmek gerekiyordu. Düşman hava kuvvetlerinin daha güneyde bulunan kuvvetlere, artık bağlı olmadığı bu günlerde, Mosjoen'e olan deniz ulaştırma hattının, tecviz edilir bir tehlike hududu içinde kaldığı mütalea edilemezdi. »Binbaşı bunları söylemekle, her halde kıt'aların ikmal hususlarında, artık ancak o mıntakaya güvenmesi gerektiğini kasdetmek istiyor.

Bir hafta sonra, puslu bir havada Mosjoen'e diğer bir çıkarma partisi çıkarılarak, bunlar avcıları değiştirdi.

158 — Müteakip çıkarma partisi, Mosjoen'in kuzey tarafındaki Nord Ranen Fiyort'unun nihayet tarafına gönderildi. Bunlar anavatandan gelen 1 inci bağımsız bölük erleri olup, 300 kişi veya alelâde bir bölüğün iki misli kuvvetinde oldukları anlaşılıyor. Bu kıt'a Mohawk tarafından himaye edilen Royal Ulsterman taşıt gemisi ile getirilerek, 4 - mayısta «belli ki; görülmemiş olarak» Mo'ya vâsıl oldular. Mo partisinden birkaç gün sonra Ulster Prince gemisi ile, gemide bütün bu ileri sürülmüş kuvvetlerin kıdemli subayı olan Albay Gubbins ve iki bölük bulunduğu halde, Mosjoen'e ve bir bölük te Royal Scotsman gemisinde olduğu halde Bodo'ya gönderildi. Bu iki gemi anavatandan 4 muhrip tarafından refakate alınarak beraber hareket etti ve muhripler Norveç kıyıları açıklarında, asıl maksut yerlerine gitmek üzere refakatten ayrılarak, her iki taşıt gemisindeki kıt'alar, ayın 9 unda karaya çıkarıldı ve Ulster Prince, Mosjoen'den Alp avcılarını çekip aldı. Böylece Norveçe hepsi hepsi 5 bağımsız bölük gönderilmiş ve bunlardan sonuncusu Bodo'ya Matabele gemisi tarafından himaye gören Royal Ulsterman da olduğu halde 13 veya 14 - mayısta vâsıl olmuştur.

159 — Maamafih bundan evvel Norveçte muhtelif hareketler meydana gelmiştir. Ayın 4 ünde Lord Cork, Admiraltıdan: «Bodo, Mo ve Mosjoen'deki işler bakımından genel tarzı hareketin» ne olacağının izah edilmesini istediği gibi, şunu da ilâve etti: «Kuzeye yönelen Mo yolunun kuvvetle tutulması, son derece önemli görülüyor» sa da: «Gönderilen kuvvetler, bu maksada güçlükle yeteceğe benzediği gibi, havaya karşı bu şekilde zayıf müfrezelerle bir diğer deniz teşebbüsünün icrası konusu ortaya çıkıyor.» Admiraltı Lord Cork'un kaydettiğine göre ayın 5 inde buna, şu cevabı verdi: «Düşman hava üstünlüğü ve gerekse, kurulan av uçak alanları takaddümü

karşısında, büyük kuvvetler idame etmek mümkün olamiyacağı gibi, bir uçak alanı kurmak için Narvik'in güneyinde yegâne yer Bodo olup, Mo ve Mosjoen'de de düşmanın ilerlemesine ve denizden ve havadan indirmelerine mâni olmak üzere ancak ufak kıt'alar idame edilebilir.» ve ayın 7 sinde hükûmet, bağımsız bölükleri, doğrudan doğruya Narvik komutanlığı emrine verdi. O vakitler Almanlar, kuzeye doğru baskılarına devam ediyorlar, bu kesimlerdeki Norveçliler yorgun bulunuyor ve ayın 9 unda Albay Gubbins Mosjoen'e varır varmaz, çekilmeye başlamak zorunda olduğuna karar veriyor ve ancak, düşmanı tâciz ve geciktirmesi üzerine aldığı talimata uygun olmak üzere, Mo ve Bodo'ya tedricen geri çekilmeyi düşünüyordu. Bunun üzerine Lord Cork, her halde anavatandan beklediği bir habere uyarak, oraya takviyeler göndermeyi tertipledi. Bu işarette deniyordu ki: «İçinde bulunulan problemin tamamile görüşülüp karar verilmesine değin, Bodo'nun elde tutulması elzem olduğundan, şayet gerekiyorsa Bodo, garnizonu, emrinizde bulunan kaynaklardan takviye edilmelidir.»

160 — Fakat Almanlar daha çabuk davrandılar. 10 - mayıs akşamı Almanlar Mo'nun 15 mil batısındaki Ranen Fiyort'taki Hemnes'e 600 kişilik kadar bir kıt'ayı, kısmen uçaklar ve kısmen de zaptedilmiş bir kıyı vapurunda olduğu halde karaya çıkardıkları gibi, diğer zaptedilmiş bir vapur da, muhtemelen ayni akşam, Mosjoen'e veya dolaylarına kıt'alar çıkardı. Lord Cork, bunların kıyıya gelmekte oldukları haberini almış ve kendisine ilk olarak saat 1100 de gelen haberde: İki vapurun iç kıyı yollarında Namsos'un biraz kuzeyinde bulunduğu bildiriliyordu ki; general bunun üzerine Calcutta ve Zulu gemilerini, düşmanı önlemeye gönderdi. Hemnes'e gelen vapur, oraya saat 1900 sularında vardı ve kıt'alarını, şehir bombalanıp ateşe verildikten sonra çıkarırken, havadan da ayni zamanda diğer kıt'alar geldi. İngiliz gemileri iki saat sonra vardılar ki; artık kıt'aların çıkarılmasını durdurmak için çok geç kalınmış bulunuyordu. Bununla beraber görünüşe göre, henüz gemide bulunan tekmil malzemesile taşıt gemilerini batırmağa vakit kalmıştır. Gemiler Mo'ya gidince, burayı tâciz edilmemiş buldular ve Zulu muhribi Hemnes'den kurtulan bir kısım askeri gemiye aldı ki; Mo'daki bağımsız bölüğün bir kısım kuvveti burada yerleşmişti. Gemiler bundan sonra, Penelope'ye katılmağa gittiler, bu gemi, o gece himaye altında Skjel Fiyort'tan yedeklenerek çekilecekti.

161 — Albay Gubbins, denizdeki Alman hareketlerini 10 akşamının erken saatleri veya öğleden sonraki bir vaktinde öğrenince, bunların Hemnes yarımadası güneyindeki Elsfjord'a çıkarılacaklarına kâni oldu. Albay çekilmeden önce bir şüpheye düşseydi, işin böyle olması gerektiğini, düşmanın, kendi gerisine çıkması ile anlıyacaktı. Albay o gece Mosjoen'i terketti ve karadan ve sudan geçerek, Vefsen Fiyort'u yukarılarına çıktı

ve iç kıyı yollarındaki Mosjoen'den 20 mil ve Mo'dan 45 mil mesafedeki Alsten adası batı sahilindeki Sandnesjoen'e gitti. Almanlar albayın gitmesinden az sonra Mosjoen'i işgal ettiler. Ordu karargâhı bu haberi Lord Cork'a ulaştırdığı gibi: «Ufak bir harp gemisinin, Gubbins'le temas sağlamağa çalışmasını» teklif etti. Evvelce gördüğümüz gibi, Lord Cork'un o ande komutası altında ancak birkaç gemi bulunuyordu. Calcutta, Zulu, şimdiye kadar Hemnes'e hareket etmiş ve oradaki işlerini bitirir bitirmez Penelope'ye himaye yapmağa dönmeleri gerekiyor, diğer gemiler, Skoç muhafızlarla Mo'ya hareket etmek üzere bulunuyor ve bütün bunlardan başka Vaags Fiyort ve Ofot Fiyort'undaki hizmetlerin devam etmesi icap ediyordu. Bununla beraber ertesi gün öğleden sonra Lord Cork, o sabah anavatandan bir konvoyla gelmiş olan Jackal ve Javelin'i çağırttı ki; bunlar da mazot alınca Admiraltı derhal anavatana gitmelerini emrettiğinden, tekrar denize açılmış bulunuyorlardı. Lord Cork bunlara Mo'ya giderek «Durum hakkında, deniz bakımından tam bir rapor vermelerini» ve en son Sandnesjoen'de olduğu rapor edilen Albay Gubbins ile temas elde etmelerini ve albayın «tutunmasını sağlamalarını» bildirdi.

162 — Jackal gemisi komutanı Binbaşı Napier'in kendisine verilen bu işaretten başka bir bilgisi olmamakla beraber Penelope konvoyuna raslıyarak, Calcutta'dan «bir miktar malûmat» aldı. Binbaşı, 25 mille Mo-ya yönelerek orada bir subayı karaya çıkardı ve bu subay, diğer işler meyanında, Albay Gubbins'in el'an Sandnesjoen'de bulunduğunu ve Binbaşı Napier'in kendisine gelmesini arzu ettiğini ve fakat bundan önce de Hemnes şehri yakınındaki Sund mevkiini bombardıman etmesini istediğini öğrendi. Jackal komutanı. her iki gemiye karşılık görmeden 30 ar atım attırmak suretile bunu yaptı ve Lord Cork'a verdiği bir işarette «Bu mevziin denizden bombardımana bilhassa açık olduğunu» belirtti. Jackal komutanı, Ranen Fiyort'tan aşağıya geri dönüşünde Enterprise ile Skoç muhafızları Mo'ya getiren diğer gemilere rasladı ve kendi öğrendiklerini bildirmek üzere Enterprise gemisine çıktı. Binbaşı Napier, Sandnes joen'e 12 günü saat 0300 da vâsıl oldu ve Albay Gubbins'in 450 kişi ile Bodo'ya gitmeğe hazır olarak beklediğini gördü. Binbaşı: «Komutanın şahsiyet ve liderliği ile, subay ve erlerinin vasıfları bende derin bir iz bıraktı. Bu askerler tekmil teçhizatı kaybetmiş, gıda ve uykudan yana darda bulunuyorlar ve yabancı bir ülkede desteksiz olarak üstün kuvvetlere karşı çetin bir oyalama muharebesi vermiş ve tamamile Alman hava üstünlüğüne maruz kalmış bulunuyorlardı. Bunlar gayet yakışıklı adamlar olup, neş'e ve canlılıkları her türlü övülmenin üzerinde idi.» diyor. Jackal bunun üzerine, albayla 100 askeri aldı, kalanlar da Javelin'in diğer bir yoldan himaye ettiği bir yerli vapura bindirilmiş bulunuyordu. İlk gelen Jackal, ufak kola binlerce hafif silâh fişeği ve iki aylık erzak vererek Javelin'le buluşmak üzere dışarıya çıktı. Her iki gemi, taşıt gemisi emniyetle içeriye

girerken, bir kısım Alman uçaklarının dikkatini başka tarafa çektiler. Bundan sonra gemiler, bir saat kadar daha, uçak bombalarından sakınarak Scapa'ya yöneldiler. Binbaşı Napier şöyle belirtiyor: «Bana o his geldi kı: kuzey Norveçte de, o kadar kötü sonuçlarla Aandalsnes ve Namsos bölgelerinde tam bir üstünlükle kurulana benzer şekilde, bir hava durumu, hızla gelişmektedir.» [1]

163 — Ara vakitte, 3 bölüklük Skoç muhafızlar 4 sahra ve 4 hafif uçaksavar topu ile ayın 11 inde Mo'ya hareket etmiş olup, bunlar, buranın dost ellerde bulunduğu anlaşılırsa, buraya, aksi takdirde Bodo'ya çıkarılacaklardı. Bu arada Enterprise, Hesperus ve Fleetwood'un kıt'aları bölüştükleri ve malzemenin de Margot taşıt gemisile taşındığı görülmekte olup, Cairo da, Enterprise gemisi K. Albay Annesley'in ricası üzerine konvoya katılmış ve albay, ayni zamanda Ark Royal avları tarafından himaye istemiştir. Gemiler Mo'ya 12 sabahı, yolları üzerindeki Hemnes limanına ateş savurarak vâsıl oldular. Kıt'alar saat 0800 den önce kâmilen kıyıda bulunmakla beraber, Almanlar, havadan hücum ederek Margot 'nun boşaltılmasına engel oldular ki; geminin boşalması Hesperus'den bir işçi partisinin yardımına rağmen 9 saat sürdü. Birkaç saat için 2 - 3 av uçağı, bir gün önce konvoyun geçiş süresinde bir müddet yaptıkları gibi, kıt'alar üzerinde devriye yapmakla beraber bu işe daha fazla uçak ayrılamadı; çünkü; Ark Royal ayni zamanda Penelope üzerinde de devriye sağlamak zorunda idi. Albay Annesley, Cairo ile Fleetwood'un kâmilen yüksek zaviyeli toplarla silâhlanmış oldukları bu durumda, büyük kıymetleri görüldüğünü söylemiştir. Bununla beraber, Fleetwood da tekmil cepanesini harcamış bulunuyordu.Enterprise öğleden sonra Bodo'ya hareket etti ve geçerken yine Hemnes'e ateş etti ve «Hemnes de açık denize çıkıncaya kadar sürekli olarak, gemi bombardımana uğradı. Konvoyun kalanını sonradan getiren Cairo grupu, her halde «fena rü'yet ve alçak bulutlar» dolayısile Alman bombardıman uçaklarının fazla dikkatinden kurtulmuştur.

164 — Enterprise ile Cairo bundan sonra Lord Cork'a beraberce verdikleri bir haberde, kıt'aları gelecekte ikmal etmek için, ufak araçların kullanılmasını teklif ettikleri gibi Cairo, şunları da ekledi: «Ranen Fiyort'tan açık havada bati bir konvoyla geçmek, büyük çapta pike ve düz bombardımanlardan kayıp ve hasar ihtimali olmaksızın kabil değildir.» - ve Albay Annesley de, Albay Gubbins ve Bodo'daki bir Norveç deniz albayı ile müşaverede bulunduktan sonra yeniden bu noktaya dönerek şunları tebarüz ettirdi: «Herkes te, uçaksavar kruvazörleri müstesna olmak üzere, hiçbir büyük geminin, Ranen Fiyort'a girmemesi gerektiği fikri üstünde kuvvetle mutabıktır. . : İkmal, mahallî araçlar veya ufak

[1] Ordu karargâhından harp dairesine gelen bir haberde 500 - 1000 Almanın 4 top ve müteaddit tanklarla, ayın 13 ünde Mosjoen kuzeyine doğru ilerlediği rapor ediliyordu.

kıyı vapurları ile yapılmalı ve kıt'alar muhriplerle taşınmalıdır. «Bunlar ayni zamanda Ranen ve Vefsen Fiyort'larına yaklaşan yollarda muhrip karakolları ve iç kıyılar için motorbotlar teklif etmişlerdir. Ordu, Mo'ya ağır uçaksavar topları yerleştirilinceye kadar, Cairo'nun, nisanda Namsos ve Aandalsnes'de istasyoner tutulan gemiler gibi, burada kalmasını ve diğer gemilerin, Alman ilerleyişine engel olmak ve Elsfjorden'de aşağı takviye gelmesini durdurmalarını istedi. Fakat maalesef, her istenen veya arzuya değer görülen hizmete yetecek gemi yoktu.

165 — 13 - Mayısta yabancı Lejyonun Bjerkvik'e çıkarılması gerekti. General Auchinleck komutayı General Mackesy'den alır almaz, tekmil İngiliz kıt'alarını kuvvetle güneyde kullanmağa karar vererek, tuğay K. Frazer'i hepsinin başına getirdi ve kendisine şu emri verdi: «Bodo daimî olarak ve Mo da mümkün olduğu kadar uzun zaman elde tutulacaktır.» General Ruge ve Fleischer de bu mevkilerin önemi üzerinde israr ederek, gerçekten «savunmadan bir taarruza geçerek Mosjoen'in geri alınması» nı temenni ettiler. Tuğay K. Frazer, Bjerkvik çıkarmasındaki görevini bitirince, 13 akşamı Somali'ye bindi ve Tjeldsundet'den ertesi sabah Foudroyant muhribi ile hareket etti. Bunlar Mo'yu ziyaret edecekler ve Tuğay K., karargâhını kurmadan önce, arazinin şeklini görebilecek ve general, Mo'da kıyıya çıkınca, gemiler, Hemnes yarımadası ve Els Fiyort'undaki Alman ulaştırmalarını tâciz edecekti.

Bu işler ayın 14 üncü günü akşamı yapılarak, Foundroyant, Hemnes'i ateş altına aldı ve Fiyort'taki araçlarla deniz uçaklarını batırırken, Somali de bir İngiliz karakol postasının bulunduğu Finneid yakınındaki bir düşman müfrezesine ateş açtı. Ertesi 15 sabahı erkenden Tuğay K. ile Bodo'ya dönülürken, İrlanda muhafızlarını ve diğer kıt'aları Bodo'ya getiren Chrobry'nin maksut yerine ancak 30 mil kadar kala, Vest Fiyort'ta bombalanmış olduğu haberi geldi. Somali ve Foudroyant, bu gemiye doğru yöneldilerse de, uçaklar, bu gemilerin Bodo güneyinde Traen Fiyort'tan geçmeleri sırasında, bu defa da bunlara taarruz ettikleri gibi, yakın düşen bir bomba, Somali'yi o kadar fazla hasara uğrattı ki; Albay Nicholson, Foudroyant gemisi refakatinde, doğruca anavatana gitmeye karar verdi. Tuğay K. Frazer de bu suretle anavatana gitmek zorunda kalınca, intibaını General Auchinleck'e şu şekilde telsizle bildirdi: Frazer'in fikrine göre: «Alman hava üstünlüğü devam ettikçe, Mo'yu tutmağa devam etmek, askerî bakımdan doğru bir hareket değil» idi. Diğer yönden ayni gün Lord Cork da Admiraltıya şunu bildiriyordu: «Bana öyle geliyor ki; Mo'da savaşarak, burayı elde tutmamız gereklidir. Eğer burası elden çıkarsa, tekmil Narvik durumu meşkûk bir hal alır.»

166 — Chrobry gemisi, Tjeldsundet'den 14 - mayıs akşamı, Wolverine ve Stork gemileri tarafından kendisine emniyet yapıldığı halde denize açılmıştı. Bu gemide 24 üncü tuğay karargâhı, İrlanda muhafızları, bir

kısım uçaksavar topu ve 3 üncü hüsarlardan bir kıt'a ile bundan başka bir miktar istihkâm ve sahra sıhhiye kıt'ası vardı. Alman uçakları, gemiler demir yerinden ayrılmadan önce bunlara tesirsiz bir hücumda bulundularsa da gece yarısından az evveline kadar bir daha gözükmediler. Tam bu sırada Vest Fiyort ortasında 5 dakika içerisinde pike uçakları Chrobry-ye 3 defa taarruz ederek, gemiyi ateşe verdiler. Cepaneler patlıyarak, sayılı kara subay ve erlerini öldürdü. Wolverine, yanan taşıt gemisine aborda olarak, 700 kişi kadarını kurtarırken, Stork gemisi de alarga durarak, daha başka taarruzlar için muhafızlık etti. Bundan sonra Wolverine, yapabileceği en uygun yolla Harstad'a ilerledi. Bu arada Stork, taarruz tehdidinde bulunan diğer 3 uçağı püskürtmüş ve arkadaşı ayrıldığı vakit, kendisi, taşıt gemisinde kalan yolcularla mürettebatı kurtarmaya gelmiş ve bundan sonra o da Harstad'a gitmiştir ki; bu gemi taşıt gemisini batırmak için beklememiş oluyordu. Bunun da sebebi kendisinin düşüneceği 300 yolcusu olması ve uçakların el'an civarda bulunmaları idi. Sonunda Ark Royal'ın uçakları 16 günü Chrobry'yi batırdılar ve toplarla tanklar ve teçhizatın kalanı, böylece gemi ile birlikte dibi boyladı. [1]

167 — 17 günü erken saatlerinde güney Gal sınırlıları, kendilerini, Ankenes yarımadasında, bir tabur piyadenin değiştirmesi üzerine, Bodo'ya hareket ettiler. Bunlar Harstad'dan Effingham gemisi ile denize açıldı ve Coventry, Cairo ve iki muhrip te bunlara emniyet yaptı. Tjeldsundet yolu ile kısa yoldan seyretmek yerine bunlar, havadan taarruz tehlikesini azaltmak için, adaların dışından gittiler. Bununla beraber akşam Bodo'ya yaklaşılırken, bu defa da denizaltı gemisi tehlikesini azaltmak için kısa yoldan gitmeğe çalıştılar ki; bunun üzerine Effingham, ile Matabele gemileri, Briksvaer ile Terra adaları arasında karaya oturdu. Muhrip, hafif hasarla kurtulmakla beraber, Effingham, bu vak'ada kaybedildi. Kıt'aları, gemi mürettebatını ve kruvazörün taşıdığı malzemeden bir kısmını almak için Bodo'dan, bunun üzerine diğer gemiler ve yerli tekneler çağırıldı; malzeme arasında bir kısım makinelitüfek taşıyıcıları da bulunuyordu; gemiyi derin suya çekmek teşebbüsleri akim kalınca, gemi, bulunduğu yerde torpedolandı. Sonunda sınırlılar ve İrlanda muhafızları müfrezeler halinde, muhripler ve yerli araçlarla taşınarak Bodo'ya gönderildi ve buraya ayın 20 si ile 25 i arasında çıkarıldılar.

168 — Sonunda sınırlılarla İrlanda muhafızları müfrezeler halinde, muhrip ve yerli teknelerle Bodo'ya gönderilip 20 ve 25 - mayıs arasında

---

[1] «Rupert» kuvvetlerinden harp dairesine gelen 14 - mayıs gün ve 1915 saat gruplu telsiz emrinde, Chrobry'de seyreden kıt'aların tafsilâtı varsa da, sahra toplarının gemi ile gitmemiş olması ihtimali vardır. Çünkü; General Auchinleck, bir yazısında, bu toplardan altısının, seferî kuvvet, anavatana giderken, beraberinde getirildiğini, dört topun Skoç muhafızlarla beraber Mo'ya gidip 31 - mayısta burada bırakıldığını kesin olarak bildiriyor.

kıyıya çıkarıldılar. Ancak buradaki kalışları, pek uzun sürmedi. Zira ayın 25 inde Lord Cork'a yurttan, Norveçi kâmilen boşaltmak emri geldi ve Lord, ile General Auchinleck, derhal Bodo'dan çekilmeye karar verdiler. Bundan önce Albay Gubbins, tuğay K. yapılmış ve tekmil müfrez kıt'aların komutanlığına getirilmişti ki; bunlar sahra topları olan 4000 kişiden ibaretti. Gubbins, güneyden olan Alman ilerleyişinin gelişen kuvvetine karşı gerçekten pek iyi bir durumda değildi. Ayın 23 üne kadar Almanların da 4000 kişi kadar oldukları sanılmakla beraber, bunların Mosjoen sahasında tank ve topçusu bol olup, General Auchinleck'e göre de: «Harekât . . . . boyunca düşman tarafından gerek kara ve gerekse havada amansız bir baskı kaydediliyor ve kıt'alarımızın devamlı mukavemeti, bizimkilerin hava desteklemesinden hemen tamamile mahrumluğu ve düşmana karşı darbe atacak vasıtaların olmayışı bakımından, geri kalıyordu.»

Ayın 18 indenberi Mo'dan geriye püskürtülen Skoç - muhafızlar, bir hafta sonra Fauske esas mevzilerinin 12 mil güneyinde ve Bodo'nun su üzerinde 40 mil doğusunda, Saltdals Fiyort'unun sonundaki Rognan'a vardılar ki; burada esasen İrlanda - muhafızları ile 5 bağımsız bölük bulunuyordu. Tuğay K. nın tasarısı: Skoç muhafızları Rognan'dan Bodo'nun 10 mil kadar doğusundaki Hopen'e getirmek ve bu sırada Fauske dolaylarındaki kıt'aları gemilere bindirmek üzere bunlar üzerinden çekmek ve Skoç - muhafızları da sırası gelince daha iç tarafta bulunan güney - Gal sınırlıları arasından çekerek, böylelikle tekmil kuvvetleri 29 - mayısla 1 - haziran arasında 3 dalga halinde Bodo'dan muhriplere doldurup geri almaktı.

169 — Gerek kuvvetlerin savaşta tutulması ve gerekse bunların geri getirilmesi üzerine olan bütün işler, pek tabiidir ki; büyük çapta olarak elde bulunan gemi sayısına bağlı idi.

Lord Cork'un muhrip sayısı o ande 8 den ibaretti; bundan başka Lordun 2 kuvveti ile 30 kadar balıkçı gemisi vardı. Bu balıkçı gemilerinin birçoğu denizaltı avlama aracı veya mayn tarayıcı gemiler olup; Önyzb. Fell emrinde olarak bilhassa Albay Gubbins ile birlikte çalışmaya verilen 5 eski gemi de Gubbins Filotillâsı adile tanınıyordu. Kendi eski balıkçı gemilerini maksada uygun bulmıyan Önyzb. Fell 21 - mayısta avdetle bunların yerine 10 yerli küçük gemi topladı. Önyzb. nın ilk görevi ayın 25 inde kıt'aları Bodo'ya taşımaktı. Bu filotillâ 1 - haziranda son perakendelerin de bindirilmesine kadar durmadan Rognan ile Bodo arasında kıt'a taşıma görevinde çalıştı. Gemilerle bunların yerli tayfalarının çoğu, ateş altında «bir an için nezaret altında bulundurulmasalar, ya kaçıyorlar veya makineleri sabotaje ediyorlardı.» Bununla beraber işler, yeni tayfa ve yeni araçlar bulunarak yürütüldü.

170 — Bodo'dan çekilmenin başladığı 29 - mayıs günü Admiraltı, Lord Cork'a, «uçak gemileri ile 4 süratli büyük geminin 2 - haziranda

Bodo'dan boşaltılması için geleceklerini» ve «uçak gemilerinden av himayesi olmaksızın Bodo garnizonunun gemilere yüklenmesine girişilmesinin arzuya değer görülmediği» haberini verdi. Bu konunun mucip sebebi şu idi ki: Bodo'daki uçak alanı ancak 26 - mayısta hazır olabilecek ve Bardufos'taki iki İngiliz bölüğünden buraya ancak 12 uçak ayrılabilecek olup, bu yerin uçaksavar topları da sözü edilmeye değmiyecek derecede azdı. Bununla beraber kıt'alar o zamana kadar orada bulunan gemilerle ve uçak saldırıları ile kayıp vermeksizin denize açılabildiler. Alman uçakları, kıt'aların bindirilmesinden birkaç gün önceki son günlerde, bu kıt'alara sayılı tarruzlarda bulundularsa da başlıca uğraşmaları: Kuzey Fiyort'lardaki seyrüsefer ve Harstad'daki ana seferî kuvvet üssüne olan hücumlarla geçti. 26 ve 27 - mayısta Bodo'daki krallık hava kuvveti uçakları: Hemen hemen kendileri ayarında bir kuvvet olan 3 : 4 Alman uçağını düşürdüler.

28 günü Almanlar tekrardan ve kuvvetli bir halde gelerek, şehri tahrip ettiler ve uçak alanını da hasara uğrattılar. Bereket versin ki; Almanlar kıt'aların bindirileceği iskeleye bir zarar veremediler ve kıt'alar gerçekten gemilere bindirilirken de o civara uğramadılar.

BÖLÜM IX

"Rupert„(in devamı) — Kuzey Norveç'ten çekilme

171 — Norveçten tamamile çekilme üzerine İngiliz Fransız hükûmetlerinin kararı, Lord Cork'a: 25 - mayısta 24 - mayıs gün ve 2005 saatli şu kurmay başkanlığı haberile ulaştı:

«Krallık hükûmeti, kuvvetlerimizin en kısa zamanda kuzey Norveçten boşaltılmasına karar vermiştir.

«Bunun sebebi gemi, top ve belirli teçhizatın birleşik krallığın savunmasına lüzumu olduğu içindir.

«Düşman kuvvetleri fazlasile imha veya ele geçirilirse, bunun askerî bakımdan boşaltma harekâtını kolaylaştıracağı anlaşılmaktadır. Bundan başka demiryollarının ve Narvik liman kolaylık ve tesisatının tahribi, buranın ele geçirilmesini fazlasile arzuya değer kılmaktadır. Bununla beraber, bir defa başladıktan sonra da, boşaltma sürati, azamî deniz gayretleri süresini daraltabilmek için başlıca düşünce olarak ele alınmalıdır. Boşaltma plânları üzerine siz ve general Auchinleck'le temasta bulunmak üzere birleşik krallıktan 2 subay gönderilecektir. Tekmil teçhizatla tekerlekli araç ve malzemenin boşaltılması, açık olarak çok uzun zaman istiyeceğinden yalnız birleşik krallığın savunmasında önemli olan aşağıdakilerin kurtarılması istenmektedir:

(a) İnsan (b) hafif uçaksavar silâh ve cepanesi (c) 25 librelikler (d) ağır uçaksavar top ve cepanesi. Tâbiye şartlarına tâbi kalınmakla beraber bu şartlar müsaade ettikçe plân çerçevesine göre hareket olunmalıdır. «Norveç hükûmeti henüz bu işten bilgi sahibi edilmiş değildir. İşin gizliliğine son derece dikkat edilecektir.»

172 — Bu zamana kadar Almanya tekmil Hollanda ile hemen hemen bütün Belçikayı hükmü altına almış, ilerliyen orduları o ande Fransanın epeyi içerilerine girmiş olup, kanal limanlarını ciddî şekilde tehdit ediyordu. Admiraltı, Sir Charles Forbs'u: Hava ve deniz yolu ile getirilecek Alman kıt'alarının muhtemel bir «5 inci kol» yardımı ile bir istilâ tehlikesinin «pek gerçek» görüldüğü hususunda ikaz etti. Bu şartlar altında - Narvik'i almak için olan son plânlar üstüne ağır bir yük halinde binen - buradan çekilme tasarısı, gerek kıt'a ve malzemenin taşıt gemilerine alınması ve gerekse bunların anavatana geçişte korunmaları bakımından haricî bir yardıma mümkün olduğu kadar az iftikar etmeli idi. Amiral

Forbs'un belirttiğine göre«İş, bir felâkete bırakılmadıkça boşaltma süresinde deniz gayretlerinin büyük ve sürekli olması gerekecek ve halbuki ayni deniz kuvvetlerine o sırada bir de kuzey denizinin 1000 mil ötesinde ihtiyaç hâsıl olacaktı» Lord Cork'un plânında 3 safha vardı. Birincisinde, Lord, mayıs sonundan önce, o vakit elinde bulunan gemilerle ve bu gemileri de bazı balıkçı gemilerinin refakatine vererek, bir kısım Fransız tank ve toplarını ihtiva eden belirli malzemeyi anavatana gönderiyordu. Esas boşaltma son iki safhada geliştirilecek olup, bunun için de kalan malzeme ile 24,500 kişi kadar tutan kıt'alara yeter sayıda gemiye ihtiyacı vardı. Bu kuvvet 29 - mayısta doğrudan doğruya Bodo'dan çekilmiş olan 1000 kişi hariç tutulursa, tekmil seferi kuvveti teşkil ediyor demekti. Bu maksat için gerekli taşıt gemileri haziranın ilk hatfası içinde 2 grup halinde geleceklerdi. Harp gemilerine gelince, amiral 1 büyük kruvazör, 3 uçaksavar kruvazörü ve kendinin 10 kadar muhribini kullanabileceğini umuyor ve karakolları devam ettirirken, filotillâ büyük kısım ile kıt'aları dış Fiyortlarda veya açık denizde bekleme yerinde bulunan transportlara taşıtabilmek için 5 muhrip daha rica ediyordu.

Halbuki Admiraltı kendisine ancak 3 muhrip daha ayırabilirdi. Evvelce gördüğümüz gibi hava hücumları sonunda Curlew muhribi mayıs sonlarından önce batmış ve Cairo kruvazörü ve bir muhrip, hareketten sakıt durumda yurda gönderilmiş olup, böylece gerçekteki kuvvet, Lord Cork'un hesap ettiğinden oldukça daha az bulunuyordu. [1]

173 — Diğer yönden, Amiral Wells, Ark Royal ve Glorious uçak gemilerile kıyı açıklarına 2 - haziran akşamı geldiği cihetle, seferi kuvvetin bindirme anı sonlarına kadar ve anavatana geçişi sırasındaki havadan korunmaları gerçekten kıymetsiz kaldı. Halbuki Ark Royal'ın bindirilen kıt'alar üzerinde himaye yapacak avları ve Alman kıt'aları ile ulaştırmaları - meselâ; son ande İngilizler elinde kalmış iki yer olan Bodo'daki uçak alanı ve Fauske'deki kıt'alar ve uçakların birkaç hafta önce birer hedefini teşkil etmiş olan Hunddalen ve Sildvik demiryollarına taarruz edebilecek bombardıman uçakları vardı ve son kıt'alar seyahat ederken bu gemi yolun büyük kısmını bu kuvvetler yanında gelerek geçirdi ve uçakları konvoy çevresinde karakol yaptılar; Glorious uçak gemisi de Bardufoss'dan krallık hava kuvvetleri avlarını alıp ana yurda getirmeye gelmişti; kıt'aların Norveçte geçirdikleri son birkaç gün içindeki bulutlu hava, bunların krallık hava kuvvetleri üzerine olan itibarlarının sarsılmamasına uygun bir tesir yaptı ki; General Auchinleck de bu hususta hava kuvvetlerinin gösterdiği cesaretin düşmana «gerçekten bir korku» aşıladığını ve bunların artçıların kıyıyı terketmesinden birkaç saat evveline kadar kıt'aların korunmasına katıldıklarını söylüyor.

---

[1] Filo üzerine tafsilât almak için C ekine bakınız.

174 — Son iki çekilme safhasına ait olan transportların bazılarını yolun tamamı veya bir kısmı boyunca teker teker ve yahutta ufak gemi grupları halinde kâh emniyet altında ve kâh emniyet gemisi olmaksızın seyrettiler. Harstad'a yüklenmeye giden malzeme gemilerinin birçoğu son kıt'aların denize açıldığı ertesi günü, kendisine ait bir emniyet birliğinin bunlara katılması ile, süratsiz bir konvoy olmak üzere, ayni akşam, yani 7 akşamı, bağımsız bir grup halinde yola çıktı. Bununla beraber daha sonra bir balıkçı emniyet birliğine kavuşacak olan malzeme gemilerinden, Tromso'da ancak birkaçı yüklenebilerek, bunlar da 7 - haziranda denize çıktılar. 15 taşıt gemisinden kullanılmıyacak olan ikisi, ilk defa Lord Cork tarafından kıyıdan 180 mil kadar uzakta seçilmiş olan iki randevu noktasından birine gittiler. Bu iki noktada, kıt'aları almak üzere kıyıya yaklaşmadan önce, gemiler, iki esas grup halinde toplanacaklar ve teker gemiler, yüklenmeleri bittikten sonra veya kısmi yüklemeleri arasında, kendi gemi grupları anavatana dönmeye hazır oluncaya kadar, bekliyeceklerdi. Bindirme üzerine genel olarak ödevli olan Amiral Vivian, esas gruplar kıyıya yaklaşırlarken, talimat vermek için üzerlerine gitti, onları kıyı yakınlarında hava taarruzlarından korudu. Çok çalışmış olan botlardan, bir iki muhrip, kıt'a taşıma dönemleri sırasında, gemi gruplarına denizaltı savunması yaptılar. Taşıt gemilerinden üçü ufak kanal vapurlarından olup, bunlardan ikisi kıt'a ve malzemeyi Harstad'dan aldılar. Diğer taşıt gemileri de, yolcularını, dış Fiyort'lardan veya 40 mil deniz tarafında bulunan randevu yerindeki muhriplerden yüklediler. Günün her saati aydınlığa raslamakla beraber, tecrübeler, Alman uçaklarının daha az güçlük çıkarttığını belirtmiş olduğu cihetle, erat kıyıyı gece saatlerinde terkettiler. Bunlar, kâh küçük araçlarla alınıp muhriplere verilmek, bazan doğrudan doğruya muhriplerle alınıp, bunlar elile taşıt gemilerine yüklenmek suretile Ofot Fiyort, Tjeldsundet ve Harstad ile, onun kuzeyindeki Fiyort ve mersalardan bindirildiler ve tekmil sürece, her iki servise bağlı uçmanlar, kıt'alar üzerinde nöbet beklediler ve muhriplerle Stork gemisi ve balıkçı gemileri de muhtemel denizaltılara karşı karakol yaptılar. İlk esas taşıt gemileri grupunu teşkil eden 6 büyük ticaret gemisi ile Vindictive kruvazörüne 4 - haziranla 6 - haziran arasındaki üç sabah erken saatleri yüklemesile, aşağı yukarı 15,000 kişi bindirildi. İkinci grupu teşkil eden 4 büyük ve 3 ufak ticaret gemisine 7 ve 8 - haziranda bindirilen miktar, 10,000 kişiden biraz azdır.

175 — Tekmil kıt'alar da kıyıları 8 - haziran sabahı düşman tarafından bir manîiyet görmeden, erken saatlerde terkettiler. General Auchinleck: Bodo bölgesinden ilerliyen Alman kıt'alarının, son ane kadar düşmanla temas halinde bulunan Narvik dolaylarındaki kıt'aların sıyrılmasını güçleştireceğinden korkuyordu. Fakat General Bethouard, Polonyalılar ve

yabancı Lejyon'dan karma olan bir taburluk artçı kuvvetini, maharetle geriye çekebildi. Almanların en yakın müdahaleleri 7 günü öğleden sonra Stork gemisi tarafından da haber verildiği gibi, Ballangen yakınlarına paraşütle birkaç kişi indirmeleri oldu.

Krallık hava kuvvetleri, şayet Almanların havadaki faaliyeti gerekli kılarsa son ane kadar savaşa devam edip, ondan sonra da uçaklarını kırıp tahrip etmek emrini almıştı. Fakat havanın bulutlu oluşu ve bu uçakların nitelileri Glorious'daki uçakların dönmesine imkân verdi. Bundan başka, uçaksavar toplarının birçoğu ile bir sürü vagonun bırakılmasına rağmen yine generalin umduğundan daha fazla olarak «bir hayli daha malzeme ve teçhizat ta yüklenmiş» bulunuyordu.

176 — Şimdi seferî kuvvetin yurda geçirilişindeki emniyet konusu kalıyordu. Kıt'aların bindirilmesi ve işin sonuna kadar mahallî himaye yapmak için tekmil Narvik filosunun kullanılmasına ihtiyaç vardı. Bu sebeple Lord Cork: Esas olarak son erler bindirilinceye kadar ilk grup gemileri uzak randevu noktasında tutarken, ileridekilere dört muhrip göndermeyi ve filonun kalan kısmile de diğer taşıt gemileri ve esas malzeme gemileri konvoyuna himaye yapmağı tasarladı. Ancak, Sir Charles Forbs da 30 - mayısta Admiraltıdan: Kendisinin «bilhassa» iki grup taşıt gemilerinin hareketi «bakımından» durumdan haberdar edilmesini ve «istinatlık sağlamak üzere bir muharebe kruvazörü istenip istenmediğinin bildirilmesini rica etti. Lord Cork'un bu telsizi aldığı görülmüyorsa da, ertesi gün Sir Charles'e tertibatını bildirirken: «Şayet herhangi bir istinatlık sağlanabilirse bunun çok uygun olacağını» zikrettiğini anlıyoruz. O zamanlar Admiraltı, kıt'aların tertiplenecek olan diğer hareketlerde kullanılması için mümkün olduğu kadar çabuk avdetini istediğinden, Lord Cork, Amiral Forbs'a 1. grup gemilerin Vindictive kruvazörü nezaretinde olarak, randevu noktasından 7 günü ayrılacağını ve başka himaye kuvveti tahsis edilmiyeceğini bildirdiği gibi şunu da sordu: «Bir istinat kuvveti temin edilebilecek midir? Edilecekse bu konvoyla birleşecek mi ve nerede birleşmesi gerekli görülüyor?

Son dalganın çabuk bindirilmesi için bu sahada bulunan tekmil muhriplerin kullanılması gereklidir.» Sir Charles cevap olarak: «İstinat ve denizaltı himaye gemileri 1 inci grup gemilere katılmak üzere gönderilecektir.» dedi ve sonradan da: (Albay Rawlings) komutasında bulunan Valiant gemisinin 6 günü, 1. grup gemilere 61 N. arzına kadar güneye doğru bir refakatte bulunmak ve bundan sonra tekrar kuzeye ilerleyip sırası gelen 2. grup gemilerle birleşmek üzere Scapa'dan hareket ettiğini ve muhriplerin 1 inci grup gemilere katılarak Clyde limanına gidilinceye kadar bu grupun yanında kalacağını, direktifine ekledi.

177 — Bu tertip altında 1. grup gemileri 7 - haziran erkenden uzak randevu yerinden ilerleyişe geçti ve 8 günü saat 0100 sularında kabaca

Valiant'ın refakatten ayrılacağı 61 N. arzı ile randevu noktasının ortasında bulunan 65.30 N. ve 1.50 W. mevkiinde Valiant gemisi ile buna perdelik yapan 4 muhribe tesadüf etti. Taşıt gemileri için gelecek muhripler geç kaldılarsa da, Faero adaları önlerindeki kesif sise rağmen o gece saat 2300 sıralarında konvoya kabaca 61 N. ve 6 W. mevkiinde iltihak ettiler. Bu noktadan itibaren konvoy Clyde limanına doğru yoluna devam ederken Valiant'la perdesi de yeniden kuzeye döndü. Taşıt gemilerinin seyahati, 8 günü tek bir uçak tarafından yapılıp Vindictive kruvazörünün ateşle defettiği bir saldırı müstesna olmak üzere olaysız geçti. Son grup taşıt gemileri Southampton, Coventry kruvazörleri ve beş muhrip himayesinde olarak, uzak randevu noktasını 9 sabahı terkettiler. Lord Cork'un forsu Southampton'da bulunuyor ve konvoya Amiral Vivian ödevli bulunuyordu. Ark Royal ile bunun perdesinde bulunan 3 muhrip te konvoyla birlikte seyrediyor ve bu geminin bir kısım uçakları, Amiral Wells'in tertiplediği veçhile «en muhtemel yaklaşma yönlerinden gelmesi mümkün, düşman su üstü gemileri için arama» devriyeleri yaparken, bir kısım uçaklar da havadan gelecek hücumlara karşı yukarıda nöbetçi bulunuyorlardı. Kalan altı muhrip ile Stork gemisi özel görevle veya 7 günü Harstad ve Tromso'dan denize açılan 2 konvoydan birine katılmak üzere, filodan ayrılmışlardı. Balıkçı gemilerinin de bir kısmı malzeme konvoylarına katılmış veya katılmak üzere bulunurken ,kalanları da bağımsız olarak seyretmekte idiler.

178 — Fakat, bundan önce seferî kuvvetin başına bir talihsizlik geldi. Nisan ayının ortalarındanberi, muharebe gemileri de, taşıt gemileri de Kuzeydenizini müteaddit kereler birli ikili gemiler halinde veya zayıf korunmalı konvoylar halinde geçmiş, fakat hiçbir zaman da büyük Alman gemileri, bunların geçişini kesintiye uğratmamıştı. Halbuki bu defa Almanlar, görünüşe göre 8 - haziranda Sharnhorst, Gneisenau,, Amiral Hipper ve iki muhriple denize çıkarak, konvoydan bağımsız olarak anavatana gitmekte olan altı gemiyi yakalayıp batırdılar. Almanlar, denize ne olup bittiğini anlıyarak, dönen kıt'alara taarruz maksadile mi denize çıktılar? Yoksa bunların bu gemilere raslamaları bir tesadüf eseri mi idi? Bunu henüz bilmiyoruz. Britanya ve Fransa hükûmetleri çekilme kararlarını bir hafta müddetle Norveçlilerden gizlemiş ve komutanlar kıt'a ve gemi hareketlerini «mücadele rivayetleri ve sahte önergelerle» gizlemiş bulunuyorlardı. Bununla beraber Almanlar, hava keşifleri veya çalınmış telsizler veyahut ta casuslar kanalile işi haber almış olabilirler.

179 — Verilen ilk kurbanın, görünüşüne göre 6 - haziranda Tromso dolaylarından denize açılan Pioneer gaz gemisi ile buna himaye yapan Juniper balıkçı gemisi olduğu anlaşılıyor. Gerçekte Almanların bu gemileri ne zaman ve nerede yakaladıklarını kesin olarak bilmiyorsak ta her

halde 8 - haziran sabahı raslamış olmalıdırlar. Amiral Marschall bunları batırmak üzere üzerlerine bir büyük gemi ile muhripleri yolladı.

Bundan sonra Alman gemileri, saat 0900 sularında 67.44 N. ve 3.52 E. dolaylarında Atlantis hastane gemisi ile Orama taşıt gemisine rasladılar. Her iki gemi de Norveç kıyılarını bir gün önce terketmiş olup, bunlardan taşıt gemisinin varışında yeter akaryakıtı ve suyu olmadığından kendi grupunun kalan gemilerini beklemiyerek, yurda, tek başına ve boş olarak gönderilmişti. Almanlar Orama'yı batırdılarsa da hastane gemisinin masuniyet hakkına hürmet ettiler.

Son olarak diğer iki Alman gemisi de, ayni 8 - haziran günü saat 1600 sularında, Acasta ve Ardent muhripleri yanında bulunan Glorious uçak gemisini kabaca 68.50 N. ve 5.10 E. mevkiinde buldular. Bu gemiler, Glorious'un Bardufoss'daki son Hurricane ve Gladiator uçaklarını içine almasından sonra, o sabah yurda dönmek üzere saat 0300 te Ark Royal'ın refakatinden ayrılmış bulunuyorlardı. Her nekadar uçak gemileri genel olarak kuvvetli bir himaye altında olmaksızın seyretmişler; ve meselâ; Glorious ve Furious: Bardufoss'a, uçakları bu durumda getirmiş Ark Royal ile Glorious: Çekilmeye yardıma ancak bir muhrip perdesile gönderilmişlerse de, Ark Royal bu defa akaryakıtça darda olduğundan anavatana tek başına gönderilmişe benzer. Almanlar Glorious'u o ande, ve iki muhribi de 2 saatlik bir takipten sonra batırdılar ki; Acasta muhribine bu arada Scharnhorst tarafından atılan bir torpitonun isabet etmiş olması da muhtemeldir. Muhriplerin mürettebatından 6 kişi kadarının, her halde Alman deniz uçakları tarafından toplanarak esir edildikleri anlaşılıyor. Savaştan 2 gün sonra da bir Norveç vapuru sallar üzerinde henüz ölmemiş bulunan bir 35 kişi daha bulabildi ise de kurtulanların hepsi işte bu kadardır. Kaybedilen yüzlerce kişinin arasında, kara uçaklarını Glorious tayyare gemisinden kullanmakla, değerlerini taçlandırmış bulunan uçmanların hemen hemen hepsi de dahil bulunuyordu. Hele bu bölümlerde daha yalnız Norveç seferindeki hizmetlerine dokunulan, mevcudu zaten pek az olan uçak gemilerimizden birini kaybetmenin ne ciddî bir olay teşkil ettiği anlaşılabileceğine göre, bu gemi kaybı uçman kaybından daha beterdi.

180 — Alman gemilerinin denizde bulundukları haberi, Orama'nın batırılmasından 24 saat sonra, yani 9 - haziran saat 0900 da Valiant'a raslıyan Atlantis gemisinden alındı. Valiant muharebe gemisi Amiral Vivian'ın konvoyuna katılmak üzere geriye dönüyordu.

Valiant: Hastane gemisi hesabına, bir muharebe gemisi ile iki muhribin, (Orama gemisi olması muhtemel) iki bacalı bir taşıta taarruzda bulunduğu haberini telsizle etrafa yaydı ve o ande 400 mil kadar kuzeyde ve Atlantis'in düşmanı gördüğü noktadan 400 mil uzaklıkta seyreden taşıt gemilerine doğru koştu. Valiant'ın telsizi o sırada Tromso'dan keza yalnız başına ve

içinde Norveç kralını da hâmil olduğu halde yurda dönmekte olan Devonshire kruvazöründe bulunan Amiral Cunningham'ın da bir haberini davet etti. Devonshire 7 akşamı denize açılmış olup, bir gün sonra öğle üstü Glorious'ın düşmanı görüp keşişlemeye yol verdiği noktanın 100 mil kadar batısında bulunuyordu. Yalnız Devonshire gemisidir ki; o sırada Glorious'dan Amiral Wells'e verilen bir düşman raporunu alabildi. «Güçlükle okunabilen» bu rapor, teknik sebepler dolayısile «bozuk ve muhtemelen başka bir hususa temas ediyordu» Amiral Cunningham: «Hava hücumlarının beklendiği ve o durumda hiç te arzu edilmediği bir sırada şayet aksi yapılacak olursa, bunun Devonshire'in mevkiini ifşa tehlikesi ciddiyeti ile ilgili olmasından ötürü» telsiz sükûnetini bozmamaya karar vermişti. Fakat ertesi gün, Devonshire'i Alman temas muhafızı uçaklar görüp te, Valiant'ın telsizi de «bu eski telsizin muhtemelen hayatî bir önemde olabileceğini gösterdiğinden» Amiral 9/1031 sayılı olan aşağıdaki haberini verdi: «Valiant'ın 9 gün ve 0901 saat grupuna karşılıktır. 8 günü saat 1720 de 3700 kilosikl'de pek şüpheli bir duyuşla şu şekilde başlıyan bir telsiz alınmıştır. Glorious'dan: Tümamiral (A) ya: 1615 saat gruplu telsizime ektir. İki P. B. saat grupu 1640 - ve telsiz son buluyor. Glorious'un 1615 saatli telsizi alınmamıştır.» ve bundan sonra, 9 günü öğle üstü Almanlar, radyo yayın haberlerinde: Scharuhorst ve Gneisenau'u da içine alarak denizde bulunan iki Alman gemi tümeninin Glorious'la bir muhribi ve Orama gaz gemisi ile Juniper «denizaltı muakkibini» batırdığını bildiriyorlardı.

181 — 9 günü Valiant'ın telsizini alır almaz, Sir Charles Forbs dönmekte olan seferî kuvvetin desteklenmesi için adım attı. Valiant'a en uygun süratini kullanarak Amiral Vivian'ın konvoyuna ilerlemesini ve Glorious'a da: Şayet yeter akaryakıtı varsa Valiant'a katılması emrini verdi. Valiant ise aslında, yapabileceği sürati kullanarak Atlantis'den düşmanı haber alır almaz zaten son yolla, işe girişmiş bulunuyordu. Sir Charles, o zamanlar, aşağıda anlatılacak olan görev için İzlanda ile Faero adaları arasında denizde bulunan Repulse, Newcatle ve Sussex gemilerine dahi, Amiral Vivian'a katılmaları emrini verdi. Kendisi de Scapa'da içinde bulunduğu Rodney ve Renown'a stim kaldırttı ve öğleden sonra bunlar ve 6 muhriple konvoyları himaye etmek üzere denize çıktı.

182 — Sir Charles Forbs'un o ande emri altında bulunan gemiler, akaryakıt alan veya kazan temizliği yapan bir iki muhrip hariç tutulursa: 4 muharebe gemisi, iki kruvazör ve 13 muhripti ki; Valiant ile perdesinde bulunan muhripler de buna dahildir. Anavatan filosunun kalan kruvazörleri, Nore üs komutanlığının harekât kontrolü altında, bir istilâyı defetmeğe hazır bulunmak üzere: Bazıları Humber'e ve diğerleri de Sheerness'e sevkedilmişlerdi, muhriplere gelince bunların birçokları ordunun Fransadan çekilmesinde çalışmış olup, daha da ayni tertipte işleri vardı. Ger-

çekten, muhrip ihtiyacı, ayın üçünde Sir Charles'i Admiraltıya« ağır gemilerin denize açılmaları gerekirse, şartlar hayatî önemde olmadıkça, ancak muharebe kruvazörlerinin gönderileceğini» bildirmeğe zorladı. Aslında, Sir Charles, Norveçten gelecek taşıt gemilerine himaye için: Renown ile Repulse'i yollayacağını murat ediyordu. Bununla beraber, ayın 5 inde akıncı olmaları muhtemel «iki bilinmiyen teknenin» Faero adalarının 200 mil poyraz tarafında İzlanda - Faero geçidine veya belki de doğrudan doğruya İzlandanın kendisine doğru seyrettiği görüldü. Sir Charles o zaman Amiral Wihworth'u bu tekneleri önlemek üzere iki muharebe kruvazörü, iki kruvazör ve 5 muhriple üzerlerine gönderdi ve Valiant'a da kıt'a konvoylarına katılmasını emretti.

İki gün sonra, düşmanın İzlandaya bir çıkarma yaptığı haberi üzerine de Amiral Witworth'u bu işi tahkike gönderdi. Fakat 8 günü Admiraltı Renown'la iki muhribi Scapa'ya geri dönmelerini emredince İzlanda kıyılarına yalnız diğer gemiler seyre devam etti.

Sayın Lord diyordu ki: Şimdiki şartlar altında, bir istilâ halinde güneye ilerlemek üzere elde iki muharebe gemisinden daha az bir kuvvet bulundurulmaması arzuya değer görülmektedir.» Fakat 9 - haziran Atlantis'den alınan haberler bunu değiştirdi.

183 — Şimdi yine konvoylara geçiyoruz. Amiral Vivian da Valiant ve Devonshire'den verilen telsizleri ve Admiraltının 9 günkü Alman radyo yayın haberini tekrarlamasını aldı. Bu telsizler o gün Ark Royal'ın devriye yapan uçaklarının rapor ettikleri kazazedelerle, Southampton tarafından görülen cesetleri açıklıyordu. Zira taşıt gemilerinin takip ettikleri rotalar, Almanların bir gün evvel çizdikleri izden pek uzak bulunmadığı gibi, gerçekten Glorious'dan kurtulanlar da, gerek konvoy ve gerekse dost uçakların, kendi yanlarından geçtiklerini söylemişlerdir. Öğleden sonra Alman uçakları, taşıt gemilerine iltihak yolu üzerinde bulunduğu esnada, Valiant'la temas sağladılar ve ona taarruz ettiler. Albay Rawlings: «Uçakları doğruca konvoy üzerine sürüklediğini ve konvoyların da muhtemelen daha batıya seyredebileceğini düşündüğüm için», taarruzu rapor ettim» diyor. Bu rapor gelir gelmez Amiral Wells, konvoyun, daha batıya kaçan ve Trondheim'deki düşman hava üsleinden uzaklaşan bir rota tutturmasını tavsiye etti ki; kendi uçakları da bu sırada Valiant'ı yeni rotadan bilgi sahibi edecek ve bu gemi ile temas muhafaza eden uçaklarla uğraşacaklardı. Lord Cork bunu uygun buldu. Ve böylece konvoy, Admiraltıdan da bu şekilde hareket edilmesini emreden bir haberde umarak, akşam üzeri bir dönüş yaptı, uçaklar gereğine göre Valiant'ı rotadan haberdar ettiler ve temas muhafaza eden düşmanı sahadan sürdüler, Valiant'la muhripleri saat 2200 sıralarında 67.30 N. ve 1 W. yakınlarında konvoya mülâki oldu.

Bununla beraber ayni gece müteaddit uçaklar Ark Royal'a taarruza

çalıştı ise de bu geminin ve Valiant'ın ateşi bunları yaklaştırmadığı gibi Ark Royal'ın avları bir düşman uçağını düşürdü ve diğerlerini de hasara uğrattı. Ertesi 10 - haziran sabahı Newcastle, Sussex ve Repulse vâsıl oldular. Bunlardan ilk ikisi, muharebe kruvazörünün yaklaşması üzerine, Harstad malzeme konvoyuna iltihâk etmek üzere birlikten ayrıldı ve öğleyin de Ark Royal gemisi o zaman 70 mil doğuda bulunan Sir Charles Forbs'e kavuşmak üzere refaketten uzaklaştı. Repulse ile Valiant da 11 - haziran günü refaketten ayrılarak Scapa'ya gittiler. 12 günü, konvoy salimen Clyde limanına vardı. Malzeme gemileri de keza salimen geldiler. Newcastle ile Sussex gemileri, Harstad konvoyunu Scapa'ya götürdüler ve Tromso gemileri bir çift muhrip tarafından himaye edildikleri halde sonradan anavatana geldi.

184 — Diğer yönden, talihsizlik hikâyesine Vandyck silâhlı ticaret kruvazörünün ziyaını da eklemeye mecburuz. [1] Bu gemi, ikinci grupta yedek bir taşıt gemisi olup, Orama gibi yurda yalnız başına dönmek yerine, kendisine: Diğer gemiler yüklenirken 130 mil açık deniz tarafında dolaşması ve 9 günü anavatana dönüş vaktinde yüklü gemilerle uzak randevu noktasında buluşmak emri verilmiş idi. Bazı yanlışlıklardan ötürü bu geminin iç randevu mevkilerinden birine gittiği ve asıl telsizini verdikten sonraki 2 saat zarfında 100 milden fazla açılıp bir balıkçı gemisile konuşmasına rağmen konvoyun ilerleyişe geçtiğinden birkaç saat sonra kendisini bu iç randevu yerlerinden birinden rapor ettiği görülüyor. Bu gemiyi bulmak hususunda, üzerine gönderilen bir muhriple uçaklar başarı sağlayamadılar ve Stockholm'deki Dz. ataşesi 11 - haziranda Admiraltıya bu geminin evvelki gün Andenes açıklarında batırılmış olduğunu bildirdi.

185 — Ayın 9 unda Rodney, Renown ve perdesile denize açılan Sir Charles Forbs 10. günü akşamına kadar kuzeyli bir rotada ilerledi o gün Trondheim ve Bergen'i keşfe giden kıyı komutanlığı uçakları: Trondheim'de bir «Scharnhorst» ile 2 - 3 büyük harp gemisi gördüler. Ark Royal'ın, taşıt gemilerini terketmesinin sebebi de bu idi. Çünkü; Admiraltı Sir Charles Forbs'a şayet krallık hava kuvvetleri düşmanı limanda bulursa bunlara uçaklarla bir torpedo hücumu tertiplenmesini emretmişti. Fakat Trondheim'in kuzeyden yaklaşma yolunu gözetliyen, Clyde, denizaltı gemisi ayni gün öğleden sonra bir «Scheer» ve bir «Hipper» sınıfı geminin kıyıyı terkederek kuzey batıya ilerlediğini haber verince, Admiraltı, bu düşmana denizde taarruz edilmesi için yeni emirler verdi. Sir Charles Forbs de buna uygun olarak önünde uçaklar keşif yaparken keşişlemeye doğru bir istikamet tutturdu ve «bu gemileri yakalamak için yegâne ümit olduğu» cihetle, Amiral Wells'e: Düşman üzerine bir hava vurucu kuvveti gönderip göndermiyeceğini sordu. Fakat gece yarısı, düş-

[1] Vandyck gemisi 9 - haziran günü 70.13 N. ve 15.35 E. civarında uçak tarafından bombalanarak hareketten sâkıt bırakıldı ve gemi terkedildi.

man üzerine başka hiçbir haber alınmadığından tekrardan taşıt gemilerini korumak üzere geriye döndü. 11 sabahı her nekadar filo, başlıca Norveçe mensup ve «tekmil deniz üzerinde» bulunan balıkçı ve ticeret gemileri ile buluşmasına devam ediyorsa da, son konvoy batıya doğru oldukça iyi bir şekilde yaklaşmış bulunuyordu.

186 — Ayni gün öğle üzeri, krallık hava kuvvetleri uçakları Trondheim'deki gemiler için yaptıkları hücumda orada bir muharebe gemisi ile iki kruvazör bulup, bunlardan iki kruvazöre de isabet sağladıklarını iddia ettiler.

O vakit Admiraltı deniz uçaklarının da taarruzuna izin verdiğinden filo akşam 67 N. arzının ötelerinden, puslu bir hava içinde yıldıza yöneldi. Ertesi 12 - haziran sabahı, filo, Tromso malzeme konvoyunun yanından geçti ve doğuya dönerek, amiral, çıkış mevkiine kadar keşfolunmadan erişebildiği takdirde ertesi sabah erkenden 65 N. ve 4.40 E. noktasından doğru bir taarruza karar verdi. Alman uçakları öğle üstü filo ile temas muhafazasına geçtiler ve Sir Charles Forbs de bunun üzerine Amiral Wells'e: «Düşmanın keşfi pek müessir ve kifayetli olduğundan, yarınki iş için pek ümit verici gözükmüyor» dedi. Bununla beraber 13 günü taarruz vakti olan saat 0200 de ve belirtilmiş mevkide 15 pike uçağı, uçak gemisini terketti. Bunlar Scharnhorst'a en az bir bomba isabeti sağladıklarına inaniyorlarsa da, 8 uçak ta elden çıkmıştı. Bu arada dikkati Skua'lardan başka tarafa çekmek için, bir kısım krallık hava kuvvetleri uçakları Vaernes civar uçaklarını bombalarken, diğer bazı uçaklar da deniz uçaklarına av himayesi yapmışlardı. Filo, kurtulabilen Skua uçakları Ark Royal'a döner dönmez, Scapa üssüne doğru geriye döndü, Ark Royal ile onun muhrip perdesi limana ayın 14 ünde ve iki büyük gemi ile bunun perdesi de bir gün sonra girdi ve sefer de böylelikle sona erdi. [1]

---

[1] 13 günü yapılacak taarruza müsaade eden 15 gün ve 1526 saatli Admiraltı telsizi, anavatan filosu ceridesinde şöyle görülüyor. «Trondheim'da karanlığın olmaması ve kuvvetli av kuvveti bulunmaması itibarile, kabine, Trondheim'deki gemilere Swordfish uçaklarile yapılacak bir taarruzu doğru bulmamıştır. Skua'larla bir hücum tertiplenmesi de takdirinize bırakılmıştır.» Fakat 12 gün ve 1212 sayılı Admiraltı telsizi, şayet Amiral Forbs şartları «yeter derecede uygun» buluyorsa, torpito - bombardıman uçaklarile de bir taarruza müsaade veriyordu.

Ek - A

Anavatan filosunun 9-nisan öğle vakti konuşu

I. Norveç kıyıları açıklarında

a) Tümamiral Witworth'un emri altında: - Renown - 67 N. ve 10 E. yakınlarında Repulse; Penelope; Bedouin, Punjabi, Eskimo; Kimberley - sancak gemisine 67 N. ve 10 E. de katılmak üzere.

Esk, İcarus, İvanhoe, Greyhound - Vest fiyort mayn sahasını karakol etmekte.

Hardy, Havock, Hotspur, Hunter, Hostile (Öğleden sonra birleştiler) - Vest fiyort'tan Narvik'e gidiyorlar.

b) Amiral Forbs'in emri altında: 60 N., 3 E. de: Rodney, Valiant; Galatea, Arethusa, Devonshire, Berwick, York, Emile Bertin; Codrington, Griffin, Jupiter, Electra, Escapade, Brazen, Tartu, Maille Breze.

c) Tümamiral Layton'un emri altında:- Bergen'e doğru ilerlemekte - Manchester, Southampton, Glasgow, Shffield, Afridi, Gurkha, Sikh, Mohawk, Somali, Matabele, Mashona.

d) Tümamiral Layton'a (Öğleden sonra) anavatandan gelen:- Aurora.

e) Bergen buluşma noktasından H. N. 25 konvoyunu getirmeğe giden kuvvetler: Tartar, Blyskawika, Grom, Burza.

II. Denizde bulunan diğer gemiler

a) Amiral Forbs'e iltihaka gelen:- Warspite; Furious; Ashanti, Maori, Fortune.

b) Akaryakıt azlığı veya sakatlık yüzünden anavatana gitmekte olanlar; v. s.: Birmingham; Faerless, Hyperion, Hero, Zulu, Cossack, Kashmir, Kelvin, İmpulsive, Delight.

(**Not:** Delight, Furious gemisini Clyde'den itibaren perdeliyordu. Diğer gemiler kuzey denizinde idiler.)

c) O. N. 25 konvoyunu anavatana getirenler: Javelin, Janus, Juno, Eclipse, Grenade.

III. Sollum Voe veya Scapa limanındakiler

Cairo, Calcutta; İnglefield, İsis, İlex, İmogen, Escort, Encounter, Faulknor, Foxhound, Forester, Brestois, Boulonnais, Foudroyant, Le Chevalier Paul.

Tutarı :	5 Muharebe gemisi
	13 Kruvazör
	1 Uçak gemisi
	2 Uçaksavar gemisi
	62 Muhrip

Ek - B

Orta Norveç'ten çekiliş esnasındaki konuş 30 - nisan 3 - mayıs

I. Konvoylar

Not:- Bir gemi isminin karşısına yazılı rakamlar, o geminin getirdiği takribi yolcu sayısını gösterir.

a) Aandalsnes v. s. den, 30 - nisan - 1 - mayısta - Amiral Edward Collins: Galatea (660), Arethusa (520), Sheffield (590), Southampton (200); Wanderer, Walker (70), Westcott (50), Sikh (120), Tartar, Somali, Mashona; Ulster Prince (50), Ulster Monarch.

b) Aandalsnes v. s. den, 1 ve 2 - mayısta - Amiral Layton:- Manchester (860), Birmingham (390); Calcutta (720); İnglefield, Delight, Mashona, Somali (250); Auckland (240).

Diana gemisi, General Ruge ile 30 Norveç kurmay subayını Molde'den Tromsoya götürdü.

c) Namsos'tan, 2 ve 3 - mayıs arasında - Amiral Cunningham:- Devonshire, York, (1070), Montcalm; Carlisle; Afridi (40), Nubian, Maori, Kelly, Hasty, İmperial, Grenade, Griffin, Bison; El d'Jezair (1300), El Kantara (1100), El Mansour (1750).

II. Norveç kıyıları açıklarındaki diğer gemiler

a) Narvik dolaylarında Lord Cork ile beraber:- Resolution; Effingham (Sancak), Aurora, Enterprise; ve 12 kadar muhrip.

b) Norveç Kralı v. s. yi Molde'den Tromso'ya getirenler:- Glasgow; Jackal, Javelin.

c) Uçak gemileri filosu - Amiral Wells ile - Valiant; Berwick; Ark Royal (Sancak), Glorious; ve (3 den 10 a kadar değişen) bir muhrip perdesi.

III. Scapa'da Sir Charles Forbs ile birlikte

Rodney (Sancak Gm.), Repulse; Curlew; ve 6 kadar muhrip.

Not:

Yukarıda sözü edilenlerden başka daha 30 kadar muhrip vardı. Bunlardan birkaçı özel görevlerde (Meselâ; Warspite'i Akdenize perdeliyerek götüren 3 muhrip vardı.) ; kalanları da başlıca Narvik komutanlığı ile İngiltere arasında çalışan konvoylarla meşguldüler.

Ek-C

8-Haziran konuşu

a) Faero adaları dolaylarında 1. grup gemilerle birlikte:- Valiant; Tartar, Mashona, Bedouin, Ashanti.

b) Bağımsız olarak gelenler:-

(I) Devonshire (Amiral Cunningham)

(II) Glorious; Ardent, Acasta.

c) İkinci grup taşıt gemileri için randevu yerinde toplanmaya gidenler:-

(I) Southampton, (Lord Cork); Coventry (Amiral Vivian); Havelock, Fame, Firedrake, Beagle, Echo, Delight.

(II) Ark Royal (Amiral Wells); Diana, Acheron, Highlander.

d) Diğerleri:-

(I) Arrow, Walker, ve Stork (Korvet) - Bunlar Harstad malzeme konvoyunda idi.

(II) Campbell - Tromso malzeme konvoyuna iltihaka gitmekte.

(III) Veteran, Vanoc - Bunlar Amiral Cunningham ile birleşmeye gidiyorlardı.

II. Denizde bulunan diğer gemiler

a) Scapa'dan birinci grup kıt'a taşıt gemilerine katılmağa gidenler: Atherstone, Wolverine, Witherington, Antelope,, Viscount.

b) İzlanda kıyılarından Scapa'ya dönmekte olanlar:- Renown (Amiral Witworth); Zulu, Kelvin.

c) İzlanda kıyıları açıklarında:- Repulse; Newcastle, Sussex; Maori, Forester Foxhound.

III. Scapa'dakiler

Rodney (Sir Charles Forbs); İnglefield, Amazon, Electra, Escort, Escapade, Fearless, Whirlwind.

Not:- Bu muhriplerden bir kısmı denizde veya Sullom Voe'da olabilir.

Ek - D

General Auchinleck'in 12 - haziran - 1940 günlemeçli raporundan bazı iktibaslar (M. 17624 / 40)

Her nekadar Narvik limanı 6 hafta süren bir seferden sonra alınmışsa da, burada da diğer Norveç limanlarında olduğu gibi Alman hava hakimiyeti kendilerine gün kazandırmıştır. Gerçekten, taarruzdan evvelki gecikmeye Almanların havada pek kuvvetli bulunmaları büyük tesir yapmıştır. General Auchinleck'in raporundan alınan aşağıdaki iktibaslar bu konu ile ilgilidir.

Madde 38 — «13 - Mayısta Almanlar güney Norveçte kudretli bir hava kuvvetine ve buralardan harekât yapacakları müteaddit mükemmel üstlere malik bulunuyorlardı. Diğer taraftan bizim ise kullanmağa elverişli bir tek uçak alanı veya iniş yerimiz yoktu. Bu suretle düşman deniz hava kuvvetlerinin uçak gemilerinden kalkan uçaklarının müdahale edebildiği ender durumlar müstesna, havada tamamen hâkim bulunuyordu. Düşmanla çarpışmalarında, deniz hava kuvvetleri pilotlarının gayret ve cesareti tekmil kuvvetlerin takdirini kazandı ise de bunların büyük gayretleri dahi, karaya üslenmiş bir tayyareciliğin yokluğunun yerini dolduramadı.

Madde 40 — Krallık havá kuvvetleri uçaklarının Bardufoss'dan çalışmalarına karar verildiği vakit: «Havadan yapılacak bir destekleme, gerek deniz ve gerekse kara kuvvetleri için, âcil bir konu idi. Bu bilhassa her gün hemen devamlı bir şekilde bâriz bir kifayetteki bombardıman uçakları tarafından Narvik dolaylarındaki dar sularda üzerlerine sürekli taarruzlar yapılan donanma gemileri için gerekli idi. Hal bu iken, hava grup komutanı Moore, benim de iştirak ettiğim gibi, haklı olarak, iniş yerleri uçaklarını kullanmaya makul bir derecede hazırlandığına tam bir inanca getirinceye kadar, oraya uçak göndermesi için kendisini zorlıyan tekmil tazyik ve isteklere mukavemet etti.»

Madde 114 - 116 — «Uçaklar tarafından yapılan baskın şeklindeki indirmeler, bunların düşman mevzilerini kuşatma veya gerilerini almak kabiliyeti bakımından çok müessir neticeler veriyor. Hemnes yarımada-

sındaki, Mo güneyindeki savaşlar bu tâbiyenin en bâriz misalleridir. Bu harektte sıra itibarile, önce mevzii tutan kıt'alarımız üzerine bombardıman ve yalama taarruzları yapılıyor. Bu taarruzları derhal yarımadadaki her iki kanadımız üzerindeki 2 yere deniz uçaklarile yapılan indirmeler takip etmiştir. Bir defa bu indirmeler sağlandı mı, bu, ufak kıyı vapurları ile takviye ediliyor ve sonraki günlerde de deniz uçakları ile daha fazla kuşatıcı müfrezeler takviyesi getiriliyor.

«Havadan yapılan ikmalin en bâriz misali: Almanların Narvik bölgesindeki müfrezelerini idame edebilmeleridir. . . . 3000 veya 4000 kişiye varan sayıdaki bu kıt'alarına Almanlar birçok haftalarca havadan, başarı ile ikmal yapmışlardır. . .

«Deniz ulaştırmasını kontrol bakımından Almanların hava üstünlükleri ve kara kuvvetleri ile işbirliği yapabilecek tipteki deniz araçlarını, iç kıyılarda kullanmanın çok tehlikeli ve gayri iktisadî olduğunu göstermiştir. Düşman araçlarının bu sulardaki hareketlerini menetmek için, ufak toplarla silâhlandırılmış yüksek süratli kıyı motorbotları kullanmak imkânı olabilirse de, balıkçı gemileri kullanmak, bu gemilerin havaya karşı pek nazik bir durumda olmaları bakımından, amelî bir iş olarak görülemez. Diğer taraftan Almanlar iç kıyı sularını kullanmak istemişler ve yerli kayıklarla vapurları daima kıt'alarını şuraya buraya taşımakta kullanmışlardır ki; bu da karadaki savunma kuvvetlerinde daha ziyade bir kuvvet dağıtımı tesiri yapmıştır. Bodo'ya oldukça büyük takviyeler ve tekerlekli araçlar götürmeğe çalışan Polonya vapuru Chrobry, bu limana varmadan önce batırılmıştır.

Büyük malzeme gemilerinin boşaltılmaları, eldeki mahdut kolaylıklar yüzünden imkânsız diye kaideleştirilmişse de, saatlerce sürüyordu. Bodo'ya gönderilecek takviyeler bu sebepten ancak bir muhriple veya ufak bir yerli vasıta ile gönderilebilirdi. Böylece top ve tekerlekli vasıtaları yeter derecede ikmal edebilmek son derece güçleşmiştir.»

Uçaksavar topçusu bakımından General Auchinleck, ancak istediğinin yarısını alabildiğini anlatıyor. Bununla beraber bu istediği miktar da harp kabinesinin hesapladığı miktarın üçte ikisidir. (Ek E.)

General su ulaştırmasına da dokunmaktadır.

Madde 17 — «Kuvvetlerimiz, Harstad'de kurulmuş olan üs mıntakasından doğru idame edildiler. Düşmanla temas halindeki birlik ve teşkillere yapılacak ileri ulaştırmalar, buradan Fiyort sonuna kadar mahallî olarak temin edilen deniz taşıtları ile yapılmıştır. Buraya takriben 10 günlük ihtiyat ikmal v. s. yetiştirildi. İç su yolları nakliyatı, böylece cephenin beslenmesi için başlıca vasıta oluyordu. Haritanın bir mütalea edilmesi de bunun böyle olması gerektiğini göstermekle beraber, nasıl demiryolunun başlıca taşıt vasıtası olduğu yere demiryollarını işletme için buna ait birlikler gönderilirse, Norveçe çıkışta, bu iç su taşıtlarını işletip orga-

niye edecek gerekli personeli göndermek hususunda tertibat alınmadı.»

Madde 48 — «. . . . idarî sisteme zayıf bir bağla bağlı bulunan, yerinden temin edilmiş kanal taşıtlarını organiye etmek için bahriye mesai sarfetmiştir. Zayıf diyoruz çünkü; kullanılan tekneler sahipleri tarafından işletilen dizel makineli 10 - 50 tonluk balıkçı tekneleri olup ayni zamanda gerekli bir kontrol veya teşkilâttan mahrum idiler. Sonunda, her nekadar istekli işyarlar bulundu ise de kavranacak mesafeler büyücek olduğu vakit bunlara itimat edilemez oldu.

İvedi olarak ele geçirilebilen araçlar: «Balıkçı tekneleri» ile 7 ufak kıyı vapurundan ibaretti ki; bunlardan da ikisi hasta taşıyıcı olarak kullanılıyor ve Harstad da sahra ileri ikmal depolarının yakınlarında bulunduruluyorlardı.»

Madde 50 — «Harstad'dan başka yerlerde ağır teçhizat ve malzemenin idaresinde, bunları, motorlu çıkarma araçları hariç hiçbir vasıta sahile çıkaramadığından büyük güçlükler çekildi. Bu araçların sayısı az olduğu gibi, bunlara tâbiyevî hareketler için de istek çıkıyordu. Binnetice, gerek uçakasavar toplarının mevzilendirilmesi ve gerekse, Bardufoss ve Skaanland'da bir uçak meydana getirilip bunun malzemesinin stok edilmesi, ciddî bir şekilde gecikmelere uğradı. . . .»

Ek-E

İngilizlerin mayn döküşleri ve Almanların Norveç'i istilâsı 8:9 - Nisan sıralarında Müttefik denizaltı gemilerinin konuşları

I. 8 - Nisan

Kattegat'da:-
- Sealion
- Sunfish
- Triton.

Skagerrak'ta:-
- Trident.
- Orzel.

Skagerrak'tan giren:-
- Truant.

Skagerrak'ın dış tarafında:-
- Seal . . 57 N., 6 E.

Danimarkanın batı kıyılarında:-
- Spearfish.
- Snapper.
- Unity.

Dogger Bank'ın doğusunda:-
- Amazone (Fransız).
- Antiope (Fransız)

Göreve gönderilmekte:-
- Severn.
- Tarpon.

II. 9 - Nisan

Kattegat'da:-
- Sealion.
- Sunfish.
- Triton.

Skagerrak'ta:-
- Trident.
- Orzel.
- Truant.
- Spearfish.

Norveçin güney batı kıyılarında:-
- Seal.
- Clyde.
- Thistle.

Skagerrak'ın dış tarafında:-
- Severn . . 57 N., 7 E.
- Tarpon . . 57 N., 5 E.
- Ursula . . 57 N., 4 E.

Danimarkanın batı kıyılarında:-
- Snapper.
- Unity.

Dogger Bank'ın doğusunda:-
- Amazone . . 55 N., 4 E. Her iki
- Antiope . . 55 N., 3 E. günde

Heligolant körfezinde:-
- Shark.
- Seawolf.

Göreve gönderilmekte:-
- Triad.
- Sterlet.

Clyde.
Thistle.
Shark.
Seawolf.
Görevden vatana dönmekte:-
Swordfish.
Hareket hazırlığı emri almışlar:-
Ursula.
Triad.

Hareket hazırlığı emri almışlar:-
La Sybille (Fransız).

Not:

Bu konuşlar, her gün denizaltı filosu komutanı tümamiral tarafından verilen mevki raporlarına göre, saat 0600 daki konuş durumunu gösterir. Kattegat, Skagerrak ve Norveç kıyıları önlerindeki denizaltı sayısı, 9 - nisanda 10 adet olmasına karşılık, 12 - nisanda 14 bota yükselmiştir. Bununla beraber ayın 14 ünden sonra bu kuvvetler azalarak ayın 18 inde bu sularda bulunan denizaltılar sayısı, bu sayının yarısına kadar düştü.

2 — Yapılacak denizaltı karakolunun amacı, 4 - nisanda 1931 saat grupu ile verilen denizaltı filosu komutanlığı emrine göre şöyledir: «Düşman taşıt ve harp gemilerine önce taarruz edilecek ve ondan sonra rapor verilecektir. Eğer harp gemileri tarafından himaye edilen taşıt gemilerine raslanacak olursa, nakliyelere taarruz edilmesi daha önemlidir.»

3 — Bu tedbirlerin ilk sonucu: 8 - nisan öğle vakti, Orzel denizaltısının Kristiansand yakınlarında bir Alman nakliye gemisini batırması ve ayni gün öğleden az sonra da Trident denizaltısının Oslo Fiyort'u ağzında dolu bir gaz gemisini batırması oldu. O gece müteaddit denizaltılar Baltıktan çıkmakta olan düşman filo ve konvoylarına rasladılarsa da, bir başarı sağlayamadılar. 9 - Nisan günü, Truant denizaltısı, Kristiansand önlerinde Karlsruhe kruvazörünü batırdı ve 10/11 - nisan gecesi Skaw dolaylarında Amiral Scheer gemisini hasara uğrattı. Nisanın (8 inden 14 üne kadar) süren ilk harekât haftasında Orzel ve Trident denizaltılarının batırdıkları iki gemiden başka olarak Skagerrak ve Kattegat'da 7 diğer ticaret teknesi ve taşıt gemisinin batırıldığı öğrenildi. Bunlardan 4 ünü Sunfish ve birer tanesini de Triad, Sealion ve Snapper botları batırmış ve Triton da şiddetli su bomba hücumları baskısı altında taarruz sonucunu görememesine rağmen bir konvoya 4 isabet sağlamıştı.

4 — Norveç harekâtı sırasında 4 denizaltı kaybedilmiştir. Bunlar da: Nisan ayında elden çıkan Thistle, Tarpon, ile mayıs ayı başlarında zayi olan Seal botlarıdır.

Endeks

Not: Sahifelere değil, maddelere müracaat edilecektir.

Konuya girmek için günlemeçlerin gösteriliş şekli şöyledir:-
9/4, 10 - 13 = 9 - Nisan, madde 10 dan 13 e kadar.

Hava hücumları ile zayiatlar, yalnız kitapta belirli olarak zikredilenleri ihtiva edip, tekmil dönem içerisindeki hücumların ve zayiatın tamamı olarak kabul edilmemelidir.

Kısaltılmış işaretler:

A/C = Uçak gemisi.
Bs = Muharebe gemisi.
Cr = Kruvazör.
C. S. = Kruvazör filosu.
D. F. = Muhrip filotillâsı.
Dr = Muhrip.

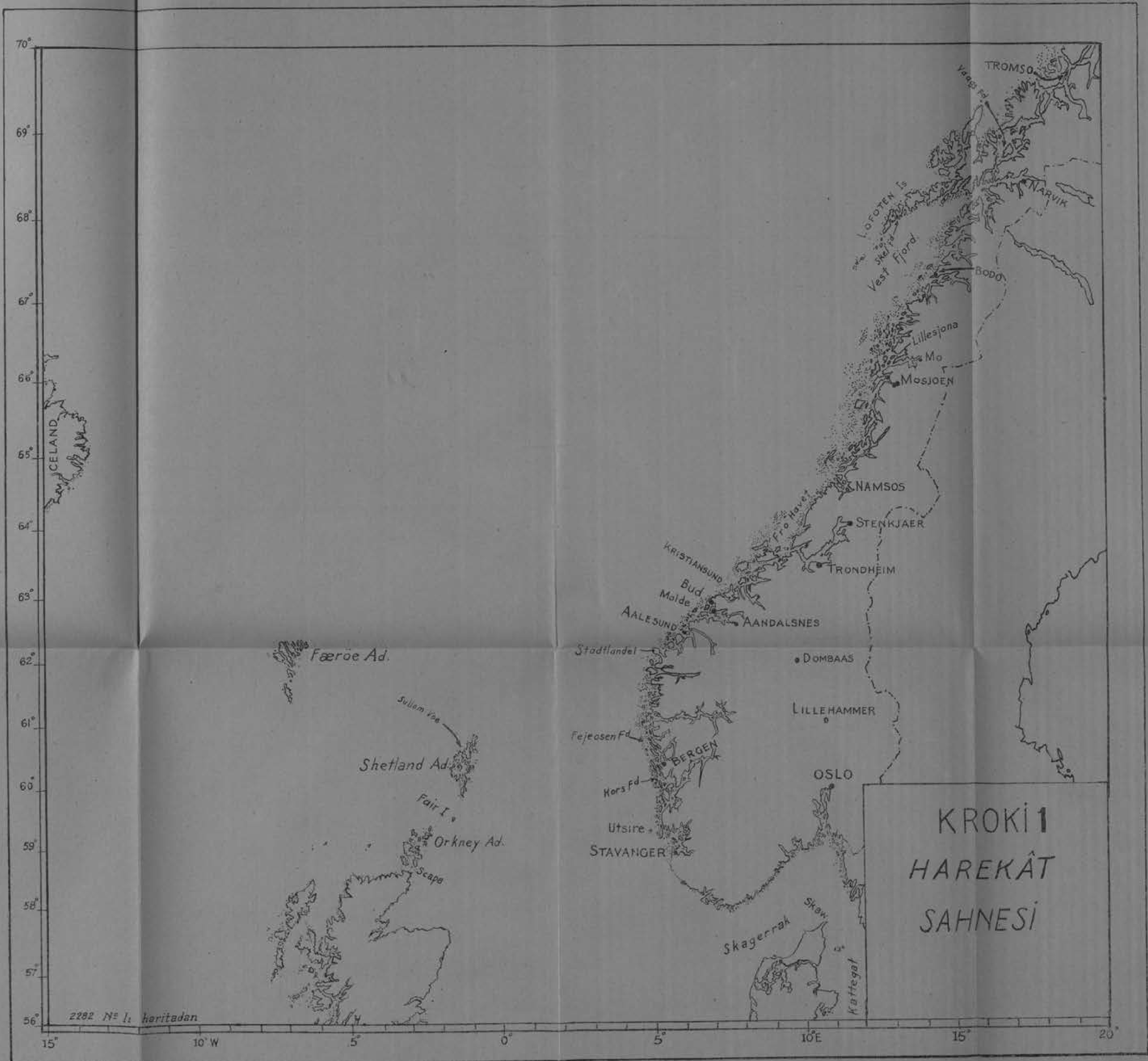
9/4, Anavatan filosuna (Gurkha muhribi battı, Rodney Mh. Gm. hasara uğradı), 23.
11/4, Anavatan filosuna taarruz (Eclipse muhribi hasara uğradı.),29.
13/4, Narvik dolaylarındaki İvanhoe muhribine taarruz, 54 (Not kısmı)
13/4, Aalesund ve Molde dolaylarındaki muhriplere taarruz, 73.
15/4, Namsos'taki Somali muhribine (60 bomba atıldı, hiçbir isabet yok), 79 notu.
15 - 16/4, Vaags Fiyort'ta çıkarılan kıt'alar üzerine taarruz, 132.
16/4, Lillesjona'daki kıt'a taşıt gemileri üzerine taarruz, 81 - 82.
17/4, Suffolk kruvazörüne taarruz, (Gemi fena halde hasara uğradı) 63.
18/4, Furious uçak gemisine taarruz, (Gemi hasara uğradı.) 138.
18/4, Aandalsnes'deki sluplar üzerine taarruz, 99.
19/4, Namsos dolaylarındaki Fransız konvoyuna taarruz (Emile Bertin Kr. hasara uğradı) 86.
20/4, Namsos'un (Hemen tamamile tahribi), 87.
20/4, Aandalsnes'deki Carlisle uçaksavar kruvazörüne taarruz, 101.
21/4, Namsen Fiyort'taki Auckland slupuna taarruz, 88.
22/4, Aandalsnes'e gitmekte olan Pelican slupunun hasara uğraması, 102.
24/4, Aandalsnes dolaylarındaki Curacoa uçaksavar kruvazörünün hasara uğraması, 101.
25/4, Lesjaskog gölü uçak alanındaki uçakların tahribi.
27/4, Aandalsnes'te malzeme gemilerinin boşaltılmasında inkita, 102.
28/4, Aandalsnes'de Black Swan korvetinin hasara uğraması, 113.
30/4, Bittern korvetinin Namsos'ta batışı, 120.
— Nisan sonuna kadar Aandalsnes'de 12 balıkçı gemisinden 7 sinin kaybı, 107; Namsos'ta 8 balıkçı gemisinden 3 ünün elden çıkması, 120.
1/5 Amiral Wells'in uçak gemileri filosu üzerine, 66.
1/5 Aandalsnes ve buraya gelen gemiler üzerine taarruz,118.
1/5 Namsos'a giden gemiler üzerine taarruz, 123.
2/5 Maorinin hasara uğraması, 123.
3/5 Namsos'tan dönen gemiler üzerine taarruz (Bison ve Afridi muhripleri battı) 127.
4/5 Narvik dolaylarında Grom muhribinin batması, 136.
7/5 Aurora Kr. nin Narvik yakınında hasara uğraması, 136.
12/5 Kıt'a ve malzeme çıkarılırken Mo'ya taarruz ve Enterprise Kr. ayrılırken bu gemiye yapılan taarruz, 163.
14/5 Vest Fiyort'ta Krobry taşıt gemisinin batması, 165 - 166.
15/5 Somali muhribinin Bodo yakınlarında hasara uğraması, 165.
16/5 Resolution muharebe gemisinin Narvik dolaylarında hasara uğraması,138.

21/4 Cedarbank taşıt gemisinin torpitolanarak batırılması, 102.
22/4 Pelican slupunun hava bombardımanı ile hasara uğraması, 102.
24/4 Curacoa uçaksavar kruvazörünün hava bombardımanı ile hasara uğraması, 101.
28/4 Black Swan slupunun hava bombardımanı ile hasara uğraması, 113.
30/4 Bittern slupunun hava bombardımanı ile batması, 120.
Nisan sonuna kadar Aandalsnes'deki yedi ve Namsos'taki 3 balıkçı gemisinin hava bombardımanları ile batırılması, 107, 120.
2/5 Maori muhribinin hava bombardımanı ile hasara uğraması, 123.
3/5 Bison Fransız muhribi ve Afridi muhribinin hava bombardımanı ile batması, 127.
4/5 Grom Polonya muhribinin hava bombardımanları yüzünden batması, 136.
7/5 Aurora kruvazörünün hava bombardımanları ile hasara uğraması, 136.
14/5 Aurora kruvazörünün hava bombardımanları ile hasara uğraması, 136.
14/5, Chrobry Polonya taşıt gemisinin hava bombardımanından batması, 165 - 166.
15/5, Somali muhribinin hava bombardımanı yüzünden hasara uğraması, 165.
16/5, Resolution muharebe gemisinin, hava bombardımanından hasara uğraması, 138.
17/5, Effingham kruvazörünün karaya oturarak kaybı, 167.
26/5, Curlew uçaksavar kruvazörünün hava bombardımanı ile batması, 147.
28/5, Cairo uçaksavar kruvazörünün hava bombardımanları ile hasarı, 152.
8/6, Pioneer yağ gemisinin, Juniper balıkçı gemisinin, Orama transportunun, Glorious uçak gemisinin, Acasta muhribinin, Ardent muhribinin top ateşi ile batırılması, 178 - 180.
10/6, Vandyck silâhlı ticaret kruvazörünün bilinmiyen bir sebeple batması, 184.

Almanların kayıpları:-

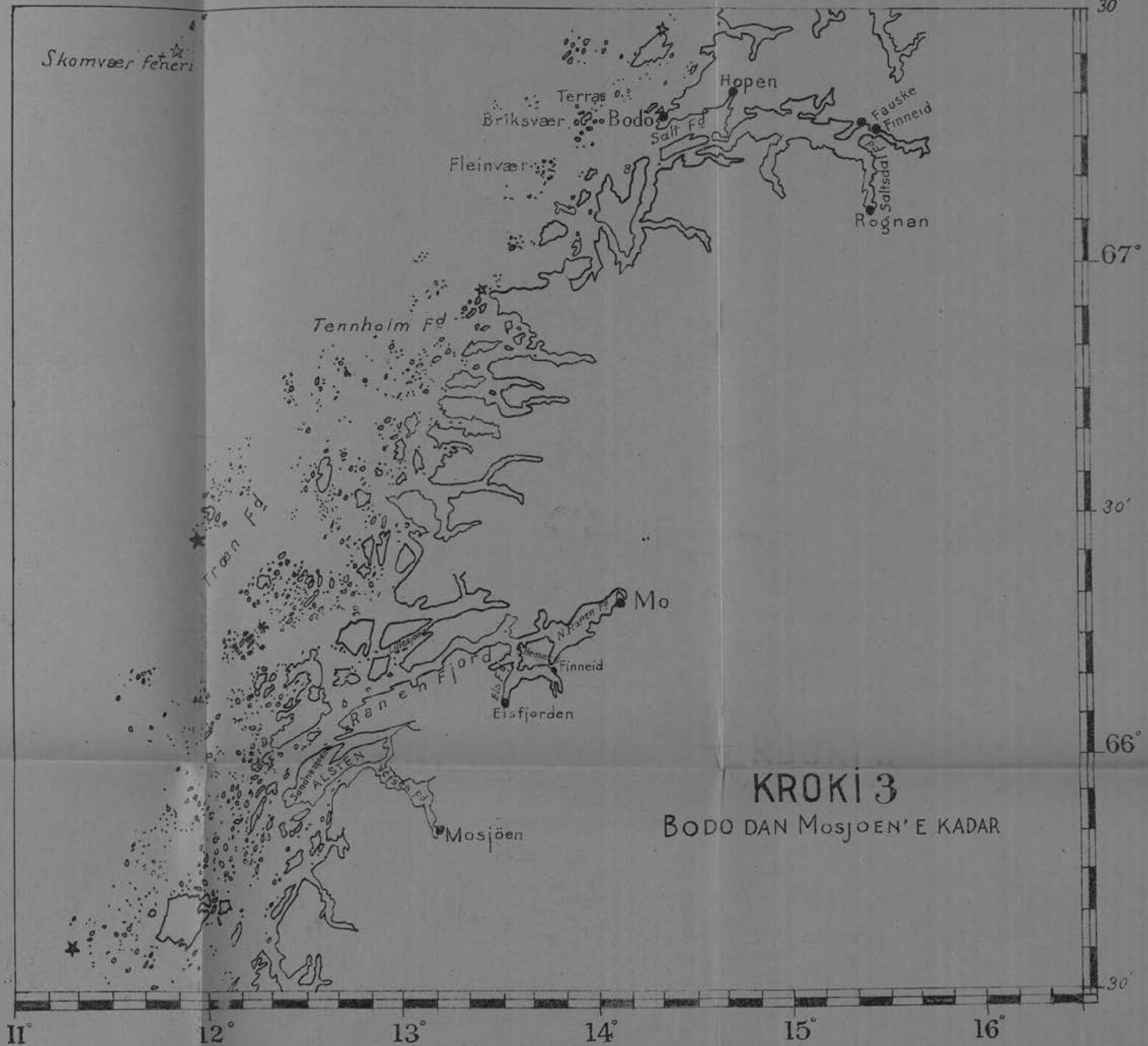
10/4, Anton Schmidt, Wilhelm Heidkamp muhripleri ile Rauenfels taşıt gemisi - 2. muhrip filotillâsı tarafından Narvik yakınlarında topçu ateşi ve torpito ile batırılması, 38 - 39.
10/4, Bergen'de bir K. sınıfı kruvazörün uçak bombardımanı ile batırılması, 24.
13/4, Narvik dolaylarında sekiz Alman muhribinin top ateşi ve torpito ile batırılması veya karaya gitmeleri, bir denizaltının hava bom-

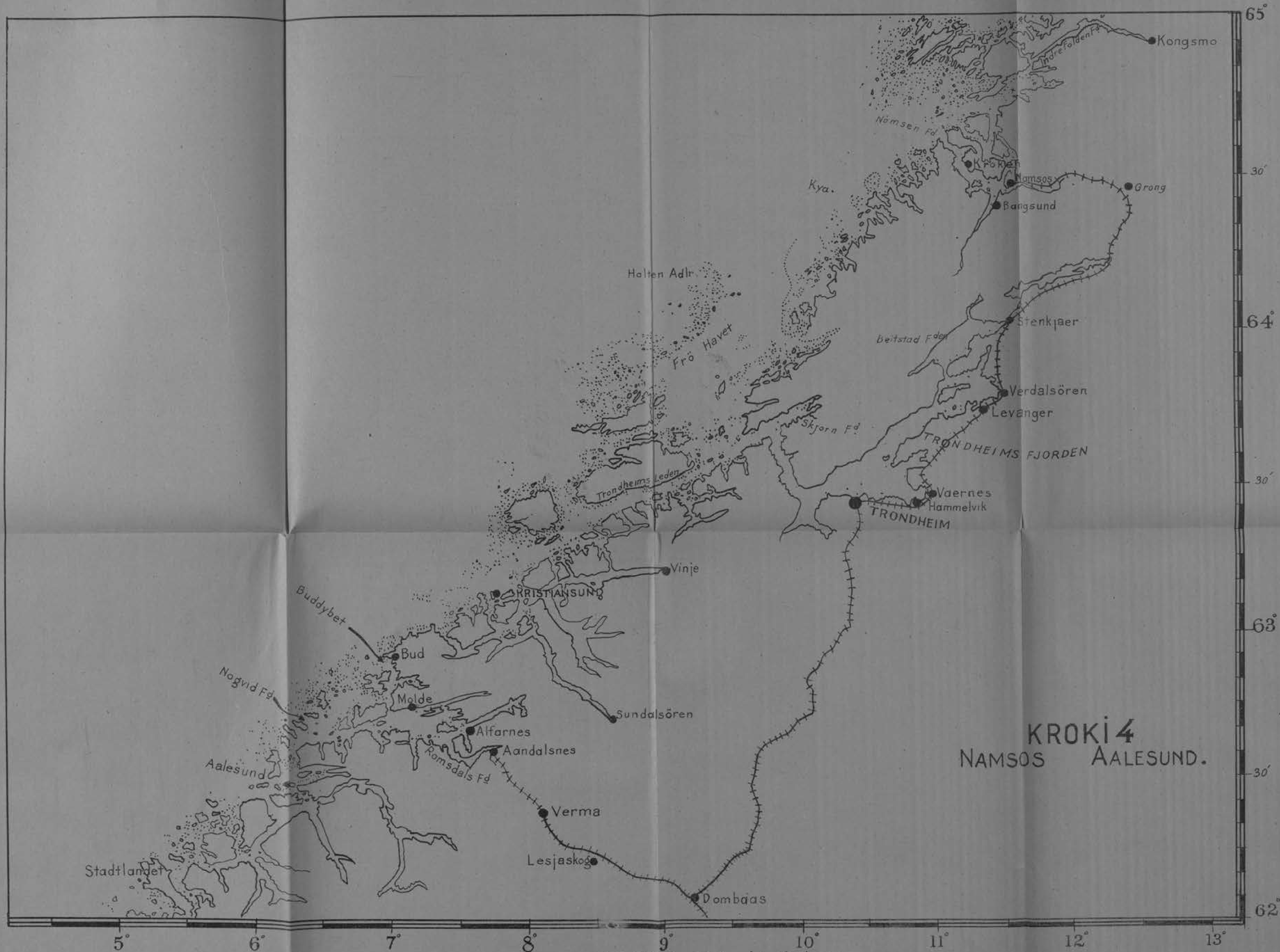

KROKİ 1
HAREKÂT
SAHNESİ
TROMSO
NARVIK
LOFOTEN Is
Vest Fiord
BODO
Lillesjona
Mo
MOSJOEN
NAMSOS
STENKJAER
Fro Havet
KRISTIANSUND
TRONDHEIM
Bud
Molde
AALESUND
AANDALSNES
Stadtlandet
DOMBAAS
LILLEHAMMER
Fejeosen Fd
BERGEN
Kors Fd
OSLO
Utsire
STAVANGER
Skagerrak
Skaw
Kattegat
ICELAND
Færöe Ad.
Sullom Voe
Shetland Ad.
Fair I.
Orkney Ad.
Scapa
2282 Nº lı haritadan
70°
69°
68°
67°
66°
65°
64°
63°
62°
61°
60°
59°
58°
57°
56°
15°
10° W
5°
0°
5°
10°E
15°
20°

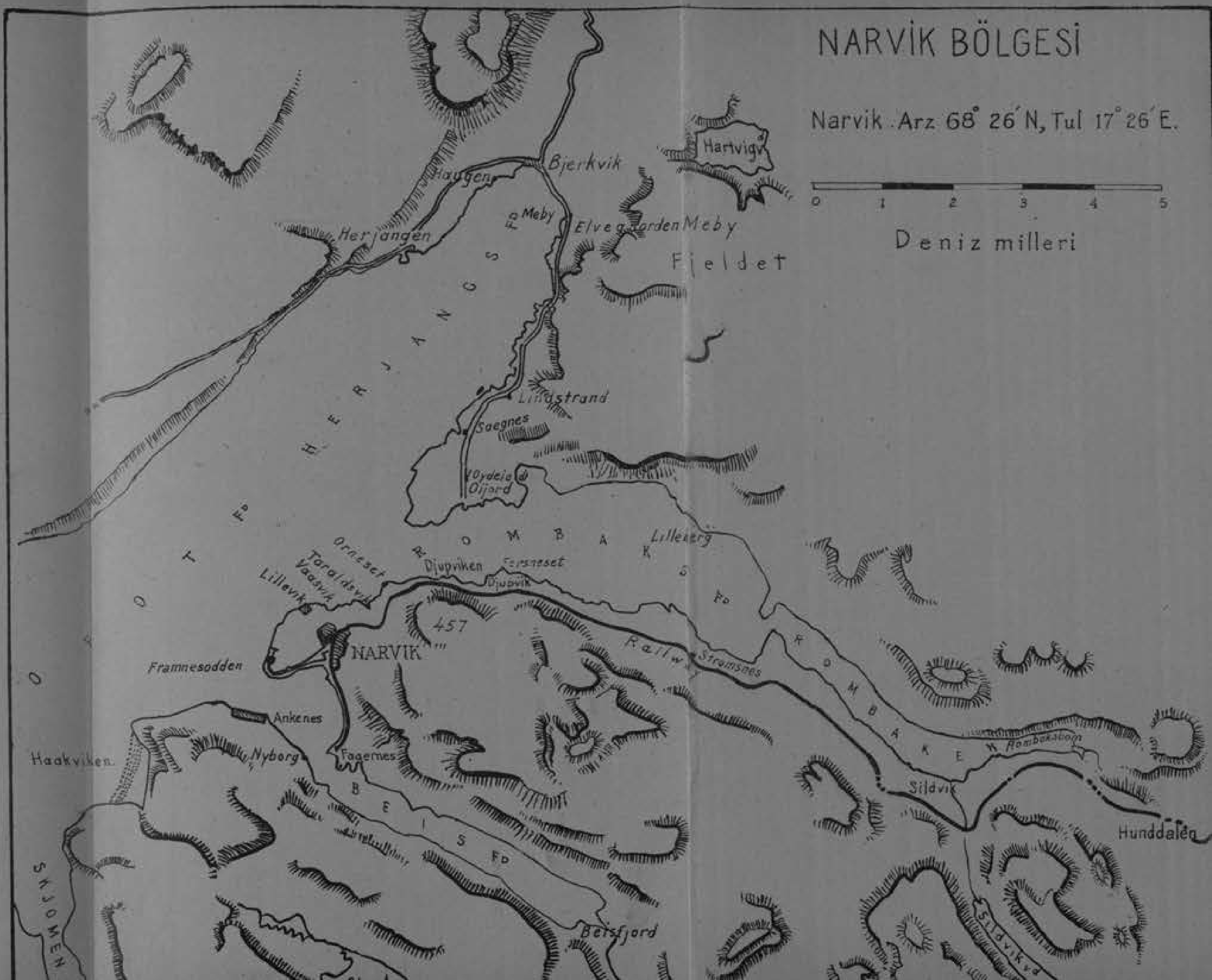
1479 Nº lı haritadan büyültülmüştür

Skomvær feneri
Terras
Briksvær
Bodo
Hopen
Salt Fd
Fauske
Finneid
Saltsdal Fd
Rognan
Fleinvær
Tennholm Fd
Træn Fd
Mo
N. Ranen Fd
Finneid
Ranen Fjord
Elsfjorden
ALSTEN
Vefsen Fd
Mosjöen
KROKİ 3
BODO DAN MOSJOEN'E KADAR
30′
67°
30′
66°
30′
11°
12°
13°
14°
15°
16°
1479 sayılı haritadan büyütülmüştür

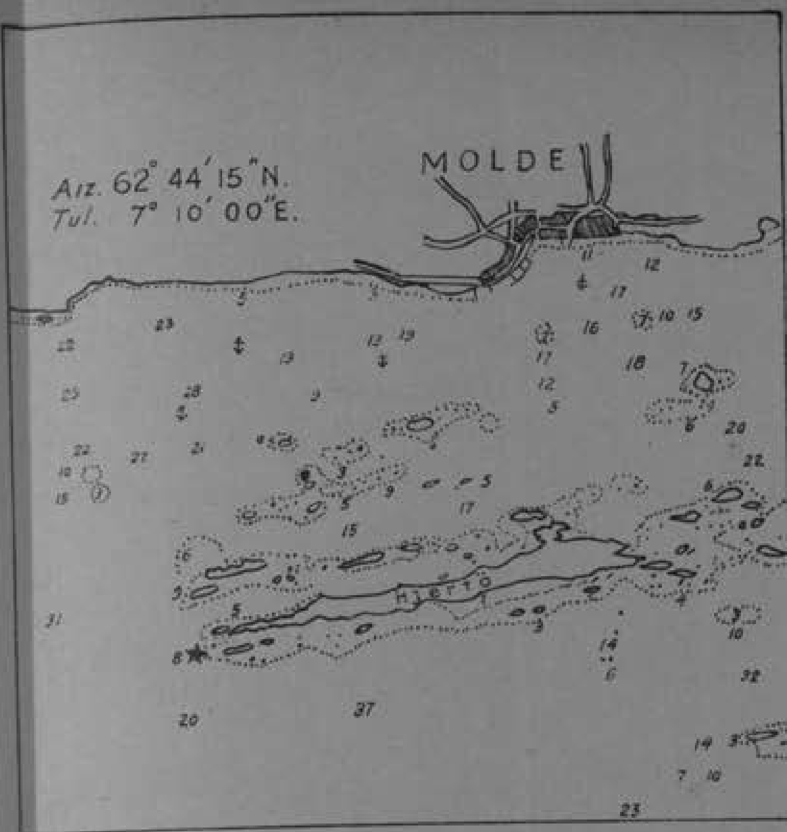

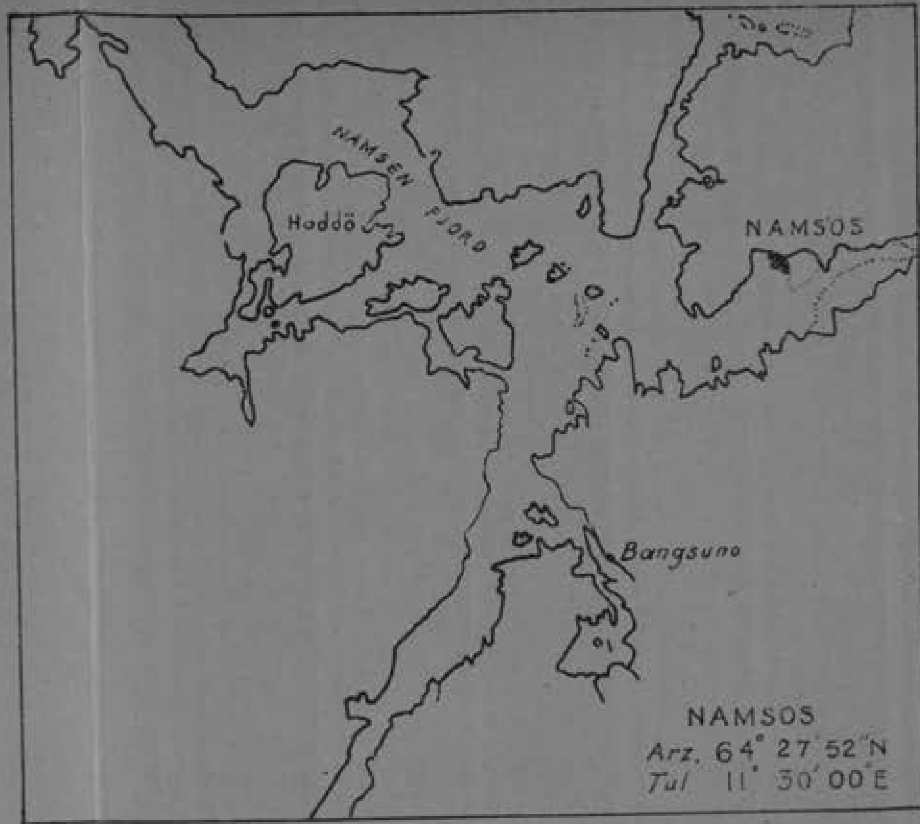
1479 No lı haritadan büyültülmüştür

KROKİ 5

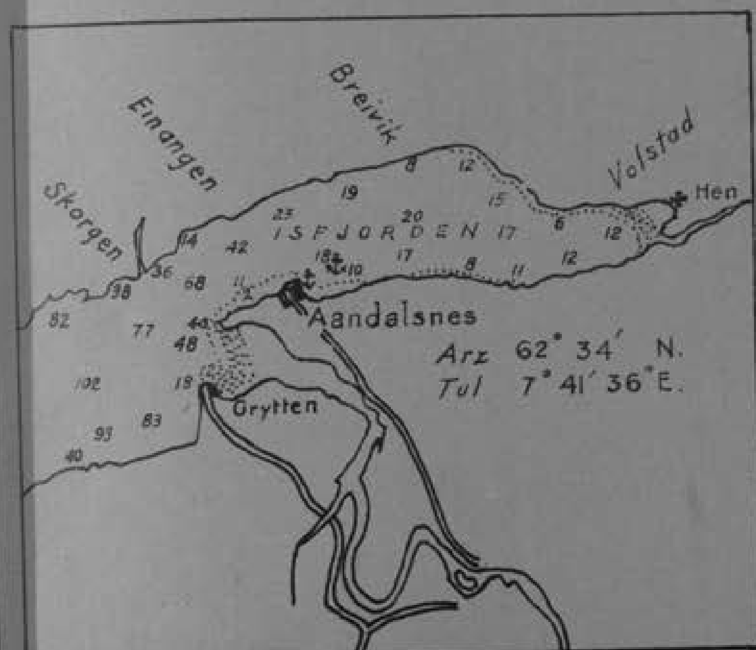

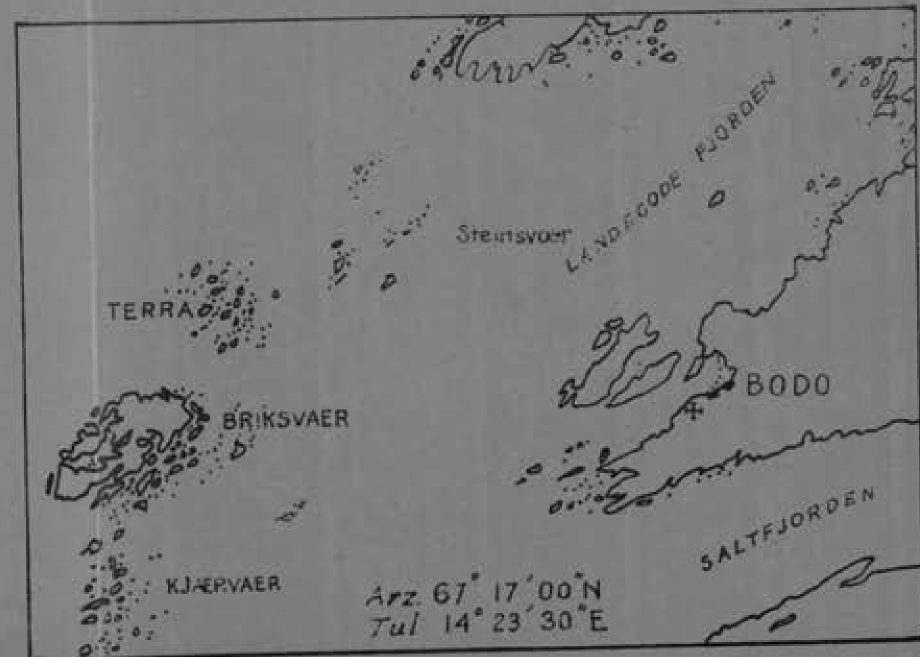
NARVİK BÖLGESİ
Narvik .Arz 68° 26' N, Tul 17° 26' E.
0 1 2 3 4 5
Deniz milleri
Bjerkvik
Haugen
Herjangen
Hartvigv
Meby
Elvegaarden Meby
Fjeldet
Lindstrand
Saegnes
Oijord
Lilleberg
Djupviken
Djupvik
Taraldsvik
Vaasvik
Lillevik
457
NARVIK
Framnesodden
Railway
Stromsnes
Ankenes
Nyborg
Fagernes
Haakviken
Beisfjord
Sildvik
Hunddalen
SKJOMEN

MOLDE
Arz. 62° 44′ 15″ N.
Tul. 7° 10′ 00″ E.
Hjerto

NAMSEN FJORD
Hoddö
NAMSOS
Bangsuno
NAMSOS
Arz. 64° 27′ 52″ N
Tul 11° 30′ 00″ E

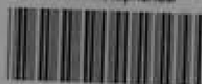
N

Skorgen
Einangen
Breivik
Volstad
Hen
ISFJORDEN
Aandalsnes
Grytten
Arz 62° 34′ N.
Tul 7° 41′ 36″ E.

Steinsvaer
LANDEGODE FJORDEN
TERRA
BRIKSVAER
BODO
KJÆRVAER
SALTFJORDEN
Arz. 67° 17′ 00″ N
Tul 14° 23′ 30″ E

I	7
Boy	orta
N:	2677
cilt	7

Deniz Müzesi K.lığı Deniz
İhtisas Kütüphanesi

0002211

0002211